

ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМЕНІ Ф. ПОТУШНЯКА”
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

**КАЛЕНДАР
КРАЄЗНАВЧИХ
ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ЗАКАРПАТТЯ
НА 2020 РІК**

Рекомендаційний
бібліографічний посібник

УДК 015(059)(477.87)“2020”
К 17

Укладачі:

Н. М. Куцова, М. Б. Бадида

за участі:

Є. Й. Слуцька, І. Р. Фофлак, І. М. Горват

Відповідальна за випуск *О. А. Канюка*
Випусковий редактор *Н. М. Юрах*

В оформленні обкладинки використано
репродукцію картини
В'ячеслава Приходька “Чайки на Ужем” (1984 р.)

Календар краєзнавчих пам'ятних дат Закарпаття на 2020 рік :
К 17 рек. бібліогр. посіб. / Департамент культури Закарпат. облдержадмін. ;
КЗ “Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потушняка” Закарпат. обл.
ради ; уклад. : Н. М. Куцова, М. Б. Бадида ; вип. ред. Н. М. Юрах; відп. за
вип. О. А. Канюка. – Ужгород : ТІМРАНІ, 2019. – 312 с.

ISBN 978-617-7378-50-8

Календар-щорічник є орієнтиром для громадськості краю у перебігу подій, ювілеїв та пам'ятних дат у 2020 році. Основу календаря складають ґрунтовні наукові розвідки про визначних діячів краю, підготовлені провідними карпатознавцями. Окремим розділом подано календар знаменних дат, які відзначатиме в 2020 році громадськість світу та України.

Представлені матеріали з успіхом можуть бути використані не лише в бібліотеках краю, але й у регіональній пресі, культурно-освітніх установах, навчальних закладах тощо.

УДК 015(059)(477.87)“2020”

ISBN 978-617-7378-50-8

© Закарпатська ОУНБ ім. Ф. Потушняка, 2019
© ТІМРАНІ. 2019

ВІД УКЛАДАЧІВ

Календар краєзнавчих пам'ятних дат видається Закарпатською обласною універсальною науковою бібліотекою імені Ф. Потошняка з 1977 року, в розширеному варіанті – з біографічними матеріалами – з 2003 року.

Видання покликане надати бібліотекарям та читачам довідковий матеріал про важливі події з історії області, ювілеї уродженців краю та видатних діячів, які життям і діяльністю пов'язані із Закарпаттям.

Цьогорічне видання відкривається переліком основних краєзнавчих знаменних та пам'ятних дат 2020 року. Можливі неточності пояснюються тим, що друковані джерела, якими укладачі користувались при підготовці видання, не завжди розрізняють старий і новий стилі. Якщо у минулорічних випусках вже містилась довідка щодо цьогорічного ювіляра чи знаменної події, то у переліку вміщено відповідне посилання ("Текстова довідка..."). Ювілейні статті вміщені в другій частині покажчика. Відбір літератури та документів закінчено в основному в серпні 2019 р.

У підготовці рекомендаційного бібліографічного посібника брали участь:

Ажнюк Юрій, провідний науковий співробітник ІЕФ НАН України, доктор фізико-математичних наук;

Бандурин Людмила, старший науковий співробітник ІЕФ НАН України, кандидат фізико-математичних наук;

Бедзір Наталія, професор кафедри слов'янської філології та світової літератури ДВНЗ "Ужгородський національний університет";

Біксеї Людмила, мистецтвознавець, заступник директора з наукової роботи Закарпатського обласного художнього музею ім. Й. Бокшая, лауреат премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі;

Габорець Василь, заслужений працівник культури України;

Гаврош Олександр, журналіст, письменник, драматург, переможець конкурсу "Коронація слова", лауреат Всеукраїнського рейтингу "Книжка року" та премії у галузі літератури ім. Ф. Потошняка;

Горват Катерина, кандидат філологічних наук, доцент ДВНЗ "Ужгородський національний університет", відмінник освіти України;

Грись Таїсія, артистка Заслуженого академічного Закарпатського народного хору;

- Густі Василь**, письменник, член Національної спілки письменників України, заслужений працівник культури України, лауреат премії у галузі літератури ім. Ф. Потоушняка та Всеукраїнської премії ім. Зореслава;
- Дерке Магдаліна**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри угорської філології ДВНЗ “Ужгородський національний університет”;
- Зикань Христина**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри угорської філології ДВНЗ “Ужгородський національний університет”, завідувач кафедри;
- Лизанець Петро**, професор кафедри угорської філології ДВНЗ “Ужгородський національний університет”, директор Центру гунгарології, доктор філологічних наук, доктор Угорської академії наук, заслужений діяч науки і техніки України;
- Маслюк Володимир**, завідувач відділу фотоядерних процесів ІЕФ НАН України, доктор фізико-математичних наук;
- Новикова Ольга**, музикознавець;
- Олашин Микола**, кандидат історичних наук, доктор філософії (Ph.D.), доцент кафедри античності, середньовіччя та історії України до-модерної доби ДВНЗ “Ужгородський національний університет”. Член Національних спілок журналістів та краєзнавців України. Лауреат премії імені Августина Волошина;
- Приходько Олена**, мистецтвознавець, завідувач експозиційного відділу Закарпатського обласного художнього музею ім. Й. Бокшая, двічі лауреат премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі;
- Ребрик Наталія**, доцент кафедри культури та соціально-гуманітарних дисциплін, кандидат філологічних наук, проректор Закарпатської академії мистецтв;
- Ремета Євген**, провідний науковий співробітник ІЕФ НАН України, доктор фізико-математичних наук;
- Суран Тамара**, доцент кафедри слов'янської філології та світової літератури ДВНЗ “Ужгородський національний університет”;
- Талабірчук Оксана**, кандидат філологічних наук, старший викладач ДВНЗ “Ужгородський національний університет”;
- Федака Павло**, доктор історичних наук, почесний голова ГО “Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство “Просвіта”;
- Федака Сергій**, доктор історичних наук, професор кафедри історії України ДВНЗ “Ужгородський національний університет”, член На-

ціональної спілки письменників України, лауреат премії у галузі літератури ім. Ф. Потошняка та Всеукраїнської премії ім. Зореслава;
Хланта Іван, академік Академії наук вищої освіти України, заслужений діяч мистецтв України;
Ходанич Петро, кандидат педагогічних наук, доцент Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти, лауреат премії у галузі літератури ім. Ф. Потошняка та Всеукраїнської премії ім. Зореслава;
Шелепець Володимир, просвітянин, кандидат технічних наук, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки;
Шімон-Арпа Жужанна, філолог, викладач угорської мови та літератури УЗОШ №10 з угорською мовою навчання ім. Дойко Габора.

ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ЗАКАРПАТТЯ 2020 РОКУ

СІЧЕНЬ

- 1** – 90-річчя від дня народження Вікторії Петрівни Лебедевської, кандидата медичних наук. Працювала на медичному факультеті УжНУ на посадах асистента, доцента кафедри патологічної анатомії та судової медицини. Народилася в м. Суми (1930)
- 1** – 90-річчя від дня народження Степана Михайловича Асталоса, спортсмена-футболіста. На обласній спартакіаді серед ветеранів, що проходила в Ужгороді, в 75 років зайняв перше місце з пробивання одинадцятиметрових ударів. Народився в м. Ужгород (1930)
- 1** – 85-річчя від дня народження Володимира Степановича Адамчука, акушера-гінеколога Ужгородського міського пологового будинку, кандидата медичних наук, доцента кафедри акушерства та гінекології медичного факультету УжНУ. Народився на Житомирщині (1935–2017)
- 1** – 80-річчя від дня народження Андрія Андрійовича Симодейка, доктора медичних наук, професора, заслуженого лікаря України, завідувача кафедри загальної хірургії УжНУ. Народився в с. Лохово Мукачівського р-ну (1940–2005)
- 1** – 70-річчя від дня народження Миколи Петровича Матьовки, доктора історичних наук, професора УжНУ, педагога вищої школи. Народився в с. Люта Великоберезнянського р-ну (1950)
- 1** – 65-річчя від дня народження Наталії Михайлівни Товтин, заслуженого працівника культури України. Народилася в с. Широке Виноградівського р-ну (1955)
- 1** – 65-річчя від дня народження Юрія Михайловича Ухаля, санітарного лікаря, головного лікаря Ужгородської дезінфекційної станції МОЗ України в Закарпатській області (з 2003). Автор 230 публікацій, в яких активно пропагує знання з медицини та гігієни. Народився в м. Сколе Львівської обл. (1955)
- 5** – 60-річчя від дня народження Любові Федорівни Шмідт-Рошкович, акушера-гінеколога Ужгородської центральної міської клініч-

ної лікарні, кандидата медичних наук. Народилася в м. Берегово (1960)

- 6** – 120-річчя від дня народження Галимзяна Кадировича Дистанова, педагога, вченого-хіміка. У 1949–1950 рр. очолював деканат хімічного факультету УжНУ. Народився в Башкирії (1900–?)
- 6** – 110-річчя від дня народження Євгена Мироновича Шерегія, композитора, диригента, громадського діяча. Народився в с. Дусино Свалявського р-ну (1910–1985)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 6** – 105-річчя від дня народження Олівера Йосиповича Сіладі, хірурга, завідувача хірургічного відділення Виноградівської РЛ (1945–85), організатора усіх медичних служб Виноградівського району. Народився в м. Ужгород (1915–2004)
- 6** – 55-річчя від дня народження Володимира Павловича Черепані, художника. Народився в м. Мукачево (1965–1996)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

- 7** – 65-річчя від дня народження Любові Олександрівни Жолудевої, онколога, заступника головного лікаря з організаційно-методичної роботи Закарпатського обласного онкологічного диспансеру (1955)
- 7** – 65-річчя від дня народження Петра Васильовича Думинця, художника-ювеліра, заслуженого майстра народної творчості України. Народився в с. Вонігово Тячівського р-ну (1955)
- 7** – 55-річчя від дня народження Миколи Михайловича Палінчака, кандидата історичних наук, доцента, декана факультету міжнародних відносин УжНУ. Народився в с. Хижа Виноградівського р-ну (1965)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

- 8** – 95-річчя від дня народження Лайоша Гулачі, реформатського єпископа. Народився в с. Тіводорфолва Виноградівського р-ну (1925–2016)
- 8** – 50-річчя від дня народження Ігоря Вікторовича Луценка, живописця, педагога, мистецтвознавця. Народився в с. Ділове Рахівського р-ну (1970)
- 9** – 145-річчя від дня народження Степана Томашівського, педагога, історика, дипломата. Народився в с. Купновичі Львівської обл. (1875–1930)
- 9** – 135-річчя від дня народження Пилипа Івановича Березанцева, фармаколога, військового хірурга, кандидата медичних наук (1938),

доцента, організатора і першого завідувача кафедри фармакології (1949–56) медичного факультету УжДУ. Народився в с. Сміле Сумської обл. (1885–1958)

- 9** – 55-річчя від дня народження Надії Василівни Вербишук, художника-кераміста, члена Іршавського народного об'єднання художників та народних майстрів “Колорит Боржави”, педагога. Народилася в м. Христинівка Черкаської обл. (1965)
- 10** – 60-річчя від дня народження Валерія Івановича Кустрьо, хірурга, кандидата медичних наук (2005), завідувача хірургічного відділення Берегівської ЦРЛ (з 1998). Автор 56 наукових праць та 26 патентів на винаходи. Народився в с. Грушово Тячівського р-ну (1960)
- 12** – 120-річчя від дня народження Василя Андрійовича Зайця, казкаря. Народився в с. Чорний Потік Іршавського р-ну (1900–1977)
- 12** – 60-річчя від дня народження Ігоря Петровича Студеняка, доктора фізико-математичних наук, професора. Наукові напрямки Студеняка І. П. – фізика поверхні твердих тіл, фізика напівпровідників. Народився в м. Рахів (1960)
- 13** – 80-річчя від дня народження В'ячеслава Опанасовича Приходька, живописця, народного художника України. Народився в м. Золотоноша Черкаської області, все творче життя присвятив Закарпаттю (1940–2011)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2005 рік”

- 13** – 80-річчя від дня народження Василя Андрійовича Бабинця, отоларинголога (1969–1980), головного лікаря (1980–2000), завідувача відділення переливання крові (2000) Іршавської ЦРЛ, районного отоларинголога. Народився в с. Сільце Іршавського р-ну (1940)
- 13** – 65-річчя від дня народження Віри Іванівни Копейко, журналістки. Народилася в м. Мукачево (1955)
- 13** – 60-річчя від дня народження Володимира Юрійовича Павлишина, живописця, члена Національної спілки художників України. Народився в м. Ужгород (1960)
- 14** – 90-річчя від дня народження Костянтина Митрофановича Лозового, скульптора. Народився в смт Чуднів Чуднівського р-ну на Житомирщині (1930–1976)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2005 рік”

- 14** – 90-річчя від дня народження Василя Васильовича Палька, науковця-історика. Народився в с. Лисичово Іршавського р-ну (1930–2002)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2005 рік"

- 15** – 90-річчя від дня народження Тамари Симко (дів. прізви. Паздерник), актриси. Народилася в м. Житомир (1930–1993)
- 16** – 70-річчя від дня народження Наталії Павлівни Дубініної (дів. прізви. Якушко), ведучої телерадіопрограм, члена жіночого клубу "Альтруса" та Закарпатського обласного осередку Парламенту жінок України. Народилася в м. Ужгород (1950)
- 17** – 125-річчя від дня народження Ласла Меча, поета, священника, члена Унгварського (Ужгородського) літературного товариства ім. Дьєндеші. Народився в Гернадсентіштван (тепер територія Словаччини) (1895–1978)
- 18** – 170-річчя від дня народження Юлія Ставровського-Попрадова, поета-будителя і публіциста. Народився в с. Сулин Старолюбівнянського округу (Східна Словаччина) (1850–1899)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2005 рік"

- 18** – 125-річчя від дня народження Якова Васильовича Стовбуненка-Заїченка, хірурга, військового лікаря, кандидата медичних наук, директора Закарпатського НДІ охорони материнства і дитинства (ОХМАТДИТ) (1949–1965). Народився в м. Вінниця (1895–1965)
- 18** – 70-річчя від дня народження Богдана Михайловича Галає, терапевта, кандидата медичних наук (1989), завідувача терапевтичного відділення № 2 Хустської РЛ (з 1998), районного терапевта. Автор біля 30 публікацій, в т. ч. авторських свідоцтв на винахід. Народився в с. Білки Іршавського р-ну (1950)
- 18** – 55-річчя від дня відкриття Ужгородського філіалу Одеського НДІ курортології, з 16.11.1988 р. реорганізований у відділ Одеського НДІ курортології і медичної реабілітації, а 31.12.1992 р. – в НПО "Реабілітація". З 04.10.2011 р. і до сьогодні заклад має назву "Державна установа "Науково-практичний медичний центр "Реабілітація" Міністерства охорони здоров'я України" (1965)
- 19** – 100-річчя від дня народження Анатолія Павловича Афанасьєва, українського російськомовного поета. Жив і працював в Ужгороді. Народився в с. Ушаково Катайського р-ну Курганської обл. (Росія) (1920–2006)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2005 рік"

- 19** – 55-річчя від дня народження Віктора Михайловича Маргітича, біохіміка, доктора медичних наук (2005), медичного директора ВАТ "Фармак" (з 2002). Автор 65 наукових робіт, 43 науково-публі-

цистичних статей, 32 тез наукових доповідей, 7 патентів України на винахід, співавтор 1 монографії. Народився в с. Фанчиково Виноградівського р-ну (1965)

- 20** – 95-річчя від дня народження Юрія Васильовича Мейгеша, прозаїка, заслуженого працівника культури України, лауреата Республіканської премії ім. А. Головка; обласної – ім. Ф. Потушняка. Народився в с. Великий Раковець Іршавського р-ну (1925–1999)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 20** – 30-річчя від дня утворення громадсько-культурної організації Пряшева “Союз русинів-українців Словацької Республіки” (СРУСР). (Словачина. 1990)

- 21** – 95-річчя від дня народження Василя Юрійовича Гарастея, педагога, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Олександрівка Хустського р-ну (1925)

- 22** – 140-річчя від дня народження Олександра Бонкала (псевдонім – О. Рахівський), вченого історика та громадського діяча. Народився в м. Рахів (1880–1959)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

- 22** – 85-річчя від дня народження Степана Михайловича Білака, доктора історичних наук, професора, педагога вищої школи, письменника. Народився в с. Руські Комарівці Ужгородського р-ну (1935–1989)

- 22** – 74-річчя від дня утворення Закарпатської області у складі України (1946)

- 22** – 75-річчя від дня народження Михайла Михайловича Полюжина, науковця-германіста, мовознавця, доктора філологічних наук, професора, завідувача кафедри прикладної лінгвістики ДВНЗ “УжНУ”. Народився в с. Літиня Дрогобицького р-ну Львівської обл. (1945)

- 23** – 110-річчя від дня народження Федора Ілліча Могіша (Боевіра), поета. Народився в с. Скотарське Воловецького р-ну (1910–1991)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

- 25** – 90-річчя від дня народження Михайла Кириловича Диканя, громадсько-політичного діяча, почесного громадянина міста Мукачева. Народився в с. Ковжижа Полтавської обл. (1930)

- 26** – 100-річчя від дня народження Антонія Рудольфовича Кондратовича, музичного діяча, активіста народної творчості, композитора, збирача і палкого популяризатора народної пісні Закарпаття.

Народився в с. Кальна-Розтока недалеко від Великого Березного (нині територія Словаччини) (1920–2007)

- 26** – 75-річчя від дня народження Павла Роберта Магочія, відомого карпатознавця, професора кафедри україністики Торонтського університету, академіка Наукового Королівського товариства Канади. Народився в м. Енглвуд, Нью-Джерсі, США (1945)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 27** – 65-річчя від дня народження Магдаліни Жигмондівни Дерке, кандидата філологічних наук. Народилася в с. Тисянка Ужгородського р-ну (1955)
- 27** – 60-річчя від дня народження Івана Юрійовича Канюки, головного лікаря санаторію “Верховина” в с. Соїми Міжгірського р-ну (1960)
- 29** – 115-річчя від дня народження Івана Андрійовича Гарайди, філолога, історика. Народився в с. Зарічово Перечинського р-ну (1905–1944)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 29** – 90-річчя від дня народження Петра Гавриловича Мізуна, хірурга, науковця-дослідника, винахідника, кандидата медичних наук, доцента кафедри факультетської хірургії УжДУ, автора низки свідоцтв на винаходи та понад 10 раціоналізаторських пропозицій. Вперше на Закарпатті застосував особисто розроблений метод локальної анестезії, що згодом широко використовувався в клініках України. Розробив і втілив на практиці кілька засобів знеболення у процесі безпосереднього операційного втручання, для яких хірург конструював набір спеціальних лікарських інструментів. Народився в с. Волове (нині смт Міжгір’я) (1930–1997)
- 29** – 90-річчя від дня народження Ніни Леонідівни Шестидесятної, вченого-хіміка. Народилася в м. П’ятихатки Дніпропетровської обл. (1930)
- 29** – 90-річчя від дня народження Андрія Шлепечького, педагога, науковця. Досліджував переважно будительську проблематику на Закарпатті та Пряшівщині. Народився в с. Буківці Стropківського округу (Словаччина) (1930–1993)
- 30** – 255-річчя від дня народження Василя Григоровича Кукольника, вченого, фізика-природознавця, педагога, юриста. Народився в околицях Мукачеве (точне місце невідоме) (1765–1821)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 31** – 100-річчя від дня заснування газети “Kárpáti Igaz Szó”. Видання засноване під назвою “Munkás Újság”. Протягом 1946–1967 рр. часопис виходив як угорський дубляж обласної газети “Закарпатська правда”. З березня 1967 р. і до сьогодні виходить як самостійне угорськомовне видання (1920)
- 31** – 90-річчя від дня народження Тиберія Шкірі, доктора технічних наук, професора кафедри технології лісозаготівель Українського державного лісотехнічного університету. Народився в м. Мукачево (1930–2006)

у січні відзначається:

135-річчя від дня народження Віри Карлівни Ромішовської, скрипальки-емігрантки, співачки, педагога і диригента, однієї із ініціаторів утвердження професійної музичної освіти на Закарпатті. Народилася в м. Тифліс (нині Тбілісі) (Грузія) (1885–1949)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

ЛЮТИЙ

- 1** – 90-річчя від дня народження Василя Андрійовича Рогача, педагога, громадського діяча. Народився в смт Великий Березний (1930)
- 1** – 85-річчя від дня народження Любові Василівни Сікури (дів. прізвище Бабиченко), кандидата біологічних наук. Народилася в с. Кричово Тячівського р-ну (1935)
- 2** – 140-річчя від дня народження Євгена Пузи, секретаря губернатора тодішньої Підкарпатської Русі Г. Жатковича. Проводив активну просвітницьку роботу, брав участь у створенні читалень “Просвіти” на території краю (1880–1922)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”*
- 2** – 85-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Червака, доктора фізико-математичних наук, професора кафедри обчислювальної математики УжНУ. Народився в с. Теково Виноградівського р-ну (1935)
- 2** – 60-річчя від дня народження Надії Михайлівни Лазар, майстрині народної творчості. Народилася в с. Макарьово Мукачівського р-ну (1960)
- 6** – 100-річчя від дня народження Аврелія Хаміли, педагога. Народився в м. Свидник (Словаччина) (1920–1985)

6 – 65-річчя від дня народження Христини Василівни Керити, поетеси, педагога. Народилася в с. Драгово Хустського р-ну (1955)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

7 – 75-річчя від дня народження Віктора Костянтиновича Куниці, заслуженого артиста України. Працював у театрах Дніпропетровська, Кіровограда, Миколаєва, Івано-Франківська, Ужгорода. Народився в м. Дніпропетровськ (1945)

8 – 85-річчя від дня народження Олександра Андрійовича Маріаша, заслуженого працівника культури України. Удостоєний звання відмінника народної освіти, нагороджений грамотою начальника оркестрової служби Збройних Сил СРСР, багатьма медалями, відзнаками лауреата фестивалів і конкурсів художньої самодіяльності. Народився в м. Свалява (1935–2015)

8 – 65-річчя від дня народження Павла Павловича Чучки, кандидата філологічних наук, члена Національної спілки журналістів України, громадсько-політичного діяча. Народився в м. Ужгород (1955)

8 – 60-річчя від дня народження Василя Івановича Ільницького, публіциста, заслуженого журналіста України. Народився в с. Розтока Міжгірського р-ну (1960)

10 – 205-річчя від дня народження Лайоша Вагнера, флориста. Він зібрав понад 40 тис. гербарних листків, переважно флори Мараморської улоговини. Зібрані ним рослини зберігаються в багатьох значних гербаріях Європи. Є вони в Будапешті, Санкт-Петербурзі, а також частково в Ужгородському державному університеті та у фондах Закарпатського краєзнавчого музею. Народився в с. Богдан Рахівського р-ну (1815–1888)

11 – 65-річчя від дня народження Каталіни Гейзівни Вашкеби, фахівця бібліотечної справи, заслуженого працівника культури України. Народилася в смт Буштино Тячівського р-ну (1955)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

12 – 185-річчя від дня народження Анатолія Федоровича Кралицького, прозаїка, етнографа, фольклориста, журналіста, релігійного діяча. Народився в с. Чабини (нині Вишні Чабини, Словаччина) (1835–1894)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 рік”

12 – 100-річчя від дня народження Семена Івановича Панька, поета, прозаїка, перекладача з угорської, чеської, німецької та інших єв-

ропейських мов. Працював в Закарпатській обласній бібліотеці. Народився в с. Чопівці Мукачівського р-ну (1920–1976)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 12** – 80-річчя від дня народження Олени Василівни Локкер, заслуженого вчителя України. Народилася в с. Нове Давидково Мукачівського р-ну (1940–2017)
- 13** – 70-річчя від дня народження Йосипа Федоровича Рівіса, біохіміка, доктора сільськогосподарських наук. Народився в м. Хуст (1950)
- 15** – 85-річчя від дня народження Василя Івановича Руснака, заслуженого працівника культури України, колишнього директора Закарпатського українського музично-драматичного театру, члена Національної спілки журналістів та Національної спілки театральних діячів України. Народився в с. Тарасівка Тячівського р-ну (1935–2010)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 15** – 70-річчя від дня народження Володимира Юрійовича Лазура, доктора фізико-математичних наук, професора кафедри теоретичної фізики, декана фізичного факультету УжНУ. Народився в с. Вонігово Тячівського р-ну (1950)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

- 15** – 50-річчя від дня народження Василя Васильовича Лемака, доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента Національної академії правових наук України, судді Конституційного Суду України. Народився в с. Вільхівка Іршавського р-ну (1970)
- 16** – 65-річчя від дня народження Володимира Васильовича Глеби, художника декоративно-прикладного мистецтва, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Народився в с. Соїми Міжгірського р-ну (1955)
- 19** – 90-річчя від дня народження Ернеста Шафранка, педагога, науковця. Народився в с. Тур’я-Пасіка Перечинського р-ну (1930–1992)
- 20** – 100-річчя від дня народження Йосипа Івановича Архія, поета. Народився у передмісті Ужгорода – мікрорайон Радванка (1920–1996)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 22** – 85-річчя від дня народження Івана Юрійовича Кашули, науковця, талановитого педагога. Його лекції з філософії та історії філософії

відзначалися глибиною аналізу матеріалу. Народився в с. Худльово Ужгородського р-ну (1935–1995)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 23** – 70-річчя від дня народження Світлани Олександрівни Лінчевської, кандидата медичних наук, доцента кафедри госпітальної терапії УжНУ. Автор близько 50 наукових праць з питань кардіології. Народилася в м. Переяслав-Хмельницький Київської обл. (1950)
- 24** – 375-річчя від дня народження Ференца I Ракоці, князя Трансільванії. Тривалий час жив і діяв в м. Мукачево. Народився в м. Дюлафегервар (Угорщина) (1645–1676)
- 25** – 135-річчя від дня народження Михайла Михайловича Галиці, казкаря. Народився в с. Дулово Тячівського р-ну (1885–1971)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

- 25** – 115-річчя від дня народження Михайла Дмитровича Алексія, члена розвідгрупи “Закарпатці”, яка діяла у 1943–1944 рр. Народився в с. Нижнє Селище Хустського р-ну (1905–1945)
- 25** – 95-річчя від дня народження Юрія Івановича Федаки (о. Георгій), священника, митрофорного протоієрея. Народився в с. Кальник Мукачівського р-ну (1925–2009)
- 26** – 80-річчя від дня народження Шандора Фодо, філолога, засновника і почесного голови Товариства угорської культури Закарпаття. Народився в смт Вишково Хустського р-ну (1940–2001)
- 27** – 125-річчя від дня народження Степана Степановича Клочурака, громадсько-культурного і політичного діяча, одного з керівників Гуцульської республіки (1919), депутата Союму, міністра оборони і сільського господарства Карпатської України (1939). Народився в с. Чорна Тиса Рахівського р-ну (1895–1980)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 27** – 110-річчя від дня народження Федора Михайловича Потушняка, відомого письменника, археолога та етнографа. Народився в с. Осій Іршавського р-ну (1910–1960)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 та 2010 роки”

- 27** – 100-річчя від дня народження Юрія Гвоздулича, почесного члена Закарпатського крайового товариства “Просвіта”, закарпатця, який проживав у Канаді. Народився в с. Малий Березний Великоберезнянського р-ну (1920–2002)

- 29** – 80-річчя від дня народження Йожефа Йожефовича Сабо, заслуженого майстра спорту СРСР, заслуженого тренера України. Народився в м. Ужгород (1940)
- 29** – 80-річчя від дня народження Анни Михайлівни Печори (Галай), педагога, історика. Народилася в с. Репинне Міжгірського р-ну (1940)

БЕРЕЗЕНЬ

- 1** – 75-річчя від дня утворення Української народної ради Пряшівщини (УНРП). УНРП виникла на з'їзді представників сіл і міст як верхівна представниця русинів-українців Пряшівщини (1945–1952)
- 2** – 85-річчя від дня народження Федора Андрійовича Кулі, науковця, мовознавця-германіста, етнографа, перекладача. Народився в с. Солочин Свалявського р-ну (1935–2017)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2005 рік”

- 3** – 95-річчя від дня народження Федора Юрійовича Палфія, доктора біологічних наук, заслуженого діяча науки України. Народився в смт Королево Виноградівського р-ну (1925–1996)
- 3** – 75-річчя від дня народження Павла Михайловича Федаки, доктора історичних наук, етнографа, краєзнавця, науковця, почесного голови Закарпатського крайового культурно-освітнього товариства “Просвіта”. Народився в с. Кальник Мукачівського р-ну (1945)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2005 рік”

- 4** – 75-річчя від дня народження Олени Степанівни Мейсарош, поетеси, народознавця, культуролога, члена Національної музичної спілки України. Народилася в м. Мукачево (1945–2015)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2005 рік”

- 4** – 75-річчя від дня народження Григорія Степановича Попа, вченого-хіміка. Він був серед тих, хто впроваджував зв'язування радіонуклідів на поверхні ґрунту після аварії на Чорнобильській АЕС. Г. С. Поп є автором та співавтором понад 200 наукових праць, серед яких 86 винаходів. Він дійсний член Нью-Йоркської академії наук та Міжнародного товариства інженерів-нафтовиків та газовиків. Народився в м. Хуст (1945)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2015 рік”

- 5** – 205-річчя від дня народження Івана Івановича Раковського, журналіста, педагога, просвітителя, віце-ректора Ужгородської духовної семінарії. Народився в с. Ставне Великоберезнянського р-ну (1815–1885)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 5** – 95-річчя від дня народження Василя Михайловича Керечанина, кандидата історичних наук, вченого-історика, голови редколегії “Книга пам’яті”. Народився в с. Нижній Шард (тепер с. Нижнє Болотне) Іршавського р-ну (1925–2005)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

- 5** – 90-річчя від дня народження Василя Михайловича Мельника, доктора історичних наук, професора, вченого-фольклориста, педагога. Народився в м. Перечин (1930–1992)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

- 5** – 90-річчя від дня народження Івана Павловича Андрусяка, кандидата історичних наук, доцента, педагога середньої і вищої шкіл. Народився в м. Хуст (1930–1994)

- 5** – 90-річчя від дня народження Михайла Юрійовича Руцака, доктора економічних наук. Автор більше 55 наукових публікацій, в т. ч. трьох монографій. Народився в смт Буштино Тячівського р-ну (1930)

- 5** – 75-річчя від дня прийняття постанови Народної Ради Закарпатської України “Про організацію в м. Ужгород Народного театру” (1945)

- 6** – 115-річчя від дня народження Василя Васильовича Антолика, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Малий Раковець Іршавського р-ну (1905–1987)

- 6** – 115-річчя від дня народження Ярослава Затлоукала, чеського поета, літературного критика. У поетичній творчості Я. Затлоукала знайшло відбиток зацікавлення та зачарування нашим краєм. Народився в м. Опава (Чехія) (1905–1958)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 6** – 95-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Качія, історика-краєзнавця, поета. Народився в с. Дубрівка Ужгородського р-ну (1925–1990)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

6 – 95-річчя від дня народження Василя Миколайовича Романюка, громадського діяча, члена Братства “Карпатська Січ”. Народився в м. Рахів (1925–1981)

7 – 170-річчя від дня народження Томаша Гарріга Масарика, першого президента Чехословацької Республіки, почесного громадянина міста Ужгорода. Народився в моравському містечку Годонін неподалік від Словаччини (1850–1937)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

7 – 145-річчя від дня народження Гіядора Миколайовича Стрипського, прозаїка, перекладача, фольклориста. Народився в с. Шелестово Мукачівського р-ну (1875–1946)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

7 – 90-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Цмура, вченого-хіміка. Він особисто та у співавторстві опублікував понад 200 наукових праць, отримав 15 авторських свідоцтв та патентів на винаходи. Народився в с. Ворочово Перечинського р-ну (1930)

7 – 75-річчя від дня народження Тараса Федоровича Данилича, живописця, народного художника України. Народився в с. Тур’я-Поляна Перечинського р-ну (1945)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

8 – 110-річчя від дня народження Степана Васильовича Вячала, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Канора Воловецького р-ну (1910–1994)

8 – 65-річчя від дня народження Ганни Іванівни Рекіти-Пазуханич, поетеси, заслуженого вчителя України. Народилася в с. Ракошино Мукачівського р-ну (1955)

8 – 60-річчя від дня народження Олександра Георгійовича Сливки, доктора фізико-математичних наук, професора. Наукові напрямки Сливки О. І. – фізика поверхні твердих тіл, фізика напівпровідників. Народився в м. Перечин (1960)

9 – 105-річчя від дня народження Миколи Євгеновича Ротмана, вченого-історика, юриста, письменника, викладача, учасника антифашистського підпілля на Закарпатті. Народився в м. Ужгород (1915–1985)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

- 11** – 110-річчя від дня народження Федора Михайловича Геревича, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Доробратово Іршавського р-ну (1910–1990)
- 12** – 95-річчя від дня народження Михайла Михайловича Сапатюка, живописця. Народився в м. Прага (Чехословаччина) (1925–2000)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2015 рік”
- 12** – 95-річчя від дня народження Бориса Івановича Співака, науковця, доктора історичних наук, професора. Його діяльність пов'язана із становленням та розвитком Ужгородського університету. Народився в м. Шпола на Черкащині (1925–1971)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2005 рік”
- 13** – 155-річчя від дня народження Ендре Оцела (Армін Адлер), редактора, журналіста. Народився в м. Ужгород (1865–1935)
- 14** – 100-річчя від дня народження Степана Михайловича Стойка, доктора біологічних наук, професора, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки та Європейської премії імені Петра Йозефа Ленне – за заслуги у галузі охорони природи. Народився в с. Кричово Тячівського р-ну (1920)
- 14** – 95-річчя від дня народження Гаврила Михайловича Рошка, науковця, фауніста та еколога, знавця етномофауни Українських Карпат. Народився в с. Бенедиківці Мукачівського р-ну (1925–1979)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2005 рік”
- 18** – 120-річчя від дня народження Деже Дьєрі, угорського поета, письменника, журналіста, лауреата премії ім. Аттілі Йожефа. Тринадцять років жив і працював у Берегові, Мукачеві та Ужгороді. Народився в м. Рімасомбат (Угорщина) (1900–1974)
- 18** – 90-річчя від дня народження Йосипа Йосиповича Бокшая (молодшого), живописця. Народився в м. Ужгород (1930–2002)
- 18** – 75-річчя від дня виходу першого номера газети “Пряшевщина”. Відповідальний редактор – В. Караман, фактичний редактор – Ф. Лазорик. Активними дописувачами тижневика були: В. Капішовський, І. Мацінський, Ф. Іванчов, В. Гренджа-Донський, Ю. Боролич та ін. (1945–1951)
- 20** – 100-річчя від дня народження Гаврила Логойди, борця-антифашиста. Народився в с. Руське Мукачівського р-ну (1920–1944)
- 20** – 75 років тому постановою Народної Ради Закарпатської України відкрито перший на Закарпатті мистецький навчальний заклад – Ужгородську дитячу музичну школу № 1 ім. П. Чайковського (1945)

- 21** – 80-річчя від дня народження Євгенії Яківни Погоріляк, кандидата фізико-математичних наук, доцента кафедри алгебри УжНУ. Народилася в м. Макіївка Донецької обл. (1940)
- 22** – 125-річчя від дня народження Бели Іллеша (Ліпнер), угорського письменника, журналіста, лауреата премії ім. Л. Кошута (1950, 1955). Народився в м. Кошіце (Словаччина), дитячі та юнацькі роки свого життя провів у Берегові та Сваляві (1895–1974)
- 24** – 110-річчя від дня народження Дюли Ортутая, культурного діяча, міністра у справах релігії та освіти, фольклориста, члена Академії наук УРСР, лауреата премії ім. Баумгартена (1937, 1942) та Державної премії (Угорщина). В 1971 р. – член відділу мистецтв та фольклору Закарпатського наукового товариства; з 1971 р. – викладач угорського факультету УжНУ. Народився в м. Суботица (Сербія) (1910–1978)
- 24** – 75-річчя від дня народження Івана Івановича Гарастея, педагога, поета, військового діяча. Поезії І. І. Гарастея часто друкувались під псевдонімом Іван Буштинський. Народився в смт Буштино Тячівського р-ну (1945–1999)
- 25** – 130-річчя від дня народження Остапа Вахнянина, педагога, пластового і культурного діяча на Закарпатті в 20-ті роки ХХ століття. Народився в м. Стрий Львівської області. Похований в м. Ужгород (1890–1924)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

- 25** – 85-річчя від дня народження Інни Василівни Попової, педагога, музикознавця, лауреата обласної премії ім. Д. Задора. Народилася в м. Троїцький Волгоградської обл. (Росія) (1935)
- 26** – 90-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Сливки, доктора історичних наук, професора. Народився в с. Нове Давидково Мукачівського р-ну (1930–2017)
- 27** – 285-річчя від дня смерті Ференца II Ракоці, керівника визвольної війни угорського народу. Народився в с. Борша (тепер Кошицький самоврядний край у Словаччині) (1676–1735)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

- 28** – 125-річчя від дня народження Йосифа Сірки, громадського та релігійного діяча. Досліджував історію та мовні особливості Закарпаття. Народився в м. Броди (1895–1961)

29 – 155-річчя від дня смерті Олександра Васильовича Духновича, громадсько-культурного діяча-будителя, поета, письменника, педагога, публіциста, збирача фольклору (1803–1865)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2003 рік”.

31 – 65-річчя від дня народження Ольги Борисівни Мальцевої, кандидата медичних наук, лікаря-пульмонолога. Автор 70 раціоналізаторських пропозицій, двох патентів на винаходи. Народилася в м. Ужгород (1955)

КВІТЕНЬ

2 – 80-річчя від дня народження Лідії Володимирівни Пирогової, народної артистки України, члена художньої ради Мукачівського драматичного театру. Народилася в м. Харків (1940)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

3 – 85-річчя від дня народження Марії Андріївни Хававки, майстрині народної творчості. Народилася в с. Тур’ї-Ремети Перечинського р-ну (1935)

3 – 80-річчя від дня народження Івана Івановича Зимомрі, вченого-хіміка, педагога. Народився в с. Голятин Міжгірського р-ну (1940–2016)

4 – 115-річчя від дня народження Федора Михайловича Шимоновського, співака і хорового диригента, учителя, старійшини просвітянського руху на Закарпатті. Народився в с. Лопушанка Свалявського р-ну (1905–2000)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

4 – 80-річчя від дня народження Михайла Михайловича Коцана, заслуженого працівника культури України. Нагороджений орденом “Знак пошани”, медалями та дипломами лауреата республіканських та всесоюзних конкурсів духових оркестрів. Народився в с. Горбки Виноградівського р-ну (1940)

5 – 75-річчя від дня народження Людмили Захарівни Григаш, заслуженого працівника культури України, впродовж майже 30 років директора Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Ф. Потушняка. Народилася в м. Нижній Тагіл Свердловської області (Росія) (1945)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

5 – 75-річчя від дня народження Василя Петровича Бухала, поета. Друкувався у періодичних виданнях та збірниках творчості молодих. Автор збірки поезій “Робота сонця” та збірки сонетів “На околиці літа”. Народився в с. Терєбля Тячівського р-ну (1945)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

7 – 80-річчя від дня народження Василя Юрійовича Маркулина, громадсько-політичного діяча. Народився в с. Медведівці Мукачівського р-ну (1940)

8 – 70-річчя від дня народження Надії Вархол (дів. прізви. Вар’ян), фольклориста, карпатознавця, письменниці. Народилася в с. Хмельова Бардіївського округу (Словаччина) (1950)

10 – 70-річчя від дня народження Миколи Рішка, журналіста. Народився в м. Берегово (1950)

12 – 220-річчя від дня смерті Арсенія Коцака (Олексія Федоровича), вченого-мовознавця, поета, педагога, історика, філософа, теолога. Народився в с. Великий Буковець, колишньої Шаришської жупи (тепер Буковець Свидницького округу Східно-Словацького краю) (1737–1800)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

12 – 115-річчя від дня народження Олени Іванівни Гандери, військової і політичної діячки, зв’язкової розвідгрупи “Закарпатці”. Народилася в м. Виноградів (1905–1944)

12 – 70-річчя від дня народження Володимира Михайловича Міци, фізика, професора кафедри твердотільної електроніки з/с Інформаційної безпеки фізичного факультету УжНУ. Народився в м. Мукачево (1950)

14 – 120-річчя від дня народження Юлія Михайловича Уйфалушія, політичного і військового діяча, члена розвідувальної групи “Закарпатці”. Народився в с. Теково Виноградівського р-ну (1900–1944)

14 – 95-річчя від дня народження Єлизавети Людвигівни Бедзір-Кремницької. Працювала у галузі живопису та графіки. Народилася в м. Ужгород (1925–1978)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

15 – 105-річчя від дня народження Івана Івановича Арделана, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Горбки Виноградівського р-ну (1915–1978)

15 – 100-річчя від дня народження Михайла Бандурчака, підприємця. Народився в с. Доробратово Іршавського р-ну (1920–1984)

16 – 100 років тому було влаштоване перше у краї “Шевченківське свято” з нагоди 59-х роковин від дня смерті поета. Цим святом невмируща спадщина великого Кобзаря України вийшла на закарпатську сцену і стала органічною частиною культурного життя Карпатської України (1920)

17 – 90-річчя від дня народження Павла Карловича Балли, живописця. Народився в с. Павловці (Словаччина) (1930)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

17 – 85-річчя від дня народження Василя Юрійовича Турянчика, футболіста, захисника, заслуженого майстра спорту СРСР. Народився в смт Чинадійово Мукачівського р-ну (1935)

18 – 75-річчя від дня народження Ганни Григорівни Черевко, педагога, відомого фахівця бібліотечної справи. З 1969 р. проживає та працює на Закарпатті. Народилася в селищі Новореччє Белгородської обл. (Росія) (1945)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

19 – 75-річчя від дня народження Олександра Миколайовича Саллера, живописця. Народився в м. Хуст (1945–2002)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

24 – 100-річчя від дня виходу в Ужгороді першого номера газети “Народ”, яка виходила у 1920–1921 рр.

26 – 75-річчя від дня народження Мирослава Дмитровича Климпуша, вченого-мостобудівника. Народився в смт Ясіня Рахівського р-ну (1945)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

30 – 110-річчя від дня народження Марка Бараболі (Івана Федоровича Рознійчука), письменника, сатирика. Народився в с. Требушани на Мараморощині (нині с. Ділове Рахівського р-ну) (1910–1945)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

30 – 100-річчя від дня заснування газети “Закарпатська правда” (1920)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

ТРАВЕНЬ

- 1** – 120-річчя від дня смерті Мігая Мункачі (Ліб), видатного представника угорського та європейського демократично-реалістичного живопису. Народився в м. Мукачево (1844–1900)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

- 1** – 95-річчя від дня народження Юрія Івановича Стенчука, громадсько-політичного діяча. Народився в с. Кваси Рахівського р-ну (1925–2009)
- 1** – 70-річчя від дня народження Володимира Івановича Келемена, кандидата фізико-математичних наук, старшого наукового співробітника. Келемен В. І. – автор понад 105 наукових публікацій в галузі теоретичної фізики. Народився в м. Тячів (1950)
- 1** – 65-річчя від дня народження Ольги Олександрівни Баков, ткалі. Народилася в с. Кідьох Берегівського р-ну (1955)
- 2** – 135-річчя від дня народження Йозефа Гаті, активного діяча робітничого руху, журналіста, письменника. Народився в м. Ужгород (1885–1945)
- 2** – 75 років тому після багатотисячного мітингу напередодні Дня перемоги ужгородці заклали фундамент меморіального комплексу “Пагорб Слави”. Автор проєкту – архітектор А. Згореллі (1945)
- 3** – 80-річчя від дня народження Ольги Іштванівни Терек-Медвецькі, доктора біологічних наук, професора, завідувачки кафедри фізіології рослин Львівського державного університету. Народилася в с. Тисасірма (нині с. Дротинці) Виноградівського р-ну (1940)
- 5** – 110-річчя від дня народження Павла Петровича Цібере, юриста, політичного і культурного діяча. Народився в с. Залужжя Мукачівського району (1910–1979)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 6** – 105-річчя від дня народження Юрія Васильовича Бірковича, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Лази Воловецького р-ну (1915–1975)
- 6** – 70-річчя від дня народження Юрія Кохана, заслуженого лікаря України, громадсько-політичного діяча. Народився в смт Кольчино Мукачівського р-ну (1950)
- 7** – 80-річчя від дня народження Миколи Степановича Гама, вченого-хіміка. Він є автором та співавтором понад 40 наукових праць,

підручника "Основи фізичної та колоїдної хімії". Народився в с. Горяни Ужгородського р-ну (нині в складі м. Ужгород) (1940–2003)

- 8** – 90-річчя від дня народження Омеляна Дмитровича Довганича, доктора історичних наук, краєзнавця, журналіста і публіциста. Народився в с. Нижнє Селище Хустського р-ну (1930–2009)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2005 рік"

- 9** – 105-річчя від дня народження Миколи Івановича Кухаренка, Героя Радянського Союзу, генерал-майора, громадського діяча. Жив і працював в м. Виноградів. Народився в с. Яковлево Андріївського р-ну Донецької обл. (1915–2009)

- 9** – 100-річчя від дня створення Закарпатського крайового товариства "Просвіта" (1920)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2005 рік"

- 10** – 130-річчя від дня народження Василя Васильовича Грабовчака, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Олешник Виноградівського р-ну (1890–1977)

- 10** – 120-річчя від дня народження Івана Васильовича Бігара, священника, педагога, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в м. Хуст (1900–1967)

- 12** – 65-річчя від дня народження Марії Пилипчак (дів. прізви. Кадар), члена Національної спілки композиторів України. Народилася в м. Хуст (1955)

- 13** – 225-річчя від дня народження Павела Йозефа Шафарика, чеського і словацького філолога, історика, етнографа, видатного славіста (1795–1861)

- 13** – 105-річчя від дня народження Івана Михайловича Сабадоша, делегата Першого з'їзду Народних комітетів Закарпатської України, вчителя, краєзнавця. Народився в с. Заднє (нині с. Приборжавське) Іршавського р-ну (1915–1993)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2005 рік"

- 13** – 75-річчя від дня народження Миколи Федьковича, художника. Народився в м. Ужгород (1945)

- 13** – 70-річчя від дня народження Наталії Гаврилівни Шимши (дів. прізви. Смочкова), музиканта-педагога по класу фортепіано. Її учні – постійні призери обласних, всеукраїнських та міжнародних конкурсів та фестивалів. Народилася в м. Хуст (1950)

- 14** – 180-річчя від дня народження Юрія Ігнаткова (Ігнатов), педагога, публіциста, мовознавця. Народився в м. Михалівці (Словаччина) (1840–1885)
- 15** – 70-річчя від дня народження Івана Івановича Пастеляка, заслуженого працівника культури України. Танці, які створив Іван Пастеляк, – “Турянський”, “Сувенір Закарпаття”, хореографічна композиція “Карпати” – увійшли до репертуару багатьох танцювальних колективів України та світу. Народився в с. Сімер Перечинського р-ну (1950–2018)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

- 16** – 265-річчя від дня народження Яноша Дерчені (Weisz), лікаря, науковця, мінеролога. У 1800 р. створив галуновий завод у Підгорянах (тоді – передмістя Мукачеве) у 1809 р. у с. Квасово, у 1825 р. у с. Нижній Коропець, тоді Пуста-Пустакерепец. у 1793 р. від короля дістав володіння у с. Дерцен, тому і поміняв прізвище на Дерчені. Народився в м. Сепешсомбат (тепер – Словаччина), а помер у м. Мукачево (1755–1837)
- 16** – 65-річчя від дня народження Ольги Юріївни Сенько, музиканта, педагога, художника, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Народилася в с. Кушниця Іршавського р-ну (1955)
- 16** – 60-річчя від дня народження Валентина Васильовича Буркала, кандидата філософських наук, доцента. Народився в с. Черна Виноградівського р-ну (1960)
- 18** – 85-річчя від дня народження Івана Михайловича Чаварги, кандидата історичних наук, доцента, адміністратора вищої школи. Народився в с. Гусний Великоберезнянського р-ну (1935)
- 21** – 100-річчя від дня створення драматичного гуртка при товаристві “Просвіта”, що постав з “Руського культурного комітету”, заснованого ще у грудні 1919 р. д-ром Данилом Старухою. Драматичний гурток “Просвіти” під адмініструванням Михайла Винаря дав декілька вистав, однак діяльність його не виступала за межі аматорських драматичних гуртків та їх характеру й не могла стати основою постійного театру (1920)
- 22** – 75-річчя від дня народження Івана Юрійовича Петровція, поета, прозаїка, перекладача. Народився в с. Осій Іршавського р-ну (1945–2016)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 23** – 70-річчя від дня народження Володимира Юрійовича Товтина, поета і прозаїка. Народився в с. Вовкове Ужгородського р-ну (1950)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

- 23** – 70-річчя від дня народження Ростислава Степановича Стойка, доктора біологічних наук, Соросівського професора. Народився в с. Горяни Ужгородського р-ну (нині в складі м. Ужгород) (1950)
- 23** – 55-річчя від дня народження Юрія Володимировича Андрашка, доктора медичних наук, завідувача кафедри шкірних та венерологічних хвороб УжНУ, головного дерматовенеролога Закарпаття, голови проблемної комісії по дерматовенерології МОЗ та НАМН України, віце-президента Української академії дерматовенерології, віце-президента Української асоціації псоріазу, першого президента Євро-Азійської асоціації дерматовенерологів, голови Закарпатського осередку асоціації лікарів дерматовенерологів та косметологів, члена Угорської академії наук. Народився в м. Мукачево (1965)
- 24** – 75-річчя від дня народження Юрія Івановича Гевази, вченого-хіміка. З вересня 1999 р. Ю. І. Геваза працює професором кафедри хімії Київського національного торговельно-економічного університету. Народився в м. Перечин (1945)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

- 24** – 75-річчя від дня утворення молодіжної організації на Пряшівщині “Союз молоді Карпат” (СМК). На установчих зборах було ухвалено тимчасовий статут за зразком статуту Союзу молоді Закарпатської України (1945–1949)
- 26** – 70-річчя від дня народження В’ячеслава Івановича Віньковського, художника декоративно-прикладного мистецтва, члена Національної спілки художників України. Народився в с. Маниківці Михайлівського р-ну Хмельницької обл. (1950)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

- 27** – 150-річчя від дня народження Володимира Юліановича Охримовича, науковця-етнографа. Після подорожі лінгвіста Мараморощиною і перебування його в Мукачеві він видав книгу “Враження з Угорської Русі” (Львів, 1895), де приділив певну увагу побуту закарпатських українців, порушив ряд проблем, пов’язаних з історичним розвитком нашого краю. Народився в с. Велдіж До-

линського повіту на Станіславщині (нині Івано-Франківська обл.) (1870–1931)

- 29** – 90-річчя від дня народження Ярослава Олексійовича Хлипняча, громадсько-політичного діяча, почесного громадянина м. Мукачево. Народився в с. Кривка Турківського р-ну Львівської обл. (1930)
- 30** – 75-річчя від дня народження Катерини Іванівни Горват, кандидата філологічних наук, доцента кафедри угорської філології УжНУ, лінгвіста, співавтора підручників угорської мови для 4-5 кл., члена Закарпатського угорськомовного наукового товариства. Народилася в с. Тісакерестур (нині с. Перехрестя) Виноградівського р-ну (1945)

ЧЕРВЕНЬ

- 1** – 95-річчя від дня народження Василя Герасимовича Чумака, критика, літературознавця. Народився в с. Свинарки Христинівського р-ну Черкаської області (1925)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”*
- 1** – 85-річчя від дня народження Гелени Миколаївни Поляк-Шеремет, заслуженої артистки України. Народилася в м. Ужгород (1935)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”*
- 1** – 65-річчя від дня народження Ірини Іванівни Пацкань (дів. прізви. Кобеляцька), кандидата медичних наук, доцента кафедри охорони материнства та дитинства ФПО УжНУ. Автор 45 наукових праць, у тому числі авторських свідоцтв на винахід та раціоналізаторських пропозицій. Народилася в м. Кам’янець-Подільський Хмельницької обл. (1955)
- 1** – 60-річчя від дня народження Олександра Васильовича Дзембаса, вченого-археолога. Народився в м. Ужгород (1960)
- 2** – 115-річчя від дня народження Михайла Юрійовича Волощука, громадсько-політичного діяча, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Нанково Хустського р-ну (1905–1973)
- 2** – 50-річчя від дня народження Емми Іванівни Зайцевої, театрального художника, заслуженого діяча мистецтв України, члена Національної спілки театральних діячів України та асоціації сценіграфів України. Е. І. Зайцева – головний художник Закарпатського

академічного обласного державного музично-драматичного театру ім. братів Ю.-А. та Є. Шерегіїв. Народилася в м. Рівне (1970)

- 3** – 90-річчя від дня народження Степана Степановича Буцка, вченого-хіміка. Він є відомим спеціалістом у галузі фотохімії, координаційної хімії, біонеорганічної хімії та хімічних проблем екології. Є автором понад 100 наукових праць, 6 винаходів. Народився в м. Мукачево (1930)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

- 9** – 65-річчя від дня народження Сергія Івановича Устича, кандидата філософських та доктора соціологічних наук, професора, директора Інституту транскордонного співробітництва, Надзвичайного і Повноважного Посла. Народився в с. Загаття Іршавського р-ну (1955)

- 10** – 65-річчя від дня народження Людмили Вадимівни Лимонової, кандидата філологічних наук, доцента кафедри слов’янської філології та світової літератури філологічного факультету ДВНЗ “Ужгородський національний університет”. Народилася в м. Мукачево (1955)

- 12** – 80-річчя від дня народження Валерії Олександрівни Юрченко, поетеси, художника-аматора, відомого фахівця бібліотечної справи. Працювала в Закарпатській обласній бібліотеці для дітей ім. Д. Вакарова на посаді методиста, заступника директора з наукової роботи, а згодом директором бібліотечного відділу обласного медичного інформаційно-аналітичного центру. Вона підготувала понад 60 публікацій з питань культури, бібліотечної роботи, етики. Народилася в м. Кремінне на Луганщині (1940)

- 13** – 80-річчя від дня народження Пилипа Сідлецького, прозаїка. Працював на Закарпатті, став лауреатом річного конкурсу, який проводила газета “Новини Закарпаття” (1992). Народився в с. Тростянець Тиврівського р-ну на Вінниччині (1940–1993).

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 13** – 80-річчя від дня народження Івана Дмитровича Алексеюка, вченого-хіміка. Він є автором та співавтором понад 350 наукових праць, 12 винаходів, 7 монографій та 10 посібників. І. Д. Алексеюк – відмінник освіти України, лауреат премії ім. Ярослава Мудрого Академії наук вищої школи. Народився в с. Верховина на Холмщині (Польща) (1940)

- 14** – 80-річчя від дня народження Михайла Яковича Шушкевича, поета, полковника, почесного працівника Міністерства будівництва підприємств нафтової і газової промисловості. Народився в с. Старий Вишневець Вишневецького (нині Збаразького) р-ну Тернопільської обл. (1940)
- 14** – 65-річчя від дня народження Тетяни Іванівни Хоменко (Шовкопляс), кандидата філософських наук, доцента кафедри філософії ДВНЗ “Ужгородський національний університет”. Народилася в м. Торез Донецької обл. (1955)
- 15** – 95-річчя від дня народження Павла Івановича Хавлюка, вченого-археолога, кандидата історичних наук, доцента. Народився в с. Жорнище (нині Іллінецького р-ну) Вінницької обл. (1925–2001)
- 15** – 85-річчя від дня народження Василя Михайловича Бровдія, відомого ученого-ентомолога, доктора біологічних наук, професора, академіка Академії наук вищої школи України. Народився в м. Іршава (1935)
- 15** – 65-річчя від дня народження Олександра Георгійовича Лавера, кандидата фізико-математичних наук, доцента, завідувача кафедри інформатики та фізико-математичних дисциплін УжДІІЕП. Народився в м. Ужгород (1955)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

- 16** – 110-річчя від дня народження Івана Андрійовича Герзанича, громадсько-політичного діяча, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Пастілки Перечинського р-ну (1910–1987)
- 16** – 95-річчя від дня народження Степана Григоровича Усика, художника і журналіста, все творче життя якого пройшло на Закарпатті. Народився в с. Студеники Переяслав-Хмельницького р-ну Київської обл. (1925–2001)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 20** – 125-річчя від дня народження Торисина (псевд. Діонізія Зубрицького), поета, прозаїка, художника. Був учителем, а згодом директором Пряшівської руської горожанської школи. Відомий як художник і публіцист, що написав кілька розвідок з історії закарпатської літератури. Один з тих небагатьох літераторів Східної Словаччини, який поряд з “язичієм” писав і українською мовою. Свої поезії та прозові твори друкував на сторінках закарпатських і пряшівських періодичних видань – газет “Наш рідний край”,

“Віночок”, “Пчолка”, “Русское слово”, в календарях і літературних альманахах т-ва “Просвіти”. Народився в с. Дячів Сабинівського округу (Словаччина) (1895–1949)

- 20** – 75-річчя від дня народження Жужанни Олодарівни Горват, педагога, самодіяльної художниці. Народилася в м. Хуст (1945)
- 20** – 75 років тому постановою Народної Ради Закарпатської України було вирішено відкрити в м. Ужгород Народний музей (1945)
- 20** – 75-річчя від дня заснування Закарпатського державного краєзнавчого музею (1945)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 20** – 65-річчя від дня народження Славки Юріївни Гереші, лікаря-терапевта. Народилася в с. Білки Іршавського р-ну (1955)
- 22** – 85-річчя від дня народження Едуарда Івановича Камінського, прозаїка, журналіста який, працював у редакції “Закарпатської правди” та редакціях кількох районних газет області. Народився в м. Київ (1935–1993)
- 23** – 105-річчя від дня народження Петра Михайловича Пойди, фольклориста. Народився в с. Луг Рахівського р-ну (1915–2001)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 24** – 115-річчя від дня народження Петра Івановича Байси, педагога, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Кальник Мукачівського р-ну (1905–?)
- 25** – 85-річчя від дня народження Івана Васильовича Хіміча, вченого-фізика-теоретика, заслуженого працівника народної освіти України. Він є автором і співавтором більше сотні наукових праць. Народився в м. Іршава (1935)
- 25** – 65-річчя від дня народження Івана Івановича Небесника, вченого-педагога, професора, ректора Закарпатської академії мистецтв, заслуженого працівника освіти України, члена Національної спілки художників України. Народився в смт Середнє Ужгородського р-ну (1955)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

- 26** – 75 років тому Народна Рада Закарпатської України прийняла постанову “Про відкриття школи живопису, скульптури і школи художніх ремесел” (1945)
- 27** – 60-річчя від дня народження Оксани Степанівни Бабенко, кандидата медичних наук, доцента курсу радіології факультативу післядипломної освіти УжНУ. Народилася в м. Ужгород (1960)

27 – 50-річчя від дня урочистого відкриття обласного музею народної архітектури і побуту (1970)

28 – 90-річчя від дня народження Миколи Яковича Попенка, тривалий час – диригента Закарпатського народного хору, заслуженого артиста України, лауреата обласної премії ім. Д. Задора. Народився в м. Рахів (1930–2016)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

28 – 65-річчя від дня народження Юрія Васильовича Боднара, художника. Народився в с. Довге Іршавського р-ну (1955)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

29 – 75-річчя підписання Договору між урядами СРСР і ЧСР “Про Закарпатську Україну” (1945)

30 – 60-річчя від дня народження Маріанни Іванівни Кляп (дів. прізвище Гранчак), кандидата педагогічних наук. Народилася в м. Ужгород (1960)

ЛИПЕНЬ

1 – 70-річчя від дня народження Івана Юрійовича Жироша, журналіста. Народився в с. Липча Хустського р-ну (1950)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

1 – 55-річчя від дня народження Мар’яна Юрійовича Сабова, вченого-хіміка. Народився в м. Ужгород (1965)

2 – 125-річчя від дня народження Андрія Івановича Бродія, прем’єр-міністра першого автономного уряду Карпатської України. Народився в с. Кам’янське (до 1945 р. – Кив’яжд) Іршавського р-ну (1895–1946)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

2 – 90-річчя від дня народження Петра Миколайовича Лизанця, вченого-мовознавця, заслуженого діяча науки і техніки України. Народився в с. Извор (нині с. Родниківка) Свалявського р-ну (1930)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

2 – 65-річчя від дня народження Маріанни Йосипівни Салай-Пак, педагога, поетеси. Народилася в с. Підгорб Ужгородського р-ну (1955)

- 3** – 110-річчя від дня народження Ольги Михайлівни Дутко (дів. прізви. Туркиняк), диригента, музичного педагога та композитора. Народилася в с. Новоселиця, нині Перечинського р-ну (1910–2004)
- 3** – 80-річчя від дня народження Василя Івановича Якубця, вченого-хіміка. Він є автором та співавтором близько 60 наукових праць, 7 винаходів, переможець регіонального конкурсу “Винахід–2000”. Народився в с. Чепа Виноградівського р-ну (1940)
- 3** – 60-річчя від дня народження Аліси Іванівни Палко, кандидата біологічних наук, доцента, члена Спілки угорських вчених на Закарпатті. Народилася в м. Ужгород (1960)
- 4** – 85-річчя від дня народження Володимира Лаврентійовича Боднара, першого завідувача кафедри політології УжНУ, доцента факультету суспільних наук, кандидата філософських наук. Народився в м. Ужгород (1935–2011)
- 4** – 80-річчя від дня народження Івана Васильовича Григи, вченого, професора кафедри біохімії, фармакології та фізичних методів лікування медичного факультету УжНУ. Народився в с. Верхні Ворота Воловецького р-ну (1940)
- 5** – 95-річчя від дня народження Андрія Олександровича Вертелецького, заслуженого артиста України. Народився в с. Канівське Запорізької обл. (1925–2005)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 5** – 70-річчя від дня народження Степана Васильовича Куна, вченого-хіміка. Народився в м. Ужгород (1950)
- 6** – 90-річчя від дня народження Федора Федоровича Рубіша, історика і краєзнавця. Народився в с. Великі Лучки Мукачівського р-ну (1930)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

- 8** – 115-річчя від дня народження Юлія Васильовича Боршоша-Кум’ятського, поета. Народився в с. Великі Ком’яти Виноградівського р-ну (1905–1978)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 8** – 65-річчя від дня народження Івана Васильовича Лазара, педагога середньої і вищої школи. Народився в с. Гандеровиця Мукачівського р-ну (1955)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

- 8** – 60-річчя від дня народження Надії Павлівни Керецман (дів. прізвище Гранчак), кандидата історичних наук, доцента, педагога вищої школи. Народилася в м. Іршава (1960)
- 8** – 55-річчя від дня народження Михайла Михайловича Лабоса, освітянина, громадсько-політичного діяча. Народився в с. Березинка Мукачівського р-ну (1965)
- 11** – 95-річчя від дня народження Василя Георгійовича Габди, живописця, народного художника України, лауреата обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі, члена Національної спілки художників України. Народився в м. Ужгород (1925–2003)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 11** – 85-річчя від дня народження Ігоря Васильовича Лацанича, народного артиста України і Татарстану, відомого диригента. Народився в смт Великий Березний (1935–2003)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

- 11** – 65-річчя від дня народження Петра Петровича Петрище, вченого-історика, педагога і дипломата. Народився в с. Великий Раковець Іршавського р-ну (1955)
- 11** – 55-річчя від дня народження Наталії Вікторівни Марченкової, композитора, педагога. Народилася в м. Москва (Росія) (1965)
- 12** – 60-річчя від дня народження Ольги Михайлівни Вайнагі, кандидата медичних наук, доцента кафедри загальної хірургії (з курсами травматології, оперативної хірургії та судової медицини) медичного факультету УжНУ. Народилася в м. Ужгород (1960)
- 12** – 55-річчя від дня народження Любові Рудольфівни Матіко (Паулик), художниці, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Народилася в с. Ільниця Іршавського р-ну (1965)
- 13** – 90-річчя Першої крайової конференції селянства (1930)
- 14** – 70-річчя від дня народження Іштвана Удварі, угорського славіста, професора, доктора Угорської академії наук. Відомий як дослідник архівних документів, пов’язаних з історією нашого краю. Народився в м. Торньошпалцо (Угорщина) (1950–2005)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 14** – 60-річчя від дня народження Юрія Федоровича Глеби, заслуженого працівника культури України. Народився в с. Довге Іршавського р-ну (1960)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2010 рік"

- 15** – 95-річчя від дня народження Василя Васильовича Діянича, поета. Народився в с. Тур'я-Бистра Перечинського р-ну (1925–1980)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2005 рік"

- 17** – 85-річчя від дня народження Юлії Прокіпчак (дів. прізви. Джура), юриста, культурно-освітнього діяча. Народилася в с. Двірці Львівської обл. (1935)
- 17** – 80-річчя від дня народження Олени Миколаївни Касьяненко, одного з організаторів централізації бібліотек області. Бібліотечній справі вона віддала майже чотири десятиліття. Народилася в м. Ворошиловоград (нині м. Луганськ) (1940–2015)
- 18** – 55-річчя від дня народження Віктора Дезидерійовича Паппа, майстра народної творчості. Народився в м. Свалява (1965)
- 19** – 75-річчя від дня смерті Августина Івановича Волошина, президента Карпатської України, вченого-педагога. Народився в с. Келечин Міжгірського р-ну (1874–1945)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

- 21** – 85-річчя від дня народження Пірошки Томашівни Гадар, бібліотекаря, заслуженого працівника культури України. Народилася в с. Баркасово Мукачівського р-ну (1935–2006)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2015 рік"

- 21** – 75-річчя від дня народження Юлія Антоновича Кула, публіциста, прозаїка, відмінника охорони природи України, члена Національної спілки журналістів України. Народився в с. Мокра Перечинського р-ну (1945)
- 21** – 75-річчя від дня народження Юрія Степановича Шутюка, заслуженого діяча мистецтв України, директора Закарпатського державного російського драматичного театру (1945)
- 22** – 75-річчя від дня відкриття Меморіалу на Пагорбі Слави на честь героїв загинувших під час визволення Ужгорода від фашистських загарбників (1945)
- 22** – 60-річчя від дня народження Елемера Кесегі, поета, журналіста, редактора газети "Kárpáti Igaz Szó", політика. Народився в с. Фертешолмаш (нині с. Заболоття) Виноградівського р-ну (1960)
- 23** – 100-річчя від дня народження Марії Андріївни Гаврило, вишивальниці, заслуженого майстра народної творчості України. Народилася в с. Рокосово Хустського р-ну (1920)

- 23** – 75-річчя прийняття постанови Народної Ради Закарпатської України з питання реформи системи народної освіти на Закарпатті (1945)
- 24** – 100-річчя від дня народження Михайла Папа, науковця, доктора міжнародного права, почесного голови Братства “Карпатська Січ”. Народився в с. Сірма над Тисою Виноградівського р-ну (1920)
- 26** – 100-річчя від дня народження Івана Івановича Лазара, казкаря. Народився в с. Макарьово Мукачівського р-ну (1920)
- 26** – 65-річчя від дня народження Антона Антоновича Шепи, педагога, відмінника народної освіти. Народився в м. Мукачево (1955)
- 26** – 60-річчя від дня народження Олега Олександровича Парлага, кандидата фізико-математичних наук, старшого наукового співробітника. Парлаг О. О. – автор понад 125 наукових публікацій та 8 патентів України в галузі ядерної фізики. Народився в м. Ужгород (1960)
- 27** – 130-річчя від дня народження Михайла Гавриловича Дубровського, педагога, народного учителя. Народився в с. Рокосово Хустського р-ну (1890–1974)
- 29** – 120-річчя від дня народження Федора Ганчева, овочівника, Героя Соціалістичної Праці. Народився в с. Теодосієво в Болгарії (1900–1983)
- 29** – 55-річчя від дня народження Магдаліни Василівни Опачко (дів. прізвище Маринець), кандидата педагогічних наук, доцента кафедри педагогіки і психології УжНУ. Народилася в смт Кольчино Мукачівського р-ну (1965)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

СЕРПЕНЬ

- 2** – 85-річчя від дня народження Адальберта Адальбертовича Бовді, доктора фізико-математичних наук, професора кафедри алгебри УжНУ. Народився в с. Павлово Ужгородського р-ну (1935)
- 2** – 80-річчя від дня народження Тібора Севлеші, видатного лікаря-невролога, засновника і голови Тячівського Кругу Шимона Голлоші (1987), письменника, публіциста. Народився в м. Берегово (1940)
- 3** – 100-річчя від дня народження Івана Гавриловича Мельника, поета-пісняря. Народився в с. Великий Раковець Іршавського р-ну (1920–1977)

4 – 70-річчя від дня народження Йозефа Івашковича, композитора, викладача музики, засновника музичного тріо “Impulzus”, керівника ансамблю “Credo”. Нагороджений престижною “Премією угорської спадщини”. Народився в м. Ужгород (1950)

7 – 75-річчя від дня народження Марії Іванівни Головач, поетеси, перекладача. Народилася в м. Мукачево (1945)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

8 – 80-річчя від дня народження Анатолія Опанасовича Кримуся, театрального діяча, заступника директора Закарпатського академічного обласного державного музично-драматичного театру ім. братів Ю.-А. та Є. Шерегіїв. Народився в с. Боремель Млинівського р-ну Рівненської обл. (1940)

8 – 60-річчя від дня народження Олени Юсупівни Яцканич, заслуженого працівника культури України. Нагороджена медаллю лауреата 2-го Всесоюзного фестивалю народної творчості, значком Всесоюзної центральної Ради професійних спілок “За досягнення в самодіяльному мистецтві”. Народилася в м. Алма-Ата (Казахстан) (1960)

9 – 90-річчя від дня народження Петра Петровича Дурдинця, кандидата економічних наук, високопрофесійного фахівця лісової та деревообробної промисловості України. Народився в с. Ромчевиця Мукачівського р-ну (1930)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

10 – 120-річчя від дня народження Михайла Івановича Шопляка-Козака, казкаря. Народився в с. Келечин Міжгірського р-ну (1900–1980)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

10 – 100-річчя від дня народження Олександра Карповича Бурліна, живописця. З 1946 р. проживав на Закарпатті, тут знайшов підтримку своїй творчості. Народився в с. Хвалинськ Саратовської обл. (Росія) (1920–1994)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

10 – 60-річчя від дня народження Василя Васильовича Скрипки, живописця, члена Національної спілки художників України. Народився в с. Росішка Рахівського р-ну (1960)

18 – 100-річчя від дня народження Михайла Михайловича Сабадоша, прозаїка, полковника. Народився в с. Задне (нині с. Приборжавське) Іршавського р-ну (1920–1990)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2005 рік"

- 19** – 80-річчя від дня народження Еміла (Омеляна) Федоровича Ландовського, кандидата історичних наук, педагога вищої школи, державного і політичного діяча. Народився в с. Страбичово Мукачівського р-ну (1940)
- 22** – 115-річчя від дня народження Василя Свереняка, радника міністра освіти Августина Штефана, посла (депутата) до Союму Карпатської України (1905–1985)
- 24** – 275-річчя трагічної загибелі легендарного ватажка карпатських опришків Олекси Довбуша. Народився в с. Печеніжин Коломийського повіту (нині Івано-Франківська обл.) (1700–1745)
- 24** – 85-річчя від дня народження Степана Степановича Долгоша, науковця, доктора медичних наук, професора. Працював завідувачем кафедри факультетської хірургії УжНУ. Народився в с. Вовкове Ужгородського р-ну (1935–1990)
- 24** – 75 років тому Народна Рада Закарпатської України надала статус середніх педагогічних навчальних закладів колишнім учительським семінаріям (1945)
- 25** – 105-річчя від дня народження Григорія Михайловича Колотуші, прозаїка. Після Великої Вітчизняної війни Г. Колотуша працює в мукачівській газеті "Прапор перемоги", в заводській багатотиражці "Мукачівприлад". Найбільш відомі твори: "Академик", "Безотрадное время", "Поездка в Вишенки", "На світанку", "Белый крест", "Осенние вечера", "Идеал", "Голоса истории", "В мире и над миром". Народився в с. Тичанівка Чернігівської губернії (1915–2001)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2010 рік"

- 26** – 55-річчя від дня народження Ярослава Івановича Студеняка, вченого-хіміка. Народився в с. Білин Рахівського р-ну (1965)
- 27** – 85-річчя від дня народження Марії-Магдалини Михайлівни Чубірко, кандидата біологічних наук, доцента, члена Всесоюзного і Українського ботанічного товариства; Московського товариства ОССБ УАН; члена Закарпатської Угорської педагогічної спілки та Закордонного Співтовариства Угорської Академії Наук. Народилася в м. Мукачево (1935)
- 28** – 70-річчя від дня народження Івана Юрійовича Яцканина, письменника, педагога, голови Спілки українських письменників Словаччини, головного редактора літературного журналу "Дукля" та

українського дитячого журналу “Веселка”. Народився в с. Ряшів Бардіївського округу (Словаччина) (1950)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

- 31** – 75-річчя відкриття Мукачівської дитячої музичної школи. Спочатку школа знаходилась у приватному будинку мукачівського музиканта і одного з перших викладачів школи Е. Горачика. У 1946 р. переведена на другий поверх Земельної каси, а на початку 80-х рр. їй передано гуртожиток педучилища (1945)

ВЕРЕСЕНЬ

- 1** – 140-річчя від дня народження Юлія Вірага, художника-портретиста і майстра іконопису. Народився в м. Хуст (1880–1949)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 3** – 85-річчя від дня народження Анатолія Юхимовича Філіппова, народного артиста України, головного режисера Закарпатського обласного українського музично-драматичного театру. Народився в с. Соколів Зміївського р-ну Харківської обл. (1935)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

- 5** – 95-річчя від дня народження Омеляна Васильовича Ваша, громадсько-політичного діяча. У листопаді 1944 р. був обраний секретарем Іршавського окружного Спілки молоді. Працював першим секретарем Ужгородського міського комсомолу, секретарем і другим секретарем обкому ЛКСМУ, начальником управління культури облвиконкому, секретарем обкому Компартії України. Народився в с. Лоза Іршавського р-ну (1925–1976)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

- 5** – 95-річчя від дня народження Михайла Михайловича Кречка, композитора, народного артиста України. Народився в с. Порошково Перечинського р-ну (1925–1996)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 5** – 50-річчя від дня народження Володимира Івановича Фенича, кандидата історичних наук, доцента. Народився в с. Тросник Виноградівського р-ну (1970)

- 6** – 110-річчя від дня народження Ганни Людвигівни Туряниці, організатора і керівника революційного жіночого руху на Закарпатті. Народилася в с. Нижній Студений Міжгірського р-ну (1910–1943)
- 6** – 90-річчя від дня народження Ференца (Федора) Павловича Ілку, кандидата історичних наук. Народився в с. Буча (нині Берегівського р-ну) (1930)
- 9** – 90-річчя від дня народження Василя Івановича Драгуна, кандидата історичних наук, етнографа, педагога вищої школи. Народився в с. Новоселиця Тячівського р-ну (1930–1994)
- 9** – 75-річчя від дня народження Тетяни Миколаївни Мельниченко (дів. прізви. Прилепіна), кандидата фізико-математичних наук, старшого наукового співробітника НДІ фізики і хімії твердого тіла. Народилася в с. Ділове Рахівського р-ну (1945)
- 9** – 65-річчя від дня народження Андрія Васильовича Пузакулича, скульптора. Народився в м. Перечин (1955)
- 9** – 95-річчя від дня народження Іштвана Арпи, музикознавця доктора філологічних наук. Народився в м. Ужгород (1925–2001)
- 10** – 90-річчя від дня народження Юрія Гарастея, вченого, культурного і громадсько-політичного діяча, Почесного члена Закарпатського крайового товариства “Просвіта”. Народився в с. Чорноголова Великоберезнянського р-ну (1930)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

- 10** – 85-річчя від дня народження Марії Юріївни Долгош, кандидата медичних наук, доцента кафедри госпітальної терапії медичного факультету УжНУ. Опубліковано 78 наукових праць і 7 методичних розробок. Народилася в с. Худльово Ужгородського р-ну (1935)
- 10** – 80-річчя від дня народження Андрія Андрійовича Червеняка, композитора. Народився в с. Стрипа Ужгородського р-ну (1940)
- 12** – 110-річчя від дня народження Дмитра Івановича Довганича, військового діяча, члена розвідувальної групи “Закарпатці”, активного учасника антифашистського підпілля на Закарпатті. Народився в с. Нижнє Селище Хустського р-ну (1910–1945)
- 13** – 150-річчя від дня народження Марка Ведреша, скульптора, лауреата премії ім. Кошута, заслуженого артиста Угорщини. Народився в м. Унгвар (м. Ужгород) (1870–1961)
- 13** вересня–6 жовтня – 75-річчя заснування Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Ф. Потушняка (1945)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 14** – 70-річчя від дня народження Михайла Івановича Ряшка, журналіста, поета. Народився в с. Пашківці Воловецького р-ну (1950)
- 15** – 60-річчя від дня народження Олега Степановича Сліпецького, історика, старшого викладача кафедри античності, середньовіччя та історії України домодерної доби ДВНЗ “УЖНУ”. Народився в м. Самбір Львівської обл. (1960)
- 16** – 165-річчя від дня народження Антонія Григоровича Бескида, адвоката, громадсько-політичного діяча. Народився в с. Ганигівці Сабинівського округу (Словаччина) (1855–1933)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

- 16** – 105-річчя від дня народження Марії Михайлівни Химинець-Кедюлич, культурно-освітньої та громадсько-політичної діячки, Почесного члена Перечинського районного громадського об’єднання “Просвіта”. Народилася в м. Перечин (1915–2014)
- 16** – 85-річчя від дня народження Єлизавети (Ержебет) Федорівни Гортвай, угорського літературознавця, кандидата філологічних наук, публіциста, редактора підручників угорської літератури для 4, 5, 8 кл., співголови ТУІЗу. Нагороджена медаллю ім. Макаренка (1988). Народилася в м. Ужгород (1935–2013)
- 16** – 85-річчя від дня народження Галини Петрівни Герасимової, кандидата філологічних наук, літературознавця, бібліографа. Народилася у смт Биково (нині Раменського р-ну Московської обл. Росія) (1935)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

- 17** – 140-річчя від дня народження Антала Маргіттої (Гербера), флориста. Він зібрав близько 30 тис. гербарних листків, які мають велику наукову цінність. Перші його описи флори басейну р. Латориці “Данные к флоре комитата Берег” вийшли друком у 1911 р. У 1923 р. у збірнику гімназії “Квартальник” він наводить повідомлення про флору деяких регіонів області “Взносы к флоре Подкарпатской Руси”. Народився в с. Паланок на Мукачівщині (1880–1939)
- 17** – 100-річчя від дня народження Миколи Миговича, громадського діяча, члена Центральної ради Карпатської України. Народився в с. Дубрівка Ужгородського р-ну (1920–2003)
- 17** – 75-річчя від дня народження Івана Олександровича Мандрика, вченого, доктора історичних наук, професора, завідувача кафедри нової і новітньої історії та історіографії УЖНУ. В період

1996–2004 рр. був деканом історичного факультету. Народився в смт Вишково Хустського р-ну (1945)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

- 18** – 60-річчя від дня народження Тараса Івановича Руснака, скульптора, лауреата обласної премії ім. Й Бокшая та А. Ерделі, члена Національної спілки художників України. Народився в м. Ужгород (1960)
- 20** – 100-річчя від дня народження Анастасії Василівни Смеренської, кандидата медичних наук, доцента та завідувача кафедри мікробіології УжНУ. Автор понад 70 друкованих наукових праць. Народилася в смт Старо-Ізобільна Ставропольського краю (Росія) (1920)
- 20** – 90-річчя від дня народження Тиберія Ладиславовича Поповича, майстра спорту СРСР, заслуженого тренера України. Народився в м. Мукачево (1930–2008)
- 22** – 85-річчя від дня народження Миколи Івановича Довгошея, доктора фізико-математичних наук, професора, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, заслуженого винахідника України. З 1958 р. працював старшим викладачем кафедри загальної фізики УжНУ, а в 1976–1987 рр. завідував кафедрою фізичних основ мікроелектроніки УжНУ. Народився в с. Вороньки Чорнухинського р-ну Полтавської обл. (1935)
- 23** – 100-річчя від дня народження Лідії Андріївни Владимир, кандидата філологічних наук, доцента кафедри іноземних мов УжНУ. Народилася в с. Сільце Іршавського р-ну (1920)
- 24** – 120-річчя від дня народження Михайла Івановича Гандери, громадсько-політичного діяча, активного учасника робітничого руху, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в м. Севлюш (тепер м. Виноградів) (1900–1982)
- 24** – 105-річчя від дня народження Галії Габдарахманівни Степанової-Нікітіної, доктора медичних наук, професора. У 1959–1984 рр. завідувала кафедрою оперативної хірургії та топографічної анатомії УжНУ. Народилася в с. Зилін-Карам Гафурійського р-ну (Башкирія) (1915)
- 24** – 100-річчя від дня народження Михайла Андрійовича Ороса, громадсько-політичного діяча, члена крайового проводу організації ОУН. Народився в смт Буштино Тячівського р-ну (1920–1994)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

25 – 125-річчя від дня народження Сергія Тимофійовича Орловського, вченого-хіміка, основоположника наукової школи аналітиків. З 18 жовтня 1945 р. працював в Ужгородському університеті. У лютому 1965 р. С. Орловський став завідувачем кафедри аналітичної хімії КХТІХТ в м. Київ. Народився в с. Григорівка Обухівського р-ну Київської обл. Похований в м. Київ на кладовищі у Нивках (1895–1979)

25 – 75-річчя від дня смерті Бейли Бартока, угорського композитора, піаніста, музикознавця. Серед зібраних ним фольклорних музичних матеріалів є записи закарпатських мелодій. Народився в Нодьсентміклош (Румунія). Дитячі та юнацькі роки композитора пов'язані із Виноградівщиною (1881–1945)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік”

26 – 60-річчя від дня народження Віри Іванівни Балого (Пуглик), художника декоративно-прикладного мистецтва, кераміка, члена Національної спілки народного мистецтва України та об'єднання професійних художників. Народилася в с. Невицьке Ужгородського р-ну (1960)

27 – 90-річчя від дня народження Олексія Васильовича Хланти, науковця, кандидата історичних наук, доцента. Народився в с. Копашново Хустського р-ну (1930–2004)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2005 рік”

28 – 75-річчя від дня народження Андрія Андрійовича Чічура, педагога, історика. Народився в смт Солотвино Тячівського р-ну (1945)

29 – 135-річчя від дня випуску літературно-художнього журналу “Листок”, який виходив в м. Ужгород. Друкувалися матеріали науково-популярного, художнього та релігійного характеру (1885–1903)

29 – 110-річчя від дня народження Йолани Андріївни Торбич, відомої закарпатської вишивальниці, лауреата II Всесоюзного фестивалю народної творчості, заслуженого майстра народної творчості України. Народилася в с. Відрань (Словаччина) (1910–2002)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2005 рік”

29 – 85-річчя від дня народження Юрія Олександровича Чулея (протоієрей Георгій), релігійного діяча, настоятеля Свято-Петро-Павловського православного храму с. Білки Іршавського р-ну. Народився в с. Нанково Хустського р-ну (1935)

29 – 85-річчя від дня народження Левка Євгеновича Довговича, диригента, культурно-освітнього діяча. Народився в м. Ужгород (1935)

- 29** – 80-річчя від дня народження Дмитра Михайловича Федаки, літературознавця, критика. Народився в с. Кальник Мукачівського р-ну (1940–2016)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

у вересні відзначається:

1127-річчя святкування дня м. Ужгород (893)

ЖОВТЕНЬ

- 1** – 185-річчя від дня народження Остапа Волощака, флориста, ботаніка-географа. Народився в м. Яворове на Львівщині (1835–1916)
- 2** – 90-річчя від дня народження Михайла Івановича Алмашія, заслуженого вчителя України, хормейстера, громадського діяча русинської орієнтації. Народився в с. Ромочевиця Мукачівського р-ну (1930)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 3** – 70-річчя від дня народження Ольги Людвигівни Скакандій, графіка, живописця, художника декоративно-прикладного мистецтва, лауреата обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі. Народилася в с. Брід Іршавського р-ну (1950)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

- 5** – 190-річчя від дня народження Тиводара (Теодора) Яноша Легоцького, історика, археолога і музикознавця. Йому належить пріоритет у дослідженні кількох тем історії нашого краю. Народився в с. Фужіне (Югославія) (1830–1915)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 6** – 70-річчя від дня народження Гейзи Фодора, поета, педагога. З 1988 р. член творчого об’єднання ім. А. Йозефа; з 1992 – член Спілки письменників Угорщини та член Закарпатського відділення Національної спілки письменників України; з 2002 – член редакторської комісії журналу “Együtt” (“Разом”). Народився в с. Дерцен Мукачівського р-ну (1950)

- 7** – 60-річчя від дня народження Йосипа Васильовича Кобаля, кандидата історичних наук, вченого-археолога, краєзнавця, педагога вищої школи. Народився в с. Квасово Берегівського р-ну (1960)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

- 10** – 110-річчя від дня народження Василя Клочурака, активного діяча “Просвіти”, “Пласту”, члена Карпатської Січі. Народився в с. Чорна Тиса, що була присілком смт Ясіня Рахівського р-ну (1910–2000)
- 10** – 100-річчя від дня народження Юрія Прохазки, культурно-освітнього діяча, хореографа. Народився в с. Високе поблизу м. Житомир (1920–1995)
- 10** – 70-річчя від дня народження Олени Іванівни Самусь, майстрині народної творчості. Народилася в с. Абранка Воловецького р-ну (1950)
- 11** – 120-річчя від дня народження Дмитра Петровича Антала, громадсько-політичного діяча, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Крайниково Хустського р-ну (1900–1964)
- 11** – 70-річчя від дня народження Михайла Івановича Пітюлича, економіста, автора концепції еколого-економічного розвитку Закарпатської області. Народився в смт Великий Березний (1950)
- 14** – 165-річчя від дня народження Юрія-Калмана Юрійовича Жатковича, історика, етнографа і перекладача. Народився в м. Ужгород (1855–1920)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 14** – 105-річчя від дня народження Вільмоша-Йожефа Іштвановича Береца, художника-графіка, члена Національної Спілки художників України. Народився в м. Сігет (Румунія) (1915–1999)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 14** – 95-річчя від дня народження Юрія (Дьордя) Олексійовича Андора, журналіста, автора численних публікацій на сільськогосподарську тематику, перекладача. Народився в м. Ужгород (1925–2001)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

- 14** – 75-річчя від дня народження Петра Людвиговича Шолтеса, живописця, учасника обласних, всеукраїнських та закордонних художніх виставок, члена Національної Спілки художників України. Народився в м. Ужгород (1945)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 15** – 240 років тому на день іменин цесарівни Марії Терезії, відбулося освячення Хрестовоздвиженського кафедрального собору в Ужгороді єпископом А. Бачинським (1780)

15 – 100-річчя від дня народження Івана Федоровича Комловшія, прозаїка, краєзнавця. Народився в передмісті Мукачева Росвигові (1920–1996)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

16 – 235-річчя від дня народження Михайла Манковича, художника. Народився в с. Блажівці (Східна Словачина) (1785–1853)

16 – 130-річчя від дня народження Олександра Стойки, єпископа Мукачівської єпархії. Народився в с. Карачин Виноградівського р-ну (1890–1943)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

16 – 95-річчя від дня народження Івана Петровича Філя, учасника Другої світової війни, кандидата історичних наук. Народився в с. Степові Хутори (нині Носівського р-ну) Чернігівської обл. (1925–2003)

18 – 75-річчя від дня заснування першого на Закарпатті університету (нині – ДВНЗ “Ужгородський національний університет”) (1945)

18 – 55-річчя від дня народження Івана Івановича Береца, журналіста, редактора. Народився в с. Данилово Хустського р-ну (1965)

19 – 110-річчя від дня народження Федора Федоровича Манайла, народного художника України. Народився в с. Іванівці Мукачівського р-ну (1910–1978)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

19 – 110-річчя від дня народження Михайла Йосиповича Ердевдія, педагога, делегата Першого з’їзду Народних комітетів Закарпатської України; брав участь у відродженні крайового товариства “Просвіта”. Народився в с. Сечовце на Земплінщині (Словаччина) (1910–2000)

20 – 125-річчя від дня народження Степана (Штефана) Івановича Бочка, казкаря. Народився в с. Солочин Свалявського р-ну (1895–1972)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

23 – 100-річчя від дня народження Бланки Мейсарош, викладачки латинської та французької мови УжНУ, була однією з фундаторів клубу ім. Г. Дравой. Народилася в с. Алшоселіште (нині с. Нижнє Селище) Хустського р-ну (1920–2008)

24 – 70-річчя від дня народження Василяни Михайлівни Они, майстрині народної творчості, ткалі. Народилася в с. Ганичі (присілок Солоний) Тячівського р-ну (1950)

25 – 160-річчя від дня народження Йозефа Мігаліка, мистецтвознавця, класного керівника Бели Бартока у Нодьсевлешській (Виноградів) школі, члена Академії Наук Угорщини. Народився в м. Гернадсурдок (Угорщина) (1860–1925)

26 – 70-річчя від дня народження Любові Миколаївни Герцег, заслуженого працівника культури України, директора центральної районної бібліотеки Перечинської ЦБС. Народилася в с. Шварц Карєєвського р-ну Тульської обл. (Росія) (1950)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

27 – 95-річчя від дня народження Михайла Івановича Головея, вченого-хіміка, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Народився в с. Сімер Перечинського р-ну (1925)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

30 – 140-річчя від дня народження Якова Голоти, педагога, учасника подій Карпатської України. Упродовж 1920–1922 рр. він працював директором Берегівської гімназії. З 1922 р. до 1938 р. Я. Голота займав посаду професора Мукачівської торговельної академії. На особисте запрошення А. Волошина він знову повернувся до Ужгорода, де почав працювати професором учительської семінарії. Народився в містечку Бранешти, що на Буковині (нині територія Румунії) (1880–1964)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

у жовтні відзначається:

100-річчя виходу щомісячного журналу “Русская молодежь”. Виходив у Пряшеві (Словаччина) (1920–1921)

75-річчя відкриття Виноградівської музичної школи (розташовувалась у будинку колишнього барона Перені) (1945)

75-річчя заснування Закарпатського обласного драматичного театру в м. Ужгород (1945)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2006 рік”

ЛИСТОПАД

1 – 120-річчя від дня народження Миколи Копача, громадського діяча, організатора Першого з’їзду народовецької молоді Підкарпатської Русі. Народився в с. Кибляри Ужгородського р-ну (1900–1935)

1 – 95-річчя від дня народження Дмитра Васильовича Бобрюка, воїна Чехословацького корпусу Людвіка Свободи, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Косівська Поляна Рахівського р-ну (1925–1991)

1 – 90-річчя від дня народження Михайла Омеляновича Поповича, скульптора, автора численних монументальних творів та пам'ятних знаків, що прикрашають площі, будинки культури та санаторії Закарпаття. Народився в с. Біленьке Великоолександрівського р-ну Херсонської обл. (1930–2011)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2015 рік”

1 – 90-річчя від дня народження Михайла Романа, педагога, літературознавця. Народився в с. Кобильниці Бардіївського округу (Словаччина) (1930)

1 – 75-річчя від дня заснування Закарпатського народного хору (нині – Заслужений академічний Закарпатський народний хор) (1945)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік”

2 – 100-річчя від дня народження Михайла Шмайди, письменника, фольклориста, громадсько-культурного діяча. Народився в с. Красний Брід (нині Гуменного округу) (Словаччина) (1920–?)

3 – 100-річчя від дня народження Дмитра Онуфрійовича Вакарова, поета. Народився в с. Іза Хустського р-ну (1920–1945)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2000 рік”

4 – 90-річчя від дня народження Михайла Мольнара, літературознавця, видавця, перекладача. Народився в с. Велика Чингава (нині с. Боржавське) Виноградівського р-ну (1930–2006)

Текстові довідки: Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2005 та 2010 роки

6 – 115-річчя від дня народження Ервіна Лазара, педагога, словацького історика літератури. Народився в м. Списька Нова Весь (Словаччина) (1905–1988)

7 – 80-річчя від дня народження Людмили Михайлівни Устюгової, професора кафедри слов'янської філології та світової літератури, доктора філологічних наук, доцента. Народилася в с. Глибоке Чернівецької обл. (1940)

9 – 95-річчя від дня народження Сергія Олексійовича Міщенка, кандидата історичних наук, доцента кафедри історії СРСР УжНУ. В період 1965–1974 рр. був деканом історичного факультету. На-

родився в с. Івангород (нині Бахмацького р-ну) Чернігівської обл. (1925–1986)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

- 9** – 60-річчя від дня народження Володимира Опанасовича Приходька, кандидата історичних та доктора економічних наук, заслуженого працівника народної освіти України, державного і політичного діяча. Народився в м. Ужгород (1960)
- 13** – 150-річчя від дня народження Станіслава Дністрянського, вченого-юриста, громадсько-політичного діяча і педагога. Академіка Всесвітньої академії наук. У вересні 1934 р. С. Дністрянський поселився в м. Ужгород, читав лекції для українських правників міста. Похований на цвинтарі Кальварія. Народився в м. Тернопіль (1870–1935)
- 13** – 105-річчя від дня народження Марії Василівни Петрашко, акторки, хореографа, лауреата I-го та II-го Всесоюзного фестивалів самодіяльної художньої творчості, лауреата Всесоюзного огляду самодіяльної художньої творчості, почесного члена Товариства “Просвіта”. Народилася в м. Літин на Вінниччині (1915)
- 14** – 205-річчя від дня народження Івана Дулішковича, історика, публіциста, громадського діяча. Народився в с. Голятин Міжгірського р-ну (1815–1883)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 14** – 105-річчя від дня народження Адальберта Адальбертовича Борецького, живописця, одного із зачинателів школи закарпатського живопису. Тривалий час жив в Ужгороді. Народився в с. Убля Снинського округу (Словаччина) (1910–1990)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 14** – 75-річчя від дня народження Марії Василівни Поторій, доктора хімічних наук, професора кафедри неорганічної хімії УжНУ. Народилася в с. Макарьово Мукачівського р-ну (1945)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

- 16** – 110-річчя від дня народження Ласла Шафарі, угорського поета. Народився в м. Мукачево (1910–1943)
- 17** – 95-річчя від дня народження Марії Русинко, виноградарки, Героя Соціалістичної Праці. Народилася в с. Лавки Мукачівського р-ну (1925)

- 18** – 100-річчя від дня народження Софії Георгіївни Русин-Гарагонич, педагога, поручика, політично-громадського діяча. Народилася в смт Чинадйово Мукачівського р-ну (1920)
- 18** – 55-річчя від дня народження Юрія Михайловича Бідзілі, завідувача кафедри журналістики, кандидата філологічних наук, професора УжНУ. Народився в с. Сасово Виноградівського р-ну (1965)
- 21** – 130-річчя від дня народження Дюли Гевеші, письменника, заступника голови Академії наук Угорщини, лауреата премії ім. Кошута, головного редактора газети “Magyarország”, головного редактора угорсько-російського та російсько-угорського технічного словника. Народився в м. Ужгород (1890–1970)
- 22** – 80-річчя від дня народження Надії Михайлівни Панчук, поетеси. Народилася в с. Горинка Кременецького р-ну на Тернопільщині (1940)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 23** – 95-річчя від дня народження Івана Михайловича Мешка, доктора історичних наук, професора, вченого-економіста. Народився в с. Лецовиця Мукачівського р-ну (1925)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

- 23** – 90-річчя від дня народження Василя Івановича Лавера, педагога, доктора філологічних наук. Народився в с. Зняцьово Мукачівського р-ну (1930–1998)
- 24** – 75-річчя від дня народження Михайла Івановича Гайсака, вченого-фізика. Він опублікував понад 100 наукових праць, є співавтором трьох навчальних посібників та чотирьох оглядових статей. Народився в с. Дунковиця Іршавського р-ну (1945)
- 25** – 80-річчя від дня народження Михайла Івановича Гурзана, вченого-хіміка, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Він є автором понад 160 наукових публікацій, 9 винаходів. Народився в с. Лісковець Міжгірського р-ну (1940–2011)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

- 25** – 75-річчя від дня заснування Українського національного театру (УНТ), як першого в історії професійного національного театру русинів-українців Пряшівщини. Після перейменування УНТ в 1991 р. на Театр ім. А. Духновича, театр перейшов з української літературної мови на діалект (Словаччина) (1945)

- 26** – 70-річчя від дня народження Анатолія Олексійовича Виноградова, педагога, мовознавця, професора ДВНЗ “Ужгородський національний університет”. Народився в м. Мукачево (1950)
- 28** – 110-річчя від дня народження Миколи Михайловича Вайди, журналіста, видавця, громадсько-політичного і культурно-освітнього діяча. Народився в с. Велика Копаня Виноградівського р-ну (1910–1979)
- 28** – 110-річчя від дня народження Семена Гривни, народного вчителя. Записував закарпатські пісні, балади, казки і прислів'я. Народився в с. Бехерів Бардіївського округу (Словаччина) (1910–1944)
- 30** – 120-річчя від дня народження Амброзія Михайловича Зеленька, делегата Першого з'їзду Народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Великий Раковець Іршавського р-ну (1900–1985)
- 30** – 90-річчя від дня народження Миколи Вікторовича Медвецького, живописця, заслуженого художника України. Народився в с. Ізки Міжгірського р-ну (1930–2007)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2005 рік”

- 30** – 65-річчя від дня народження Івана Миколайовича Сюська, педагога, науковця. В період 1992–2008 рр. працював старшим науковим працівником Ужгородського відділення Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України. Народився в с. Ізки Міжгірського р-ну (1955–2008)

ГРУДЕНЬ

- 1** – 80-річчя від дня народження Юрія Васильовича Козаченка, математика, доктора фізико-математичних наук, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Працює професором кафедри математичного аналізу УжНУ. Вчений написав понад 200 наукових робіт в галузі теорії ймовірності і математичної статистики, серед них 2 монографії, одна з яких була перекладена англійською мовою і видана Американським математичним товариством. Народився в м. Київ (1940)
- 1** – 70-річчя від дня народження Олени Іванівни Сідак, науковця, художника-живописця. Народилася в м. Виноградів (1950)
- 2** – 170-річчя від дня народження Віктора Дармаї (Вікманді Дьєвзе), угорського поета, редактора. Народився в с. Ердарма (нині увійшло у с. Сторожниця) Ужгородського р-ну (1850–1878)

- 2 – 120-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Перевузника, міністра Карпатської України. Народився в смт Середнє Ужгородського р-ну (1900–1966)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

- 2 – 75-річчя від дня заснування Берегівської районної газети Beregi Hírlap (Вісті Берегівщини), до 1991р. Vörös Zászló (Червоний прапор) (1945)
- 4 – 120-річчя від дня народження Федора Михайловича Гарапка, громадського діяча, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Залужжя Мукачівського р-ну (1900–1990)
- 5 – 120-річчя від дня народження Йосипа Павловича Бойчука, журналіста, письменника, громадського діяча, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1900–?)
- 5 – 95-річчя від дня народження Омеляна Івановича Русина, кандидата економічних наук. Народився в с. Хмільник (нині Іршавського р-ну) (1925–2003)
- 5 – 90-річчя від дня народження Олени Іванівни Грицище, заслуженого працівника культури України. Працювала директором Будинку культури с. Голубине Свалявського р-ну, є організатором кількох колективів художньої самодіяльності, серед яких “Голубинська борона”, якій присвоєно звання “Самодіяльна народна агіткультбригада”. Народилася в с. Голубине Свалявського р-ну (1930)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

- 5 – 80-річчя від дня народження Слави Петрівни Білак, кандидата геолого-мінералогічних наук, старшого наукового співробітника у науково-дослідному секторі УжНУ. Автор ряду наукових робіт та 10 раціоналізаторських пропозицій. Народилася в смт Королево Виноградівського р-ну (1940)
- 5 – 65-річчя від дня народження Євгена Кобаля, педагога, громадсько-політичного діяча. Народився в с. Сільце Іршавського р-ну (1955)
- 6 – 355-річчя від дня народження Міклоша Берчені, графа, останнього одноосібного володаря Ужгородського замку. Народився в м. Градок (Австрія) (1665–1725)

- 6** – 265-річчя від дня народження Миколи Теодоровича, відомого філософа, просвітителя, автора першої на Закарпатті руської “Читанки”. Народився в с. Коритняни Ужгородського р-ну (1755–1819)
- 7** – 165-річчя від дня народження Шандора Магочі-Діц, ботаніка, морфолога рослин, фізіолога, викладача, члена Академії Наук Угорщини. Народився в м. Унгвар (нині м. Ужгород) (1855–1945)
- 7** – 75-річчя від дня заснування газети “Панорама”. Видання мало назву “Прапор перемоги”. Після проголошення незалежності України часопис виходить під назвою “Панорама” (1945)
- 8** – 85-річчя від дня народження Степана Михайловича Туряниці, кандидата історичних наук, педагога вищої школи, дипломата. Народився в с. Кальник Мукачівського р-ну (1935–2014)
- 9** – 90-річчя від дня народження Миколи Івановича Бідзілі, президента товариства “Закарпатці в Києві”. Народився в с. Сасово Виноградівського р-ну (1930)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

- 9** – 75-річчя від дня народження Василя Степановича Олашина, скульптора. Народився в с. Горінчово Хустського р-ну (1945)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 10** – 75-річчя від дня народження Василя Михайловича Гангура, графіка. Народився в с. Копашново Хустського р-ну (1945–2005)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 11** – 135-річчя від дня народження Антоніна Гартла, філолога, чеського дослідника історії літератури та культури закарпатських українців. Народився в с. Кунковиці Клатовиського округу (Чехія) (1885–1944)

- 11** – 100-річчя від дня народження Василя Васильовича Гомонная, вченого, заслуженого вчителя України, одного із зачинателів нової педагогічної думки Закарпаття. Народився в с. Барбово Мукачівського р-ну (1920–2004)

- 12** – 130-річчя від дня народження Андрія Федорківа, педагога, культурного діяча. Працюючи на Закарпатті двадцять років, він усі свої сили і знання, педагогічний хист і серце патріота віддав освіті та вихованню підростаючого покоління. Народився в с. Ожидові Львівської обл. (1890–1953)

- 12** – 120-річчя від дня народження Василя Івановича Фушича, громадського діяча краю, депутата чехословацького парламенту, де-

легата Першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в м. Іршаві (1900–1970)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2010 рік"

12 – 95-річчя від дня народження Андрія Михайловича Шекети, делегата Першого з'їзду Народних комітетів Закарпатської України, громадсько-політичного діяча. Народився в с. Сойми Міжгірського р-ну (1925–2011)

12 – 90-річчя від дня народження Галини Адамівни Данч, організатора бібліотечної справи на Берегівщині, заслуженого працівника культури України. Народилася в м. Харкові (1930–1990)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2010 рік"

12 – 60-річчя від дня народження Тетяни Юріївни Попик, кандидата фізико-математичних наук. Т. Ю. Попик – автор понад 40 наукових публікацій в галузі фізики поверхні твердих тіл, фізики напівпровідників та фізики електронних зіткнень (1960)

14 – 85-річчя від дня народження Галини Андріївни Ушенко, заслуженої артистки України. Народилася в м. Ворошиловграді (нині м. Луганськ) (1935–2004)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2015 рік"

16 – 110-річчя від дня народження Калмана Шютева, угорського поета. Народився і жив в с. Деренковець (нині с. Шом) Берегівського р-ну (1910–1997)

17 – 130-річчя від дня народження Андраша Голаса, кандидата технічних наук, лауреата премії ім. Кошута. Народився в м. Мукачево (1890–1975)

18 – 80-річчя від дня народження Валентини Петрівни Казанкевич, кандидата біологічних наук, старшого наукового співробітника. Вона є автором 136 публікацій, в тому числі є співавтором 1 монографії, 10 методично-інформаційних видань, 58 раціоналізаторських пропозицій. Народилася в м. Кам'янці Черкаської обл. (1940)

18 – 30 років тому рішенням четвертої сесії двадцять першого скликання Закарпатської обласної ради народних депутатів було затверджено герб Закарпатської області (1990)

19 – 160-річчя від дня народження Шандора Сурмаї, генерала піхоти, міністра оборони, автора творів з історії оборони. Почесний громадянин м. Унгар (нині м. Ужгород). Народився в м. Бокшанбаня (Румунія) (1860–1945)

- 19** – 140-річчя від дня народження Іштвана Дьєрфі, угорського ботаніка. Протягом багатьох років вивчав флору Закарпаття. Народився в м. Гідашнеметі (Угорщина) (1880–1959)
- 19** – 120-річчя від дня народження Миколи Григоровича Яська, упорядника збірників фольклорних творів Закарпаття. Брав активну участь у становленні Ужгородського університету, цікавився культурою краю, намагався вписати її в загальноукраїнський контекст. Зробив посильний щодо себе і часу внесок у краєзнавство. Народився в с. Корніївка на Полтавщині (1900–1960)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2015 рік”

- 20** – 65-річчя від дня народження Тетяни Василівни Туренко, бібліографа наукової бібліотеки УжНУ. Народилася в м. Луцьк (1955)
- 21** – 75-річчя від дня заснування газети “Вісті Свалявщини”. Вона була заснована під назвою “Ленінський шлях”. З 1990 р. – має нову назву “Вісті Свалявщини”. Часопис друкується українською мовою (1945)
- 23** – 95-річчя від дня народження Василя Васильовича Калинича, господарника, громадсько-політичного діяча. Народився в с. Хмільник Іршавського р-ну (1925)
- 23** – 30-річчя відродження Закарпатського крайового культурно-освітнього товариства “Просвіта” (1990)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2010 рік”

- 24** – 90-річчя від дня народження Василя Дмитровича Бердара, живописця. Народився в с. Довгому Іршавського р-ну (1930–2001)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2005 рік”

- 26** – 30-річчя від дня створення Громадської організації товариства угорських митців Закарпаття образотворчого та прикладного мистецтва ім. Імре Ревеса (1990)
- 27** – 95-річчя від дня народження Василя Івановича Трухлого, відомого лікаря, громадського діяча. Народився в м. Мукачево (1925)
- 28** – 135-річчя від дня народження Миколи Келлія (єпископ Климентій), церковного та культурно-освітнього діяча, перекладача. Народився в с. Корункова Стropківського округу (Словаччина) (1885–1961)
- 29** – 90-річчя від дня народження Костянтина Антоновича Бібікова, перекладача. Народився в м. Перечин (1930–1989)
- 29** – 30-річчя від дня заснування Літературного музею ім. Шандора Петефі у приміщенні школи мистецтв в м. Ужгород (1990)

- 30** – 50-річчя від дня народження Павла Павловича Федаки, громадського діяча, кандидата історичних наук, голови Закарпатського культурно-освітнього товариства “Просвіта”, головного редактора газети “Трибуна”. Народився в м. Ужгород (1970)
- 31** – 100-річчя від дня народження Чоби Шкултеті, видатного економіста, юриста, політолога, голови Угорського католицького руху Рах Романа, публіциста. Народився в м. Нодькопош (Капушани, Словаччина) (1920)
- 31** – 90-річчя від дня заснування Українського педагогічного товариства (УПдТ) у Празі. Товариство співпрацювало з педагогічними та культурно-освітніми організаціями Закарпаття, Галичини, Буковини, Чехії, Словаччини (1930–1939)

у грудні відзначається:

- 210-річчя від дня народження Кароя Лайоша Карловскі, лікаря. Вивчав і описував лікувальні властивості солотвинських мінеральних вод. Народився в м. Ніредьгаза (Угорщина) (1810–1875)
- 160-річчя від дня народження Мора Карваля, угорського художника. Народився в м. Унгвар (нині м. Ужгород) (1860–1899)

ЦЕ ЦІКАВО ЗНАТИ – 2020 рік

- 800**-річчя від першої письмової згадки про с. Дравці Ужгородського р-ну (1220)
- 790**-річчя від першої письмової згадки про с. Вовчанське (Фаркашово) Виноградівського р-ну (1230)
- 770**-річчя від першої письмової згадки про Новий Ужгород, відбудований у районі Горян (1250)
- 730**-річчя від першої письмової згадки про с. Сасово Виноградівського р-ну (1290)
- 640**-річчя від першої письмової згадки про с. Довге Іршавського р-ну (1380)
- 605**-річчя від першої письмової згадки про смт Міжгір'я (до 1953 р. Волове) (1415)
- 590**-річчя від першої письмової згадки про с. Кольчино Мукачівського р-ну (1430)
- 575** років тому м. Мукачево одержало право на самоуправління та формальну незалежність від феодалів (1445)
- 570**-річчя від згадки про перше поселення в селищі Ільниця Іршавського р-ну (1450)
- 565**-річчя від дня заснування с. Нижнє Селище Хустського р-ну (1455)
- 555**-річчя від першої письмової згадки про с. Сусково Свалявського р-ну (1465)
- 515**-річчя від першої письмової згадки про смт Ясіня Рахівського р-ну (1505)
- 445**-річчя від перших відомостей про наявність у місті православної общини (1575)
- 420**-річчя від першої письмової згадки про с. Пацканьово Ужгородського р-ну (1600)
- 380**-річчя відкриття Ужгородської гімназії (переведена з Гуменного Іоаном Другетом) (1640)
- 380** років тому граф Іоан Другет почав будувати на Замковій горі теперішній кафедральний собор (тоді – колегіальну єзуїтську церкву) (1640)
- 350**-річчя від дня народження Івана Олексійовича Зейкана, культурно-освітнього діяча Закарпаття кінця XVII – поч. XVIII ст. Народився в с. Карачфолво Угочанського комітату (нині Виноградівського р-ну), але сім'я Зейканів походить з Іршавщини (1670–1739)

- 310**–річчя від дня смерті Михайла Андрелли, письменника, активного захисника православ'я на Закарпатті. Народився в передмісті Мукачєва – Росвигові, і тому його ще називали Росвигівським (1637–1710)
- 270** років тому німецькі колоністи заснували с. Павшино Мукачєвського р-ну (1750)
- 265**–річчя заснування колоністами з Верхньої Австрії с. Німецька Мокра на Тячівщині (1755)
- 245**–річчя від першої письмової згадки про с. Дротинці (колись с. Сірма) Виноградівського р-ну (1775)
- 245** років тому Марія-Терезія передала Мукачєвській греко-католицькій єпархії Ужгородську єзуїтську церкву (1775)
- 240** років тому перенесено резиденцію єпископа Бачинського до м. Ужгорода і перевезено єпископську бібліотеку (9 тис. книг) (1780)
- 225** років тому була збудована дерев'яна двозрубна придільна церква в с. Колочава-Горб на Міжгірщині, яка належить до найдавніших архітектурних досягнень Закарпаття. Згідно з написом на одвірку, церкву збудував майстер Ференц Текка (1795)
- 190**–річчя від дня народження Олександра Гомічкова, письменника, урядовця скарбової дирекції, автора оповідання “Покорение Ужгорода” (1830–1892)
- 190**–річчя від дня народження Франца Йосифа I, імператора Австрії і короля Угорщини (1848 р.), з династії Габсбургів. У 1867 р. перетворив австрійську імперію у двоєдину Австро-Угорську монархію. З його іменем пов'язане придушення революції 1848–1849 рр., а для Закарпаття – ліквідація руських шкіл та заміна кирилиці латиницею (1830–1916)
- 180**–річчя від дня народження Віктора Федоровича Кимака, одного із зачинателів професійної журналістики на Закарпатті, педагога та історика (1840–1900)
- 175**–річчя від дня виходу повісті “Лаборець” відомого словацького письменника Богуна Носака-Незабудова (1845)
- 175** років тому самоврядність Ужгорода визнано Угорською королівською намісницькою радою (1845)
- 170** років тому на залізварному заводі у с. Тур'ї-Ремети Ужанського комітату відлито пам'ятник саксонському королю, який встановлено в м. Криванон (1850)

- 155** років тому було закладено першу вугільну шахту в с. Ільниця Іршавського р-ну (1865)
- 150** років тому в м. Ужгороді збудовано першу міську громадську лікарню (1870)
- 145**-річчя від дня народження Юлія Фельдеші, видавця, політичного діяча русинопільської орієнтації (1875–1947)
- 145** років тому Еде Сібер провів археологічні розкопки поблизу с. Соломоново (Ужгородський р-н). Він виявив поховання кінця X–поч. XI ст., упорядкував колекцію. Її інвентаризацію провів колишній учень, а потім викладач (з 1903 р.) гімназії Тиводар Гулович (1875)
- 145** років тому Михайло Драгоманов побував на Закарпатті (1875)
- 140**-річчя від дня виходу журналу “Листокъ” (1880)
- 115** років тому було введено кадастрове земельне впорядкування на Закарпатті (1905)
- 105** років тому відкрито торгіву академію (школу) в м. Мукачеві. Пізніше була переведена в м. Ужгород (1915)
- 100**-річчя від дня відкриття Ізянського (чоловічого, православного) монастиря на Хустщині (1920)
- 100** років тому на Закарпатті було 60 газет: 22 угорськомовні, 10 російських, 9 русинських, 5 єврейських, 4 чеські, 4 українські та 6 змішаних (1920)
- 100** років тому Ужгород став адміністративним центром Підкарпатської Русі, у ньому було 1274 будинки, 20601 мешканець (1920)
- 100** років тому відкритий історико-археологічний музей ім. Т. Легоцького в м. Мукачеві (1920)
- 90**-річчя відкриття Хустського (чоловічого, православного) монастиря (1930)
- 90**-річчя від дня відкриття Покровської церкви. Це зменшена копія Коломенської церкви Вознесіння, що знаходиться в Москві. Побудована за проектом російського священика, архітектора В. Коломацького (1930)
- 85**-річчя від дня зведення моста, який з'єднав урядовий район на Малому Галагові із житловим кварталом “Светомоч”, котрий виник на місці колишньої Торгової площі (нині пл. Б. Хмельницького) на лівому березі Ужа (1935–1936)
- 85** років тому Крайовий хор підкарпатських учителів реорганізований у Хор учителів Ужгородського округу. Керівником колективу став П. Милославський (1935)

- 85** років тому в Мукачеві відбувся з'їзд угорських хорових колективів, у якому взяло участь близько 700 співаків (1935)
- 75**-річчя від дня заснування Хустської музичної школи (1945)
- 75**-річчя відкриття обласного книжково-журнального видавництва, яке в 1964 р. одержало статус республіканського видавництва "Карпати" (1945)
- 70**-річчя від дня заснування Хустського лісотехнікуму (1950)
- 70** років тому на лініях Закарпаття діяло майже 50 автобусів (1950)
- 70** років тому на солеруднику Солотвина почався регулярний видобуток солі (1950)
- 65** років тому Ужгород відвідав після 75 років розлуки виходець із Закарпаття, художник-академік І. Грабар. Він подарував місту 26 своїх картин (1955)
- 55** років тому збудовано об'єднану прикордонну станцію на радянсько-чехословацькому кордоні (1965)
- 50** років тому з нагоди 25-річчя Перемоги над фашизмом у Другій світовій війні за проектом архітектора В. Сікорського на найвищій частині Пагорба Слави зведено сімнадцятиметровий обеліск з написами: "1941–1945", "Вічна слава героям, що загинули в боях за свободу і незалежність нашої великої Батьківщини" (1970)
- 45** років тому стала до ладу Ясінянська фабрика штучного хутра (1975)
- 40** років тому здано новий 5-поверховий корпус УжНУ (1980)
- 35**-річчя від дня створення Хати-музею "Лемківська садиба" в с. Зарічово Перечинського р-ну (1985)
- 30**-річчя від дня заснування Премії TOLL. Заснували цю премію редактори літературного журналу "Hatodik Síp" (1990)
- 30**-річчя відродження Закарпатського обласного товариства німців "Відродження", яке плідно працювало у краї в 20–30-х рр. ХХ ст. (1990)
- 30**-річчя створення товариства словаків Закарпатті ім. Л. Штура. Створено спочатку як районне, у 1992 р. стало обласним. Працює товариство на базі центру словацької культури в с. Сторожниця Ужгородського р-ну (1990)
- 30** років тому в Ужгороді було проведено міжнародну дитячу олімпіаду (1990)
- 30** років тому встановлено пам'ятник Ш. Петефі (автор Ф. Бені) (1990)
- 25**-річчя заснування Закарпатського обласного товариства циган "Амаро Дром" (1995)

- 25**-річчя заснування молодіжного товариства циган "Амаро Дром-Терненгера" (1995)
- 25**-річчя створення Товариства польської культури Закарпаття (1995)
- 25**-річчя відкриття пам'ятника "Скорботна мати" воїнам-закарпатцям, що загинули в Афганістані (Ужгород) (1995)
- 20** років тому Ужгородський університет отримав статус національного (2000)
- 20** років тому відкрито Генеральне консульство Словаччини (2000)
- 20**-річчя створення Закарпатської обласної Регіональної організації Конгресу Азербайджанців України (2000)

КРАЄЗНАВЧІ ЮВІЛЕЙНІ ТА ЗНАМЕННІ ДАТИ

Січень: 8

ІГОР ВІКТОРОВИЧ ЛУЦЕНКО

50-річчя від дня народження живописця, теоретика мистецтва, педагога
(нар. 1970)

Свій піввіковий ювілей відзначає цьогоріч живописець, теоретик мистецтва та педагог Ігор Луценко. Особистість креативного мислення, людина різностороннє обдарована, він своїми творчими напрацюваннями примножує позитиви сучасного культурного простору Закарпаття. Синхронні з часом за способом виображення та творчими ідеями, його мистецькі роботи є об'єктами багатьох регіональних, всеукраїнських та зарубіжних виставкових експозицій.

Народився майбутній художник 8 січня 1970 р. в с. Ділове на Рахівщині. Дитячий потяг до малювання переріс у серйозне і усвідомлене захоплення юнака живописом. Любов до мистецтва, підтримана батьками, привела обдарованого хлопця в Ужгородське училище декоративно-прикладного мистецтва, де він засвоїв ази професійних знань. Цей навчальний заклад став "стартовою лінією", за якою – фаховий вишкіл у Львівському інституті прикладного і декоративного мистецтва. Щасливий власник диплому цього престижного і авторитетного освітнього закладу І. Луценко наразі є кандидатом мистецтвознавства, доцентом кафедри рисунку Закарпатської академії мистецтв, йому належить авторство ряду наукових досліджень, присвячених унікальним мистецьким з'явленням 19-20 століть, що мали місце на теренах отчого краю. Та попри все, творчі акценти митця і його художні пріоритети – в царині живописних рефлексій. Доба творчого формування І. Луценка припадає на кінець 1990-х – початок 2000-х рр. – час усвідомлення своєї мистецької самодостатності та перших переконливих успіхів. У своїх живописних розвідках він спирається на багаті, освячені десятиліттями традиції закарпатської школи малярства, започаткованої глибоко респектованими особи-

стостями Й. Бокшаєм та А. Ерделі. Разом з тим, він послуговується сміливими малярськими нововведеннями, акцентовано особистісними формотворчими висловами. Відтак, обрана Луценком мистецька, світоглядна та стильотворча система органічно вписується як в округлу усталених, апробованих часом художніх процесів крайової образотворчості, так і в простір інноваційних, незаексплуатованих живописно-пластичних виформлень.

Серед жанрового розмаїття полотен І. Луценка особливо увиразнюється серія під умовною назвою "Людина і яблуно". Митець апелює до вітальних образів здавалося б простих неускладнених реалій життя людини і природи, нерозривного між ними зв'язку. Широкими виразними кольоровими площинами на різнобарвному рухливому тлі вимальовуються силуети людей, тварин, дерев, творені впевненими вправними порухами пензля. Картинний простір наповнений чуттям вітальної енергії, малярські образи набувають акцентованого емоційного звучання. Фігуративність абстрагується, спрощується, втім не втрачає ознак "впізнаваності" природи, зберігає свою знаковість, створює враження "спостереженості" реалій матеріальної дійсності. Автор ніби "примірює", "узгоджує" свої почуття і уявлення з реальними проявами нашої екзистенції, прагне визначити доміанти людського життя. Саме яблуня в уяві художника є уособленням гармонії, мудрості і довершеності світоустрою. "... Квіт яблуні – душі художника палітра..." – це вербальне одкровення автора візуалізоване в його живописних композиціях: "З життя яблунь", "Корова і яблуні", "Серпневі яблуні", "Люди, що садять яблуні", "Едемські яблуні".

Краєвид – жанровий різновид малярства, що вабив І. Луценка з перших кроків фахового поступу. Вагомі досягнення митця в пейзажній творчості засвідчуються такими роботами як: "Люди в горах", "Сінокос", "Терра інкогніта". Пейзажні імпровізації автора, зазвичай, прикметні своєю дотичністю до жанрового живопису. Мальовані гори, долини і поля незмінно "заселені" людьми. Умовні стилізовані чоловічі і жіночі постаті, спрощені, узагальнені зображення тварин оживляють пейзажні відтворення. Завдячуючи вродженому естетичному смаку та розвинутій художній інтуїції, митець віднаходить сучасну творчій ідеї систему малярського мовлення. Використання згармонованих теплих і холодних кольорів, зритмізований малюнок в поєднанні зі своєрідною орнаментальністю структурово-просторових рішень створюють особливий живописний ефект, що відлунює зображальною стилістикою народного мистецтва.

Етнокультурна інспірованість творчості І. Луценка висвічується у малярських творах, просякнутих міфопоетикою народного світогляду, фольклором. Автор занурюється у святкову стихію народних свят, звичаїв, обрядів, усвідомлено уникаючи поверхової правдоподібності та деталізованої візуалізації. Ці праці вирізняються активізацією декоративного звучання, вони прикметні яскравими, тонально чистими колірними співзвуччями, узгодженими гармонійними співвідношеннями геометризаних площин, складною динамічною грою ліній і форм, що викликає віддалені асоціації з гапованими та тканими витворами народних майстрів. Це одухотворені знаки-символи духовного життя народу, нескінченного коловороту людського існування, естетичного осмислення та філософського осягнення світу: “Вечеря”, “Етномузики”, “Колядник”, “Бетлегеми”, “Хлібом і сіллю”, “На весілля”, “На Різдво у мамки”.

Несподіваний авторський погляд на об’єкт зображення простежується в циклі “ню”. В цих живописних зверненнях, позначених неочікуваними варіативними формотворчими нововведеннями, немає межі авторській фантазії і уявленням. Вони інтригують своєю недомовленістю, багатозначними метафоричними натяками, часом – художньою провокацією (“Акт”, “Весняні перси”, “На пляжі”).

Емоційні, щирі і неупереджені живописні звернення Ігоря Луценка привертають багатогранністю образних потрактувань і стилетворчих виоформлень. Вони хвилюють виразним естетизмом, небайдужим особистісним прочитанням світу. Авторські картинні образи “не розчиняються”, “не губляться” в світі ірреальних фантазій та вигаданого метафізичного простору, натомість несуть в собі незмінне відчуття дотичності до естетичних, етичних і моральних запитів часу.

Олена Приходько

Джерельні приписи:

1. Луценко, І. В. Живопис Закарпаття кінця ХІХ – першої половини ХХ століття: жанри та художньо-стилістичні особливості : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.05 : захищена 24.12.2014 / І. В. Луценко ; М-во освіти і науки України, Львів. нац. акад. мистецтв. – Л., 2014. – 16 с.
2. Луценко, І. В. Живописні містифікації [Образотворчий матеріал] = Painted mystification : [альбом] / І. В. Луценко. – Ужгород, 2011. – пагінація відсутня. – Текст укр., англ. мовами.

* * *

3. Луценко, І. Імре Ревес (1859–1945) : [про угор.-укр. живописця] / І. Луценко // Образотворче мистецтво. – 2015. – № 2. – С. 62-63 : фот. кольор.
4. Луценко, І. Наталія Юріївна Сіма-Павлишин : [60-річчя від дня народж. заслуж. художниці України] / І. Луценко // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2013. – С. 253-257.
5. Луценко, І. Невідомий відомий Шимон Голлоші : [закарпат. художник] / І. Луценко // Культуролог. джерела. – 2019. – № 1. – С. 26-28 : фот.
6. Луценко, І. Пленерні студії Шимона Голлоші у Тячеві: їх місце і роль у формуванні традицій закарпатського живопису в першій половині ХХ ст. / І. Луценко // Вісник Закарпатського художнього інституту. – Вип. 6. – Ужгород : Закарпат. худож. ін-т, 2015. – С. 60-62. – Бібліогр. наприкінці ст.
7. Луценко, І. Становлення ідейно-творчих засад живопису Закарпаття у світлі естетико-філософських парадигм ХІХ – першої половини ХХ ст. / І. Луценко // Науковий вісник Закарпатського художнього інституту. – Вип. 3. – Ужгород : Гражда, 2013. – С. 210-216. – Анот. англ. мовою. – Бібліогр. наприкінці ст.
8. Луценко, І. Традиції етноромантизму в живописі Закарпаття першої половини ХХ ст. / І. Луценко // “Ерделівські читання” : міжнар. наук.-практ. конф. : тези доп. (Ужгород, 13-14 трав. 2013). – Ужгород : Гражда, 2013. – С. 70-71.

9. Гарагонич, Василь. Луценко, та не той... : [про живописця, доц. каф. рисунку Закарпат. акад. мистецтв І. Луценка] / В. Гарагонич // Панорама. – 2019. – 20 черв. – С. 2 : фот.
10. Деяк, В. Виставка модерного мистецтва : [вист. робіт І. Луценка] / В. Деяк // Нарцис. долина. – 2010. – 23 лип. – С. 8 : фот.
11. Ігор Луценко : [живописець] // Волощук, М. Рахівщини славні імена / О. Масляник. – Л. : Тиса, 2016. – С. 72 : портр.
12. Кузьма, Б. І. Луценко Ігор Вікторович : [живописець] / Б. І. Кузьма // Енциклопедія Сучасної України. Т. 18 : Лт – Малицький. – К., 2017. – С. 143 : портр.
13. Луценко Ігор Вікторович : (живописець) // Художники Закарпаття. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2011. – С. 85 : портр., фот. кольор. – Текст укр., англ. мовами.

14. Штефаньо, Оксана. Абстракціоніст у Генконсульстві Словацької Республіки : [вист. робіт мукачів. абстракціоніста І. Луценка] / О. Штефаньо // Новини Закарпаття. – 2018. – 13 жовт. – С. 16 : фот. кольор.

Січень: 13

ВОЛОДИМИР ЮРІЙОВИЧ ПАВЛИШИН

60-річчя від дня народження заслуженого художника України (нар. 1960)

Володимир Павлишин народився 13 січня 1960 р. в м. Ужгород, у 1979 р. закінчив Ужгородське училище прикладного мистецтва, з 1989 р. – член Національної спілки художників України, з 2019 р. – заслужений художник України.

Впродовж усього творчого життя активний учасник групових та індивідуальних виставок в Україні та за її межами.

Лауреат обласної мистецької премії імені Й. Бокшая та А. Ерделі за кращий новаторський твір (2012 р.).

Мистецтво – божественний дотик до одвічної сутності єства. У ньому – кожна мить авторського подиху, кожна зупинка на творчій дорозі – зупинка паломника, пілігрима. Дорогою відданого служіння мистецтву і пошуку чудової миті істини вирушив колись, свого часу, понад 40 років тому, заслужений художник України Володимир Павлишин. Мотиви особистих сповідей у полотнах митця постають синтаксисом домінант ідей і підпорядкувань, розкриваються скарбами художніх експресій.

Художник В. Павлишин знов і знов народжується перед мольбертом, несподівано відроджуючись із тих енергій, які спрямовує небо людям у вигляді милосердя, любові та добра. Трансформується сам митець, розгортаючи чарівну мушлю образотворення, змінюючи краплі сліз чи поту на штрихи емоційних вертикалей. Живописні метаморфози художніх креацій митця, члена Закарпатської організації НСХУ Володимира Павлишина несуть істину – благу звістку народження душі, як відгомін народження чистих гранул любові. Адже зміст народження творця – у віддачі себе людям.

Короткі біографічні зупинки життєвими стежками Володимира Павлишина нагадують потужні активні петлі сонячних протуберанців. Модульні коливання у ритмі “від себе – до себе” символічно і вмотивовано являють процес як дихання. Цей процес мовою живопису – етюдно – знаходиться у дивовижній відповідності життя, ритмічній періодичності руху, а у художника – у пензлі, що полишає слід на полотні, поверхні. Автор завжди апелює до глядача через призму та фільтри особистого світосприймання та досвіду, наповнюючи єство людини яскравістю світла та святковістю змісту.

І, що б не створював В. Павлишин на полотні, у нього завжди виходить феєрверк, свято, видовище, дійство, драма. Незабутні образи, тремтяче-вібуючі, доносять до глядача імпульси енергії та інформації короткими штрихами, притаманними пуантилізму. Постають у полотнах художника намріяно-реальними кришталевиими, блакитними, сонячними містами. Втім, найбільше уваги приділяє митець рідному місту. Ужгород – невелике комфортабельне містечко на кордоні світів, народів, культур, прихисток і місце, де започаткувалося поліморфне закарпатське мистецтво, сформувалися і зросли його харизматичні лідери. Саме тут кристалізувалися компоненти феноменальної регіональної школи живопису. Ця школа спрацювала каталізатором національного відродження на Закарпатті у минулому ХХ столітті.

Художник добре знає: у мистецтві традиція – більше, ніж школа, і навіть більше, ніж учитель. Це – доля, фатум. У життєдайній суспензії достовірної ймовірності криються маловідомі або приховані чинники впливу: батьківсько-материнське начало. На рівні генетики значить – від Бога. Володимир Павлишин добрим янголам своїх живописних композицій звіряє потаємні переживання, свої заклопотано-есхатологічні особисті відчуття. Самотності немає навіть у самотніх посталях. Вирування енергії заповнює площину полотна. А для рівноваги завжди зображається пара: Богородиця з немовлям, Ісус з предстоличими (мученики, святі, подорожуючі, пілігрими). Самотність у художника буває дзеркальна, з відображенням його стілесненої емоції у плоті – жінки. Усі зображені автором люди та істоти – з однієї старовинної книги. Вони стоять поряд з ним, на сходинці, яку тепер і зараз опановує митець.

В. Павлишин стоїть поруч з феєрією щастя, втім, завжди на боці життя. Слідом, крок у крок, за посталями янголів ступають на наступну сходинку його драбини – творчості – зматеріалізовані потаємні пахощі мрії. Приголомшуючі аркуші адриатичної спеки з гіркотою

полину обпалюють уяву глядача. Це є сходження? Міфи про реальну жінку у Володимира Павлишина – правда про спекотну сіесту. Суміш п'яних мрій та марень у тіні та прохолоді примор'я нагадує коктейль асоціацій. У автора – крок від янгола до жінки, а потім... А потім – свіжість одвічної молитви перед Творцем. Зачароване коло кохання, де автор робить швидкий етюд з апелюванням до кольорової подачі емоційних станів та переживань. Подобаються фантазії, подобаються вітражі кольорових скельц. На полотні відкрита загадка завжди поруч із відповіддю, бо автор володіє зоряним компасом посвятою гармонії, вічності та коханню.

У полотнах В. Павлишина старовинні ландшафти рідного краю стають позачасовими імпресіями. Вони іноді не надто реальні, носять характер непропрацьованих пензлем площин з віконцями у по тойбіччя. Архаїка образів-вражень захоплює. Мальовничі краєвиди "Ликицари", "Старі яблуні" дихають старовиною. Зорові враження домінують, розташовуються у ієрархії чуттєвих відтворень у епіцентрі емоцій, komponуючи розкіш та буяння кольорової смакоти.

Для зображення сонячних мотивів автор посилює фактуру мазка, збільшує поверхню гарячими фарбами. Саме цей ефектний тон обирає для демонстрації формули образотворчого успіху. Мотив карпатської землі знаходиться у полоні променів золотої осені. Сонячна доміманта у імпресіях, мотивах рідної землі, вивершується "осанною Богу", похвалою щедрості та милосердю цього світу. Карпатський край – земля предків художника Володимира Павлишина. Тут він народився у 1960 р., здобув фахову освіту в Ужгородському художньому училищі у 1979 р., знайшов свою щасливу долю з дружиною Наталією та розділив з нею суворий хліб мистецтва. Тут народилися двійко його дітей і онуки. З плином років митець все більше ставав Колумбом на нелегких шляхах до нетлінних скарбів культури рідної країни, країн далекого та близького зарубіжжя. В. Павлишин впевнено долає сходинки своєї долі, свого мистецького покликання, свого життя. Зерна одвічної молитви дають сподівання на результат.

Від виставки до виставки художні твори члена Закарпатської організації НСХУ Володимира Павлишина змінюють і розширюють кордони знайомства з оригінальним художником, який знайшов індивідуальну манеру відтворення суб'єктивності поняття "стиль", "стилізація". Новітні засоби фразування синтаксичних виразів живописних площин, пластичних конструкцій спонукають до віднайдення нових реконструйованих просторово-часових констант. Адепт ім-

пресіоністичного реалізму, сучасний художник В. Павлишин наполегливо торує власний мистецький шлях. Цей шлях по вінця сповнений ймовірностями людських стосунків та впевненості у божественній правді любові, це шлях одкровенень і мистецьких звершень.

Людмила Біксей

Джерельні приписи:

1. Павлишин, В. Ю. Живопис = Painting [Образотворчий матеріал] : [альбом] / В. Павлишин. – К., 2007. – 72 с. : кольор. іл. – Назва обкл. і тит. л. : Volodymyr Pavlyshin. Painting.
2. Сіма, Наталія. Живопис [Образотворчий матеріал] : [альбом] / Н. Сіма, В. Павлишин. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2015. – 56 с. : кольор. іл.

3. Гаврош, Олександр. Володимир Павлишин: “Живопис” : [про вихід альбому ужгород. художника у київ. вид-ві “Аванпост-прим”] / О. Гаврош // Старий Замок. Паланок. – 2007. – 13-19 верес. – С. 23. ; Ужгород. – 2010. – 13 берез. – С. 12.
4. Мишанич, Володимир. Володимир Павлишин : еволюція творчості : [закарпат. художник] / В. Мишанич // Ужгород. – 2016. – 14 трав. – С. 10.
5. Мишанич, Володимир. Володимирові Павлишину – 50 : [про художника] / В. Мишанич // Культуролог. джерела. – 2010. – № 1-2. – С. 25.
6. Нейметі, М. Закарпатський відгомін “Бойківщини”. У Самборі відкрилася родинна виставка Наталки Сіми та Володимира Павлишина / М. Нейметі // Новини Закарпаття. – 2006. – 25 лип. – С. 8.
7. Ножка, Анастасія. Творчістю закарпатців зацікавилися львів'яни : [вист. худож. Н. Сіми-Павлишин та В. Павлишина у Нац. музеї у Львові ім. А. Шептицького] / А. Ножка // Новини Закарпаття. – 2014. – 14 жовт. – С. 2.
8. Павлишин Володимир Юрійович : [закарпат. художник] // Художники Закарпаття. – Ужгород : Карпати, 2001. – С. 160-161 : портр., фот. кольор. – Текст укр., англ. мовами.
9. Павлишин Володимир Юрійович : (живописець) // Художники Закарпаття. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2011. – С. 107 : портр., фот. кольор. – Текст укр., англ. мовами.

10. Павлишин Володимир Юрійович : (живописець ; лауреат обл. премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі 2012 р. за кращий новатор. твір “Різдво у Лікіцарах”) // Магія відданості рідній землі і світу. – Ужгород : Карпати, 2016. – С. 54-55 : портр., фот. кольор.
11. Реґо-Макушина, Вікторія. Поруч “виставилися” український живописець та угорська художниця-графік : [про вист. в Закарпат. обл. худож. музеї ім. Й. Бокшая твори В. Павлишина та К. Голло] / В. Реґо-Макушина // Вісті Ужгородщини. – 2016. – 7 трав. – С. 3 : фот.
12. Фединишинець, Михайло. П'ятого третього з четвертої по п'яту : В. Павлишин вражав асоціативністю, кольористикою, назвами та європейськістю своїх картин : [ювілей. вист. художника в музеї ім. Й. Бокшая] / М. Фединишинець // Старий Замок. Паланок. – 2010. – 11-17 берез. – С. 24 : фот. кольор. ; Неділя. – 2010. – 13-19 берез. – С. 2а.
13. Штефаньо, Оксана. Зеленувато-синьо-фіолетова палітра Володимира Павлишина : [персон. вист. художника] / О. Штефаньо // Новини Закарпаття. – 2016. – 14 трав. – С. 16.

Лютий: 8

ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ ІЛЬНИЦЬКИЙ

60-річчя від дня народження заслуженого журналіста України
(нар. 1960)

Василь Ільницький народився 8 лютого 1960 р. у с. Розтока Міжгірського району Закарпатської області.

Трудовий і творчий шлях розпочав у серпні 1982 р. після закінчення факультету журналістики Львівського державного університету ім. І. Франка у Закарпатському обласному телерадіокомітеті на посаді редактора студії телебачення. У 1982–1990 рр. – інструктор Закарпатського облвиконкому, у 1991-1992 – редактор відділу газет “Новини Закарпаття” та “Карпатська Україна”. З серпня 1992 р. – головний редактор газети “Срібна земля”, а з квітня 1996 р. – головний редактор газети “Срібна земля ФЕСТ”.

З червня 1999 до жовтня 2004 рр. працював директором та головою правління ВАТ “Видавництво “Закарпаття”. У лютому 2005 – липні 2008 рр. – радник голови Закарпатської облдержадміністрації. З серпня 2008 по березень 2016 рр. – головний редактор газети “Срібна земля ФЕСТ”.

Випускник факультету журналістики Львівського університету ім. І. Франка на переломі 1980–90-их рр. В. Ільницький активно включився у процес виборювання державної незалежності України. Його аргументовані статті на підтримку демократичних перетворень та розбудову незалежної держави друкували обласні газети “Закарпатська правда”, “Карпатська Україна”, загальнодержавний часопис “За вільну Україну”, журнал “Дзвін”.

У січні 1991 р. у бібліотечці історико-культурного видання “Карпатський край” видав ґрунтовне публіцистичне дослідження “Голос отчого краю”, присвячене газеті “Нова свобода”, де вперше після майже 60-річного вимушеного забуття, широкому загалу відкрито історію становлення Карпатської України. У 2000 р. вийшла у світ публіцистична збірка Василя Ільницького “Штрихи нашого часу”, де зібрано найбільш резонансні публікації періоду становлення та утвердження української незалежності.

Працюючи керівником найбільшого видавничо-поліграфічного підприємства області – видавництва “Закарпаття”, заопікувався книжковою серією “Письменство Закарпаття”, у якій відкривалася творчість заборонених у радянські часи авторів – духовних світочів Закарпаття А. Волошина, В. Гренджі-Донського, О. Павловича, І. Ірлявського та інших видатних літераторів. Сам В. Ільницький упорядкував і написав передмову до збірки публіцистики першого україномовного письменника і журналіста Закарпаття Василя Гренджі-Донського “Я теж українець!”, що вийшла у світ у 2003 р.

У 1992 р. став головним редактором першого на Закарпатті приватного видання – газети “Срібна земля”, а в 1996 р. – засновником і головним редактором газети “Срібна Земля — Фест”. З березня 2016 р. працює в Ужгородському національному університеті на посаді директора Інформаційно-видавничого центру.

З 2007 р. співпрацює з Всеукраїнською газетою “День”. Тематичний спектр публікацій, підготовлених впродовж останнього періоду, відображає багатогранне життя регіону.

Автор циклу газетних статей про керівників Закарпаття, відзначених обласною журналістською премією ім. В. Гренджі-Донського

у 2006 р., а в 2011 р. цей матеріал побачив світ книжковим виданням у співавторстві з професором Сергієм Федакою під назвою “Перші особи – 25 нарисів про лідерів краю”. Це – єдине на українських теренах дослідження про перших керівних осіб регіонального масштабу від часів Австро-Угорської імперії до наших днів.

Василь Ільницький – лауреат обласної журналістської премії імені М. Бабидорича (2013), нагороджений Почесними грамотами Закарпатської ОДА, Закарпатської обласної ради, Подякою Кабінету Міністрів України, заслужений журналіст України (2013).

Олександр Гаврош

Джерельні приписи:

1. Ільницький, В. І. Штрихи нашого часу : публіцистика / В. І. Ільницький. – Ужгород : Закарпаття, 2000. – 152 с. : портр.
2. Ільницький, В. І. Перші особи : історія Закарпаття у біографіях його керівників : [25 нарисів про лідерів краю] / В. І. Ільницький, С. Д. Федака. – Ужгород : ТІМΠΑНИ, 2011. – 216 с. : іл. – (Фест-студії).

3. Гренджа-Донський, Василь Степанович. Я теж українець : публіцистика / В. С. Гренджа-Донський ; упоряд., передм., підгот. текстів, пояснення слів і виразів та прим. В. І. Ільницький ; ред. Д. М. Федака. – Ужгород : Закарпаття, 2003. – 520 с. : портр.

4. Ільницький, В. Війна і закарпатці : історія і сучасність : [участь закарпатців у війнах з поч. 1706 по наші дні] / В. Ільницький // Фест. – 2015. – 27 лют.-5 берез. – С. 4.
5. Ільницький, В. Міфічні і реальні таємниці Невицького замку / В. Ільницький // День. – 2018. – 20-21 лип. – С. 17 : фот. кольор.
6. Ільницький, В. Монумент розбрату : обстоюючи власні права, угор. нацменшина в Закарпатті часто переходить межі укр. законодавства : [обговорення рішення Берегів. райради від. 17 черв. про обов'язкове виконання під час відкриття сесії райради разом з укр. ще й угор. гімну] / В. Ільницький // День. – 2011. – 7 лип. – С. 2, 4.
7. Ільницький, В. Науковою конференцією “Микола Мушинка : портрет на тлі доби” в Ужгороді відзначили 80-ліття видатного українця : [відомий науковець, академік НАНУ із Словаччини] / В. Ільницький // Наш Ужгород. – 2016. – 4-10 берез. – С. 8.

8. Ільницький, В. Новий день Старого села : 16 серп. виповнилося 90 літ від дня загибелі карпат. опришка М. Шугая : [з історії с. Колочава та про його славн. героя] / В. Ільницький // Фест. – 2011. – 18-24 серп. – С. 5 : фот. ; Фест. – 2011. – 27-31 серп. – С. 5 : фот.
9. Ільницький, В. “Перехрестя мов, культур, релігій” : про уроки Голокосту говорили на Міжнар. конф. в Ужгороді / В. Ільницький // День. – 2019. – 19 черв. – С. 2 : фот.
10. Ільницький, В. Правами нацменшин зловживати не варто : [угор. нацменшина Закарпаття] / В. Ільницький // День. – 2011. – 16-17 верес. – С. 13.
11. Ільницький, В. “Психологічна терапія” : [нова кн. О. Гавроша “Закохані казки”] / В. Ільницький // День. – 2018. – 19 черв. – С. 7 : фот. кольор.
12. Ільницький, В. Серпантини долі на перевалах життя : легенди та факти закарпат. відгалуження роду Ільницьких : [спогади авт. про свій рід] / В. Ільницький // День. – 2014. – 6-7 черв. – С. 14 : фот.
13. Ільницький, В. Смак сльози виноградної лози. Буденні думки із святкового дійства : [фестиваль “Червене вино” в м. Мукачєво] / В. Ільницький // Фест. – 2008. – 17-23 січ. – С. 5.
14. Ільницький, В. 110 полотен Йосипа Бокшая : в Ужгороді – ювіл. вист. співзасновника закарпат. шк. живопису / В. Ільницький // День. – 2016. – 2 листоп. – С. 12 : фот. кольор.
15. Ільницький, В. Троянди й виноград – незмінні супутники життя Івана Урсти : [про приват. виноградаря-винороба] / В. Ільницький // Фест. – 2008. – 27 берез.-2 квіт. – С. 13.
16. Ільницький, В. УжНУ спільно зі своїми європейськими партнерами активно розвиває “освітній туризм” : [про співпрацю між зарубіж. вишами та УжНУ] / В. Ільницький // Неділя. – 2016. – 24-30 черв. – С. 4 : фот.
17. Ільницький, В. Унікальна колекція рукописів та стародруків є золотим інтелектуальним фондом Ужгородського національного університету / В. Ільницький // Неділя. – 2016. – 30 верес.-6 жовт. – С. 16.
18. Ільницький, В. “Фест” став справжньою журналістською школою Закарпаття” : розмова з голов. ред. – про улюблену газ., час і ... нас : [розмова / вів О. Гаврош] / В. Ільницький // Фест. – 2011. – 21-27 квіт. – С. 5.
19. Ільницький, В. Ювілей власної установи ужгородські музейники відзначили новою експозицією : [70-річчя Закарпат. краєзнав. му-

зею] / В. Ільницький // Фест. – 2015. – 26 черв.-2 лип. – С. 3 : фот. кольор.

20. Федака, С. Особисті історії колишніх керівників Закарпаття є переважно літописом поламаних людських доль. Завершальне слово про героїв нашого циклу : [про губернаторів краю] / С. Федака, В. Ільницький // Фест. – 2006. – 15-21 черв. – С. 5.

21. Ільницький Василь Іванович : журналіст, голов. ред. газ. “Срібна Земля – Фест”, член Нац. спілки журналістів України (з 1985), за-служ. журналіст України // Верховина. Волівщина-Міжгірщина. – Ужгород : ТИМРАНІ, 2017. – С. 347 : портр.

Лютий: 27

ЮРІЙ ГВОЗДУЛИЧ

100-річчя від дня народження громадсько-політичного і культурного діяча, учасника національно-визвольної боротьби українців Закарпаття (1920–2002)

Юрій Гвоздулич – відомий громадсько-політичний і культурний діяч української діаспори, учасник національно-визвольної боротьби українців Закарпаття, пам'ятного бою на Красному Полі під Хустом у березні 1939 р., почесний член Закарпатського крайового культурно-освітнього товариства “Просвіта”.

Народився 27 лютого 1920 р. у с. Малий Березний Великоберезнянського району. Вчився у народній школі рідного села, Великоберезнянській горожанській школі, Ужгородській учительській семінарії. Визначний вплив на формування його світогляду мали отці-василіяни Малоберезнянського та Ужгородського монастирів чину Святого Василя Великого, які, як відомо, відіграли помітну роль у розвитку освіти, культури, формуванні національної свідомості української молоді Закарпаття. Серед них – Павло Миськів, Полікарп Булик, Степан Сабол (Зореслав), а також професори – Августин Волошин, Яків Голота, Ярослав Неврлий, Юрій Костюк та інші. Свій національний гарт зміцнював юнак у Пласті, “Просвіті”, товаристві “Друзі Христа”.

У листопаді 1938 р., у зв'язку з відходом Ужгорода до Мадярщини, активно допомагав українському урядові А. Волошина проводити евакуацію у Хуст, потім з іншими семінаристами переїхав до Севлюша, куди було перенесено Ужгородську учительську семінарію. З друзями-семінаристами брав участь у героїчній і трагічній обороні Карпатської України, зокрема у нерівному бою під Великою Копанею, де було повторено подвиг Крут. 13 з них загинули смертю героїв, а Юрію чудом, з Божої ласки, вдалося врятуватися. Після бою на Красному Полі та відступу січовиків до Хуста він випадково зустрів свого земляка, уродженця с. Малий Березний, січовика Андрія Цугу, який був одним з керівників транспорту Карпатської Січі. Саме той останнім автобусом відправив разом з іншими й Юрія в напрямку Великого Бичкова, до якого рухалися відступаючі формування карпатських січовиків під командуванням полковника Михайла Колодзінського-Гузара. До Великого Бичкова Ю. Гвоздулич не доїхав, а убрів через Тису, разом з іншими січовиками, переправився до Румунії, де усі склали зброю. Наступного дня румуни видали всіх січовиків угорцям, які помістили їх у фізкультурній залі Великобичківської горожанської школи, катували і знущалися над ними. Зазнав катувань та принижень і Юрій Гвоздулич. Скориставшись нагодою, він втік з катівні, добрався до рідного села, де його, виснаженого, з побоями і ранами, повертала до життя мама. Хоч як боляче було покидати рідну домівку, з огляду на небезпеку арешту, вирушив у чужі світи, зазнав важкої долі емігранта, був учасником похідних груп ОУН у 1941–1942 рр., не раз доводилося заглядати у вічі смерті.

По переїзді в Канаду, з початку 50-х рр, активно включився в українське політичне і культурне життя. Самовіддано працював в Українській Стрілецькій громаді, Українському національному об'єднанні, Братстві Карпатських Січовиків і особливо – у Комітеті (пізніше Конгресі) українців Канади, якому віддав 45 років життя і де займав важливу посаду генерального секретаря.

Ю. Гвоздулич декілька разів відвідував рідний край і любу Україну, боляче переживав невдачі українського державотворення, обурювався фактами зневаги до української мови і культури, жваво цікавився діяльністю "Просвіти", інших національно-демократичних громадських організацій і політичних партій, давав цінні поради.

У 1992 р. він був учасником I Світового форуму українців у Києві у складі делегації Канади, взяв участь у зустрічі делегатів форуму від Закарпаття з українцями світової діаспори – вихідцями із Закарпаття,

в основному США, Канади, Австралії, Німеччини, відвідав рідне село Малий Березний, Ужгород, Хуст, пам'ятні місця, пов'язані з дитинством і юністю.

У червні 1997 р. Юрій Гвоздулич знову відвідував Україну, Київ, кілька тижнів жив у хаті рідної сестри Юлії в Малому Березному. Це був його останній приїзд на Батьківщину. Тут його відвідали провідники крайового товариства "Просвіта", а голова цієї громадської організації вручив йому диплом Почесного члена "Просвіти" та пам'ятну медаль з нагоди 75-річчя заснування закарпатської "Просвіти". Пан Юрій жваво цікавився діяльністю "Просвіти", справою Народного Дому в Ужгороді, підготовкою до виборів до Верховної Ради України і місцевих рад, працею просвітян на селі тощо, болісно переживав роз'єднаність національно-демократичних сил в Україні, що вдало використовують антидержавні сили, насамперед комуністичники та імпершовіністи, а в Закарпатті – ще й очільники політичного русинства, яких підтримують антиукраїнські сили Росії, Угорщини, Чехії, Словаччини та деяких інших держав, обурювався ганебним явищем корупції в державі, розкраданням державного майна, вирубкою лісів на Закарпатті, у чому пересвідчився на власні очі, посіданням ключових посад у державі та в Закарпатті колишніми комуністичниками та комсомольськими номенклатурниками.

Юрій Гвоздулич був благодійником українських справ, як на рідній землі, так і в інших країнах поселення українців, організатором висилання з Канади цінних книжок для бібліотеки крайового товариства "Просвіта", відзначався надзвичайною скромністю, доброзичливістю, шляхетністю, справжнім патріотизмом.

Помер у м. Вінніпег, Канада, 3 січня 2002 р.

Павло Федака

Джерельні приписи:

1. Великий шлях, дорога превелика... Вітання "Просвіти" Юрію Гвоздуличу з нагоди 80-річчя від дня народин : [почес. член т-ва "Просвіти"] // Календар "Просвіти" на 2000 рік / Закарпат. край. т-во "Просвіта". – Ужгород, 2000. – С. 45.
2. Згадаймо великого українського патріота Юрія Гвоздулича у день його недожитого 90-річчя : [громад.-політ. і культ. діяч укр. діаспори, наш земляк з Малого Березного] // Календар "Просвіти" на

- 2010 рік / Закарпат. край. культ.-освітнє т-во "Просвіта". – Ужгород, 2010. – С. 28.
3. Пам'яті Юрія Гвоздулича : [громад.-політ. і культур. діяча] // Календар "Просвіти" на 2001 рік / Закарпат. край. т-во "Просвіта". – Ужгород, 2001. – С. 230.
 4. Пам'яті Юрія Гвоздулича : [громад.-політ. і культур. діяча] // Календар "Просвіти" на 2002 рік / Закарпат. край. т-во "Просвіта". – Ужгород, 2002. – С. 230.
 5. П. Ф. Зустріч з Юрієм Гвоздуличем П. Ф. // Календар "Просвіти" на 1998 рік / Закарпат. крайове т-во "Просвіта". – Ужгород : Патент, 1998. – С. 123-124 : фот.
 6. Рада Закарпатського крайового товариства "Просвіта". Вітання "Просвіти" Юрію Гвоздуличу // Календар "Просвіти" на 1996 рік / Закарпат. край. т-во "Просвіта". – Ужгород : Патент, 1996. – С. 57 : фот.
 7. Худанич, Василь Іванович. Гвоздулич Юрій : [гром.-політ. і культур. діяч] / В. І. Худанич // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 89 : портр.

Березень: 3

ГАННА ІВАНІВНА РЕКІТА-ПАЗУХАНИЧ

65-річчя від дня народження відомого педагога та громадської діячки
(нар. 1955)

Вона щедро увібрала в себе живильні соки благодатної карпатської землі, тонке відчуття краси природи, виховувалася на рідних селянських звичаях і традиціях, захоплюється художнім словом, українським фольклором, що й сформувало національні особливості її світогляду. Усе це певною мірою проявилось в оригінальності її педагогічного і поетичного хисту, в самобутності її таланту і дало можливість бути гідним носієм нашої культури.

Майбутня освітянка Ганна Рекіта-Пазуханич народилася 3 березня 1955 р. в с. Ракошино Мукачівського району на Закарпатті у хліборобській родині. У 1972 р. на "відмінно" закінчила сільську десятиріч-

ку. Була юнкором районної та обласних газет, учасником і призером різного рівня олімпіад з української мови та літератури, історії та географії.

Навчаючись на філологічному факультеті Ужгородського державного (нині – національного) університету, стала членом літературної студії ім. Юрія Гойди, на засіданнях якої виступала зі своїми поетичними творами. Закінчивши університет на відмінно, з 1977 р. чотири роки працює вчителем української мови та літератури Усть-Чорнянської ЗОШ I–III ступенів на Тячівщині. За цей час своєю невтомною працею і любов'ю до професії та дітей вона завоювала авторитет, довіру і шану серед педагогів та учнів селища.

З 1981 р. і донині Ганна Іванівна живе у м. Тячів, куди переїхала до свого чоловіка Івана Рекіти, який, на жаль, уже відійшов у вічність. Він назавжди залишився доброю і щирою людиною в серцях Ганни Іванівни та їх дітей: сина Віктора – вчителя історії та правознавства Бедевлянської загальноосвітньої школи, кандидата історичних наук та доньки Олесі, яка закінчила Буковинську державну фінансову академію.

Працюючи вчителем української мови та літератури Тячівської ЗОШ I–III ступенів № 1, Ганна Рекіта продовжує писати вірші й друкується у колективному збірнику *“Відлуння”* (1985), антології педагогів України *“Самоцвіти”* (1996), антології сучасної жіночої лірики Закарпаття *“Ніжність”* (2002), у часописах *“Слово вчителя”*, *“Дивослово”*, *“Жіночий світ”* та ін.

Авторка поетичної збірки *“Освідчення”* (1995), методичного посібника *“З досвіду вивчення творчості Василя Гренджі-Донського в загальноосвітній школі”* (1997) та вибраного *“Словотворення”* (2012. – 496 с.).

Ганна Іванівна не тільки сама любить поетичне слово, а й свою постійну зацікавленість передає учням як на уроках, так і в літературно-творчому гуртку *“Струмочок”*. На педагогічній ниві має неабиякі успіхи. Так, вона двічі відмінник народної освіти України; вчитель-методист; у 1996 р. стала лауреатом першого Всеукраїнського конкурсу *“Учитель року”* в номінації *“українська мова та література”*, у 2002 р. – лауреат Всеукраїнського конкурсу *“Класний керівник: крок у XXI століття”*, у 2007 р. – переможець I Всеукраїнського конкурсу *“З Україною в серці”*, член журі всеукраїнських олімпіад і творчих конкурсів, член міжнародної громадської організації *“Конгрес захисту української*

мови”, а ще виступи на конференціях, конгресах, зібраннях тощо, удостоєна звання “Заслужений учитель України”.

Вона переконалася, що вчитель – то джерело великої творчої сили. У його руках – найбільша цінність світу – дитина. І тільки у справжніх наставників виростають учні, які можуть здолати будь-які труднощі й піднятися ще вище. Тому для цього вона докладає своє вміння, свій дух і талант.

Як кваліфікований педагог, невтомна освітянка Ганна Рекіта повсякчасно дбає про розквіт української мови, щоб вона запанувала в усіх сферах суспільного життя нашої незалежної і соборної держави. У виступі на II Позачерговому з’їзді Міжнародної громадської організації “Конгрес захисту української мови” вона впевнено стверджує: “Ми є і мусимо бути тільки українцями. Нині, повсякчас і на віки вічні. І зробимо це лише за допомогою своєї, власної, рідної української мови, а не якоїсь іншої”. Зневага до української мови свідчить про ставлення чиновника, церковнослужителя, будь-якого посадовця до проблеми державності України. Для таких Ганна Рекіта наводить крилатий вислів французького філософа Шарля Бернара: “Людина, яка живе у країні, але не спілкується мовою цієї країни, – або завойовник, або гість, або несповна розуму”.

У 2012 р. вийшла у світ книжка вибраного Ганни Рекіти “Словотворення”, яка найповніше представляє широкому загалу читачів її життєвий і творчий набуток як учителя-словесника, письменниці, громадської діячки. Підготовлений матеріал згаданого видання є результатом багаторічної невсипущої праці і вражає своєю злободенністю, наступальною громадянською позицією. Дбайливо дібрані публікації створюють справжній портрет автора. Ще одним визначальним аргументом на користь згаданого видання є той факт, що аналогічних систематизованих матеріалів не так густо у нас. Без сумніву, книжка потрібна навчальним закладам, учителям, студентам, бібліотечним працівникам. Можна впевнено сказати, що кожен знайде тут для себе багато пізнавального й повчального. Так і хочеться вигукнути: “Черпайте мудрість, нетлінні духовні багатства, заглиблюйтесь у красу художнього слова! Усе це є у книзі Ганни Рекіти і належить вам і майбуттю”.

Матеріали книжки допомагають продумано готувати різні тематичні заходи, зустрічі з письменниками, діячами культури та мистецтва. У такій роботі, побудованій на місцевому матеріалі, конкретних фактах, неодмінно є успіх. Заслуга Ганни Рекіти полягає ще й у тому,

що своєю книжкою вона подає приклад іншим педагогам-дослідникам.

У книзі без будь-яких упереджень, щиро й правдиво автор подає величезний фактичний матеріал про творчих людей, характеризує їх доробок на ниві красного письменства та мистецтва в цілому, шлях до пошуку істини естетичних ідеалів у духовній сфері, що є вагомою складовою духовних надбань України. Взагалі книга прислужиться всім, хто прагне самостійно осягнути обшир і глибини рідної культури, мистецтва та художньої літератури, хто прагне бути справді сучасним фахівцем.

Ганна Рекіта не тільки поглиблено вивчає життя і творчість Василя Гренджі-Донського, а й тих письменників, доля яких пов'язана із Тячівщиною. Це, зокрема, Олександр Маркуш, Юрій Станинець, Олександр Сливка, Андрій Патрус-Карпатський, Іван Чендей, Василь Маркусь (США, Чикаго), Василь Марко, Ольга Фельбаба-Косач, Петро Мідянка, Ярослав Орос та ін. Можна сподіватися, що учні, які поглиблено знатимуть про згаданих письменників, до останніх своїх днів плекатимуть найвищу цінність: людську та національну гідність, пишати-муться літературою рідного краю, де за кожним життєписом майстра художнього слова відкривається широка панорама культурно-мистецького і громадсько-політичного життя Закарпаття, відображеного в органічному поєднанні з іншими областями України.

Вражає, що Ганна Рекіта може розгледіти найтонші порухи душі художника слова, заглибитися у його творчу лабораторію. Вона з любов'ю ставить до всього того, за що береться, вкладає в кожную статтю свою душу і знання. Її літературознавчі розвідки, поетичні твори вирізняються простотою й доступністю, але водночас глибиною думки і проникливістю у матеріал, від знайомства з чим читач отримує велике задоволення. У них яскраво проступає непідробна україноцентричність.

З книги довідуємося, що досвідчений педагог Ганна Рекіта використовує різні можливості спілкування з сучасними письменниками – авторські вечори, зустрічі, листування тощо. З її учнями вели дружні, щирі розмови такі митці художнього слова, як Юрій Керекеш, Василь Кохан, Юрій Шип, Василь Ігнат та ін. А котрі письменники через свої поважні роки не могли навідатися до Тячівської загальноосвітньої школи № 1 ім. В. Гренджі-Донського, то гуртківці разом з Ганною Рекітою їздили до них у гості, що є надзвичайно цікавим і зворушливим. Такими пам'ятними залишилися організовані нею поїздки до пись-

менників Юрія Станинця, Олександра Сливки, Івана Губалю, Марусі Тисянської та ін. Про ці зустрічі зворушливо згадував-писав хустянин Іван Губаль: “Мову з юними гостями ми вели про наші духовні скарбниці – бібліотеки, про нотки любові до рідного краю, які звучать у наших творах, про історію Хустського замку, про Карпатську Україну, її героїв...”.

Під час таких зустрічей слухачі духовно очищаються і вивищуються. Учителька часто нагадує їм пораду Миколи Гоголя: “Хто увібрав у себе талант, той чистішим від усіх повинен бути душею”. Її вихованці намагаються слідувати цьому принципу.

Читачі висловлюють щирі вдячність Наталії Ребрик за змістовну передмову до “Слова про словотворення”. У ній авторка із знанням справи аналізує поезію, з повагою і любов’ю висвітлює багатогранну подвижницьку діяльність Ганни Рекіти, про яку кажуть, що вона від Бога має талант педагога, говорить про актуальність і цінність для сучасників цієї книжки.

Великою заслугою у педагогічній діяльності Ганни Рекіти є те, що вона – ініціатор, організатор і керівник музею Василя Гренджі-Донського, що розташований у школі, яка носить його ім’я. Він сприяє забезпеченню комплексу дій, спрямованих на всебічне вивчення творчої спадщини письменника. Збір експонатів для музею – одне з найголовніших завдань її життя.

Непохитне бажання Ганни Рекіти – виховати учнів українцями, не збайдужілими до народних традицій, національної пам’яті, формуючи почуття особистої, державної гідності і разом з тим популяризувати рідну мову і творчість українських письменників.

Ганна Рекіта – людина добре знана і шанована у рідному краю, і не тільки. Невичерпна й потужна енергія, чітка й принципова життєва позиція у поєднанні з неабиякими фаховими якостями та особистими чеснотами здобули їй заслужений авторитет серед широких кіл громадськості.

Іван Хланта

Джерельні приписи:

1. Рекіта-Пазуханич, Г. З досвіду вивчення творчості В. Гренджі-Донського в загальноосвітній школі / Г. Рекіта-Пазуханич. – Ужгород : Карпати ; Гражда, 1997. – 79 с. : іл. – (Шкільна серія ; Вип. 1).

2. Рекіта-Пазуханич, Г. І. Освідчення : поезії, етюди / Г. І. Рекіта-Пазуханич. – Ужгород : Гражда, 1995. – 76 с.

3. Рекіта, Г. Вона встане, встане... Ідея соборності України у творчості Василя Гренджі-Донського / Г. Рекіта // Слово вчителя. – 2009. – 5 лют. – С. 3.
4. Рекіта, Г. Елементи літературного краєзнавства на уроках і в поза-класній роботі / Г. Рекіта // Слово вчителя. – 2008. – 4 груд. – С. 7.
5. Рекіта-Пазуханич, Г. Зірка зіркою зосталась: До 85-річчя з дня народження Зірки Гренджі-Донської / Г. Рекіта-Пазуханич // Календар "Просвіти" на 2006 рік / Закарпат. крайове т-во "Просвіта". – Ужгород, 2006. – С. 23-27.
6. Рекіта, Г. Зірка зіркою зосталась : (до 90-річчя з дня народж. З. Гренджі-Донської) / Г. Рекіта // Тячів. – 2011. – 15 січ. – С. 6 : фот.
7. Рекіта-Пазуханич, Г. Незгасний світоч Срібної Землі : [про поета В. Гренджу-Донського] / Г. Рекіта-Пазуханич // За сьомою горою. – Ужгород : Закарпаття, 2002. – С. 3-5.
8. Рекіта, Г. Ода Тячеву : [вірш] / Г. Рекіта // Тячів. – 2008. – 4 жовт. – С. 8.

9. Висіцька, Таміла. Рекіта-Пазуханич Ганна Іванівна : (н. 8.03.1955) ; поетеса / Т. Висіцька // Висіцька, Таміла. Жіночі постаті в історії Закарпаття. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2004. – С. 269-271 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.
10. Ганна Іванівна Рекіта-Пазуханич : [поетеса, заслуж. вчитель України] // Тячівщина в іменах : бібліогр. покажч. – Тячів, 2011. – С. 32 : портр.
11. Кричфалушій, Людмила. Освідчення Поезії в любові : [про літ. зустріч школярів Тячів. ЗОШ I-III ст. № 1 ім. В. Гренджі-Донського у централ. дит. б-ці із засл. вчителем України Г. І. Рекітою-Пазуханич] / Л. Кричфалушій // Тячів. – 2011. – 22 жовт. – С. 5 : фот.
12. Макаренко-Деяк, Ганна. Данина силі й величі слова Ганни Рекіти-Пазуханич : [нова кн. авт. "Словотворення" (вид-во "Гражда")] / Г. Макаренко-Деяк // Фест. – 2012. – 12-18 жовт. – С. 14.
13. Слово про "Словотворення" : [про життєвий і творчий шлях Г. Рекіти] // Ребрик, Н. Люби своє: Апологія чину. – Ужгород : Гражда, 2011. – С. 395-415.

ІННА ВАСИЛІВНА ПОПОВА

85-річчя від дня народження педагога, музикознавця
(нар. 1935)

Професійний музикант має переваги перед аматором у тому, що може оцінити музику на широкому культурному тлі. А це досягається не тільки наполегливою виконавською практикою, але й освоєнням великого масиву історичних і теоретичних знань, які стисло називають музикознавством.

Готувати викладачів-музикантів у нашому краї розпочали з 1962 р. у стінах Ужгородського музичного училища (нині коледжу ім. Д. Задора) на відділі теорії музики. Його плідна робота – це істотний внесок у розквіт музично-професійної діяльності на Закарпатті. Отримавши вищу консерваторську освіту, випускники відділу поверталися до alma mater його молодим викладацьким поповненням.

Та в цій майже шестидесятилітній історії зміни музикознавчих поколінь є дві легендарні особи, дві жінки, що стояли біля витоків створення відділу і ефективно пропрацювали на улюбленому робочому місці донедавна. Це викладач музично-теоретичних дисциплін Галина Василівна Басараб, яка попрощалася з рідним колективом минулоріч, відзначивши своє восьмидесятиріччя, та Інна Василівна Попова – завідувачка відділу протягом вісімнадцяти років його роботи, справжня праматір і берегиня “роду теоретиків”.

Інна Попова (до заміжжя Анікеєва) народилася 25 березня 1935 р. у с. Троїцьке Волгоградської обл. (Росія). Змалку проявився її потяг до музики, проте через часті зміни місць проживання родини військово-службовця музичну школу почала відвідувати лише з 11 років.

Пізніше вона згадувала: “Мені поталанило з учителями: це були музиканти, евакуйовані під час війни з Москви та Ленінграда, учні Самарія Савшинського і Генріха Нейгауза. Завдяки їм я прискорено закінчила музшколу і, отримавши водночас атестат про середню освіту, легко вступила на фортепіанний факультет Саратовського музучилища”.

Навчаючись на 3-ому курсі, Інна захопилася музичною літературою і стала відвідувати уроки з групою теоретиків, закінчивши учили-

ще вже за новою спеціальністю. В цьому напрямі злилися воєдино її потяг до музики і до філології. У день захисту диплому вийшла заміж за Георгія Попова, професійного архітектора. Наступні шість років молода родина працює у Волгограді, де пані Інна викладає музичну літературу в школі.

У 1962 р. Інна Попова вступає до Саратовської консерваторії, де вчиться заочно на теоретичному факультеті. Цього ж року подружжя з двома дітьми переїжджає до Ужгорода, з яким пов'язує все наступне своє життя: Георгій Миколайович працює у Діпромості, а Інна Василівна викладає у музичному училищі.

Особисто мені пощастило впродовж усіх років навчання в музичному училищі бути студенткою, а згодом і колегою Інни Василівни. Вперше побачила її чарівною жінкою бальзаківського віку, але й нині попри невблаганність часу, через майже півстоліття переді мною, у першу чергу, – вродлива жінка з тим же ж відкритим обличчям і короною волосся над ним. Вражаюся, усвідомлюючи, що за цей час вона жодного разу не змінювала зачіски. Для мене її стійкий образ – це частина культурної атмосфери другої половини 1950-их рр. з такими чудовими зразками жіночності, як, приміром, вчителька – героїня фільму “Весна на Зарічній вулиці”. До речі, за сценарієм вона теж слухає класичну музику по радіо, як колись починала освоювати музичну літературу й Інна Василівна: “З дитинства слухала й наспівувала по пам’яті пісні, романси й оперні арії. За роки роботи з’явилися нові технічні умови доступу до класичної музики: від бабінних магнітофонів до цифрових технологій. Та попри все найбільшу цінність являють “живі” концерти й вистави, що породжують магію співтворчості виконавця і слухача”.

Так, слухання музики – це теж творчий процес. Цьому вмінню сприймати й осмислювати музику, входити у творчий задум композитора навчала пані Інна впродовж десятиліть, вважаючи успішною свою роботу лише тоді, як бачила безпосередній потяг студентів до музики, їх прагнення знайомитися з новими творами.

До аналітичної розповіді Інна Василівна долучала ще й власне ілюстрування музики – пристойне вокальне і фортепіанне виконання. Така артистична атмосфера уроків пані Інни приваблювала студентів з виконавських відділів, які бажали відвідувати її заняття з теоретиками, де музична література вивчалася особливо ґрунтовно. Такі ж критерії оволодіння матеріалом ставила і перед своїми студентами, майбутніми вчителями музики. Навіть навчаючись у професорів

столичної Київської консерваторії, особисто я не зустріла викладача такого ж високого класу викладання й вимогливості до студента. Тоді усвідомила, як пощастило Ужгороду, Закарпаттю з Інною Василівною Поповою.

Досягнувши пенсійного віку, пані Інна не полишила улюбленої роботи, а, навпаки, перейшла на вищий щабель професійності, результатом якої стало видання шести випусків україномовних "Нарисів зі світової музики". Потреба у таких посібниках для музичних шкіл і училищ була неймовірно великою, зважаючи ще й на те, що з початку 90-их рр. відбувся перехід на українську мову викладання. Цікавлюся у Інни Василівни: як їй, уродженці Волгоградської області, що виховувалася в російськомовній родині, отримувала професійну освіту і все життя працювала російською мовою, дався перехід на українську мову викладання?

– Спочатку було нелегко, доводилося писати детальні конспекти. Але, оскільки не було внутрішнього протесту, я розуміла необхідність зробити цей крок, тому швидко освоїлася. Окрім того, можливо, допомогла й генетична пам'ять: моя матір Ніна Ситник була нащадком переселенців з України і до заміжжя розмовляла лише українською мовою.

Протягом десяти років пані Інна викладала на Ужгородському заочному факультеті Донецької музичної академії ім. С. Прокоф'єва. Її науково-публіцистичні статті, надруковані у книзі "Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення", удостоєні обласної премії ім. Д. Задора (2010 р.).

У 2018 р. І. В. Попова завершила викладацьку роботу, проте не полишила спілкування зі своїми колишніми студентами і колегами по роботі, які прагнуть зустрічі з нею як з мудрою жінкою, осяяною щастям спілкування з музикою.

Ольга Новикова

Джерельні приписи:

1. Попова, І. Нариси з світової музики / І. Попова. – Ужгород : Ліра, 2001. – 76 с.

2. Попова, І. "В просторі любови". Штрихи к творческому портрету Евгения Иршаи : [укр. композитор, піаніст, педагог, д-р музики] / І. Попова // Професійна музична культура Закарпаття: етапи ста-

- новлення. – Ужгород : Карпати, 2010. – С. 354-368. – Текст рос. мовою.
3. Попова, І. “Диалоги с Лигети” : [про одноймен. муз. твір укр. композитора Є. Іршай] / І. Попова // Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення. – Ужгород : Карпати, 2010. – С. 369-383. – Текст рос. мовою.
 4. Попова, І. Інна Попова : “Мені цікаво жити – я бачу життя як величезне поле діяльності” : [розмова із викл.-методистом Ужгород. держ. муз. уч-ща, членом Нац. спілки композиторів України / вела С. Сорока] / І. Попова // Ужгород. – 2010. – 3 квіт. – С. 12 : фот.
 5. Попова, І. Музична культура Закарпаття у минулому та сьогоденні / І. Попова // Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення. – Ужгород : Карпати, 2016. – С. 31-41.
 6. Попова, І. “Ремінісценції” Віктора Теличка : [про творчість ужгород. композитора, піаніста, педагога, громад. діяча, викл. Ужгород. музич. коледжу ім. Д. Задора, доц. Мукачів. держ. ун-ту] / І. Попова // Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення. – Ужгород : Карпати, 2016. – С. 340-352. – Бібліогр. наприкінці ст.
 7. Popova, I. Hudobna kultúra Zakarpatsky oblasti v minulosti a súčasnosti / I. Popova // Slovenska hudba. – 2013. – № 4. – О. 413-420. – Текст словац. мовою.

8. Попова Інна Василівна : (н. 3.03.1935) ; музикознавець // Висіцька, Т. Жіночі постаті в історії Закарпаття. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2004. – С. 260 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.
9. Теличко, Віктор. Універсальний талант : [про музикознавця І. В. Попову] / В. Теличко // Закарпат. правда. – 2005. – 26 берез.-1 квіт. – С. 12 : портр.
10. Теличко, Віктор. Ювілейні ужинки Інни Попової : [про викл. Ужгород. держ. муз. уч-ща ім. Д. Є. Задора] / В. Теличко // Культуролог. джерела. – 2010. – № 1-2. – С. 27 : фот.
11. Тетерюк-Кінч, Юлія. Життя в мистецтві : з нагоди 80-річчя від дня народж. І. Попової : [про викл.-методиста Ужгород. держ. муз. уч-ща ім. Д. Є. Задора] / Ю. Тетерюк-Кінч // Культуролог. джерела. – 2015. – № 1. – С. 61-62 : фот., портр.
12. Тетерюк-Кінч, Юлія. Життя в мистецтві : [про музикознавця І. В. Попову] / Ю. Тетерюк-Кінч // Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення. – Ужгород : Карпати, 2016. – С. 279-281 : портр.

Травень: 1

ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ КЕЛЕМЕН

70-річчя від дня народження старшого наукового співробітника, кандидата фізико-математичних наук Інституту електронної фізики НАН України (нар. 1950)

Народився 1 травня 1950 р. у м. Тячів Закарпатської обл. У 1957 р. почав здобувати освіту у Хустській школі-інтернат, згодом, з 1959 по 1963 роки навчався у школі-інтернат № 1, а з 1963 р. до 1967 р. у середніх школах № 4 та № 3 м. Ужгорода. У 1967 р. вступив на фізичний факультет Ужгородського державного університету, а з 3-го курсу почав спеціалізуватися на кафедрі теоретичної фізики (зав. каф. проф. Ломсадзе Ю. М.). На 4-му курсі він разом з доц. Сабовим В. І. та однокурсником Єгоровим О. опублікував у фізичному журналі “Nuovo Cimento” свою першу наукову роботу.

У 1972 р. закінчив фізичний факультет УжДУ та отримав кваліфікацію “Фізик. Викладач фізики” та звання лейтенанта (1-й випуск військової кафедри УжДУ). Почав працювати спочатку на посаді стажиста-дослідника, а згодом (з 1974 р.) молодшим науковим співробітником у відділі теорії адронів Інституту теоретичної фізики (ІТФ) АН УРСР (м. Київ). Відділ було створено в Ужгороді у січні 1970 р. Вже у 1976 р. в ІТФ АН УРСР успішно захистив кандидатську дисертацію на тему “Нові аксіоматичні обмеження на амплітуди розсіювання та електромагнітні формфактори адронів” (наук. кер. проф. Ломсадзе Ю. М.) зі спеціальності “01.04.02 – теоретична і математична фізика”. З серпня 1979 р. по вересень 1992 р., у зв'язку з організацією в Ужгороді відділення Інституту ядерних досліджень (УжО ІЯД) АН УРСР, був переведений на посаду молодшого наукового співробітника у відділ теорії елементарних взаємодій, який було створено на базі згаданого відділу. З осені 1992 р. до літа 2012 р. працював у цьому ж відділі у створеному на базі УжО ІЯД Інституті електронної фізики НАН України спочатку науковим, а згодом старшим науковим (це вчене звання отримав у 1999 р.) співробітником. Тобто В. І. Келемен у академічній науці фактично на одному місці пропрацював більше 40 років!

Наукові інтереси В. І. Келемена в основному присвячені фізиці процесів зіткнень легких та важких частинок: електронів, позитронів, атомів – з атомами, іонами та молекулами. У підході оптичного

потенціалу взаємодії він широко впровадив метод фазових функцій у практику досліджень особливостей характеристик потенціального розсіювання частинок атомарними мішенями. Ним була розроблена оригінальна методика розв'язування фазових рівнянь. У цьому ж методі з використанням полюсних функцій досліджував зв'язані стани позитрона та електрона у атомах.

Головними складовими оптичного потенціалу є обмінний, поляризаційний, спин-орбітальний та скалярно-релятивістський потенціали взаємодії. Нетривіальною також є уявна частина цього потенціалу – потенціал поглинання, яка відповідає за опис непружних процесів, що супроводжують розсіювання. Тут В. І. Келемен вивчив та залучив два типи потенціалу – неемпіричний та емпіричний. За їх допомогою достатньо добре якісно та кількісно враховано внесок непружних процесів та отримані перерізи поглинання. Для широкого використання складових оптичного потенціалу було залучено аналітичну апроксимацію електронних густин та статичного потенціалу, який складається з потенціалів кулонівської взаємодії електрона, що налітає з ядром та електронами (потенціал Хартрі) атома-мішені. Це дозволило більш точно розраховувати похідні по відстані від статичного потенціалу та значно прискорити отримання результатів.

Для дослідження процесу розсіювання електрона т. зв. спин-поляризованими атомарними мішенями (s-елементи – лужні атоми та Cu, Ag, Au; p-елементи – N, P, As, Sb, Bi; s- та d-елементи – Cr, Mn, Mo, Tc, Re; f-елементи – Eu, Am), що містять напівзаповнені електронні підоболонки, В. І. Келемен, разом зі співавторами ввів у практику використання спин-поляризованого наближення теорії функціонала густини. Цей опис узагальнив традиційний підхід та дозволив сильно розширити коло мішеней, на яких досліджуються характеристики процесу розсіювання.

Було досліджено енергетичну та кутову поведінку характеристик розсіювання багатьох атомних систем Періодичної системи елементів – Na; Mg, Ca, Sr, Ba, Yb; Ne, Ar, Kr, Xe, Rn; Cu, Ag, Au; Zn, Cd, Hg; Eu; P, Sb, Bi; S; F, Cl, Br, I. Низькоенергетичні, при енергіях ~ 1 eV, резонанси форми у розсіюванні електрона лужно-земельними атомами та основні стани їх негативних іонів викликали дуже жваву дискусію у науковій літературі 90-х років. Разом зі співавторами та експериментаторами В. І. Келемен вніс великий внесок у правильне розуміння природи прояву цих особливостей. Набутий у фізиці високих енергій досвід роботи з аналізу поведінки амплітуд розсіювання таких сильно взає-

модіючих елементарних часток як адрони, дозволив йому застосувати його до вивчення амплітуд розсіювання електрона на атомах. Кутова і енергетична залежності дійсної та уявної частин цих амплітуд розсіювання обумовлюють дуже глибокі – на 2-4 порядки нижчі за середні значення – та вузькі мінімуми у диференціальних перерізах, т.зв. критичні мінімуми. Важливим є те, що у кутових та енергетичних околах цих мінімумів поляризація (функція Шермана) електронів, що розсіяні атомами набуває великих (80-90%) та максимальних (100%) значень. В. І. Келемену належить пріоритетність у вивченні цих важливих особливостей диференціальних перерізів. Всі отримані дані широко цитують у науковій літературі.

Успішне вивчення розсіювання електрона атомами у підході оптичного потенціалу дозволило розповсюдити його на дослідження розсіювання електрона молекулярними мішенями у моделі незалежних атомів. В залежності від складності структури молекули ця модель непогано описує процес розсіювання починаючи з енергії 10 еВ.

В. І. Келемен має понад 100 друкованих праць, які знайшли добрий відгук у науковій спільноті. Статті В. І. Келемена опубліковані у провідних наукових фізичних журналах, препринтах інститутів та відомчих збірниках в СРСР та Україні – УФЖ, Доповіді НАН України, Жур. фіз. досл., Наук. вісн. УжНУ, Вісник Львів. університету, ЯФ, ЖТФ, ЖЕТФ, Известія ВУЗів сер.фіз., Nuovo Cimento, J. Phys. B.: At. Mol. Optics Phys., Phys. Rev. A, Nucl. Instrum. Methods Phys. Research B. Результати досліджень були представлені на багатьох наукових конференціях у СРСР (ВКЕАС), в Україні та за кордоном – CEPAS, EGAS, ECAMP, ESCAMPIG, ICPEAS.

Багато разів за плідну наукову роботу був нагороджений почесними грамотами. Також був відзначений пам'ятною медаллю НАН України "За професійні здобутки".

Євген Ремета

Джерельні приписи:

1. Демеш, Ш. Ш. Потенціальне розсіювання електрона молекулами фосфору P_2 та P_3 / Ш. Ш. Демеш, В. І. Келемен, Є. Ю. Ремета // УФЖ. – 2016 – Т. 61. – № 4. – С. 301-310.
2. Келемен, В. І. Асиметрія в пружному розсіюванні електронів атомами золота / В. І. Келемен, М. М. Довганич, Е. Ю. Ремета // УФЖ. – 2010. – Т. 55. – № 10. – С. 1061-1071.

3. Келемен, В. І. Дослідження низькоенергетичного розсіювання електронів на атомах Mg та Ca з використанням оптимізованого трохіодального спектрометра / В. І. Келемен [та ін.] // УФЖ. – 1992. – Т. 37. – № 11. – С. 1639-1647.
4. Келемен, В. И. Использование модельного зависящего от энергии потенциала для расчета сечений упругого рассеяния электронов атомом Mg / В. И. Келемен, Е. П. Сабад, М. М. Довганич // УФЖ. – 1989. – Т. 34, № 3. – С. 345–349. – Текст рос. мовою.
5. Келемен, В. И. Минимумы дифференциальных сечений упругого рассеяния электронов атомами криптона в области энергий 0-500 eV / В. И. Келемен // ЖТФ – 2004. – Т. 74. – Вып. 6. – С. 1-7. – Текст рос. мовою.
6. Келемен, В. И. Теоретические исследования полной спиновой поляризации электронов упруго рассеянных атомами аргона в области энергий 0-500 eV / В. И. Келемен // ЖТФ. – 2002. – Т. 72. – Вып. 9. – С. 13-20. – Текст рос. мовою.
7. Келемен, В. И. Упругое рассеяние метастабильных атомов He(2 ^{1,3}S) атомами Na(3 ²S) при энергии 67 мэВ / В. И. Келемен [и др.] // ЖЭТФ. – 2000. – Т. 117, В. 2. – С. 286-293. – Текст рос. мовою.
8. Ремета, Е. Ю. Оптические потенциалы для упругого рассеяния электронов на атоме в спин-поляризованном приближении / Е. Ю. Ремета, В. И. Келемен // ЖТФ. – 2010. – Т. 80. – Вып. 12. – С. 18-26. – Текст рос. мовою.
9. Келемен, В. И. Релятивистский оптический потенциал и характеристики процесса упругого рассеяния электрона на тяжелом атоме атомах / В. И. Келемен, Е. Ю. Ремета // Доповіді Національної академії наук України. – 2013. – № 1. – С. 65-71. – Текст рос. мовою.
10. Ремета, Е. Ю. Релятивистское приближение для определения положений минимумов дифференциальных сечений и точек полной спиновой поляризации процесса упругого рассеяния электронов на тяжелых атомах / Е. Ю. Ремета, В. И. Келемен // Доповіді Національної академії наук України. – 2011. – № 11. – С. 84-90. – Текст рос. мовою.
11. Келемен, В. И. Упругое рассеяние электронов на атомах европия и иттербия / В. И. Келемен, Е. Ю. Ремета // ЖТФ. – 2013. – Т. 83. – Вып. 12. – С. 46-56. – Текст рос. мовою.
12. Demesh, Sh. Sh. Elastic electron scattering by the CF₃ radical in the 1-1000 eV energy range / Sh. Sh. Demesh, V. I. Kelemen, E. Yu. Remeta //

- J. Phys. B: At. Mol. Opt. Phys. – 2017. – V. 50. – P. 135201 (11pp). – Текст англ. мовою.
13. Kelemen, V. I. Differential cross sections for elastic electron scattering by ytterbium atoms in the energy range 2–2000 eV: I. Real optical potential part approximation / V. I. Kelemen, M. M. Dovhanych, E. Yu. Remeta // J. Phys. B: At. Mol. Opt. Phys. – 2008. – V. 41. – P. 035204 (8pp). – Текст англ. мовою.
 14. Kelemen, V. I. Elastic electron scattering by silver atom / V. I. Kelemen [and others] // Nuclear Instruments and Methods in Physics Research B. – 2009. – V. 267. – P. 283-287. – Текст англ. мовою.
 15. Kelemen, V. I. Elastic electron scattering from the antimony atom in the spin-polarized optical potential approach / V. I. Kelemen, E. Yu. Remeta // J. Phys. B: At. Mol. Opt. Phys. – 2010. – V. 43. – P. 235204 (18pp). – Текст англ. мовою.
 16. Kelemen, V. I. Elastic scattering of electrons by krypton in the energy range 20–260 eV / V. I. Kelemen [and others] // J. Phys. B: At. Mol. Opt. Phys., 2005. – V. 38. – P. 2195-2210. – Текст англ. мовою.
 17. Kelemen, V. I. Experimental and theoretical study of the elastic-electron-indium-atom scattering in the intermediate energy range / V. I. Kelemen [and others] // Phys. Rev. A. – 2008. – V. 77. – P. 062713 (11pp). – Текст англ. мовою.
 18. Kelemen, V. I. Critical minima and spin polarization in the elastic electron scattering by the mercury atoms / V. I. Kelemen, E. Yu. Remeta // J. Phys. B: At. Mol. Opt. Phys. – 2012. – V. 45. – P. 185202 (11pp). – Текст англ. мовою.
 19. Kelemen V. I. Scattering of electrons by Ca, Sr, Ba and Yb atoms in the 0–200 eV energy region in the optical potential model / V. I. Kelemen, E. Yu. Remeta, E. P. Sabad // J. Phys. B: At. Mol. Opt. Phys. – 1995. – V. 28. – P. 1527-1546. – Текст англ. мовою.
 20. Remeta, E. Yu. Potential elastic electron scattering by atoms in the spin-polarized approach / E. Yu. Remeta, V. I. Kelemen // J. Phys. B: At. Mol. Opt. Phys. – 2010. – V. 43. – P. 045202-1-10. – Текст англ. мовою.

Травень: 30

КАТЕРИНА ІВАНІВНА ГОРВАТ

75-річчя від дня народження кандидата філологічних наук, доцента, відмінника освіти України (нар. 1945)

Народилася 30 травня 1945 р. в с. Керестур (Перехрестя) Виноградівського району в сім'ї селян. Навчання в початковій школі розпочала в рідному селі, продовжила у с. Вілоці, в 1963 р. закінчила Виноградівську ЗОШ № 3. Після закінчення навчання працювала учителем у початковій школі с. Сивлишдюло, де отримала гарну методичну базу від колег та керівників. У 1964 р. вступила на угорське відділення Ужгородського державного університету.

У 1969 р. отримала диплом за спеціальністю філолог, викладач угорської мови та літератури. Після закінчення університету тимчасово працювала в угорськомовній редколегії Закарпатського обласного телебачення, а потім у 1969 р. була зарахована викладачем кафедри угорської філології УжДУ. У 1970 р. – старший викладач. Тут же вступила на заочну аспірантуру і поряд з викладацькою роботою активно працювала над кандидатською дисертацією, яку захистила у 1977 р. на Вченій раді Тартуського державного університету в Естонії (науковий керівник проф. Лизанець П. М.) на тему “Фонетична система угорських говорів Потисся Закарпатської області”.

Протягом десятиліть вона викладала кілька дисциплін: фонетику, лексикологію, морфологію, синтаксис, діалектологію, стилістику, риторику, соціолінгвістику, загальне мовознавство тощо.

З 1985 р. – доцент кафедри угорської філології.

Катерина Горват бере активну участь у міжнародних всесоюзних і республіканських наукових конференціях. На міжнародних конференціях виголосила доповіді у Сиктивкарі (1985), Дебрецені (1990), Сомботгелі (1992), Егері (1994), Ювіскуле – Фінляндія (2001), Печі (2016) та в інших містах за кордоном.

Її наукові напрями: сучасна угорська мова, фінно-угрознавство, угорська діалектологія, історія угорської мови, топонімія та ономастика.

Катерина Горват опублікувала цілий ряд наукових праць, серед яких виділяється її монографія “Закарпатські прислів'я та приказки”. Це перше важливе видання угорських народних прислів'їв та

приказок, яким користується населення угорської національності на Закарпатті. Усім добре відомо, що таке видання прислів'їв та приказок є неоціненним для будь-якої мови і народу. Ці влучні вирази та вислови напрочуд образно та лаконічно виражають світобачення народу. В останні роки лінгвісти велику увагу приділяють збору народних фразем різних регіонів. Але у цій монографії вперше зібрано матеріал на основі угорських говорів та угорської розмовної мови Закарпаття, що відображає особливості образного мислення та естетично-моральні норми угорського населення Закарпаття. За цими прислів'ями стоять досвід і авторитет багатьох поколінь. Ці прислів'я збагачують духовну скарбницю, що накопичувалась віками.

Катерина Горват є редактором ряду мовознавчих видань, включаючи монографії, наприклад "Атлас венгерських говорів Закарпаття" у 3-х томах (автор проф. Лизанець), та членом редколегії наукового журналу "Acta Hungarica", який вийшов у 23-х томах. На її праці є понад 40 посилань як у вітчизняних, так і в зарубіжних виданнях. Катерина Горват була членом Спеціалізованої вченої ради по захисту кандидатських дисертацій зі спеціальностей 10.02.01 – Українська мова і 10.02.09 Фінно-угорські та самодійські мови (Угорська мова) на філологічному факультеті УжНУ. Вона 12 років була членом Товариства гунгарологів, з 2000-го р. – член Асоціації угрознавців за кордоном Академії наук Угорщини. Вона є заступником голови Закарпатського угорськомовного товариства, яке працює 26 років.

Всеугорське мовознавче товариство у 1990 р. нагородило її медаллю імені Чюрі Балінта за дослідження географічних назв Закарпаття. У 1995 р. Міністерство освіти і науки України нагородило її знаком "Відмінник освіти України". У 2016 р. нагороджена дипломом Угорської академії наук "За видатну наукову та організаційну діяльність у сфері науки".

Петро Лизанець

Джерельні приписи:

1. Горват, К. Дидактичні матеріали з угорської мови для 4-6 класів / К. Горват, Б. Богу. – Ужгород, 1984. – 58 с.
2. Горват, К. Підручник для студентів угорського відділення "Вступ до мовознавства" / К. Горват, П. Лизанець, Г. Токар. – К. : Вища шк., 1986. – 290 с.
3. Горват, К. Посібник з культури мови для студентів угорського відділення УжНУ / К. Горват. – Ужгород, 2013. – 76 с.

4. Горват, К. Система голосних в угорських говорах Закарпаття / К. Горват. – Ужгород, 1976. – 60 с.
5. Горват, К. І. Угорська мова для початківців (Magyar nyelv kezdőknek) / К. І. Горват, П. М. Лизанець. – Ужгород, 1992. – 291 с.
6. Горват, К. Угорська мова : підруч. для 4-го кл. / К. Горват, Ілона Коложварі. – К. ; Ужгород : Радян. шк., 1989. – 129 с.
7. Горват, К. Угорська мова. 6 клас / К. Горват, С. Ковтюк, М. Пунько. – Л. : Світ, 1992. – 148 с.
8. Лизанець, П. М. Вступ до мовознавства / П. М. Лизанець, К. І. Горват, Г. С. Токар. – К. : Вища шк., 1986. – 294 с.
9. Horváth, K. Az ungvári járás 14 településének helynevei / K. Horváth, P. Lizanec, E. Szabó. – Budapest, 1992. – 123 о. – Текст угор. мовою.
10. Horváth, K. Kárpátaljai szólások és közmondások / K. Horváth. – Ужгород, 2018. – 156 с. – Текст угор. мовою.

11. A kárpátaljai magyar nyelvjárások szótára. 1. k. A-K / főszerkesztő P. Lizanec ; szerk. K. Horváth. – Ungvár : Kárpáti Kiadó, 2012. – 524 о. – Текст угор. мовою.
12. A kárpátaljai magyar nyelvjárások szótára. 2. k. / főszerkesztő P. Lizanec ; szerk. K. Horváth. – Ungvár : Kárpáti Kiadó, 2013. – 433 о. – Текст угор. мовою.

13. Горват, К. Інтерференція мов в розмовному мовленні угорців на Закарпатті / К. Горват, Д. Гульпа // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія : Філологія. Соціальні комунікації. – Вип. 24. – Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2011. – С. 89-92. – Бібліогр. наприкінці ст.
14. Горват, К. Лизанець Петро Миколайович : [мовознавець] / К. Горват // Енциклопедія Сучасної України. Т. 17: Лег – Лощ. – К., 2016. – С. 153 : фот.
15. Горват, К. Угорські говори Закарпаття / К. Горват // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 6. – Ужгород, 2002. – С. 30-32.

16. Висіцька, Таміла. Горват Катерина Іванівна (н. 30.05.1945) : [канд. філол. наук, доц.] / Т. Висіцька // Висіцька, Таміла. Із плеяди науковців Закарпаття : біобібліогр. довід. – Ужгород : Ліра, 2005. – С. 486-488 : портр.

Червень: 2

ЕММА ІВАНІВНА ЗАЙЦЕВА

50-річчя від дня народження театрального художника,
заслуженого діяча мистецтв України (нар. 1970)

Зайцева Емма Іванівна народилась 2 червня 1970 р. у м. Рівне в родині будівельників.

Батько Іван Косинський народився і виріс у багатодітній родині на польських землях у с. Людинь Дубровицького району Рівненської області. Рід Косинських оселився на цих землях ще у ХІХ сторіччі. Землі Дубровицького району входили до складу Польщі, а в 1939 р. на зміну польському пануванню приходить суцільна колективізація, в результаті якої націоналізовано і розподілено землю.

Мати Тетяна Зраживець народилась на Житомирщині у простій сільській родині. У ранньому дитинстві залишилась сиротою. Вихованням малої Тетяни займалась тітка Надія, рідна сестра матері.

У перший клас маленька Емма Косинська приходить у вересні 1977 р. Саме в цій школі вчитель образотворчого мистецтва побачив великий хист дівчинки до малювання і запропонував батькам віддати її на навчання до Рівненської дитячої художньої школи. За роки навчання у художній школі вона мала змогу не тільки навчатись малюванню, але і познайомитись з образотворчим мистецтвом різних країн. Походи в музеї, театр, виставки – все це формувало особистість майбутнього художника.

У 1985 р. Емма Косинська (Зайцева) закінчує художню школу і вісім класів загальноосвітньої школи. В червні цього ж року на запрошення рідних вона їде на навчання в місто Ашхабад у Туркменське державне художнє училище імені Шота Руставелі на відділення "Театральної декорації" (курс Д. Чарієва). У вересні 1989 р. повертається додому в Україну і з дипломом театрального декоратора приходить до Рівненського обласного українського музично-драматичного театру. Першою роботою художниці стала вистава-концерт "О музика, музика, музика". Наступними виставами рівненського періоду були: казка для дітей "Зачарована рукавичка" І. та Я. Злотопольських, "Кайдашева сім'я" (інсценізація В. Фашука), український водевіль "Як наші діди парубкували" В. Канівця та казка "Сосиски, консерви та небо

в алмазах" М. Супоніна. Щоб більше знати про культуру і мистецтво рідної України вона вступає на навчання до Рівненського державного гуманітарного університету на факультет "Культурології", який у 2001 р. закінчує.

У зв'язку з сімейними обставинами у 1997 р. родина Зайцевих переїздить на постійне проживання на Закарпаття. А з лютого 1998 р. вона вже працює на посаді головного художника Закарпатського обласного українського музично-драматичного театру. За цей час роботи у театрі зробила оформлення майже до 50 театральних вистав та концертів, а саме: "Обережно, жінки" А. Курейчика, "Дорога до раю" Д. Кешелі, "Назар Стодоля" Т. Шевченка, "Американська рулетка" О. Марданя, "Що залишаємо людям?" І. Чендея, "Сватання на Гончарівці" Г. Квітки-Основ'яненка, "Здрастуйте, я ваша тітонька" Б. Томаса, "Трамвай жадання" Т. Вільямса, "Цвіт папороті" Ю. Чорі, "Турецька шаль" А. Горіна, "Наталка Полтавка" І. Котляревського, "Орфей та Еврідіка" Ж. Кокто, "Чого хоче жінка?" Г. Квітки-Основ'яненка, "Вільні метелики" А. Герша, "Шаріка" Я. Барнича, "Крок від любові" за М. Старицьким, "Вуйцьо з крилами" О. Гавроша, "Жменяки" М. Томчанія.

Е. І. Зайцева є головним художником усіх звітних концертів Закарпатської області у м. Київ. Вона неодноразово робила оформлення до державних, професійних, церковних свят та фестивалів.

За вистави "Танго для тебе" братів Шерегіїв (1999), "Банкрот" за М. Старицьким (2000), "Судний час" І. Козака (2009), "А в Парижі гарне літо" О. Гавроша (2016) отримала звання лауреата обласної театральної премії ім. братів Шерегіїв.

Емма Іванівна є постійним учасником художніх виставок в Ужгороді, Мукачеві, Києві, Одесі, Львові.

Як писала театрознавець Г. Канарська "Емма Зайцева ще не доросла до серйозних ювілеїв, на свій вік у неї достатньо нагород і звань (зокрема, заслужений діяч мистецтв України, лауреат премії Національної спілки театральних діячів України в галузі сценографії імені Федора Нірода) та, здається, це для неї немає великого значення, у неї дитяче уміння захоплюватись світом, яке передається кожному, хто хоч на мить зупиниться біля її творинь... вона не належить до бунтарів, радше до людей, які завжди сягають суті. Вона не з тих, хто буде розводити теревені, у неї свій світ, який наповнює її день по зав'язку".

Василь Габорець

Джерельні приписи:

1. Зайцева, Е. І. "Від ескізу до вистави" : кат. вист. / Е. І. Зайцева ; Закарпат. обл. укр. муз.-драмат. театр ; упоряд. О. Зайцев. – Ужгород, 2005. – 32 с.

2. Зайцева, Е. І. Емма Зайцева: "Театральний художник повинен не тільки розробити костюми та декорації для вистави, а й передати її настрій, дух часу" : [розмова із голов. худож. ЗОДУМДТ / вела Т. Літераті] / Е. І. Зайцева // Ужгород. – 2010. – 5 лют. – С. 13 : фот.
3. Зайцева, Е. Моя найкраща робота ще попереду : [інтерв'ю з сценографом / вела Л. Суботіна] / Е. Зайцева // Неділя. Тиждень. – 2006. – 27 трав.-2 черв. – С. 8а.
4. Зайцева, Е. І. "Режисер, приміром, хоче, щоб костюм був – ах! А я вже ламаю голову, як це робити" : [інтерв'ю з голов. худож. Закарпат. ДОУМДТ / вела М. Галас] / Е. І. Зайцева // Закарпат. правда. – 2015. – 30 трав. – С. 14 : фот. кольор.
5. Зайцева, Е. "Театральні художники схожі на самотніх вовків, яким неприйнятне життя у зграї" : [розмова з голов. художником Закарпат. обл. укр. муз. драмтеатру, заслуж. діячем мистецтва України / вела М. Алдон] / Е. Зайцева // Наш Ужгород. – 2017. – 16-22 черв. – С. 8 : фот. кольор.

6. Зайцев, Олег Дмитрович. Художник театру Емма Зайцева : [монографія] / О. Д. Зайцев, Л. А. Попова. – Ужгород : Аудтор-Шарк, 2017. – 144 с. : іл.

7. Висіцька, Таміла. Зайцева Емма Іванівна : (н. 2.06.1970) ; художник-сценограф / Т. Висіцька // Висіцька, Таміла. Жіночі постаті в історії Закарпаття : біо-бібліогр. довід. : Кн. 1 : наука, культура, мистецтво. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2004. – С. 122-123 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.
8. "Вона живе своєю роботою" : [персон. вист. заслуж. діячки мистецтв України Е. Зайцевої "Ескізи життя"] // Ужгород. – 2018. – 9 черв. – С. 8 : фот.
9. Габорець, Василь. Майстер сценографії : [голов. художник Закарпат. обл. укр. муз. драмтеатру, заслуж. діячка мистецтва України] / В. Габорець // Габорець, В. Служителі Мельпомени. – Ужгород : Гражда, 2015. – С. 110-112.

10. Габорець, Василь. Майстер сценографії : [20-річчя твор. діяльності голов. худож. Закарпат. обл. укр. муз. драмтеатру Е. Зайцевої] / В. Габорець // Габорець, Василь. Скарби духовності : публіцистика, культуролог. ст., рец. – Ужгород : Ліра, 2006. – С. 124-126.
11. Габорець, Василь. Талановита майстриня сценографії : [про кн. Л. Попової та О. Зайцева “Художник театру Емма Зайцева” (2017 р.)] / В. Габорець // Культуролог. джерела. – 2017. – № 2. – С. 39-42 : фот.
12. “Ескізи життя” від Емми Зайцевої : [вист. заслуж. діяча мистецтв України в іст.-культур. центрі “Совине гніздо”] // Новини Закарпаття. – 2018. – 5 черв. – С. 2 : фот.
13. Зайцев, Олег. Емма Зайцева : (1970 р. н.) ; [голов. художник Закарпат. обл. укр. муз. драмтеатру, заслуж. діячка мистецтва України] / О. Зайцев // Зайцев, О. Майстри Закарпатської сценографії ХХ сторіччя. – Ужгород : ПП “Шарк”, 2007. – С. 23-44 : портр., фот. – Бібліогр. в кінці ст.
14. Зайцев, О. Д. Зайцева Емма Іванівна : [художник театру] / О. Д. Зайцев // Енциклопедія Сучасної України. Т. 10 : 3 - Зор. – К., 2010. – С. 130-131 : фот.
15. Канарська, Галина. Емма Зайцева так манить своїм світом, що з нього неможливо вирватись : [голов. художник Закарпат. обл. укр. муз. драмтеатру, заслуж. діячка мистецтва України] / Г. Канарська // Неділя. – 2018. – 15-21 черв. – С. 24 : фот. кольор.
16. Канарська, Галина. Ескізи життя Емми Зайцевої : [про сценографа Закарпат. обл. укр. муз.-драмат. театру імені братів Шерегіїв, художницю] / Г. Канарська // Культуролог. джерела. – 2018. – № 2. – С. 38-41 : фот.
17. Кобаль, Василь. Гідна своїх маститих попередників : [про голов. худож. облмуздрамтеатру Е. І. Зайцеву] / В. Кобаль // Культуролог. джерела. – 2009. – № 2. – С. 32-33 : фот.
18. Медюх, Юлія. Ужгородські “Ескізи життя” у Львові : [персон. вист. заслуж. діячки мистецтв, голов. художниці Закарпат. акад. обл. укр. муздрамтеатру Е. Зайцевої] / Ю. Медюх // Неділя. – 2019. – 12-18 квіт. – С. 24 : фот. кольор.
19. Попова, Людмила. Мистецтво театрального художника – в одному виданні : [вийшла в світ кн. Л. Попової та О. Зайцева “Художник театру Емма Зайцева”] / Л. Попова // Новини Закарпаття. – 2017. – 14 берез. – С. 8 : фот.

20. “Художник театру Емма Зайцева” : у газ. “Неділя” презентували мистец. вид. про голов. художника облмуздрамтеатру : [авт. монографії Л. Попова та О. Зайцев] // Наш Ужгород. – 2017. – 31 берез.-6 квіт. – С. 8 : фот. кольор.

Червень: 9

СЕРГІЙ ІВАНОВИЧ УСТИЧ

65-річчя від дня народження доктора соціологічних наук, професора, директора Інституту транскордонного співробітництва, Надзвичайного і Повноважного Посла (нар. 1955)

Закарпаття – славне своїми людьми. Вони працюють у різних сферах народного господарства. Є серед них науковці, педагоги, художники, музиканти, спортсмени, очільники органів державної влади та управління. Трапляються самородки, які проявляють себе у різних сферах життя. Саме до них належить професор Сергій Іванович Устич. Всевишній щедро обдарував його талантом. Він – філософ, соціолог, міжнародник, працівник вищої школи. Був головою Закарпатської обласної ради та облдержадміністрації, народним депутатом України, Надзвичайним і Повноважним Послом. А ще – закоханий у музику. Тому з нагоди його прийдешнього 65-річчя спробуємо познайомити читачів з цією непересічною особистістю.

Ювіляр народився 9 червня 1955 р. в мальовничому селі Загаття, що на Іршавщині, у вчительській родині. Батьки, Ганна Василівна і Іван Михайлович, робили усе від них залежне для повноцінного розвитку трьох синів – Івана, Сергія і Василя. Зрозуміло, що у сім’ї панував культ знань. Крім того, діти активно залучалися до посильної домашньої роботи. Тому й зростали здоровими і духом, і тілом.

Сергій відмінно вчився, зразково поведився, а ще цікавився музикою. Тому батьки віддали його (разом з старшим братом) на навчання в Іршавську музичну школу (клас скрипки). Успіхи були якнайкращими – і хлопчику пророкували велике музичне майбутнє. Але, як згадує ювіляр у книзі “Про суще...”, коригування професійних планів відбулося завдяки старшому брату Івану, який, навчаючись у Львів-

ському технікумі радіоелектроніки, часто привозив додому журнали "За рубежем" і "Новое время". Знайомлячись із змістом цих видань, Сергій зацікавився суспільною проблематикою. Тому вирішив стати у майбутньому спеціалістом з міжнародних відносин.

У 1972 р. він отримав атестат зрілості і золоту медаль за відмінне навчання. Вирішив вступати на факультет міжнародних відносин Київського університету ім. Т. Шевченка. Але на перешкоді юнацькій мрії став об'єктивний чинник (документи від абітурієнтів, які вивчали німецьку мову, не приймали). Згодом виник намір вступити на філософський факультет. Врешті-решт Сергій здав документи на історичний факультет Ужгородського державного університету, але не пройшов за конкурсом.

Протягом наступного року Сергій Устич працював робітником складських приміщень у колгоспі "Верховина" (с. Загаття). Трудився наполегливо, однак не забував й про свою мрію. І у 1973 р. вона стала реальністю. Як згадує Сергій Іванович, навчання давалося йому легко, ще він відчув нахил до наукової роботи. Вирізнявся неабиякою активністю у громадських справах. Про здобутки Устича-студента свідчить і той факт, що уже наприкінці першого курсу він став стипендіатом імені Карла Маркса. До речі, переважну більшість цієї максимальної стипендії (100 карбованців) він витрачав на купівлю книг, передусім з історії та філософії. А ще самотужки вивчав англійську мову.

Уже в студентські роки у Сергія викристалізувалося наукове зацікавлення – він вирішив займатися міждисциплінарними дослідженнями. Науковий керівник його курсових робіт професор Іван Гранчак спробував його зацікавити конкретно-історичними дослідженнями, але не вийшло. Тому відправив вихованця в Москву на консультацію до відомого вченого-історика академіка Сергія Даниловича Сказкіна, який започаткував читання курсу "Філософія історії". Той цілком підтримав зацікавлення закарпатця. І він через деякий час отримав цільове направлення в аспірантуру Львівського університету імені Івана Франка, куди і був зарахований у жовтні 1978 р.

Аспіранту Устичу пощастило з науковим керівником – доктором філософських наук, професором, завідувачем кафедри Оленою Петрівною Веремеевою. Він почав досліджувати методологічні питання теми "Техніко-економічні фактори детермінації політичної боротьби робітничого класу розвинених капіталістичних країн в умовах НТР". У дисертаційній роботі та низці публікацій молодий вчений глибоко розкрив наступні питання: принципи аналізу та концепція техніко-

економічної обумовленості політичного процесу в капіталістичному суспільстві, методологія дослідження техніко-економічної детермінації політичної боротьби робітничого класу розвинених капіталістичних країн, проблеми матеріально-виробничої детермінації політичного процесу при капіталізмі, суб'єктивний чинник соціальної революції в умовах НТР тощо. Логічним наслідком дослідницьких пошуків у названому напрямку став успішний захист у травні 1982 р. кандидатської дисертації на засіданні спеціалізованої ради Львівського університету імені Івана Франка. Через деякий час рішення спецради було затверджено ВАКом СРСР і Сергій Устич став одним з наймолодших кандидатів філософських наук у Радянському Союзі.

Захистивши кандидатську дисертацію, Сергій Іванович продовжив наукові дослідження. На цей раз він зацікавився методологією та методами соціологічних досліджень. Спочатку справи посувалися досить добре і уже наприкінці 1980-х рр. дисертаційна робота була готова. Але тут на заваді стали різні чинники, про які скажемо нижче (передусім робота в органах державної влади і управління, дипломатична служба тощо). Тому до повноцінних занять наукою вчений повернувся тільки у 2005 р. Тоді ж він з окремими колегами-однодумцями створив Інститут транскордонного співробітництва (м. Ужгород). У своїх численних публікаціях (а їх понад 100) колега комплексно дослідив такі наукові проблеми, як інноваційні методи управління системою транскордонного співробітництва, сутність сучасних транскордонних процесів та їхнє категоріальне відображення, соціологічні парадигми транскордонних процесів, генеалогія системної методології дослідження суспільства, аплікація системної методології в соціологічній та статистичній рефлексії сучасних транскордонних процесів, система індексації та моніторингу транскордонного співробітництва на новому Східному кордоні Європейського Союзу та ін. Крім того, побачили світ його монографії: "Системне дослідження суспільства" (Львів, 1992), "Кордон, війна та мир в долі сучасного світу: триада життя чи колапсу?" (Ужгород, 2010), "Методологія системного дослідження транскордонних процесів та її соціальна імплементація" (Ужгород, 2014). До речі, остання захищена як дисертація 24 лютого 2015 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради Інституту соціології НАН України. Підкреслимо, що офіційні опоненти, члени спецради і наукова громадськість дали високу наукову оцінку вищезазваному дослідженню. А Сергій Іванович став першим на Закарпатті доктором

соціологічних наук. Впевнені, що з часом він створить свою наукову школу, представники якої не раз прославлять нашу Срібну Землю.

У контексті до вищенаведеного додамо, що праці Сергія Устича пройшли апробацію на солідних наукових форумах, у тому числі й міжнародних. Вони публікувалися не тільки в Україні, але й в інших державах – США, Китаї, Бразилії, Німеччині, Росії, Польщі, Чехії, Словаччині, Угорщині. Виходили українською, англійською, російською, словацькою, чеською, угорською, румунською мовами в авторитетних виданнях.

Інший штрих життєпису ювіляра – це його педагогічна робота. Так, він пропрацював 10 років (1981–1991) в Ужгородському університеті на посадах викладача та доцента. Автору цієї статті доводилося слухати лекції Сергія Івановича. Тому з впевненістю можна сказати, що він досконало знав фактичний матеріал “своїх” нормативних курсів, вікову психологію студентської молоді, методику викладання суспільних дисциплін. Virізнявся неабиякою ерудицією. До студентів ставився з повагою, заохочував до активності, жаги до знань, пізнання невідомого. Педагог із задоволенням відповідав на запитання вихованців. Заняття завжди проходили динамічно, студенти вчилися абстрактно мислити, знаходити закономірності того чи іншого історичного явища чи процесу. Сергій Іванович продовжує свою плідну педагогічну роботу і нині. Зараз він – професор, завідувач кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій факультету історії та міжнародних відносин ДВНЗ “УжНУ”. Він передає свої ґрунтовні теоретичні знання та великий особистий практичний досвід студентам.

Помітну сторінку життєпису Сергія Устича було написано в часи перебування його на державній службі. Він, зокрема, працював заступником голови і головою облвиконкому, головою Закарпатської обласної ради, був народним депутатом України. Тут якнайповніше проявилось його життєве кредо: невтомно трудитись на благо рідного краю. Багато зусиль доклав для того, щоб залучити в наш край іноземні інвестиції. Для цього було пророблено велику роботу з метою перетворення області у вільну (згодом – спеціальну) економічну зону. У березні 1996 р. було засновано ЗАТ “Автопорт-Чоп”. На ньому наприкінці того ж року було відкрито перший в Україні вантажний автотермінал “Експорт”. Це дозволило суттєво зменшити черги каміонів перед кордоном. У вересні наступного року там же було введено автотермінал “Імпорт”, що кардинально покращило сервіс на П'ятому міжнародному (Критському) транспортному коридорі. До заслуг

ювіляра віднесемо й організацію реконструкції у 1997 р. моста через Тису, відкритого за участі президента України Л. Кучми та Угорщини А. Ѓонца.

Підкреслимо, що виконана робота була помічена і у Києві, наслідком чого стало підписання Президентом України Леонідом Кучмою 9 грудня 1998 р. Указів “Про спеціальну економічну зону Закарпаття” і “Про спеціальний режим інвестиційної діяльності в Закарпатській області”. Правда, втілювати у життя можливості, надані області цими документами, довелося вже іншому губернатору.

У 1999–2005 рр. Сергій Устич перебував на дипломатичній службі. Спочатку був Надзвичайним і Повноважним Послом України в Чеській Республіці, а згодом – у Словацькій Республіці. Відрадно наголосити, що Сергій Іванович гідно репрезентував свою державу на європейських теренах. Він разом з командою дбав про піднесення авторитету України, сприяв розвитку українсько-чеських і українсько-словацьких відносин у різних сферах життя (економіка, екологія, туризм, культура, спорт тощо). Завдяки ефективній роботі Посольства України в ЧР були налагоджені тісні і довірливі контакти з керівництвом країни перебування (насамперед з Президентом Вацлавом Гавелом та главою уряду Мілошем Земаном), в тому числі, і на особистому рівні. А ще, зокрема, вдалося, попри активні спроби впливових зовнішніх сил під надуманим приводом продажу “Кольчуг”, не допустити зриву участі чи бойкоту України в історичному Празькому саміті НАТО в 2002 р.

Радикальним чином було змінено консульське обслуговування громадян та захист інтересів українських заробітчан. Досягнуто розуміння і підтримка МЗС ЧР, і замість тісного напівпідвального приміщення, в якому працював консульський відділ Посольства України і до якого ще вночі формувалася багаточисельна черга відвідувачів, Дипсервіс МЗС виділив для консульської служби віллу поряд із Посольством (колишню резиденцію Посла Швейцарії) із чудовими умовами для роботи дипломатів та прийому громадян.

Завдяки активному та плідному співробітництву дипломатів Посольства з підприємницькими колами ЧР, зокрема, з Торгово-Промисловою Палатою, за період з 1999 по 2004 рр. (час перебування Сергія Устича на посаді Посла в Чехії) обсяг товарообміну між Україною і ЧР зріс в декілька разів. Посол України безпосередньо сприяв реалізації інвестиційних проєктів, зокрема, будівництву в Закарпатті автомобільним концерном “Шкода” заводу “Єврокар”. Була також

організована презентація в Празі інвестиційних можливостей Закарпатської області. Отже, здобутки і на дипломатичній ниві виявилися вагомими.

Сергій Іванович – чудовий сім'янин. Родина для нього – святе поняття. Це фортеця, де можна заховатися від чисельних проблем сьогодні, відпочити душею і тілом, поміркувати про сутність буття. А ще – це коло однодумців. Дружина Світлана Василівна – кандидат економічних наук, професор кафедри економічної теорії Ужгородського національного університету. Вона завжди підтримує свого чоловіка. Старший син Олександр працює адвокатом у Лондоні, друкується у провідних британських правничих часописах, є співавтором популярного у Великій Британії видання з трудового законодавства. Молодший син Сергій закінчив Ужгородський національний університет. І, як нам видається, гідно продовжить справу батька. Так що рід Устичів впевнено дивиться у майбутнє. До речі, брати ювіляра також успішно займаються науковою роботою: Василь став кандидатом біологічних наук, директором Закарпатської науково-дослідної лабораторії Інституту рибного господарства НААН України.

Наш високоповажний колега підійшов до серйозного життєвого ювілею. І зустрічає його з великими здобутками. А попереду – нові плани і задуми.

Микола Олашин

Джерельні приписи:

1. Передрий, О. С. За уми и сердца молодежи / С. И. Устич, О. С. Передрий. – Ужгород : Карпати, 1986. – 223 с. – Текст рос. мовою.
2. Устич, С. І. Кордон, війна та мир в долі сучасного світу. Тріада життя чи колапсу? : монографія / С. І. Устич. – Ужгород : Карпати, 2010. – 328 с. : кольор. іл.
3. Устич, С. І. Методологія системного дослідження транскордонних процесів та її соціальна імплементація : [монографія] / С. І. Устич. – Ужгород : Ліра, 2014. – 352 с.
4. Устич, С. І. Про суще... : (нотатки до книги життя) / С. І. Устич. – Ужгород : Ліра, 2013. – 256 с. : фот.
5. Устич, С. І. Про суще... : (нотатки до книги життя) / С. І. Устич. – Ужгород : Ліра, 2015. – 256 с. : фот.
6. Устич, С. І. Системне дослідження суспільства / С. І. Устич. – Л. : Світ, 1992. – 133 с.

7. Ustych, S. Systems theory of borders and transborder processes / S. Ustych. – Saarbrücken : Scholars' Press, 2015. – 492 p. – Текст англ. мовою.

8. Оптимізація системи транскордонного співробітництва: концепція та її пілотна імплементація : (на прикладі сусідніх регіонів Угорщини, Словаччини, Румунії та України) / С. І. Устич [та ін.] ; Ін-т траскордон. співробітництва. – Ужгород, 2012. – 120 с.
9. Посібник із індексації та моніторингу транскордонного співробітництва / С. І. Устич [та ін.] ; Ін-т траскордон. співробітництва. – Ужгород, 2012. – 80 с.

10. Устич, С. 20 років тому вперше відбулися прямі вибори керівників Закарпаття : [соц.-екон. полож. Закарпаття 90-х рр.] / С. Устич // Новини Закарпаття. – 2014. – 12 лип. – С. 6. ; Новини Закарпаття. – 2014. – 19 лип. – С. 5, 11.
11. Устич, С. Інноваційні методи управління системою транскордонного співробітництва / С. Устич // Геополітика України: історія і сучасність. – Спецвип. 8 : Шляхи підвищення ефективності транскордонного співробітництва на новому Східному кордоні Європейського Союзу : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Стара Лесна, Словацька Республіка, 18-19 верес. 2012 р.). – Ужгород : ЗакДУ, 2012. – С. 5-17. – Бібліогр. наприкінці ст.
12. Устич, С. Інструменти оптимізації системи транскордонного співробітництва / С. Устич // Соціологія : теорія, методи, маркетинг. – 2013. – № 2. – С. 158-173.
13. Устич, С. І. Прикордонне співробітництво Закарпатської області із суміжними територіями сусідніх держав (1945–1990) / С. І. Устич [та ін.] // Нариси історії Закарпаття. Т. III (1946–1991). – Ужгород : Госпрозрахунк. РВВ упр. у справах преси та інформації, 2003. – С. 232-252.
14. Устич, С. І. Раціональне системне використання мінеральних вод Закарпаття / С. І. Устич // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Медицина. – Вип. 6. – Ужгород, 1998. – С. 5-8.
15. Устич, С. Система індексації та моніторингу транскордонного співробітництва на новому східному кордоні Європейського Союзу / С. Устич // Геополітика України: історія і сучасність : зб. наук. праць. – Вип. 4 : Ефективність транскордонного співробітництва

через міжнародний моніторинг та координацію діяльності національних суб'єктів : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 8-9 квіт. 2011 р.) : спец. вип. зб. наук. праць. – Ужгород : ЗакДУ, 2011. – С. 13-38. – Бібліогр. наприкінці ст.

16. Устич, С. Слово про метра Гранчака : [проф. І. Гранчак] / С. Устич // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Історія. – Вип. 2(37). – Ужгород, 2017. – С. 18-20.
17. Устич, С. Сутність сучасних транскордонних процесів та їхнє категоріальне відображення / С. Устич // Укр. соціолог. журн. – 2013. – № 1-2. – С. 47-53.

18. Білак, Павло. Життєва тріада Сергія Устича : [про науковця, держ. діяча і дипломата С. Устича з нагоди його 60-річчя] / П. Білак, М. Олашин // Новини Закарпаття. – 2015. – 9 черв. – С. 4.
19. Ільницький, Василь. Сергій Устич : [науковець, держ. діяч і дипломат] / В. Ільницький // Ільницький, Василь. Перші особи. Історія Закарпаття у біографіях його керівників. – Ужгород, 2011. – С. 146-151 : портр.
20. Федака, Сергій. Сергій Устич / С. Федака, В. Ільницький // Фест. – 2006. – 8-15 берез. – С. 5 : фот.

Червень: 10

ЛЮДМИЛА ВАДИМІВНА ЛИМОНОВА

65-річчя від дня народження педагога-науковця (нар. 1955)

Людмила Вадимівна Лимонова – кандидат філологічних наук, доцент. Вона народилась у м. Мукачево у сім'ї вчителів, від яких успадкувала педагогічні здібності і бажання стати вчителем. У 1979 р. з відзнакою завершила навчання на філологічному факультеті Ужгородського університету, в 1983 р. – на аспірантурі при кафедрі російської літератури Московського державного університету ім. М. В. Ломоносова. Кандидатську дисертацію “Поетичний пейзаж М. Волошина в контексті російської поезії кінця ХІХ – початку ХХ ст.” захистила

в 1993 р. у Києві, в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка АН України, під науковим керівництвом відомого професора Н. Р. Мазепи.

У 1979 р. Людмила Вадимівна одразу після закінчення вишу почала працювати викладачем кафедри російської літератури у рідному вузі, і досі вважає себе ученицею та продовжувачем наукових традицій доцентів В. І. Ариповського, Є. П. Толстова, Т. М. Чумак. За плечима ювілярки – 40 років науково-педагогічного стажу, нині вона є доцентом кафедри слов'янської філології та світової літератури філологічного факультету УжНУ.

Коло наукових інтересів Л. В. Лимонової – дослідження російської поезії, зокрема, російської лірики в компаративному аспекті. Вона любить і знає поезію, сама схильна до поетичної творчості: пише віршовані сценарії, вітання, епіграми, чим тішить колег і студентів. Людмила Вадимівна стала чудовим лектором, цікавим і глибоким науковцем, працюючи зі студентами російського та українського відділень, а також інших факультетів: юридичного, економічного, суспільних наук. Її лекції та практичні заняття із вдячністю згадують сьогодні філологи, юристи, економісти, філософи.

Основні лекційні курси Л. В. Лимонової стосуються не тільки російської, але й багатьох інших зарубіжних літератур: “Історія російської літератури XIX ст.”, “Основи риторики та ораторського мистецтва”; спецкурси з російської та світової літератур – “Творчість Ф. М. Достоєвського”, “Художній світ Ф. І. Тютчева”, “Давня поезія Китаю та Японії”, “Історія літератури Румунії та Молдови”, “Поезія А. Ахматової та Л. Костенко: компаративний вимір”. “Класична традиція в поезії російського символізму” та ін. Вона є автором методичних посібників до практичних занять з історії російської літератури XIX ст., а також до спецкурсів: “Художественный мир Ф. И. Тютчева”, “Омар Хайям как мастер рубаи”, “Традиционные жанры японской поэзии: танка и хайку”.

Наукові праці ювілярки позначені конкретикою поставленої проблеми, глибиною аналізу, ретельністю висновків, тяжінням як до традиційної історико-літературної методики, так і до складного компаративного бачення літературного процесу. Вона блискуче аналізує творчість письменників XIX ст.: О. Пушкіна, Л. Толстого, І. Гончарова, І. Тургенєва, Ф. Достоєвського, але не менш фахово розповідає про поезію та прозу модерністів А. Ахматової, М. Цветаєвої, М. Гумільова та інших. Л. В. Лимонова вміє захопити студентів і залучити до само-

стійної наукової праці, тому захисти бакалаврських, магістерських робіт, якими вона керує – одні з найкращих.

На філологічному факультеті УжНУ Л. В. Лимонова стала душею культурного життя. Маючи неабиякий організаторський хист, почуття гумору, вона багато років поспіль ініціювала проведення яскравих студентських свят. Під її керівництвом проведено десятки Днів першокурсника, Днів філолога, КВК, літературних вечорів, які залишилися знаковими сторінками у житті факультету.

Її любов до студентів, режисерські здібності, артистизм природи, яскраві та креативні ідеї сприяли тому, що свята на філологічному у 1980-ті – 2000-ні рр. збирали викладачів та студентство всього вишу. Для багатьох випускників філологічного факультету це були прекрасні уроки відповідальності, комунікації, толерантності, дружби, які виявили їхні творчі здібності та запам'яталися на все життя.

Із 2005 р. до 2013 р. Людмила Вадимівна була заступником декана з виховної роботи на факультеті.

Людина цікава, мудра, інтелігентна, доброзичлива, вона завжди готова прийти на поміч колегам, студентам, друзям, розділити горе і радість. Студенти цінують і її принциповість, і щирю людяність. Вона – чудова мама для доньки Марини і “академмата” для студентської групи, бо є втіленням молодості душі та невичерпного оптимізму.

Наталія Бедзір

Джерельні приписи:

1. Лимонова, Л. “Вереница четверостиший” А. Ахматовой и “Летючі катрени” Л. Костенко: опыт сопоставительного анализа / Л. Лимонова // Науковий вісник УжНУ. Серія : Філологія. – Вип. 1 (33). – Ужгород, 2015. – С. 41-47. – Текст рос. мовою.
2. Лимонова, Л. Вірний лицар науки. (До 85-річчя від дня народження Є. П. Толстова) / Л. Лимонова // Науковий вісник УжНУ. Серія : Філологія. – Вип. 18. – Ужгород, 2008. – С. 145-147.
3. Лимонова, Л. До питання про європейський культурологічний контекст лірики Ліни Костенко / Л. Лимонова // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 5 : Міжнародна наукова конференція “Українська література в загальноєвропейському контексті”. – Ужгород, 2002. – С. 118-121.
4. Лимонова, Л. Исторический пейзаж как жанр русской поэзии / Л. Лимонова // Тези доповідей 49-ої підсумкової наук. конф. проф.-

викл. складу філфаку УжДУ. – Ужгород, 1995. – С. 24-25. – Текст рос. мовою.

5. Лимонова, Л. Людмила Лимонова: “Любові з Тютчевим у мене не вийшло...” : [розмова із доц. каф. рос. л-ри, заст. декана ф-ту з вихов. роботи УжНУ / вела О. Артюхіна] / Л. Лимонова // Погляд. – 2010. – 25 черв. – С. 5, 6 : фот.
6. Лимонова, Л. Людмила Лимонова: “Усе, що я вмію і знаю, мені хочеться передавати своїм студентам” : [розмова з канд. філол. наук, доц. каф. рос. л-ри / вела А. Макара] / Л. Лимонова // Ужгород. – 2010. – 12 черв. – С. 13 : фот.
7. Лимонова, Л. Образы “молчания”/“немоты” в поэзии Анны Ахматовой и Лины Костенко. (Опыт сопоставительного анализа) / Л. Лимонова // Науковий вісник УжНУ. Серія : Філологія. – Вип. 12. – Ужгород, 2005. – С. 111-116. – Текст рос. мовою.
8. Лимонова, Л. Послесловие рецензента / Л. Лимонова // Основы риторики для менеджеров : учеб.-практ. пособие. – Ужгород, 1998. – С. 341-348. – Текст рос. мовою.
9. Лимонова, Л. Пушкин в поэтическом мире М. Волошина / Л. Лимонова // Пушкина чествуют и за Карпатами : сб. ст. русистов Ужгород. нац. ун-та / сост. : Ю. М. Бидзиля, И. М. Сенько. – Ужгород : Ліра, 2002. – С. 83-95. – Текст рос. мовою.
10. Лимонова, Л. Поэзия как “божественный дар” в творческом сознании А. Ахматовой и Л. Костенко. (К вопросу о типологии лирических систем) / Л. Лимонова // Науковий вісник УжНУ. Серія : Філологія. – Вип. 10. – Ужгород, 2004. – С. 108-113. – Текст рос. мовою.
11. Лимонова, Л. Слово про вчителя (до 85-річчя від дня народження В. І. Ариповського) / Л. Лимонова // Науковий вісник УжНУ. Серія : Філологія. – Вип. 20. – Ужгород, 2009. – С. 116-118.
12. Лимонова, Л. “Солнечная” образность в русской поэзии конца XIX – начала XX вв. / Л. Лимонова // Науковий вісник УжНУ. Серія : Філологія. – Вип. 5. – Ужгород, 2000. – С. 97-100. – Текст рос. мовою.

13. Висіцька, Таміла. Лимонова Людмила Вадимівна (н. 10.06.1955) : [канд. філол. наук, доц.] / Т. Висіцька // Висіцька, Таміла. Із плеяди науковців Закарпаття : біобібліогр. довід. – Ужгород : Ліра, 2005. – С. 512-513 : портр.

ДІОНИЗІЙ ЗУБРИЦЬКИЙ-ТОРИСИН

125-річчя від дня народження і 70-річчя від дня смерті
громадського та культурного діяча, літературознавця (1895–1949)

У 1968 р. Культурна спілка українських трудящих (КСУТ) (єдина українська суспільно-політична організація, яка була членом Національного фронту Чехословаччини, що координувала й організувала всю суспільно-культурну діяльність українського населення Словаччини) видає збірник матеріалів міжнародного симпозіуму “Жовтень і українська культура” як додаток до часопису “Дукля”. Здавалось би, вийшло у світ ідеологічно заангажоване видання. Але вийшло в час політичної лібералізації, вільних дискусій, демократичних реформ, ослабленої цензури, в час, означений в історії як Празька весна. Тому більшість опублікованих матеріалів були, по суті, квінтесенцією політичної відлиги в країні. Серед них маємо ґрунтовну статтю Олени Рудловчак “Літературні стремління українців Східної Словаччини у 20-30-х роках ХХ століття” [1; 2], в якій авторка окреслює духовне життя українців-русинів Східної Словаччини, констатує їх ізольованість від культурного розвою решти українського народу, в тому числі і від культурного процесу Закарпаття, розглядає дві “розбіжні лінії у програмі літературних стремлінь українців Закарпаття і Східної Словаччини, Ужгорода і Пряшева”, пояснює “послаблену їх здатність резистенції асиміляторській агресії угорського уряду” та “гостру релігійну боротьбу між уніатами і православними”, а також дає загальну характеристику письменникам – представникам “народовецького” і “москвофільського” напрямків, зокрема характеризує творчість Івана Кизака, Ірини Невицької, Діонізія Зубрицького, Е. Цомпелія, А. Симкова, А. Чисарика, М. Молчана, Ервіна, І. Сможанського, Сигізмунда Бринського, Федора Лазорика, Михайла Рішка, А. Няхая, О. Фаринича, І. Вавринчика, Данечкова, М. Горняка, Петра Кучечки, І. Суходольського та ін.

Особливу увагу дослідниця звертає на постать Діонізія Зубрицького-Торисина – релігійного і культурно-просвітницького діяча, письменника, педагога, літературного працівника, представника народовецького (“тутешняцького”) напрямку в літератур-

но-громадському житті Підкарпаття, апелюючи протягом всієї статті чимало разів до його життя і творчості.

“Енциклопедія сучасної України” (за підписом академіка Миколи Мушинки) подає наступну довідку про Д. Зубрицького: “Зубрицький Діонізій (псевдоніми і криптоніми: Торисин, Т., То-ин; 20.06.1895, с. Дячків, нині округ Сабинів, Словаччина – 15.04.1949, м. Пряшів, нині Словаччина) – український літературознавець, публіцист, культурно-громадський діяч у Словаччині. Закінчив Пряшівську греко-католицьку богословську семінарію (1917), навчався у Кошицькій юридичній академії (нині Словаччина; 1919–1922), на філософському факультеті Карлового університету (1924–1925) та в Українському вільному університеті (1926) в Празі. Один із засновників Руської греко-католицької горожанської школи в Пряшеві, працював у ній заступником директора, далі директором (1929–1945). Співзасновник і редактор народного тижневика “Русское слово” (1924–1939), співорганізатор 1-ї Руської народно-культурної виставки в Пряшеві (1927) і т-ва “Прогресивіта” (1930). Писав українською мовою і т. зв. язичієм. Публікував у закарпатській пресі вірші й оповідання для дітей. Автор підручника “Християнська наука для дітей народних шкіл” (1925), популярних брошур “Наш О. Духнович” (1923), “Олександр Павлович: опис його життя і характеристика його поезій” (1925; усі – Пряшів), статей про Т. Шевченка, І. Франка, В. Стефаніка, І. Невицьку, Й. Змія-Миклошія. Обстоював необхідність національних шкіл. Малював мотиви з життя українських сіл Меджилабірщини; брав участь у виставках художнього товариства “Своїна”. [3; 4].

Найобширнішу біографію Д. Зубрицького подає Степан Пап у праці “Велика боротьба” [4, с. 356–357]. Він говорить про нього як про активного борця за українське національне самоусвідомлення Пряшівщини, культурного діяча, педагога і публіциста, літературного критика, перекладача, редактора, однодумця Ірини Невицької, письменника.

Діонізій (Діониз, Денис) Зубрицький (літературний псевдонім Торисин – від назви річки Тóриса) народився 20 червня 1895 р. в Дячеві (місцева назва Джачів) поблизу Сабінова Пряшівського краю. Його батько був у рідному селі священником. У 1918 р. закінчив богослов'я і вирішив далі студіювати філософію. Настало визволення Чехословаччини з-під Австро-Угорщини, до Пряшева прийшли представники чехословацької влади. Діонізій Зубрицький разом з др. Олександром Дзяком і ще кількома священниками, як свідомі русини Пряшівщини, висунули уряду вимогу відкрити в Пряшеві руську

народну горожанську школу і Учительську семінарію. Директором школи став др. Олександр Дзяк, а Діонізій Зубрицький – фаховим учителем у горожанській школі. 11 травня 1924 р. був висвячений, а від 1929 р. перебував на посаді директора згаданої греко-католицької горожанської школи з руською мовою навчання в Пряшеві.

Діонізій Зубрицький був справді народолобом, діяльним священником на полі релігійному, в шкільництві і в культурному житті історичного Закарпаття. Так, Олена Рудловчак на основі документальних джерел стверджує, що він – один із творців програми народовців, який в газеті “Русское слово” як її кореспондент, починаючи з 1925 р., а згодом продовжив у газеті “Слово народа” з 1931 р., систематично друкує статті з вимогою “реалістичного підходу до дійсності”: “Тільки реальна, істинна робота і діяльність, фанатична, страстна любов к нашій землі, к нашому народу, к нашому языку (а не попорченному язичю) может нас спасти”, – пише він до газети “Русское слово” у 1925 р. [5, с. 1-2]. Його підтримує автор з Маковиці: “Не бійтеся снизити себе до тих закуренних темних хиж, чтобы с церузою в руці обучитись річі народа... і пізнати його сокровища, – пише він, називаючи “слабодухами” тих, що не відчувають силу народної мови та духовного багатства народу. – Замало проливати крокодилови слези, вздыхати до матушки Росії. Свобода народа і его права не виплакуються, а добиваются” [6, с. 2-3]. “Основний камінь, на котором має вибудоватися храм нашой... культури, єсть, мусить бути: нефалшификований дух нашого підкарпатского сельского народа, – твердить Зубрицький. – Корень народной культури всягди і всегда бил і будет простонародна маса” [7, с. 1-2]. “Бути з народом єдним в чувствах, в бесіді, в размишленії” [5, с. 1-2]; “література і культура має бути поставлена на чисто народнім фундаменті” [8, с. 1-2], – такі основні постулати народовців. “Народ тільки в своем языку може двигати і задержати народом, – проголошує І. Невицька, – нам не языка треба, бо ми його маємо – здоровий, красний, як дзвін, але треба нам культури власного языка!” [9, с. 2-3].

Про цей період у житті Діонізія Зубрицького Степан Пап пише таке: “Народну мову пізнав в рідному селі. Ставши на дорогу педагога, мав можливість більше читати й пізнавати історію українського народу, його літературу, і тому під час панування темряви москвофільства на Пряшівщині, став на сторону живої народної мови, став разом з письменницею Іриною Невицькою – активісткою відродження Пряшівщини. Був сталим дописувачем “Русского слова”, його співредактором, намагаючись, щоби часопис видавався українською мо-

вою. Щодо мови і назви народу на Пряшівщині Д. Зубрицький займав завжди українську позицію. Тому в 1929 році на нього напали москвофільські часописи Пряшівщини, мовби він українізує горожанську школу і Учительську семінарію в Пряшеві. Оскільки деякі каноніки Пряшівської єпархії трималися москвофільства, Д. Зубрицький відмовився з ними співпрацювати, навпаки витворював довкола себе свідому українську молодь” [4, с. 356-357].

З вимогами культивування рідної мови, засвоєння української літературної мови, народовці нерозривно пов'язували завдання підняти літературу “з примітивного стану” [10, с. 3]. Як переконує нас Олена Рудловчак, їх мовна практика у 1920-х рр. була ще відсталою, вони тримались етимологічного правопису [2, с. 113]. Цей етап мовних настанов Торисин-Зубрицький висвітлював як етап “переходу от конзервативного направу до простонародно-ліберального” [11, с. 7], під яким, правдоподібно, розумів фонетичний правопис, яким послуговувалися представники народовецького напрямку на Східній Словаччині з 1931 року у своєму органі “Слово народа” [12]. Уже наприкінці 1920-х рр. народовецька преса поряд з назвою руський, малоруський, русский почала вживати й назву українець [13, с. 1-3]. А в 1930-х рр. постає наступне програмне завдання: обстоювати “національно-культурну самостійність руського народу з його самостійною літературною мовою, культурою й історією; культурну і національну єдність цілого нашого русько-українського народу на Словаччині і Підкарпатській Русі в Чехословаччині, в Галичині під Польщею, на Буковині і Бесарабії в Румунії і на Русі-Україні в числі 45 мільонів душ” [14, с. 1].

“Народовці” проголошували себе спадкоємцями Олександра Духновича. Великий пошанівок до свого патрона висловив і Торисин-Зубрицький у 1928 р. з нагоди стодвадцятип'ятиліття від дня його народження в закарпатській “Пчілці”, помістивши на його честь вірша:

*На стодвадцятьп'ятьлітній день твоїх уродин,
Хай заграє по Бескидах вітер полонин;
Хай заграє, хай гуде, хай назустріч пісні йде,
Котру ти нам, батьку, зладив, слава тобі й честь!
Обіцяєм в день святочний твоїх уродин,
Що всі станем під прапор твій, станем, як один!
Прапор вгору піднесем, Тобі поклін принесем,
За ту пісню, що нам зладив, – слава тобі й честь! [4, с. 310]*

Взагалі діяльність народовецьких сил, особливо у 1920-х рр., мала ренесансний характер. “Наша ціль, – писали вони, – народне культурне усвідомлення, розвивання нашої літератури і просвіти”; для народу вимагали “свободи та братерського узнання” [15, с. 1]. Їх літературна творчість мала до певної міри національно-виховні і дидактично-моралізаторські аспекти. У своїй художній практиці, намагаючись відтворити “народну душу, народну психіку”, вони, як і будителі, на перший план висували богобійні риси селян, прагнули примирення класових суперечностей. Теоретично їх орган “Слово народу” мав суворі вимоги до літератури, що у той час було позитивним явищем у дещо “опізненій” (за Л. Баботою) літературі українців Східної Словаччини. Наприклад, перед поетами ставилися завдання “знати літературну українську мову і тоніку віршування, мати широкий кругозір”, “створювати і національні цінності, і світові.., прекрасно знати і минуле, і сучасне свого народу”, знати поезії кращих українських поетів, вирватись з місцевого “болота-незнання, байдужості, кволості, безпросвітності, тупості і короткозорості.., перерости все це...”. Газета прагнула “літературу виривати з летаргії і плачу”, планувала ввести літературну консультацію для письменників, заснувати “українську книгарню, де були б кращі художні твори українських та інших авторів”, зорганізувати вивчення літературного минулого місцевим населенням; “витягати книжки, часописи, місяцеслови, оригінальні рукописи з монастирських бібліотек, показати цей багатий необроблений матеріал, який несовісні люди, напівінтелігенти уживають к тому, щоби його тенденційно перекручувати...” [16, с. 4-6].

Для Діонізія Зубрицького-Торисина 1920–1930-і рр. були справді найбільш продуктивним часом у всіх сферах життя: духовного, наукового, громадсько-культурного, творчого. Так, у 1930 р. газети подають новину про заснування в Пряшеві філії ужгородського товариства “Просвіта”. Це сталося 14 жовтня, на Покрови. На відкритті товариства від імені правління з Ужгорода був Віктор Желтвай, директор учительської жіночої семінарії. Вибрано перше керівництво “Просвіти” на Пряшівщині: голова – український священник (прелат) Емануїл Бігарій (зусиллями якого і було засноване товариство), крилошанин; його заступник – Ірина Невицька, члени правління – канонік Й. Дюлай, священник Алексій Петрашович, парох М. Келлій і консисторіальний радник Діонізієв Зубрицький (4, с. 311; 359, 362). Його патріотизм яскраво засвідчує відважний на ті часи вірш, опублікований в часописі “Русское слово” [17, с. 1] під назвою “То руський Пряшів!”.

Надзвичайне вміння поцінувати жертвенну працю своїх однодумців і скласти пошану їм перед людьми продемонстрував Діонізіій Зубрицький, відгукуючись принагідно чи то на їх ювілеї, чи то на відході до вічності. Так, 19 жовтня 1929 р. на 73-му році життя помер о. Іван Кизак – упорядник місяцесловів, підручників, педагог, музикант і публіцист, поет і прозаїк, який протягом чверть століття служив музі, до останніх днів життя не випускав з рук пера, друкувався у “Русському слові”. “Помер тихо, залишивши по собі щиру і віддану народнокультурну, педагогічну і священничу діяльність” на користь українського народу і греко-католицької церкви, – так писала газета “Русское слово” [18, с. 1]. А Діонізіій Зубрицький у тій самій газеті просто і щиро розкрив людську велич скромного подвижника: “Не хочеться нам вірити, що його нема більше між нами. Не хочеться вірити, що його серце уже перестало бити, одушевлятися за наші народні ідеї... Був він ідеалістом, невтомним робітником на полі народно-культурнім і народно-просвітнім. Від ідеалізму і трудолюбства більшим був лише – його патріотизм, його руськість. Всі ці блискучі прикмети він направив до мети: підвести на Підкарпатті народну свідомість. Іван Кизак свій ідеалізм виливав на широкім просторі народно-культурної діяльності, а то в найкритичніших, одночасно і найважливіших десятиліттях нашої народної історії. В останніх десятиліттях мадярської державности, в добі скорого однародовлювання, єдино він і два-три люди працювали культурно в руськім народнім дусі. Утискували їх тяжкі обставини. Но Іван Кизак і тоді писав для народу то пісню, то молитовник, читанку, учебники. До цього треба було ідеалізму, фанатичної любови свого. Помер. Але за собою залишив взірцеву відданість, страстну любов до свого, до руського” [4, с. 363].

Або, скажімо, на відзначення 25-літнього ювілею письменницької діяльності Ірини Невицької у 1930 р. на Закарпатті Торисин в місячнику “Підкарпатська Русь” з великою любов’ю і повагою подав короткий життєпис ювілянтки, наголошуючи на її самовідданій безкорисливій праці на користь власного народу, відзначив її заслуги як паніматки на ниві освіти, культури, громадського життя, жіночого руху і літератури, свою статтю закінчив словами: “її ідеалізм і посвята українській культурі може служити прикладом кожному русинові” [19, с. 258-259].

З нагоди роковин Олександра Духновича і Олександра Павловича Діонізіій Зубрицький видав невеликі книжечки із життєписом і творами письменників.

Діонісій Зубрицький був добрим священником: ще в 1925 р. видав "Християнську науку для дітей народних шкіл", а в 1934 р. в Пряшеві вийшла його релігійна праця "Образки із життя Спасителя". Більшість поетичних творів Діонісій Зубрицький друкував під псевдонімом Торисин. Свої вірші публікував у номерах дитячих часописів "Наш рідний край", "Віночок", в часописі для середньошкільної молоді "Пчілка", в календарях "Просвіти". Оспівував красу природи, пов'язуючи її з відродженням своєї країни. Добірку творів Д. Зубрицького опубліковано в антології "Поети Закарпаття" [20, с. 469-471]. Його ліричний герой – відкритий, щирий, дещо наївний, проте свідомий свого обов'язку працювати на благо рідного народу. Він закликає пам'ятати материну науку "серцем співати пісеньки" ("Скажи мені, пташку..."), вірить в те, що "ніч глуха – дочасна", треба прагнути до високої мети – "зір у небі" ("Зіроньки"), що обов'язково наступить весна, якій необхідно "отворити окно" ("Весна"), бо з весною "пробудиться надія у душі" ("Одлетіли ластівоньки"), тому треба йти "на народну ниву" і братися "до праці" ("Народна весна"). Олена Рудловчак пише: "В одній із ранніх поезій Торисин у розмові з пташкою оспівав простоту її співу: "Мене не учили пісеньки співати, Вчила мене тільки моя рідна мати, Що мні серце скаже, то я і співаю, В журу або радість її виливаю". Такими були і кращі поезії Зубрицького. Його інтимну лірику пронизує тихий сум, але через цю "журу" проривається проміння надії. Чеський дослідник Антонін Гартл писав про них: "Зубрицького вірші легкі, вони будять національне почуття і любов до рідного краю; його поезії дихають свіжим оптимізмом" [22]. Особливою душевністю відзначається поезія "Мій рідний край". Автор описує бурхливу Торису, яка звивається стрічкою поміж синіх гір, рідні Карпати, що впинаються в небо, де "кружать бистрим летом смілі орли", високі Татри, від яких несе щирі пісню до своїх "аж по Тису"... А рефрен "То мій край, Мій рідний край!", "То мій край, Чарівний край!" тільки підсилює почуття захоплення красою батьківської землі, такої милої серцю, незайманої, величної, вічної. Та годі вважати поезію виключно пейзажною: один рядок про пісню, що лине "до своїх", вносить у канву твору такий потужний соціально-патріотичний струмінь, який розкриває душу ліричного героя. Читач відчуває і біль в ній, і радість, і гордість, і сум...

Відомо також, що Діонісій Зубрицький працював і в науці. А Степан Гапак у праці "Образотворче мистецтво на Закарпатті і Пряшівщині під час бувшої Чехословаччини" пригадує, що "Денис Зубрицький, як і В. Гренджа-Донський, випробував свої сили в малюванні

пейзажів в околицях Меджилаборець і Красного Броду. Вдалий також його "Портрет партизана". Після 1945 р. Зубрицький належав до групи "Своїна" [21, с. 161-166].

Діонізій Зубрицький помер 16 квітня 1949 р. і похований у Пряшеві на міському кладовищі.

Отож, в особі Діонізія Зубрицького-Торисина українське Підкарпаття має натхненного любов'ю до рідної землі подвижника, доброго священника, свідомого громадсько-культурного діяча, сумлінного редактора, цікавого письменника, який в "темну дочасну ніч" бачив яскраві зорі на бездонному небі і, вдивляючись в них, йшов несхибним шляхом Правди, Віри, Любові.

Наталія Ребрика

Література, використана автором:

1. Олена Рудловчак. Літературні стремління українців Східної Словаччини у 20-30-х роках ХХ століття / Жовтень і українська культура: Збірник матеріалів з міжнародного симпозиуму / Додаток до журналу "Дукля" за 1968 рік. Ред. кол.: доц. д-р Михайло Ричалка (голов. ред.), доц. д-р Юрій Бача, канд. філол. н., доц. д-р Петро Бунганич, Федір Іванчов, д-р Федір Ковач, доц. д-р Олена Рудловчак, канд. філол. н., д-р Микола Штець, канд. філол. н. (відповід. ред.). – Пряшів : КСУТ, 1968. – 640 с. – С. 145-172.
2. Олена Рудловчак. Літературні стремління українців Східної Словаччини у 20-30-х роках ХХ століття / Віднайдення Пряшівської Русі-України. 1 / Упорядкування та підготовка текстів Івана Ребрика; післямова проф. Миколи Мушинки; редакційна рада: проф. Любомир Белей та ін. – Бібліотека науково-мистецького часопису "Екзиль". – Ужгород : Вид-во "Гражда" – Ініціатива «Академія української міждержавної суміжності» – Історичний клуб "Карпатська Україна", 2017. – 186 с. – С. 109-124.
3. Цит. за: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=14000.
4. Мушинка М. Століття з дня народження Дениса Зубрицького-Торисина // Нове життя. 1995. Ч. 45.
5. Пап Степан. Велика боротьба / Передмова акад. Миколи Мушинки. – Ужгород: Гражда, 2019. – 380 с.: іл.
6. Русское слово. – 1925. – № 6.
7. Русское слово. – 1929. – № 9.
8. Торисин. На село. – Русское слово. – 1927. – № 26.

9. Слово народа. – 1931. – № 1.
10. Н-ка. Глядайте правду. – Русское слово. – 1930. – № 2.
11. Слово народа. – 1932. – № 1.
12. Русское слово. – 1930. – № 1.
13. “Слово народа” – “народно-просвітна новинка”. Редагує комітет. Відповідальна редакторка Ірина Невицька. Газета виходила у Пряшеві у 1931-1932 роках.
14. Чеська академія наук в Празі 1919 р. прийняла рішення, що населення Закарпаття належить до “українського пня”. – Русское слово. – 1930. – № 2.
15. Що хочуть народовці? Передова. – Слово народа. – 1932. – № 3.
16. Слово народа. – 1932. – № 2.
17. Слово народа. – 1932. – № 14.
18. Русское слово. – 1925. – № 18.
19. Русское слово. – 1929. – № 37.
20. Мандриченко Любов. Ірина Невицька: “Де я в житті маю втяти плужок у борозну?..” : життєвий і творчий шлях письменниці / Л. Мандриченко. – Ужгород : Гражда, 2005. – С. 258-259.
21. Рудловчак О., Микитась В. Поети Закарпаття. Антологія закарпато-української поезії. – Пряшів, 1965.
22. Степан Гапак. Образотворче мистецтво на Закарпатті і Пряшівщині під час бувшої Чехословаччини // Віднайдення Пряшівської Русі-України. 1 / Упорядкування та підготовка текстів Івана Ребрика; післямова проф. Миколи Мушинки; редакційна рада: проф. Любомир Белей та ін. – Ужгород : Гражда, 2017. – 186 с.
23. Рудловчак Олена. Біла джерел сучасності. – Братислава – Пряшів, 1981

Джерельні приписи:

1. Зубрицький, Д. Мої зйороньки : [вірш] / Д. Зубрицький // Пчолка : рočник за 1929–30 шк. рók. – Ужгород, 1929. – С. 79.
2. Зубрицький, Д. Ірина Невицька, її 25-річна літературна діяльність / Д. Зубрицький // Підкарпатська Русь. – Ужгород, 1930. – р. VII. – Ч. 6. – Псевд. : Торисин.
3. Торисин (Діонісій Зубрицький) : (1895–1949) : [вірші] // Бабота, Любиця. Хрестоматія з української літератури для 3 класу гімназій та середніх фахових шкіл / Л. Бабота, Й. Голенда. – Пряшів : Вид-во ЕХСО s.r.o, 1999. – С. 148-150.

4. Торисин : (20. VI. 1895 – 15. IV. 1949) : [вірші] // Поети Закарпаття : антол. закарпатоукр. поезії / підготов. текстів, упоряд., прим. і вступ. ст. В. Микитася, О. Рудловчак ; відп. ред. В. Дацей. – Братислава : Словац. пед. вид-во ; Пряшів : Від. укр. літ., 1965. – С. 469-471.

5. Бабота, Любиця. Зубрицький Денис, псевд. Торисин : [педагог, публіцист, худож., громад.-культ. діяч] / Л. Бабота // Краєзнавчий словник русинів-українців. Пряшівщина / упоряд. Ф. Ковач. – Пряшів : Союз русинів-українців Словац. респ., 1999. – С. 150 : портр.
6. Діонізій Зубрицький-Торисин : [письменник, культур. діяч, педагог, літ. критик, ред.] // Пап, Степан Васильович. Велика боротьба / С. В. Пап ; передм. М. І. Мушинки. – Ужгород : Гражда, 2015. – С. 356-357.
7. Поп, Іван. Зубрицький Діонізій (Зубрицькій Діонісій; Zubrickij Dionisij) : [педагог, освіт. адміністратор, літературознавець, худож., громад.-культ. діяч] / І. Поп // Енциклопедія історії та культури карпатських русинів / уклад. : П. р. Магочій, І. І. Поп ; заг. ред. П. р. Магочій ; пер. з англ. Н. Кушко. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2010. – С. 250 : портр.
8. Ребрик, Наталія Йосипівна. Люби своє: Апологія Чину : літератур.-розн. ст. / Н. Й. Ребрик ; передм. : П. М. Скунць, Т. Ю. Салига. – Вид. 2-е, змінен, допов. – Ужгород : Гражда, 2011. – 552 с.
Зі змісту : [про Д. Торисина-Зубрицького]. – С. 265, 289.

Червень: 27

ЗАКАРПАТСЬКИЙ МУЗЕЙ НАРОДНОЇ АРХІТЕКТУРИ І ПОБУТУ

50 років від дня відкриття (1970)

Закарпаття – один з найбільш цікавих в етнографічному плані куточків України. Історичний час тут має свій ритм. Географічна відособленість краю, яка спричинила і його тривалу державну відокремленість від решти українських земель, мала, окрім цілком зрозумілих мінусів, і певні плюси. Новації утверджувалися тут значно пізніше,

ніж деінде, традиційна культура протрималася значно довше, за-консервувавшись і дійшовши до середини ХХ ст. у мало зміненому, майже первісному вигляді. На той час практично усе Закарпаття було суцільним музеєм просто неба, природним заповідником старожитностей, живого фольклору, прадавньої родинної і календарної обрядовості, споконвічних ремесел і промислів, де все відлунювало ще середньовічним, а то і значно ранішими часами. Тут можна було торкнутися минувшини без усякої машини часу, що і відзначали численні мандрівники останніх двох віків. Але з неминучою модернізацією постала необхідність зберегти для нащадків усі ті дорогоцінні прикмети давнини, які тут затрималися найдовше. Цю роль і взяли на себе численні культурні установи області, серед них – і Закарпатський музей народної архітектури і побуту.

Житло і побутові предмети є найбільш консервативним компонентом народної матеріальної культури. Вони оповідають про наших предків значно повніше і глибше, ніж нечисленні уривчасті письмові джерела. Лише фольклор може позмагатися у цьому з музеєфікованими речовими джерелами, але і тут експонати мають деяку перевагу, адже краще раз побачити, ніж десять разів почути. Жоден опис не здатен замінити особисте “спілкування” з тією чи іншою пам’яткою селянського чи міщанського антикваріату.

Тому-то Ужгородський скансен – одна з головних туристичних перлин міста, яка вже понад чотири десятиліття викликає незмінний стабільний інтерес і у краян, і в гостей області. Сюди ідуть, аби пізнати, чим жила ця земля упродовж довгих віків, аби торкнутися до цілющих джерел народного мистецтва та традиційного укладу життя, аби відпочити від нинішньої суєти у цій царині вічного.

Музей створювався у другій половині шістдесятих років ХХ століття, коли Україна переживала нетривалий сплеск духовного відродження, позначений діяльністю особливого покоління нашої інтелігенції – шістдесятників. Для тієї доби характерними були напружені світоглядні пошуки. Одним з їхніх напрямків було повернення до народних витоків, бажання уподібнитися до міфічного Антея, який набрався сили від доторку до матері-землі.

Це прагнення відобразилося у відомих тогочасних піснях про рушник, про вишиту червоними і чорними нитками сорочку, про мамині чорнобривці. На Закарпатті одним із головних проявів тих шукань поряд із ренесансом творчості класиків нашого живопису Й. Бокшая і Ф. Манайла, поезією П. Скунця і прозою І. Чендея, активністю Закар-

патського народного хору стає відкриття і функціонування Закарпатського музею народної архітектури і побуту. Його доля теж вишита червоними і чорними нитками. Якби створення закладу затяглося ще на два-три роки, він міг би просто не відкритися – через радикальну зміну всієї офіційної культурної політики в Україні, коли звернення до витоків знову ставало “неактуальним”, могло викликати (і викликало) звинувачення у “місництві”, вузькості тематики, ідеалізації старовини та інших серйозних як на той час ідеологічних гріхах. Але ентузіасти встигли. Та й політичний мікроклімат Закарпаття мав свою певну специфіку порівняно з Києвом та багатьма іншими українськими регіонами. Так наш край отримав музей, без якого його вже важко уявити.

Першою до музею, ще 1967 р., перевезено “довгу хижу” з с. Гусний Великоберезнянського району, що належала селянину І. М. Свердловичу. Услід за нею – гражду з с. Стебний (присілок с. Лазещина), збудовану у 1940-ві р. В. Клочураком, і водяний млин з с. Колочава Міжгірського району. Того ж року у музеї з’явилася хата з с. Тибава, що на Свалявщині. У ній народився видатний слов’янознавець Ю. Венелін-Гуца (1802–1839).

1969 р. музей отримав ще ряд хат. Так, хата з с. Оріховиця Ужгородського району належала селянину Ю. М. Мигалю, її збудовано ще наприкінці XVIII ст. Хата з с. Довге Іршавського району належала Г. В. Ковачу. Хаті з с. Ракошино Мукачівського району, що належала Ю. Ю. Коцебану, на той час виповнилося рівно сто літ, вона з 1869 р. Також привезено хату з дубових плах с. Стеблівка Хустського району, що належала Ю. В. Кадару, вона була збудована наприкінці XIX ст. Встановлено і хату В. В. Вайнагія з с. Бедевя Тячівського району, що споруджувалася ще 1888 р. Експозицію поповнили і бойківські хати з с. Гукливий Воловецького та с. Рекіти Міжгірського районів, румунська хата з с. Середнє Водяне Рухівського району, кузня з с. Дубове Тячівського району.

Однією з останніх 1970 р. до музею перевезли чотирикімнатну хату Й. Ернея з с. Вишково Хустського району, датовану 1879 р.

27 червня 1970 р., за два дні до 25-річчя возз’єднання Закарпаття з Україною, в рамках ювілейних святкувань відкрито Закарпатський музей народної архітектури і побуту. Вже 1971 р. музей оглянуло 53 тис. відвідувачів. Відтоді щороку це число тільки зростало. Саме цей музей забезпечує безперервну естафету поколінь. У церкві існує поняття “намолені стіни”: коли упродовж довгих десятиліть усе в храмі проймається духовною енергетикою сотень і сотень прихо-

жан. Аналогічно про садиби і експонати даного музею можна сказати, що вони “натружені”. Кожна річ несе на собі відбиток руки того чи іншого майстра – найчастіше безвісного, є втіленням відшліфованих багатьма поколіннями майстрів ремісничих традицій. Чи не кожний предмет традиційного народного побуту заслуговує на окрему монографію. А їх представлено у музеї десятки і десятки – і не в одному екземплярі, а в різних варіантах, модифікаціях, локальних різновидах. Це не кажучи вже про самі споруди, серед яких і житлові, і господарські, і громадські, і культові. “*Labore et ore!*” (працюю і молюся) – відповідно до цього гасла упродовж віків жили і живуть закарпатці. Відповідно до нього побудовано і всю музейну експозицію.

Це живий, атракційний музей. Щороку тут відбувається добрий десяток фольклорно-етнографічних свят – і зовсім екзотичних (як-от свято першої борозни), і більш традиційних. Сюди залюбки приїздить молодята у день свого весілля, тут відбуваються вернісажі і презентації нових книжок. Тут постійно можна бачити художників із мольбертами, операторів з камерами. Головне же – тут щодня повно відвідувачів. Бо музей не просто сховище чогось, що віджило свій вік. Він продовжує працювати на культуру Закарпаття, творить її сьогодення і майбутнє.

Від 2017 р. музей очолює кандидат історичних наук В. Коцан, відомий дослідник народного одягу. Поряд із експозиційною та екскурсійною діяльністю останнім часом значно активізувалися наукові студії (у співпраці з Ужгородським університетом) та фестивальний рух.

Сергій Федака

Джерельні приписи:

1. Байрак, Ярослав Миронович. Закарпатський музей народної архітектури и быта : путеводитель / Я. М. Байрак, П. М. Федака. – Ужгород : Карпати, 1986. – 128 с. : цв. ил. – Текст рос. мовою.
2. Басараб, Михайло. Закарпатський музей народної архітектури та побуту = Transcarpathian museum of folk architecture, art, and life : фотоальбом / М. Басараб, В. Браславець ; пер. англ. О. Драган. – Ужгород : Вид-во ПП Басараб М. М., 2006. – 16 с. : фот. кольор. – Текст укр., англ. мовами.
3. Закарпатському музею народної архітектури та побуту – 35 років : зб. наук. праць. Вип. 1 / упоряд. Г. В. Андял. – Ужгород : Госпрозрахунк. РВВ упр. у справах преси та інформації, 2005. – 106 с.

4. Закарпатський музей народної архітектури та побуту : [15 листівок]. – Ужгород, [2008?].
5. Закарпатський музей народної архітектури та побуту : путівник / П. М. Федака [та ін.]. – Ужгород : Аутдор-Шарк, [2012?]. – 128 с. : кольор. іл.
6. Закарпатський музей народної архітектури та побуту : [фотоальбом] / керівник проєкту Г. Андял ; текст : Г. Андял, С. Полак. – Ужгород : Шарк, 2007. – 96 с. : фот. кольор.
7. Закарпатський музей народної архітектури та побуту = Transcarpathian museum of folk architecture and life : фотоальбом / М. Басараб, В. Браславець, А. Чмельов. – Ужгород : Два кольори, 2002. – 16 с. – Текст укр., англ. мовами.
8. Науковий збірник Закарпатського музею народної архітектури та побуту. – Вип. 5 : Матеріали І Етнографічних читань “Збереження та популяризація культурної спадщини” (Ужгород, 15 груд. 2017 р.) / упоряд. : В. В. Коцан, М. І. Мегела. – 2018. – 280 с. : іл.
9. Подорож музеями Закарпаття = Exploring the Museums of Transcarpathia : кн.-фотоальб. / В. С. Шеба, Г. В. Андял [та ін.]. – Мукачево : ZORIANA, 2014. – 80 с. : кольор. іл. – Текст укр., англ. мовами.
10. Свалявчик, Василь Петрович. Дерев'яна храмова архітектура Закарпаття : альбом / В. П. Свалявчик. – Ужгород : Ужгород. міська друк., 2007. – 47 с. : мал.
11. Федака, Павел Михайлович. Закарпатский музей народной архитектуры и быта : [путеводитель] / П. М. Федака, М. П. Тиводар, М. А. Мазюта ; пер. на венгер. В. Н. Салай ; пер. на словац. Н. Долчинкова. – Ужгород : Карпати, 1981. – 64 с. : цв. ил. – Текст рос., угор., словац. мовами.
12. Андял, Габріела Василівна. Сонце, вітер і ... згусток рідного краю : це все – закарпат. музей архітектури і побуту : [розмова з дир. осередку закарпат. культури, засл. працівником культури / вів В. Зубач] / Г. В. Андял // Новини Закарпаття. – 2010. – 6 берез. – С. 20.
13. Давнє село у серці міста : у Закарпат. музеї архітектури та побуту зберігається близько 17 тис. експонатів – свідків минувшини з усього Закарпаття // Унікум. – 2017. – № 12. – С. 124-125 : фот. кольор.
14. Зейкан, О. В. Закарпатський музей народної архітектури та побуту / О. В. Зейкан // Енциклопедія Сучасної України. Т. 10 : 3 - Зор. – К., 2010. – С. 151 : фот.

15. Кобаль, Йосип. Скансен : [про Закарпат. музей нар. архітектури та побуту] / Й. Кобаль // Кобаль, Й. Ужгород відомий та невідомий. – Л. : Світ, 2008. – С. 32 : фот.
16. Кузьма, В. Створення музею народної архітектури і побуту в Ужгороді та розширення мережі етнографічних експозицій у Закарпатській області (60-80-ті рр. ХХ ст.) / В. Кузьма // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 1. – Ужгород, 2016. – С. 114-118.
17. Літераті, Тетяна. Ужгородський скансен святкує 40-річчя : [Закарпат. музей нар. архітектури та побуту] / Т. Літераті // Ужгород. – 2010. – 26 черв. – С. 5 : фот.
18. Михайлович, Павло. Давнє житло українців Притисянщини з 1969 р. знаходиться в експозиції Закарпатського музею народної архітектури та побуту: хата з села Стеблівка Хустського району / П. Михайлович // Календар “Просвіти” на 2019 рік. – Ужгород, 2019. – С. 91-93 : фот.
19. Музей архітектури та побуту щорічно відвідують 85 тисяч туристів // Новини Закарпаття. – 2013. – 21 трав. – С. 8 : фот.
20. Музей народної архітектури та побуту : [м. Ужгород] // Закарпаття туристичне. – К. : Світ успіху, 2007. – С. 52-53 : фот.
21. Павлович, Ф. Невмируща і вічна народна душа: До 30-річчя створення Закарпатського музею народної архітектури та побуту / Ф. Павлович // Календар “Просвіти” на 2000 рік / Закарпат. край. т-во “Просвіта”. – Ужгород, 2000. – С. 109-113.
22. Федака, Павло. Старовинне село у центрі міста: До 40-річчя заснування і 35-річчя Закарпатського музею народної архітектури і побуту / П. Федака // Календар “Просвіти” на 2005 рік / Закарпат. край. т-во “Просвіта”. – Ужгород, 2005. – С. 143-145 : фот.
23. Хаятова, А. Свіжий вітер у старому селі : [про Закарпат. музей нар. архітектури і побуту] / А. Хаятова // Закарпат. правда. – 2005. – 2-8 лип. – С. 13.

Липень: 2

ПЕТРО МИКОЛАЙОВИЧ ЛИЗАНЕЦЬ

90-річчя від дня народження професора кафедри угорської філології, директора Центру гунгарології, доктора філологічних наук, доктора Угорської академії наук, заслуженого професора Ужгородського національного університету, заслуженого діяча науки і техніки України (нар. 1930)

Петро Лизанець народився 2 липня 1930 р. у с. Ізвор Свалявського району Закарпатської області. У 1948 р. закінчив Берегівську гімназію і вступив на філологічний факультет українського відділення, яке закінчив з відзнакою у 1953 р. З 1953 по 1956 рр. – аспірант кафедри української мови. У 1959 р. захистив кандидатську, а 1971 р. докторську дисертацію на спеціалізованій Вченій раді Львівського державного університету ім. І. Франка. У 1963 р. отримав диплом доцента, а в 1972 – диплом професора.

З 1966 по 2015 рр. завідувач кафедри угорської філології, з 1977 по 1984 – декан філологічного факультету УжНУ. З 2008 по 2012 – перший декан новоствореного Гуманітарно-природничого факультету з угорською мовою навчання. З 1988 до сьогодні – директор Центру гунгарології. Засновник і головний редактор фахового журналу “Acta Hungarica”, 23 томи якого вийшли з друку, та “Вісника Закарпатського наукового товариства” (опубліковано 5 номерів).

Професор Петро Лизанець з 1957 р. активно займається науковою роботою. Видав понад 500 наукових праць. Із них 11 монографій та 150 наукових статей вийшло друком за кордоном (Болгарія, Італія, Канада, Молдова, Німеччина, Польща, Росія, Словаччина, США, Угорщина, Фінляндія, Франція, Чехія, Югославія). Ці праці не були доступні для широкого кола українських вчених та взагалі славістів, тому проф. Петро Лизанець всі ці праці видав протягом 2008 – 2013 рр. у 33-х томах, кожен з яких за обсягом від 420 до 580 сторінок, включаючи і “Рецензії, відгуки та посилання на наукові праці Петра Лизанця” (Ужгород, Видавництво “Карпати”, 2015. 475 сторінок) та “Листування з Петром Лизанцем” (Ужгород, Видавництво “Карпати”, 2015. 572 с.). Всі ці томи у 46-ти упаковках розіслані автором у 22 країни Європи та Америки як подарунок, за що автор отримав щирі подяки з вузів та

Академії цих країн. Особливу увагу дарунку ужгородського вченого приділила Британська бібліотека.

Основні наукові інтереси: українсько-угорські міжмовні (міждіалектні) контакти, українська та угорська лексикографія, діалектологія, лінгвогеографія, фразеологія, ономастика тощо. Серед найважливіших праць: тритомна монографія “Українсько-угорські міжмовні контакти” (1970–1976), тритомна монографія “Атлас угорських говорів Закарпаття” (1992–2003). Він є співавтором і заступником голови міжнародної редколегії 7-томного “Общекарпатского диалектологического атласа” (1989–2003). Проф. Петро Лизанець має ряд публікацій з питань українського та угорського літературознавства. Він упорядкував і видав збірку “Угорські балади Закарпаття” (співавтор В. Васовчик), першу збірку “Угорські казки Закарпаття” (1973, друге видання 1977), першу Антологію “угорської літератури Закарпаття” (1985). Він є автором ряду підручників і посібників з практичних занять для студентів. На його праці є понад 1800 посилань різних вітчизняних та зарубіжних вчених, понад 100 рецензій.

Петро Лизанець читав лекції для студентів та науковців університетів і наукових інститутів Австрії, Бельгії, Естонії, Німеччини, Росії, Словаччини, Угорщини, Франції. Він є членом редколегії ряду наукових журналів УжНУ, міжнародного журналу “Uralica Linguistica” та ряду інших видань. Він був головою різних Спеціалізованих вчених рад по захисту кандидатських та докторських дисертацій з спеціальності “Українська мова” та “Самодійські і фіно-угорські мови (угорська мова)”. Під його керівництвом захищено 16 кандидатських дисертацій.

Проф. Петро Лизанець брав участь у міжнародних наукових конференціях (Бельгія, Естонія, Італія, Польща, Росія, Словаччина, Угорщина, Фінляндія, Франція та інші), на яких виголосив понад 140 наукових доповідей.

Як директор Центру гунгарології, керував держбюджетними темами (14), включаючи і міжнародну тему, затверджену МОН за № Ф–20/3 згідно з договором з Дебреценським університетом кафедру етнографії. Під його керівництвом в Центрі гунгарології було організовано і проведено 16 міжнародних наукових конференцій та симпозіумів.

Проф. Петро Лизанець був і є членом міжнародних комітетів і комісій: Радянського комітету фіно-угрознавців, Радянського комітету лінгвістичного атласу Європи, Міжнародної комісії з мовних кон-

тактів, Українського комітету славістів, Міжнародного товариства "Uralica Altaica", Об'єднання професорів при Угорській академії наук, Закарпатського угорськомовного наукового товариства де був головою та інших.

Визнанням наукових досягнень Петра Лизанця є премії та медалі "За заслуги у розвитку вищої освіти СРСР", яким його нагородив Державний Комітет народної освіти у 1980, 1984, 1988 та 1990-их рр. за успіхи в науковій та викладацькій роботі, почесними грамотами Міністерства освіти і культури Угорщини та Міністерства освіти України у різні періоди. Його обрано почесним членом Всеугорського мовознавчого наукового товариства та нагороджено дипломом ім. Чюрі Балінта за значний внесок у дослідження угорської діалектології. У 1989 р. отримав почесну грамоту та медаль "Pro Cultura Hungarica" за значний внесок у розвиток угорської культури. У 1995 р. Президент України присвоїв йому звання "Заслужений діяч науки і техніки України". У 2005 р. Президент Угорщини нагородив його орденом "Лицарський хрест" за підготовку спеціалістів з угорської мови та літератури на Закарпатті протягом багатьох десятиріч. Цього ж року він отримав звання "Заслужений професор УжНУ".

Проф. Петро Лизанець отримав 5 почесних грамот обласної державної адміністрації "За розвиток регіонів", серед яких і почесна відзнака "За заслуги перед Закарпаттям" (Золотий ведмедик – 2018 р.) Нагороджений також срібними медалями та почесними грамотами Дебреценського університету та загальних зборів Саболч–Сотмар–Берег області за визначні досягнення у науковій, навчально-виховній та організаційній роботі протягом десятиріч у галузі угрознавства. Кращий закарпатець 2001 р. в номінації "Кращий вчений". Відзнака переможця конкурсу акцій "Ужгородський книжковий Миколай" за наукове видання "Угорсько-українського словника". Він є членом Біографічних інститутів Америки та Великобританії.

Література про професора Лизанця займає понад 300 позицій, серед яких і його літературний портрет, написаний відомим письменником Закарпаття Володимиром Фединишинцем "Феномен Професора Лизанця" (видавництво "Патент", Ужгород, 1996; 197 с.).

Персоналії про Петра Лизанця надруковані в енциклопедіях та лексиконах як України, так і в інших країнах, в тому числі і в тритомному лексиконі Анатолія Юдакіна "Виднейшие учёные мира" (Москва, 2000).

Катерина Горват

Джерельні приписи:

1. Галас, Кирило Йосипович. Посібник для практичних занять з історичної граматики української мови / К. Й. Галас, П. М. Лизанець. – Ужгород, 1966. – 132 с.
2. Лизанец, П. Н. = Lizanec, P. N. Атлас венгерских говоров Закарпаття. Т. 3 = A Kárpátaljai magyar nyelvjárások atlasza. T. 3 / П. Н. Лизанець = P. N. Lizanec. – Ужгород : Патент, 1996. – 952 с. – Текст угор. мовою.
3. Лизанець, П. М. Атлас лексичних мадяризмів та їх відповідників в українських говорах Закарпатської області УРСР : конспект лекцій. Ч. III / П. М. Лизанець. – Ужгород, 1976. – 326 с.
4. Лизанец, П. Н. Венгерские заимствования в украинских говорах Закарпаття. Венгерско-украинские межязыковые связи / П. Н. Лизанець. – Будапешт : Изд-во Венгер. Акад. наук, 1976. – 683 с. – Текст рос., угор. мовами.
5. Лизанець, П. М. = Lizanec, P. M. Гунгаристика в Ужгородському національному університеті = Hungarológia az Ungvári Nemzeti Egyetemen / П. М. Лизанець = P. M. Lizanec. – Ужгород : Вид-во ФОП Бреза А. Е., 2013. – 266 с. : іл. + табл. – Текст укр., угор. мовами.
6. Лизанець, П. М. = Lizanec, P, M. Народні балади угорського населення Закарпаття : навч. посіб. = A kárpátontúli magyar lakosság népballadáí : segédkönyv / П. М. Лизанець, В. Ю. Васовчик = P. M. Lizanec, V. J. Vasovchik. – Ужгород, 1974. – 120 с. – Текст укр., угор. мовами.
7. Лизанець, П. М. = Lizanec, P, M. Програма питальник для збирання матеріалів до діалектологічного атласу угорських говорів Закарпатської області УРСР : (Лексика, Ч. I) = Anyaggyűjtési program kérdőív az USZSZK kárpátontúli területe magyar nyelvjárásainak dialektológiai atlaszához : (Szókincs, I. rész) / П. М. Лизанець = P. M. Lizanec. – Ужгород, 1976. – 199 с. – Текст угор., укр. мовами.
8. Лизанець, П. М. = Lizanec, P, M. Рецензії, відгуки та посилання на наукові праці Петра Лизанця = Recenziók, vélemények és hivatkozások Lizanec Péter tudományos munkáira / П. М. Лизанець = P. M. Lizanec. – Ужгород : Карпати, 2015. – 476 с. : іл.
9. Лизанець, П. М. = Lizanec, P, M. Угорсько-українські міжмовні контакти : на матеріалі укр. говорів Закарпаття : конспект лекцій = Magyar-ukrán nyelvi kapcsolatok : A kárpátontúli ukrán nyelvjárások anyaga alapján / П. М. Лизанець = P. M. Lizanec. – Ужгород, 1970. – 249 с. – Текст угор. мовою.

10. Лизанець, П. М. Українські південнокарпатські говірки Затисся Виноградівського району Закарпатської області : [монографія] / П. М. Лизанець. – Ужгород : Карпати, 2008. – 440 с.

11. Лизанець, П. М. Вища освіта у поліетнічному соціумі на Закарпатті: стан, проблеми і перспективи розвитку / П. М. Лизанець // Законодавче забезпечення прав і свобод національних меншин в Україні та його відповідність міжнародним правовим нормам : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (23-24 трав. 2006 р., м. Ужгород). – Ужгород : Ліра, 2006. – С. 61-65.

12. Лизанець, П. Відомий дослідник української ботанічної лексики : проф. І. Сабадошу – 75! / П. Лизанець // Погляд. – 2019. – 29 трав. – С. 6 : фот.

13. Лизанець, П. Кафедра угорської філології : [УжНУ] / П. Лизанець // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 11. – Ужгород, 2005. – С. 114-115.

14. Лизанець, П. М. Михайло Лучкай – відомий лінгвіст, фольклорист та історик / П. М. Лизанець // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 1. – Ужгород, 1995. – С. 29-32.

15. Лизанець, П. Петро Лизанець: “Наука – це мій відпочинок” : [інтерв'ю із зав. кафедри угор. філології УжНУ, проф. / вела Т. Літераті] / П. Лизанець // Ужгород. – 2010. – 10 лип. – С. 13 : фот.

16. Лизанець, П. Слова Рильського про Лизанця стали пророчими : [розмова з відомим проф.-гунгарологом / вів В. Нитка] / П. Лизанець // Голос України. – 2018. – 13 верес. – С. 4-5 : фот.

17. Лизанець, П. М. Слов'янзми в угорській мові (говірках) як джерело для поглибленого дослідження історії праслов'янської та слов'янської мов : [про слов'янзми в угор. говорах Закарпаття] / П. М. Лизанець // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 8. – Ужгород, 2003. – С. 109-112.

18. Лизанець, П. Чому не повернемо історичні назви своїм містам і селам, або Коли штучна Родниківка знову стане праслов'янським Ізвором? : [розмова із науковцем / вів В. Нитка] / П. Лизанець // Голос України. – 2019. – 6 квіт. – С. 14 : фот.

19. Професор Лизанець Петро Миколайович : (до 70-річчя від дня народж.) : бібліогр. покажч. – Ужгород : ІВА, 2001. – 240 с. : портр. –

Назва обкл. : Бібліографічний покажчик наукових праць професора Петра Лизанця.

20. Ювілейний збірник на честь 80-річчя від дня народження професора Петра Лизанця. – Ужгород : Патент, 2010. – 696 с. : портр., іл. – (Acta Hungarica, XIX-XX-ий рік видання). – Текст укр., англ., угор. мовами.

21. Закарпатське угорськомовне наукове товариство : [в т. ч. про голову одноймен. т-ва П. М. Лизанця] // Хто є хто. Закарпаття : міжнар. довід.-бібліогр. вид. – Вип. 1. – К. : Поліграфкнига, 2004. – С. 61 : портр., іл.
22. Лизанець Петро Миколайович : [укр. вчений, професор] // Наукова еліта Закарпаття. – Ужгород : Гражда, 2005. – С. 66-67 : портр.
23. Олашин, Микола. Доля щедро обдарувала його талантом : проф. П. Лизанцю – 80 / М. Олашин // Трибуна. – 2010. – 3 лип. – С. 12 : фот.
24. Хланта, Іван. Лизанець Петро Миколайович : [вчений-гунгаролог, проф. УжНУ] / І. Хланта // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 193 : портр.

Липень: 2

МАРІАННА ЙОСИПІВНА САЛАЙ-ПАК

65-річчя від дня народження поетеси і педагога (нар. 1955)

Гарячий літній день 2 липня 1955 р. в сім'ї вчителів Йосипа Федоровича та Єлизавети Юріївни Паків у невеликому селі Підгорб, що на Ужгородщині, проходив у довгому і виснажливому очікуванні. Після первістки Олечки, якій виповнилося півтора року, батьки сподівались на появу довгоочікуваного продовжувача роду, сина.

Але... доля вирішила по-своєму і подарувала їм ще одну дівчинку з сірими глибокими оченятами, яку нарекли (з легкої руки бабусі Олени) Маріанкою.

Через шість років у сім'ї Паків таки появиться Богом даний хлопчик, син Богдан. А нині Маріанка вже самим своїм народженням продемонструвала світові свою любов до золотой серединки, яка з часом

переросла в уміння знати міру в усьому чи бодай прагнути до неї у всіх проявах свого життя. Наприклад, вже змалку дівчинка, на відміну від сестрички і братика, вміла розподіляти свої солодощі на кілька днів, а не з'їдати все за одним разом. І коли їх у неї відбирали брат та сестра під гаслом "Ану, поділись!", вона дуже страждала, бо вважала це несправедливим.

Маріанка завжди вирізнялась з-поміж дітей якоюсь замріяністю, заглибленістю в себе. Вона часто любила самотньо гуляти садочком, розглядаючи квіти і трави, розмовляючи з ними. У дівчинки була дуже розвинена уява, яка допомагала їй одночасно бути у двох місцях: і вдома, і десь у горах, у казковому замку, чи плавати десь на озері зачарованою білою лебідкою... Оця заглибленість у свій світ призводила до неухважності й батьківських сварок та покарань.

Мама Маріанки вчителювала в початкових класах Великолазівської середньої школи, а батько там же викладав українську мову та літературу в старших класах. Тут вони пропрацювали понад сорок років.

Перші ази римунання дівчинка отримала від батька – всебічно розвиненої людини, який, окрім педагогічної роботи, систематично друкувався у районних і обласних газетах та журналах як автор статей на профорієнтаційну тему. Крім того, грав на різних інструментах, гарно малював та брав участь у драматичних постановках шкільної та сільської художньої самодіяльності.

Закінчивши Підгорбську початкову школу на відмінно, Маріанка продовжила навчання у Великолазівській середній школі, де розвивала свої літературні здібності й проявляла їх у написанні класних та домашніх творів і заміток, а також поетичних етюдів, які друкувались у шкільних стінгазетах, а також на шпальтах районної газети "Вогні комунізму".

Дівчинка завжди дуже любила читати. Окрім програмних шкільних творів, вона захоплювалася детективами та фантастикою. А з творів воєнної тематики особливо полюбляла розповіді про розвідників. Та що там казати? У класі п'ятому–шостому вона і сама мріяла стати розвідницею – безстрашною, гордою і незламною, як сама воля. З цієї причини Маріанка навіть почала вивчати німецьку мову.

У 1972 р., закінчивши середню школу, вступила на філологічний факультет Ужгородського державного університету. Паралельно відвідувала літературну студію ім. Юрія Гойди при газеті "Молодь Закар-

паття”, якою керував нині покійний Василь Басараб. Час від часу публікувала свою поезію у цій же газеті та студентській стіннівці.

У 1975 р. вийшла заміж за Анатолія Юрійовича Салая, на той час теж студента історичного факультету УжДУ. Через рік у них народився син Євген, а ще через вісім – донька Ольга.

А поезія писалась постійно: то частіше, то рідше. І закарбовувала всі важливі для авторки події життя. Вона допомагала молодій жінці осмислювати і відтворювати своє буття, самовиражатись.

З 1978 по 1989 рр. Маріанна Йосипівна працювала старшим бібліотекарем відділу єдиного книгозберігання та МБА Центральної бібліотечної системи м. Ужгорода. Багато читала художньої та публіцистичної літератури, знайомилася з кращими зразками вітчизняної та зарубіжної літератури. А ще з людьми, такими різними і такими цікавими...

З 1989 по 2010 рр. Маріанна Салай-Пак працювала вчителем української мови та літератури 5–11 класів Великолазівської ЗОШ I–III ст., а з 2004 р. – ще й керівником літературного гуртка “Первоцвіт” при районному Центрі дитячої творчості у Великих Лазах. Намагається у доступній формі прищепити молодим поколінням українців гордість за власну країну, розуміння її унікальності, щоби кожен учень усвідомив, що належить до великої талановитої нації. А для цього треба піднімати віру українців у власні сили, у перемогу над підступними ворогами, які хотіли б знищити нашу незалежність і державність.

Маріанна Йосипівна належить до тих переконаних патріотів, які послідовно виховують учнівську молодь у душі української самосвідомості. Вона обережно і тактовно веде з ними діалог мовою високої образності, глибокого проникнення в сутність художнього твору. Вони радіють, що на їхньому життєвому шляху є справжня вчителька, яка щиро, від усієї душі намагається поділитися з ними заповітними знаннями.

2002 рік ознаменувався для М. Салай-Пак та її родини виходом першої двомовної поетичної збірки “Листок на ветру” (Ужгород, “Карпати”), в якій презентовано кращі твори поетеси, написані нею упродовж майже двадцяти років. Ця збірка розкриває багатогранність жіночої душі, її сильні та слабкі сторони.

У 2005 р. з’являється наступна поетично-пісенна збірка “У чарах білого дощу” (Ужгород, “Джерело”). Вона продовжує тематику попередньої збірки і вміщує багато пісенних текстів.

2006 р. – пісенна збірка для дітей та юнацтва “А я ясочка-закарпаточка” (Ужгород, “Видавництво О. Гаркуші”). Вона вміщує 20 пісень. У цьому ж році авторка випустила ще одну пісенну збірку для дорослих під назвою “Ностальгія” разом з композитором Г. Атрощенко у тому ж видавництві.

Початок 2010 р. ознаменувався виходом наступної поетичної збірки М. Салай-Пак “Щастя земного нитка тонка” (Ужгород, “Гражда”). Крім творів інтимної тематики, вона вміщує поезії пейзажної та громадянської тематики, а також розділ пісенних текстів.

З 2009 р. Маріанна Йосипівна – керівник дитячого районного осередку Малої академії літератури і журналістики (МАЛіЖ), а з 2011 р. – член Всеукраїнського об'єднання письменників Бойківщини.

Як керівник літературного гуртка “Первоцвіт”, уклала і випустила сім збірок дитячих творів.

У творчому доробку поетеси-піснярки М. Салай-Пак понад 150 пісень, третина з яких – дитячі. Наразі вона готує до друку чергову збірку пісень для дітей різної вікової категорії “Весняний рай”, яка нараховує 30 текстів з нотами. Музику до пісень поетеси написали такі відомі композитори та аранжувальники, як М. Попенко, П. Матій, О. Ухач, Тетяна та Сергій Раховські, В. Сентипал, В. Повханич, А. Авраменко, Г. Атрощенко, М. Герц.

Пісні М. Салай-Пак звучать у виконанні Петра Матія, Олександра Садварія, Оксани Славної, Тетяни та Сергія Раховських, Віри Сентипал, Ірини Білець, Миколи Годованого, Іванни Свиди, Олександра Дулішковича та ін. Дитячі пісні з успіхом презентують Сільвія Росоха (лауреат конкурсу “Крок до зірок” (м. Київ) за виконання пісні “Ясочка-закарпаточка”); Даніела Якобчук – дворазова фіналістка відбору на Євробачення (з піснею “Жар-птиця юності”), Мар'яна Окс, Розалія Фленько, Даніела Горват, Таїсія Гаджибекова (солістка зразкового аматорського ансамблю “Краплина вічності” (керівник Т. Раховська) та ін. А дитяча пісенька “Катруся і дзеркальце” (муз. М. Герца) стала в 2011 р. дипломантом дитячого конкурсу журналу “Музичний керівник” “Подаруй дітям пісню” і ввійшла у двадцятку кращих з-поміж двохсот дитячих пісень.

У червні 2011 р. вийшла у світ збірка пісень “Золотопад”, яка вміщує 26 пісень для дорослих та дітей на музику мукачівського композитора Михайла Герца. Чимало її пісень виконують на концертах як в Україні, так і за її межами.

Вона провела два творчі вечори, на яких презентувала свої поетичні та пісенні здобутки. Часто виступає зі своїми віршами у школах міста і району. Своїми виступами, зустрічами бере участь у всебічному вихованні нашої молоді, дітей у дусі ствердження національних традицій, збереження та примноження духовних та культурних цінностей українського народу.

Як керівник МАЛіЖу щорічно готує обдарованих дітей до міжнародного мистецького фестивалю “Рекітське сузір’я”, на якому вони посідають призові місця, а сама Маріанна Йосипівна часто задіяна у журі фестивалю в номінації “Поезія”. Вона має велике задоволення від роботи з обдарованими дітьми і творчими людьми взагалі.

У 2019 р. читачі отримали десятку поетичну збірку поетеси “На тлі осіннього причастя...”. Чимало віршів із неї сприймається як інформаційно-емоційний згусток максимальної концентрації, де кожне слово справді несе граничне навантаження. Відчувається, що деякі твори були написані в рідкісні хвилини душевного розчулення, здатності співпереживати і особливій внутрішньої налаштованості, яка спадає тільки з небес і сходиться на художника слова чистим осяянням. Тому й пройняті поезії незнищеною вірою і неминучістю торжества справедливості, добра і щастя.

Сенс свого життя Маріанна Салай-Пак убаचाє у самовдосконаленні і як людини, і як поетеси. Обоюноє хорошу музику, гарну літературу і танці. Радіє спілкуванню з цікавими людьми, від яких є чому повчитися. Не терпить грубості, вульгарності, авторитаризму і заздрості. Любить активне життя, правду і красу.

Іван Хланта

Джерельні приписи:

1. Салай-Пак, М. Й. А я – ясочка-закарпаточка [Ноти] : пісні для дітей та юнацтва / М. Й. Салай-Пак. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2006. – 48 с. : іл.
2. Салай-Пак, М. Й. В одежі слова : поезія, проза / М. Й. Салай-Пак. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2017. – 196 с.
3. Салай-Пак, М. Й. Весняний рай [Ноти] : дитячі пісні / М. Й. Салай-Пак. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2012. – 64 с.
4. Салай-Пак, М. Й. Золотопад [Ноти] : пісні / М. Й. Салай-Пак, М. М. Герц. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2011. – 52 с. – Текст укр., рос. мовами.

5. Салай-Пак, М. Й. На тлі осіннього причастя... : зб. віршів / М. Й. Салай-Пак. – Ужгород : РІК-У, 2019. – 108 с.
6. Салай-Пак, М. Й. Ностальгія [Ноти] : пісні / М. Й. Салай-Пак, Г. В. Атрощенко. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2006. – 48 с.
7. Салай-Пак, М. Й. У долонях вічності : поезії / М. Й. Салай-Пак. – Ужгород : ІВА, 2013. – 108 с.
8. Салай-Пак, М. Й. У чарах білого дощу : поезії. Пісні / М. Й. Салай-Пак. – Ужгород : Джміль, 2005. – 132 с.
9. Салай-Пак, М. Й. Щастя земного нитка тонка : [поезії] / М. Й. Салай-Пак. – Ужгород : Гражда, 2009. – 126 с. : кольор. іл., портр.

10. Барви першоцвіту : зб. дит. творів літ. та худож. студій / авт.-уклад. : М. Й. Салай-Пак, М. Ю. Орос. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2006. – 62 с. : мал.

11. Салай-Пак, М. Парад дитячих талантів : [про участь членів ужгород. літ. студії "Первоцвіт" в Міжнар. фестивалі дит. творчості "Рекітське сузір'я" в Міжгір'ї] / М. Салай-Пак // Вісті Ужгородщини. – 2011. – 29 лип. – С. 8.
12. Салай-Пак, М. Поет. Даруй нам, Господи, любов... Додому : [вірші] / М. Салай-Пак // Вісті Ужгородщини. – 2016. – 23 січ. – С. 6.
13. Салай-Пак, М. Й. "Фрази зі свого вірша я побачила на білбордах міста" : М. Салай-Пак пише вірші, що стають піснями : [розмова з поетесою / вела М. Боднар] / М. Й. Салай-Пак // Новини Закарпаття. – 2010. – 9 жовт. – С. 21.
14. Салай-Пак, М. Й. Щедрий урожай творчості : [про фестиваль-конкурс "Рекітське сузір'я"] / М. Й. Салай-Пак // Вісті Ужгородщини. – 2015. – 18 лип. – С. 6 : фот.

15. Балагура, Тетяна. В одезі слова ховається душа... : [про зб. творів відом. великолазів. поетеси М. Салай-Пак] / Т. Балагура // Вісті Ужгородщини. – 2017. – 30 верес. – С. 5 : портр.
16. Висіцька, Таміла. Пак-Салай Маріанна Йосипівна : (н. 2.07.1955) ; поетеса / Т. Висіцька // Висіцька, Таміла. Жіночі постаті в історії Закарпаття. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2004. – С. 380-381. – Бібліогр. наприкінці ст.

17. Є вічна у диві потреба : [про поетесу, вчителя М. Салай-Пак ; в т. ч. вірші: “Передноворічні роздуми”, “На Україні рідній”] // Вісті Ужгородщини. – 2015. – 31 січ. – С. 7 : портр.
18. Підгорна, Марія. Вечір зустрічі з прекрасним : [про поетесу-піснярку М. Й. Салай-Пак] / М. Підгорна // Вісті Ужгородщини. – 2010. – 10 груд. – С. 5 : фот.
19. Підгорна, Марія. На творчій хвилі : слова нанизує немов коралики в намисто... : [про нову поетич. зб. М. Салай-Пак “У долонях вічності”; в т. ч. вірші вихованців поетеси І. Фуско, Д. Белоусов, Г. Драгун, В. Свиди, Г. Макарович] / М. Підгорна // Вісті Ужгородщини. – 2013. – 18 жовт. – С. 5 : портр.
20. Ребрик, Наталія Йосипівна. І про щастя теж : [кн. М. Салай-Пак “Щастя земного нитка тонка”] / Н. Й. Ребрик // Трибуна. – 2010. – 29 трав. – С. 12.
21. Щасливий лет на крилах пісень : [про творчість закарпат. поетеси М. Салай-Пак] // Вісті Ужгородщини. – 2014. – 11 квіт. – С. 7.
22. “Щастя земного нитка тонка” : [вихід кн. М. Салай-Пак за одноімен. назвою] // Вісті Свалявщини. – 2010. – 5 лют. – С. 5.

Липень: 4

ВОЛОДИМИР ЛАВРЕНТІЙОВИЧ БОДНАР

85-річчя від дня народження педагога і політолога (1935–2011)

Уже декілька років цього скромного чоловіка з вродженим педагогічним хистом немає серед нас. Він належав до того покоління закарпатських педагогів, якому випала непроста доля. Належав до тієї когорти наших вузівських викладачів, кому доводилося перебудовуватися на марші, і це завдання він цілком гідно виконав.

Володимир Боднар народився в Ужгороді. 1951 р. закінчив Ужгородську середню школу № 1 ім. Т. Г. Шевченка, 1956 р. – об'єднаний на той час історико-філологічний факультет Ужгородського держуніверситету, а в 1971-му – аспірантуру в інституті філософії Академії суспільних наук у Москві, того ж року захистив кандидатську дисертацію з філософії. Після університету працював учителем Гатянської

середньої школи Берегівського і Паладь-Комарівської восьмирічної шкіл Ужгородського району, завучем школи, інспектором шкіл, завідувачим Ужгородським відділенням народної освіти. Певний час завідував відділом науки та навчальних закладів обкому компартії. Згодом був направлений у Будапешт (Угорщина), де працював у Радянському будинку науки та культури.

В. Боднар пройшов шлях від викладача кафедри філософії УЖДУ до доцента кафедри політології. Власне, 1987 р. він очолив тодішню кафедру наукового комунізму, що в умовах перебудови і краху комуністичної ідеології переживала дуже непрості часи. Кафедру слід було реорганізувати, наближати до нових реалій життя, що і здійснив її завідувач. Восени 1990 р. кафедру реорганізовано у кафедру політології, В. Боднар став її першим завідувачем. Мусив показувати приклад колегам. Тому самостійно розробляв і читав різноманітні навчальні курси. Серед них – “Історія зарубіжних політичних вчень”, “Основи політології”, “Політична культура”, “Теорія політичного конфлікту” та ін. Понад 15 років був членом вченої ради університету, членом атестаційного і видавничого відділу вишу. Основними сферами наукових інтересів Володимира Лаврентійовича були дослідження проблем історії політичних учень, культури та свідомості, а також порівняльний аспект політичних систем Угорщини, Словаччини та України.

Уміння публічно дискутувати знадобилося Володимиру Лаврентійовичу й під час участі у численних всеукраїнських та міжнародних наукових і науково-практичних конференціях. Творчий доробок В. Боднара – понад 150 наукових праць (кілька десятків з них видані в Угорщині, Словаччині, Румунії, Чехії). Зокрема, він був співавтором перших у регіоні навчальних посібників “Становлення і розвиток політичної думки в Україні” (1995), “Історія української державності” (1996), “Основи політології” (2000), а також автором пізніших видань “Нариси з історії світової політичної думки і становлення сучасної політології” (2003), “Проблеми становлення політичної системи в Угорській Республіці: політологічний аспект” (2008) та ін.

Нагороджений орденами “Знак пошани” та “Дружби народів”, медалями “За доблесну працю” та “Ветеран праці”. Був зарубіжним членом Угорської академії наук.

Помер у серпні 2011 р.

Володимир Лаврентійович належав до когорти принципів та відповідальних знавців своєї справи, був справжнім педагогом і ви-

хователем, наставником декількох поколінь студентського загалу. Ми завжди пам'ятатимемо дружнього, дотепного й чуйного колегу і товариша! При всіх складних перипетіях вузівського життя він ніколи не втрачав почуття гумору, запам'ятався усміхненим, бадьорим, завжди готовим підбадьорити колегу добрим словом.

Сергій Федака

Джерельні приписи:

1. Бондар, В. Л. Історія української державності / В. Л. Бондар, М. М. Вегеш, В. І. Худанич. – Ужгород, 1996. – 203 с.
2. Бондар, В. Л. Карпатська Україна в міжнародних відносинах (1938–1939) : [монографія] / В. Л. Бондар, М. М. Вегеш. – Ужгород : Колір принт, 1997. – 134 с.
3. Бондар, В. Л. Основи політології / В. Л. Бондар, М. М. Вегеш, В. І. Худанич. – Ужгород, 1996. – 203 с.
4. Бондар, В. Л. Проблеми становлення політичної системи в Угорській республіці: політологічні аспекти / В. Бондар. – Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2008. – 44 с.

5. Бондар, В. Партійна система Угорської Республіки / В. Бондар, Я. Томко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Політологія, Соціологія, Філософія. – Вип. 4. – Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2006. – С. 188-192. – Бібліогр. наприкінці ст.
6. Бондар, В. Карпатська Україна в 1938–1939 рр.: політологічний аспект / В. Бондар // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 13. – Ужгород, 2005. – С. 3-8.
7. Бондар, В. Уряд Угорської Республіки в системі владних відносин / В. Бондар // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Політологія, Соціологія, Філософія. – Вип. 3. – Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2006. – С. 59-64. – Бібліогр. наприкінці ст.
8. Бондар, В. Kárpátalja 1938–1941 / Magyar és ukrán történelmi közelítés/szerk.: Cs. Fedinec – Bp.: Régio, 2004. – 277 о. : [рец.] / В. Бондар, А. Сопо // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Політологія, Соціологія, Філософія. – Вип. 4. – Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2006. – С. 276-278.
9. Бондар, В. Л. Kisebbségi magyar közösségek a XX században. Szerk. : Bardi N., – Cs. Fedinec, L. Szarka – Bp., – 2008. – Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet. – 508 о. = Угорські національні меншини

у ХХ столітті. Упорядники: Н. Барді – Ч. Фединець – Л. Сорко. – Вид-во “Думка”. – Будапешт, 2008. Інститут досліджень національно-етнічних меншин Угорської Академії наук. – 508 с. : [рец.] / В. Л. Боднар, М. М. Вегеш // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Політологія, Соціологія, Філософія. – Вип. 12. – Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2009. – С. 218-221.

10. Боднар Володимир Лаврентійович : канд. філософ. наук, доц. // Під покровительством музи Клію. – Ужгород, 2005. – С. 159-160 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.
11. Боднар Володимир Лаврентійович : канд. філософ. наук // Суспільні науки в Ужгородському університеті. – 2011. – С. 52-53 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.
12. Боднар Володимир Лаврентійович : [перший зав. каф. політології УжНУ] // Історичний факультет Ужгородського національного університету. – Ужгород : Гражда, 2010. – С. 263-264 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.
13. Наставник, колега і товариш назавжди : сьогодні виповнилося б 80 років від дня народж. першого зав. каф. політології УжНУ В. Боднара // Новини Закарпаття. – 2015. – 4 лип. – С. 15.
14. Ужгородський національний університет з глибоким сумом повідомляє... : [некролог ; перший зав. каф. політології, доц. ф-ту суспіл. наук, канд. філософ. наук В. Л. Боднар] // Новини Закарпаття. – 2011. – 23 серп. – С. 7 : фот.
15. Пішов із життя Володимир Боднар : [некролог ; перший зав. каф. політології, доц. ф-ту суспіл. наук, канд. філософ. наук] // Погляд. – 2011. – 30 серп. – С. 2 : фот.
16. Худанич, Василь Іванович. Боднар Володимир Лаврентійович : [доц. ф-ту суспіл. наук, канд. філософ. наук] / В. І. Худанич // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 45-46 : портр.

Липень: 8

НАДІЯ ПАВЛІВНА КЕРЕЦМАН (ГРАНЧАК)

60-річчя від дня народження кандидата історичних наук,
доцента, педагога вищої школи (нар. 1960)

Наше знайомство з Надією Гранчак відбулося у вересні 1978 р., коли я був першокурсником історичного факультету Ужгородського державного (тепер національний) університету. Після закінчення навчання роз'їхалися, згідно з направленнями на роботу. На початку 1990-х ми повернулися на історичний факультет УжДУ. Зараз ми колеги. В наступному році Надія Павлівна зустрине свій ювілей. Тому я вирішив написати цю статтю, щоб згадати життєвий шлях та охарактеризувати її професійні здобутки.

Вона народилася 8 липня 1960 р. в мальовничому селищі Іршава Закарпатської області в родині Павла Михайловича та Йолани Іванівни Гранчаків. З дитинства росла допитливою, працьовитою, веселою. Закінчила середню школу в 1977 р. і вступила на історичний факультет Ужгородського державного університету. Вчилася із задоволенням, була відмінницею, одержувала стипендію імені Карла Маркса. Брала участь у громадській роботі. У 1982 році одержала диплом з відзнакою, в якому було записано: "Історик, викладач історії і суспільствознавства".

У тому ж році розпочала писати трудову (педагогічну) біографію. З серпня 1982 р. по листопад 1983 р. викладала історію в Берегівському міському професійно-технічному училищі № 11. Далі було навчання в аспірантурі Інституту суспільних наук (м. Львів) (1983–1986), робота науковим співробітником в Закарпатському краєзнавчому музеї (1986–1992) та в НДІ Карпатознавства при УжДУ (1992–1994). З жовтня 1994 р. трудиться в Ужгородському університеті на посадах: старшого викладача (1994–1995) та доцента (1995–2019) кафедри історії стародавнього світу і середніх віків. З 15 січня 2019 р. вона доцент та завідувач кафедри археології, етнології та культурології. Крім того, є заступником декана факультету історії та міжнародних відносин.

Колега відома, передусім, як дослідниця українсько-чесько-словацьких зв'язків в останній третині ХІХ – на початку ХХ ст. Так, вступивши в аспірантуру, заявила, що бажає досліджувати цю тему. І науковий

керівник, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Феодосій Іванович Стеблій погодився з аспіранткою. Вона з головою поринула в роботу. Працювала у фондах шести архівів (всесоюзних і республіканських), рукописних відділах низки бібліотек та академічних інститутів. Скрупульозно вивчала опубліковані документи, матеріали періодичної преси, спомини, публіцистичні твори, листування окремих українських, чеських та словацьких діячів.

У дисертаційному дослідженні та низці публікацій зроблено правильний висновок про те, що вагомий вплив на розвиток українсько-чесько-словацьких зв'язків у досліджуваній період мали соціально-економічні та політичні зміни, що відбувалися на вказаній території. Надія Павлівна детально проаналізувала основні напрями і форми взаємозв'язків у різних галузях: освіті, науці, літературі, театральному, музичному і образотворчому мистецтві. Наголосила на великій ролі у цьому співробітництві І. Франка, В. Гнатюка, Н. Кобринської, Б. Грінченка, О. Потебні, М. Сумцова, Ф. Главачека, Ф. Грегоржа, К. Кадлеца, Л. Куби, А. Черні та ін. На її переконання, культурні зв'язки сусідніх слов'янських народів збагачували національні культури, сприяли їх розвитку, наповнювали їх новим змістом. Крім того, вони сприяли взаєморозумінню між народами, розчищали дорогу для майбутньої співпраці. Тому й не дивно, що авторка у червні 1992 р. успішно захистила дисертацію на засіданні спеціалізованої вченої ради в Ужгородському університеті. Дисертаційна робота одержала схвальну оцінку наукової громадськості.

Крім вищеназваних, Надія Керецман досліджує й інші проблеми. Маємо на увазі діяльність громадських організацій на Закарпатті у міжвоєнний період, публікації історико-краєзнавчих матеріалів на сторінках крайових періодичних видань тощо. Наголосимо, що усі її студії написані на основі джерел, мають вдалу структуру, аргументовані висновки.

Надія Павлівна – чудовий педагог, педагог за покликанням. Вона отримує насолоду від праці зі студентами. Викладає нормативні курси: “Історія середньої віків”, “Світова культура”, “Культурологія” та низку спецкурсів – “Ідеологія гуманізму і Реформація”, “Церква у середньовічній європейській цивілізації”, “Феномен середньовічного урбанізму”. Постійно удосконалює свою педагогічну майстерність. Має багату особисту бібліотеку, ділиться книгами з вихованцями. Її заняття динамічні. Заохочує студентів бути ініціативними.

Колега багато зробила і в навчально-методичному плані. Вона розробила і опублікувала програми, методичні рекомендації, тематику і плани семінарських занять із “своїх” курсів (“Історія середніх віків”, “Історія культури країн Західної Європи в епоху Відродження”, “Ідеологія гуманізму і Реформація”, “Церква у середньовічній європейській цивілізації”, “Культурологія” та ін.). Крім того, ювілярка є автором навчальних посібників для студентів вишів, а саме: “Католицька церква і папство у пізньому середньовіччі (XIV–XV ст.)” (Ужгород, 2012, 2019, два видання) та “Середньовічна церква в термінах і назвах: Глосарій” (Ужгород, 2013, 2015, два видання). Названі навчальні посібники широко використовуються студентами.

Звернемо увагу читачів на внесок колеги в організацію навчально-виховної роботи на історичному факультеті (факультеті історії та міжнародних відносин). Спочатку вона була заступником декана з навчальної та виховної роботи (2006–2012), а після об’єднання (лютий 2017 р.) – відповідає знову за навчально-виховну роботу на новоствореному факультеті. Крім того, як уже згадувалось, з січня 2019 р. – завідувачка кафедри археології, етнології та культурології. Вона постійно контактує зі студентською молоддю. Її цікавить життя студентів і у позааудиторний час. Регулярно зустрічається з академічними наставниками, старостами груп, студентським активом. Надає необхідну допомогу студентам у підготовці таких загальнофакультетських заходів, як “Вечір першокурсника”, “День Геродота”, “Кубок декана” та ін. Вона поважає студентів, а вони довіряють їй.

Ювілярка – щаслива жінка, яку, однак, не оминули й суворі випробування. Ще в студентські роки покохала однокурсника Василя Керецмана. Згодом (19 липня 1986 р.) вони створили зразкову сім’ю, дали життя двом чудовим синам – Михайлу і Юрію. На жаль, невблаганна смерть забрала люблячого чоловіка і татка у 44 роки. Надія Павлівна віддала серце дітям. Вони виростили чемними, вихованими, порядними, працьовитими. Закінчили економічний факультет Ужгородського університету і впевнено торують свою стежку у самостійне життя. І це безмежно тішить материнське серце.

Микола Олашин

Джерельні приписи:

1. Гранчак, Н. П. Вопросы культуры чешского и словацкого народов на страницах украинской революционно-демократической пе-

- чати / Н. П. Гранчак // Революционно-демократическое движение в странах Восточной Европы второй половины XIX в. и его роль в развитии интернациональных связей : тез. докл. и сообщ. республик. науч. симп., Львов, 30 октября – 2 ноября 1985 г. – Л., 1985. – С. 127-128. – Текст рос. мовою.
2. Гранчак, Н. П. Роль української революційно-демократичної преси в розвитку українсько-чесько-словацьких культурних зв'язків (70–90-ті роки XIX ст.) / Н. П. Гранчак // Проблеми слов'янознавства : респ. міжвід. наук. зб. – Вип. 36 : Історія зарубіжних слов'янських народів. – Л. : Вища школа, 1987. – С. 117-124.
 3. Керецман, В. Ю. Історичне краєзнавство в діяльності громадських організацій Підкарпатської Русі (20–30-і рр. XX ст.) / В. Ю. Керецман, Н. П. Керецман // Молодь – Україні : наук. записки молодих учених Ужгород. держ. ун-ту. Т. 5-6. – Ужгород : Закарпат. Центр Соц. служби для молоді, 1995. – С. 138-168.
 4. Керецман, Н. П. З історії українсько-чехословацьких зв'язків у XIX столітті / Н. П. Керецман // Ю. І. Венелін і розвиток міжслов'янських взаємозв'язків : (тези доп. і повідомл. наук. конф., присвяч. 150-річчю від дня смерті Ю. І. Венеліна) / Н. П. Керецман. – Ужгород, 1989. – С. 45-47.
 5. Керецман, В. Ю. Історико-краєзнавчі матеріали на сторінках журналу “Наш рідний край” (1922–1939) / В. Ю. Керецман, Н. П. Керецман // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 1. – Ужгород, 1995. – С. 55-59.
 6. Керецман, Н. Краєзнавча діяльність “Просвіти” на Закарпатті / Н. Керецман, В. Керецман // Науковий збірник товариства “Просвіта” в Ужгороді / упоряд. П. Федака. – Річник I (XV). – Ужгород : Закарпат. крайове т-во “Просвіта”, 1996. – С. 52-57.
 7. Керецман, Н. На службі Мельпомени: українсько-чеські театральні зв'язки (остання третина XIX – початку XX ст.) / Н. Керецман // Українці й народи Центрально-Східної Європи: культура та історична спадщина : зб. наук. пр. на пошану проф. М. Тиводара / Н. Керецман. – Ужгород : Карпати, 2015. – С. 129-142.
 8. Керецман, Н. “Політичні діти”: Т. Г. Масарик і проблема Підкарпатської Русі на завершальному етапі Першої світової війни та в період Паризької мирної конференції / Н. Керецман [та ін.] // Карпат. край. – 1994. – № 7-12. – С. 33-36.
 9. Керецман, Н. Українська музика в Чехії (остання третина XIX – початок XX ст.) / Н. Керецман // Ужгородські чеські наукові читання: іс-

- торія, культура, політика, право : наук. зб.. 30 трав. 2013 р., м. Ужгород / Н. Керецман. – Ужгород : Ліра, 2013. – С. 98-106.
10. Керецман, Н. П. Українсько-чеські наукові взаємозв'язки в останні десятиліття XIX – на початку XX ст. / Н. П. Керецман // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 6 : 3 нагоди 70-річчя відомого українського вченого-археолога, професора Ужгородського національного університету Едуарда Альбертовича Балагурі. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2002. – С. 58-65.
 11. Керецман, Н. Чеська музика в Україні (остання третина XIX – початок XX ст.) / Н. Керецман // Історична школа професора Володимира Задорожного : наук. зб. / упоряд. Р. Офіцинський. – Вип. 1. – Ужгород : Патент, 1999. – С. 106-114.
 12. Керецман, Н. Чеські педагоги в освітньому просторі України (останній період XIX – початок XX ст.) / Н. Керецман // Чехи і словаки в Україні: спільні сторінки історії та культури України, Чехії, Словаччини, збереження історичної пам'яті, культурної спадщини для нащадків : матеріали Міжнар. науково-інформ. дискурсу, присвяч. 100-річчю утворення Першої Чехословац. Респ., м. Ужгород, Закарпат. обл., 25-26 черв. 2018 р. – Ужгород : ТОВ "РІК-У", 2018. – С. 203-216.

13. Керецман, Н. Надія Керецман про "людських дітей", пасулю з капустов та про те, як бігала опівночі : [розмова з доц. каф. історії Стародав. світу і Серед. віків УжНУ / вела М. Алдон] / Н. Керецман // Неділя. – 2017. – 17-23 листоп. – С. 1, 16 : фот.
14. Керецман, Н. Я – останній романтик істфаку : [інтерв'ю з канд. іст. наук, доц. каф. історії стародавнього світу та середніх віків УжНУ / вела Л. Бобер] / Н. Керецман // Неділя. Тиждень. – 2006. – 22-28 лип. – С. 1а, 8а, 2б.

15. Висіцька, Таміла. Керецман Надія Павлівна (н. 8.07.1960) : дівоче прізвище Гранчак : [канд. іст. наук, доц.] / Т. Висіцька // Висіцька, Таміла. Із плеяди науковців Закарпаття : біобібліогр. довід. – Ужгород : Ліра, 2005. – С. 124-126 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.
16. Керецман (Гранчак) Надія Іванівна : [канд. іст. наук, доц.] // Історичний факультет Ужгородського національного університету. – Ужгород : Гражда, 2010. – С. 135-136 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.

17. Керецман Надія Павлівна : канд. іст. наук, доц. // Під покровительством музи Клію. – Ужгород, 2005. – С. 87-88 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.
18. Олашин, М. Керецман (дівооче прізвище – Гранчак) Надія Павлівна / М. Олашин // Українські історики : біобібліогр. довід. Серія : Українські історики. – Вип. 3. – К., 2010. – С. 125-126.
19. Олашин, Микола. У полоні історії : до життєвого ювілею Н. Керецман : [канд. іст. наук, доц. УжНУ] / М. Олашин // Трибуна. – 2010. – 3 лип. – С. 12 : фот.
20. Стеблій, Ф. Гранчак Надія Павлівна / Ф. Стеблій // Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України: наукова діяльність, структура, працівники. – Л., 2001. – С. 183-184.

Липень: 26

ОЛЕГ ОЛЕКСАНДРОВИЧ ПАРЛАГ

60-річчя від дня народження кандидата фізико-математичних наук, старшого наукового співробітника відділу фотоядерних процесів Інституту електронної фізики НАН України, члена закордонної колегії Академії наук Угорщини (нар. 1960)

Народився 26 липня 1960 р. в м. Ужгород, у відомій інтелігентній сім'ї. Батько Парлаг Олександр Михайлович – декан фізичного факультету та завідувач кафедри ядерної фізики Ужгородського державного університету (УжДУ), мати Марія Федорівна – лікар-офтальмолог поліклініки Ужгородської міської дитячої лікарні. Родина Парлагів продовжила освітянські традиції своєї фамілії: дід та бабуся ювіляра залишили про себе славу доброзичливих, шанованих вчителів у селищі Лохово Мукачівського району, де працювали із повоєнних років.

Молоді роки ювіляра пройшли в Ужгороді. Він успішно закінчив середню школу № 3 в м. Ужгород (1968–1978 рр.), де в нього сформувалася тяга до природничих наук, а в 1978 р. успішно склав іспити і вступив на фізичний факультет Ужгородського державного університету. Навчання на фізичному факультеті (1978–1983 рр.) повністю сформувало О. О. Парлага як фізика-дослідника, а по сімейних тра-

диціях він пройшов повний курс спеціалізації на кафедрі ядерної фізики, де активно залучався до студентської наукової діяльності. В ті часи професія фізика-ядерника була дуже престижною: створювався ядерний оборонний щит країни, інтенсивно розбудовувалася мережа атомних електростанцій, свої перші успіхи здобувала ядерна медицина. Лише обмежене число вишів як України, так і загалом тодішнього СРСР мали кваліфіковані кадри та матеріальну базу на основі ядерно-фізичних установок для підготовки спеціалістів цього профілю. Попри високі навантаження та вимоги до якості підготовки студентів-ядерників, О. О. Парлаг в 1983 р. закінчує університет і отримує диплома з відзнакою та визначає свій майбутній професійний статус – дослідник, фізик-ядерник.

До цього часу, зусиллями фундатора ядерної фізики, професора В. О. Шкоди-Ульянова (1927–1975) на Закарпатті були створені основи нового академічного підрозділу цієї науки, який потім отримав назву “Відділ фотоядерних процесів” (ВФЯП). Нові можливості досліджень були пов’язані із введенням в дію більш потужної ядерно-фізичної установки – електронного прискорювача мікротрона М-30, для якої урядовою Постановою було виділено земельну ділянку площею у понад 3 га та побудовано окреме приміщення. Працювати в складі такого колективу було престижно і давало великі можливості для наукових досліджень. Тому, не вагаючись, Олег Олександрович пропонує себе для роботи у ВФЯП, де він і був зарахований як дослідник з 1 листопада 1983 р. Його трудова книжка містить всього два записи: навчання в університеті та робота у ВФЯП, який тоді нараховував понад 40 осіб! Різними були і тематики досліджень молодого науковця. Вони відображали етапи розвитку наукових досліджень ВФЯП, зокрема, експериментів на мікротроні М-30. А ці можливості для Олега Олександровича були значними, враховуючи, що М-30 здатний генерувати потужні пучки електронів в діапазоні енергій 1-30 МеВ, які можна конвертувати у гальмівне випромінювання (аналог рентгенівського випромінювання із більшою енергією), або ж у пучки фотонейтронів із заданим енергетичним спектром. При цьому для ужгородських ядерників, серед яких і Олег Олександрович, стають можливими дослідження, що стосуються основ ядерної фізики, – процесів збудження та поділу атомних ядер, особливо, важких, які отримали назву актинідних.

В цьому ряду є також вивчення фізики нейтронів – частинок, що супроводжують поділ важких ядер і є основою сучасної ядерної енер-

гетики. За короткий час молодий науковець досконало освоє методику ядерної спектрометрії, бере участь у прикладних дослідженнях, які проводяться у відділі: по активаційному аналізі або встановленню хімічного та ізотопного складу речовини за допомогою гальмівного чи нейтронного випромінювання мікротрона М-30, роботах з радіаційної фізики твердого тіла. Олег Олександрович бере участь у підготовці складних ядерних експериментів, стає класним спеціалістом із ядерної електроніки. Він є учасником унікального циклу досліджень із фізики запізнілих нейтронів, проведеного на ядрах ізотопів урану, плутонію, нептунію та торію, результати якого вивели Ужгород у число провідних ядерних центрів світу. Особлива увага молодого дослідника зосереджується на вивченні та систематизації уламків поділу атомних ядер, розділу фізики, що пояснює хімічний та ізотопний склад Землі та космічних тіл, що утворився якраз в результаті поділу обмеженого числа важких ядер. В подальшому ця тематика зайняла особливе місце у науковій діяльності О. О. Парлага, він розширює коло своїх експериментів на циклотроні У-120 Інституту ядерних досліджень у м. Києві, де йому пропонують аспірантуру для проведення досліджень уламків поділу ядер під керівництвом науковців світового рівня – професорів М. І. Заїки та Ю. В. Кібкало. Роки інтенсивної роботи в двох академічних ядерних підрозділах (Ужгород, Київ) принесли свої результати: у 1993 р. в Інституті ядерних досліджень НАН України (м. Київ) О. О. Парлаг успішно захистив кандидатську дисертацію зі спеціальності "01.04.16 – фізика атомного ядра і елементарних частинок" на тему "Вплив енергії збудження та кутового моменту на деякі характеристики процесу поділу актинідних ядер при невисоких енергіях збудження". Зауважу, що результати, отримані в ті роки, широко цитуються науковцями і дотепер, вони занесені у світові бази ядерно-фізичних констант. Така ж доля результатів ядерно-фізичних досліджень, які були отримані ювіляром і в наступні роки. А їх багато: встановлення особливостей поділу ядер торію, америцію, нептунію та урану на мікротроні М-30. Цікавим та піонерським є комплекс досліджень, проведених О. О. Парлагом щодо систематизації нейтронної активності уламків важких ядер.

Результати досліджень ювіляра були впроваджені в ряді господарських договорів для створення реакторів підкритичної збірки, де він був відповідальним виконавцем. У 2003 р. брав участь у курсах Міжнародного агентства з атомної енергії "Ядерні дані для науки і техніки: аналіз матеріалів", які відбулися у Трієсті, Італія.

Олег Олександрович відомий своїми дослідженнями в галузі ядерної медицини: – радіаційної імунології, ефективної для лікування СНІДу, напрацюваннями медичних ізотопів, в тому числі для ПЕТ-томографії, дослідженнями ізотопного складу плаценти людини. Він є членом товариства ядерної медицини. О. О. Парлаг один із перших започаткував радіоекологічні дослідження водних ресурсів та ґрунтів гірських територій Закарпаття, руд та відходів виробництва Мужіївського родовища. В 2014–2015 рр. його було номіновано у склад колективу, висунутого на Державну премію України в галузі науки і техніки за цикл робіт “Радіоекологічний та радіобіологічний моніторинг на основі нових інструментальних методів ядерної спектроскопії”. Результати свої досліджень Олег Олександрович представив на міжнародних конференціях у Болгарії, Словаччині, Чехії, Угорщині, Дубні (ОІЯД).

Займається винахідницькою діяльністю по оптимізації експериментальних досліджень на мікротроні М-30. Має 8 патентів на корисні моделі, які пройшли дослідну перевірку та впроваджені у провідному ядерному центрі країни – Харківському фізико-технічному інституті НАН України (м. Харків).

Враховуючи високі заслуги і вагомий внесок у співробітництво із угорськими колегами О. О. Парлаг обраний членом закордонної колегії Академії наук Угорщини.

Олег Олександрович активний у суспільній роботі, натеper, він голова профкому Інституту електронної фізики НАН України, вникає у кадрові та виробничі проблеми його співробітників.

За сімейними традиціями Олег Олександрович має дар педагога. З 2007 р. він за сумісництвом працює на посаді доцента кафедри теоретичної фізики ДВНЗ “Ужгородський національний університет” і викладає для студентів дисципліни по взаємодії ядерних випромінювань з речовиною, спектрометрії ядерних випромінювань, фізики нейтронів. Вимогливий, але щедрий на допомогу та доброзичливий керівник аспірантів.

Свій ювілей О. О. Парлаг зустрічає в колі люблячої сім’ї, де він турботливий тато доньки Вікторії, дідусь внучки Маланії та надійний партнер по життю його дружини Юлі.

Олег Олександрович має понад 120 публікацій, серед яких фундаментальна монографія Каталог гамма-спектрів продуктів активації хімічних елементів гальмівним випромінюванням мікротрон та 8 патентів України на винаходи.

Володимир Маслюк

Джерельні приписи:

1. Парлаг, О. Застосування карбїду бору В₄С для очищення пучків гальмівного випромінювання електронних прискорювачів : патент на корисну модель № 96384 від 10.02.2015 р. / О. Парлаг [та ін.].
2. Парлаг, О. Спосіб виготовлення мультиноуклідного джерела гамма-випромінювання для калібрування напівпровідникових детекторів за абсолютною ефективністю : патент на корисну модель № 130235 від 26.11.2018 р. Бюл. № 24 / О. Парлаг [та ін.].

3. Парлаг, О. О. Каталог гамма-спектрів продуктів активації хімічних елементів гальмівним випромінюванням мікротрону : (проєкт "Наукова книга"-2007) / О. О. Парлаг [та ін.]. – К. : Наукова думка, 2007.

4. Парлаг, О. Вміст ¹³⁷Cs в їстівних грибах Закарпатської області / О. Парлаг [та ін.] // Ядерна фізика та енергетика. – 2013. – Т. 14. – С. 86-90.
5. Парлаг, О. О. Моніторинг наявності техногенного цезія-137 в промислових та рекреаційних зонах м. Ужгорода / О. О. Парлаг [та ін.] // Природне середовище України і духовність. – Ужгород : Вид-во УжНУ "Говерла", 2008. – С. 147-149.
6. Парлаг, О. Определение остаточных примесей в монокристаллах сапфира методами электронного парамагнитного резонанса и ядерно-активационного анализа / О. Парлаг [и др.] // Письма в ЖТФ. – 2008. – Т. 34, Вып. 14. – С. 54-60. – Текст рос. мовою.
7. Parlag, O. Calculation of average numbers of prompt neutrons for actinide photofission / O. Parlag [and others] // Journal of Nuclear and Particle Physics. – 2016. – V. 6. – P. 43-46. – Текст англ. мовою.
8. Parlag, O. Calculation of the fission-fragment yields of the pre-actinide nuclei by the example of the Pbnat isotopes / O. Parlag [and others] // Nuclear Physics A. – 2016. – V. 955. – P. 79-87. – Текст англ. мовою.
9. Parlag, O. Determination of angular distributions of fission fragments from isolated masses by semiconductor gamma-spectrometry / O. Parlag [and others] // Measurement techniques – 1993. – V. 36. – P. 90-93. – Текст англ. мовою.
10. Parlag, O. Empirical formula for the HPGe-detector efficiency dependence on energy and distance / O. Parlag [and others] // Journal

- of Radioanalytical and Nuclear Chemistry. – 2019. – V. 319. – P. 1315-1319. – Текст англ. мовою.
11. Parlag, O. Long-term monitoring of natural radionuclides in Uzhgorod city, Ukraine / O. Parlag [and others] // Journal of Radioanalytical and Nuclear Chemistry. – 2015. – V. 306. – Is. 1. – P. 249-255. – Текст англ. мовою.
 12. Parlag, O. New Statistical Methods for Systematizing the Nuclei Fission Fragments: Post-Scission Approach / O. Parlag [and others] // Journal of Modern Physics. – 2013. – V. 4. – № 12. – P. 1555-1562. – Текст англ. мовою.
 13. Parlag, O. On the Contamination of Lithium Tetraborate Single Crystals by Platinum (Container Material) / O. Parlag [and others] // Functional Materials. Kharkiv. – 2004. – V. 11. – № 1. – P. 35-39. – Текст англ. мовою.
 14. Parlag, O. Phenomenological description of neutron yields from actinide fission / O. Parlag [and others] // Problem of atomic science and technology. Series: Nuclear Physics Investigations. – 2011. – V. 55. – № 3. – P. 14-18. – Текст англ. мовою.
 15. Parlag, O. Ratios between photofission and delayed-neutron photoproduction cross sections in the region of the E1 giant resonance / O. Parlag [and others] // Soviet Atomic Energy. – 1989. – V. 66. – P. 245-247. – Текст англ. мовою.
 16. Parlag, O. Schottky-like phase transition in the fission of atomic nuclei: ^{235}U / O. Parlag [and others] // Phys. Rev. C. – 2018. – V. 98. – P. 064608. – Текст англ. мовою.
 17. Parlag, O. Studies of mass spectra of Kr and Xe isotopes at the fission of light actinides in the framework of a new statistical approach / O. Parlag [and others] // Physics of Particles and Nuclei Letters. – 2007. – T. 4. – № 1. – С. 46-50. – Текст англ. мовою.
 18. Parlag, O. Study of CdTe and ZnTe Single Crystal Growth from Vapour Phase and Investigation of the Crown Crystals / O. Parlag [and others] // Journal of Crystal Growth. – 2002. – V. 242. – P. 41-44. – Текст англ. мовою.
 19. Parlag, O. The features of the fission fragments yields formation of the actinide nuclei on example of uranium isotopes / O. Parlag [and others] // Europhysics Letters. – 2017. – V. 119. – № 1. – P. 12001. – Текст англ. мовою.

20. Парлаг Олег Олександрович : [канд. фізико-мат. наук] // 20 років Інституту електронної фізики Національної академії наук України. – Ужгород : ФОП Бреза А. Е., 2012. – С. 83 : портр.

Серпень: 19

ЕМІЛ ФЕДОРОВИЧ ЛАНДОВСЬКИЙ

70-річчя від дня народження громадсько-політичного діяча, науковця
(нар. 1950)

Народився Е. Ландовський у с. Страбичово Мукачівського району, у працюючій селянській родині. Його прадід переселився на Закарпаття з Чехії наприкінці XIX ст. Майбутній мер закінчив семирічку у рідному селі, а середню школу – у сусідній Горонді. Трудову кар'єру почав 1967 р. у колгоспі. Вищу освіту здобув на історичному факультеті Ужгородського університету. Викладав у середній школі. Згодом повернувся до рідного вузу, де спершу завідував кабінетом, 1980 р. став аспірантом, захистив дисертацію, викладав. Відтак завідував кафедрою суспільних наук у тодішньому Інституті вдосконалення вчителів. Одружившись 1975 р., виховав разом з дружиною двох синів – медика Володимира й історика-юриста Ярослава.

1990–1994 рр. був міським головою Ужгорода. Проїшов до міської ради у складі цілої команди реформаторськи налаштованих депутатів, що регулярно зустрічалися в ужгородському “Бридж-клубі” (тепер це одне з кафе на вул. Корзо). З цієї спільноти виросла депутатська група “Позиція”. Рядовий спершу депутат Е. Ландовський 11 травня 1990 р. обраний мером більшістю у 64 голоси. 24 травня сформовано виконком у кількості 11 осіб, переважно це були сподвижники Е. Ландовського. 31 травня міськрада прийняла рішення, що “вся повнота влади на території Ужгорода належить Раді народних депутатів як органу державної влади”. Тоді ж прийнято рішення “Про тимчасові заходи з обмеження механічного приросту населення м. Ужгород”. 14 червня затверджено міський прапор – синьо-золотий з міським гербом на ньому. У червні міська влада також започатковує процес

повернення нещодавно реабілітованій греко-католицькій церкві її майна. 29 жовтня прийнято рішення про повернення греко-католикам кафедрального собору, натомість православної громаді виділено ділянку під будівництво нового храму.

19 серпня 1991 р. у зв'язку зі спробою державного перевороту у Москві група ужгородських депутатів висунула вимогу скликати о 15-й годині сесію Ужгородської міськради. Сам мер того дня перебував у закордонному відрядженні (15-17 серпня відкривав у Будапешті філію закарпатського "Лісбанку", а відтак мав зустрічі в угорському місті-побратимі Сомбатхей), сесію вів його заступник В. Прокопець. Сесія прийняла запропоноване Ю. Ажнюком, Ю. Галамбою, О. Диббою, Ю. Ключевським і О. Самойленком звернення до Верховної Ради України і громадян Ужгорода, де рішуче засуджувалася спроба державного перевороту. Із 124 депутатів на сесію з'явилося трохи більше половини. За проголосувало 59 депутатів, проти 2, утрималося 4, не голосувало 2. Відразу же це звернення було обнародовано на стадіоні "Авангард", де відбувався футбольний матч, відтак – по радіостанції "Ужгород-контакт".

23 серпня на Театральній площі в Ужгороді відбувся мітинг переможців, де виступили Е. Ландовський і ряд міських депутатів. На мітингу вимагали відставки обласного керівництва через його невідзначену позицію у тривожні дні, націоналізацію майна комуністичної партії і комсомолу, демонтажу пам'ятника Леніну. 27 серпня міськрада прийняла рішення "Про перейменування площі Леніна, окремих вулиць Ужгорода та демонтаж пам'ятників В. І. Леніну", за ним знято скульптури на центральній площі, перед хімічним факультетом та на залізничному вокзалі.

Нові складні соціально-економічні умови боляче вдарили по місту. Уже у грудні 1991 р. меру довелося звітуватися про підготовку міста до зими, про забезпечення населення товарами першої необхідності та з питань приватизації в Ужгороді. Його навіть спробували відправити у відставку, та ця спроба не вдалася.

Усього за 1991 р. проведено 21 засідання міськвиконкому, де прийнято 275 рішень. За підтримки позабюджетного фонду міськвиконкому почали свою роботу 20 малих підприємств. Уперше проведено Ужгородську міську виставку-ярмарок за участі 150 іноземних фірм.

Того року здано 840 квартир, два дитячі садочки на вул. Рахімова і Заньковецькій, нову АТС на вул. Богомольця.

7 лютого 1992 р. міськрада проголосувала за довіру до Е. Ландовського. 24 липня міськвиконком реорганізовано у міську управу, значно розширивши функції мера. Створено Фонд комунального майна Ужгорода. Восени міській владі довелося тимчасово припинити роботу прикордонного переходу через критичну епідеміологічну ситуацію, що склалася там через відсутність належної кількості туалетів. 17-18 листопада місто накрила повінь, через яку підтоплено 420 будинків, з яких понад 60 стали непридатними для проживання, а 21 зруйновано повністю. Для постраждалих було максимально звільнено готель “Ужгород”, з міського бюджету виділено 2 млн. крб. Згодом на прохання міської влади значні суми для постраждалих виділили різні підприємства міста.

Також 1992 р. в Ужгороді вперше у державі відкрито Центр соціального обслуговування та реабілітації пенсіонерів і самотніх непрацездатних громадян.

1993 рік виявився для Ужгорода ювілейним – 1100 років від першої письмової згадки про місто. Масштабне свято проведено за участі гостей з міст-побратимів Дармштадт, Кошице, Пряшів, Михайлівці, Жешув, Спішська Нова Вес, Ніредьгаза, Львів, Івано-Франківськ.

На виборах мера 1994 р. Е. Ландовський підтримав С. Ратушняка, який і переміг. Після завершення перебування на посаді міського голови 1994 р. Е. Ландовський два місяці відпочивав у відпустці. Відтак працював у “Лісбанку”, де розробив і почав реалізовувати програму підготовки і перепідготовки банківських працівників. Відтак перейшов на партійну роботу (створював обласну організацію соціал-демократів). Восени 1998 р. Е. Ландовський і його сподвижники підтримали на виборах мера С. Сембера, який і переміг того разу. Після цього Е. Ландовський ще раз повернувся до мерії – тепер вже як заступник міського голови з гуманітарних питань. Відтак працював в університеті, звідки і вийшов на пенсію 2013 р.

На пенсії Е. Ландовський написав ґрунтовні мемуари, увійшов до Ради старійшин Ужгорода, що об'єднує колишніх мерів і регулярно висловлює свою авторитетну думку з приводу тих чи інших питань життя Ужгорода.

Сергій Федака

Джерельні приписи:

1. Ландовський, Е. Ф. Ужгород на зламі епох : книга про пережите, прожите і здійснене / Е. Ф. Ландовський. – Ужгород : Карпати, 2008. – 536 с. : кольор. іл.
2. Рубіш, Федір Федорович. Роки і долі : докум. оповіді / Ф. Ф. Рубіш, Е. Ф. Ландовський. – Ужгород : Патент, 1998. – 203 с.

3. Ландовський, Е. Еміл Ландовський: “Вважаю, що Україна отримала незалежність саме 1 грудня 1991 року” : [розмова з колиш. міськ. головою м. Ужгород / вела Т. Літераті] / Е. Ландовський // Ужгород. – 2011. – 26 листоп. – С. 7.
4. Ландовський, Е. “Папа Римський молився разом із вірниками про те, аби демократичні сили в СРСР перемогли путчистів” : [розмова з колиш. ужгород. мером / вела Л. Олійник] / Е. Ландовський // Новини Закарпаття. – 2010. – 21 серп. – С. 6 : фот.
5. Ландовський, Е. “Такі, як ми зараз є, ми Європі не потрібні” : [інтерв'ю з ексгубернатором / вела О. Соковик] / Е. Ландовський // Неділя. – 2007. – 10-16 лют. – С. 4а.
6. Ландовський, Е. Еміл Ландовський: “Ужгороду треба повернути європейське обличчя” : [розмова з першим мером / вів Я. Світлик] / Е. Ландовський // Ужгород. – 2013. – 13 лип. – С. 7.
7. Ландовський, Е. Еміл Ландовський: “Як мер перехідного періоду, в першу чергу мусив займатися політикою, а вже потім – комунальними питаннями” : [розмова з колишнім мером м. Ужгорода / вела М. Галас] / Е. Ландовський // Ужгород. – 2010. – 21 серп. – С. 12-13 : фот.

8. Куш, Клим. Ужгород на зламі епох очима Еміла Ландовського : [кн. “Ужгород на зламі епох”] / К. Куш // Чиста політика. – 2008. – 21-22 жовт. – С. 7.
9. Палаш, Ольга. Еміл Ландовський : “Нас називали романтиками, а ми вважали себе реалістами” : [про першого демократично обраного міськголова м. Ужгорода] / О. Палаш // Ужгород. – 2016. – 20 серп. – С. 6.

Вересень: 9

ІШТВАН АРПА

95-річчя від дня народження педагога, доктора філологічних наук,
музикознавця, фольклориста (1925–2001)

Іштван Арпа народився 9 вересня 1925 р. в м. Ужгороді, в багатодітній родині.

Початкову та середню школу закінчив в рідному місті. Завдяки відмінним результатам отримав найвищу державну стипендію. В 1944–1945 рр. склав медичний екзамен середнього рівня, після якого вступив на медичний факультет УжДУ. Паралельно закінчив навчання в музичному училищі (нині Ужгородський музичний коледж ім. Д. Є. Задора).

У 1949 р. одружився з музичним педагогом Катериною Кевер. У шлюбі народилися двоє дітей – Костянтин і Петро.

Спочатку Іштван Арпа працював у медичній сфері – лаборантом Ужгородської санепідемстанції, а потім вчителем середньої школи. Пізніше працював науковим співробітником Науково-дослідного інституту охорони здоров'я, але згодом відмовився від подальшого вивчення медицини – вибрав музику.

У 1952 р. І. Арпу призначили на посаду директора Музичної школи с. Солотвино. Незабаром організував філії музичної школи у Перечині та у Великому Бичкові. Через два роки молодого фахівця перевели на посаду заступника директора Ужгородської дитячої музичної школи. З 1964 р. в Ужгородському музичному училищі викладав музично-теоретичні предмети. За цей час закінчив Львівську консерваторію за фахом хормейстера. Після цього вже працював керівником класу хорового диригування.

Під час роботи вчителем його найбільше цікавило музичне виховання дітей. На лекціях, практичних уроках педагог ознайомлював з музично-виховними концепціями російських, українських та угорських шкіл, та з практичними можливостями впровадження їх в життя. Його наукові статті друкувались в українських та зарубіжних фахових журналах.

Виходячи з музично-педагогічних концепцій Золтана Кодая, І. Арпа розпочинає організацію музичного виховання в багатомовно-

му Закарпатті. Вивчаючи взаємозв'язок мови і народної музики різних національних груп, розкрив ті дидактичні, музично-педагогічні фундаменти, які формує музичне виховання дітей дитсадкового віку та школярів молодших класів. На основі багаторічної дослідницької роботи написав наукову дисертацію, на основі якої у 1984 р. в Угорській академії наук отримав ступінь кандидата музикознавчих наук, а пізніше здобув звання доктора філологічних наук. У 1986 р. в Москві отримав звання кандидата мистецтвознавства.

Коло інтересів і сфера досліджень: культура, музична педагогіка, етнографія і фольклор. Більше як десять років керував хором закарпатської угорськомовної газети *Kárpáti Igaz Szó*, а пізніше працював диригентом великодоброньського фольклорного ансамблю, де багато зробив для збереження фольклорних традицій.

Іштван Арпа брав участь у багатьох вітчизняних та зарубіжних конференціях, він – автор численних наукових праць, публікацій на теми музикознавства та фольклористики. Він був членом Міжнародного товариства Кодай (The International Kodály Society), одним із засновників і одночасно головою Музичного товариства імені Дезидерія Задора, а також одним із засновників Товариства угорської інтелігенції Закарпаття.

У 1989 р. склав навчальну програму по співу-музиці для 1-4 класів угорськомовних шкіл Закарпаття. В 1993 р. видав монографію під назвою "Із життя народів, що живуть над Тисою" ("*A tiszaháti nemzetiségek életéből*"). Через рік видав методичний посібник на допомогу навчання співу і музики.

Після виходу на пенсію І. Арпа активно продовжував свою музично-педагогічну діяльність: викладав в Ужгородському училищі культури та в УжНУ.

Друзі знали його, як багатогранну, сумлінну, терплячу людину, яка завжди ставала на захист правди.

Доктор Іштван Арпа помер 18 липня 2001 р. в Ужгороді на 76-му році життя.

Жужанна Шімон-Арпа

Джерельні приписи:

1. *Árpa, I. A tiszaháti nemzetiségek életéből : (pillanatképek múltunkból) / I. Árpa. – Ungvár-Budapest : Intermix Kiadó, 1993. – 101 old. : kották. – (Kárpátaljai Magyar Könyvek 13.). – Текст угор. мовою.*

2. Árpa, I. Ének-zene : módszertani segédkönyv / I. Árpa. – Ungvár ; Budapest : Intermix Kiadó, 1995. – 101 old. : ill. és kották. – (Kárpátaljai Magyar Könyvek 55.). – Текст угор. мовою.

3. Árpa, I. A zenepedagógia fontos állomása : [jegyzet] / I. Árpa // Kárpáti Igaz Szó. – 1970. – dec. 8. – O. 4. – Текст угор. мовою.
4. Árpa, I. A zene és a fiatalok / I. Árpa // Kárpáti Igaz Szó. – 1972. – aug. 13. – O. 3. – Текст угор. мовою.
5. Árpa, I. Hangok és hangkapcsolatok : népeink érintkezésének nyelve / I. Árpa // Kárpáti Igaz Szó. – 1973. – jan. 16. – O. 2. – Текст угор. мовою.
6. Árpa, I. Nevelni a zene segítségével / I. Árpa // Kárpáti Igaz Szó. – 1978. – okt. 18. – O. 4. – Текст угор. мовою.
7. Árpa, I. Gondolatok a zenei előképzésről / I. Árpa // Kárpáti Igaz Szó. – 1979. – nov. 18. – O. 3. – Текст угор. мовою.
8. Árpa, I. "Kényszermunkások és csavargók dalai..." / I. Árpa // Kárpáti Igaz Szó. – 1979. – okt. 31. – O. 4. – Текст угор. мовою.
9. Árpa, I. Gondolatok a zeneoktatás feladatairól, problémáiról / I. Árpa // Kárpáti Igaz Szó. – 1986. – febr. 19. – O. 4. – Текст угор. мовою.

10. Boniszlavszky, T. Úttörő szerepet vállalt : Árpa István zenepedagógusról : (művelődési életünk élvonalában) / T. Boniszlavszky // Új Hajtás. – 1989. – jan. 22. – O. 2 : fotó. – Текст угор. мовою.
11. "Csak tiszta forrásból. Bartók Béla nyomában '90" : [interjú Árpa Istvánnal, a zenetudományok kandidátusával / lejegyezte M. Barát] // Kárpáti Igaz Szó. – 1990. – aug. 1. – O. 1. – Текст угор. мовою.
12. Magyar népzenei kutatások (dr. Árpa István) // Boniszlavszky Tibor. (Magyar) zenei élet Kárpátalján. – Ungvár–Budapest : Intermix Kiadó, 1993. – O. 37-40. – Текст угор. мовою.
13. Barát, M. Dr. Árpa István hetvenéves : a népzenei kincsek kutatója / M. Barát // Kárpáti Igaz Szó. – 1995. – szept. 14. – O. 3 : fotó. – Текст угор. мовою.
14. Barát, M. Szép volt, Pityu bácsi! : dr. Árpa István 75 éves / M. Barát // Kárpáti Igaz Szó. – 2000. – szept. 16. – O. 14 : fotó. – Текст угор. мовою.
15. Barát, M. A legutolsó akkordok : dr. Árpa István halálára / M. Barát // Kárpáti Igaz Szó. – 2001. – júl. 21. – O. 14 : fotó. – Текст угор. мовою.

16. Barát, M. Összehasonlító népzene, farsangolás és bőgőtemetés... : Bartók nyomdokán // Kárpáti Igaz Szó. – 2006. – márc. 7. – О. 5. – Текст угор. мовою.

Вересень: 10

АНДРІЙ АНДРІЙОВИЧ ЧЕРВЕНЯК

80-річчя від дня народження композитора, громадського діяча (нар. 1940)

Андрій Андрійович Червеняк – самобутній і талановитий композитор-пісняр, член Національної ліги українських композиторів, патріот і благодійник українських справ, автор шести пісенних збірок, активіст крайового товариства “Просвіта”.

Народився 10 вересня 1940 р. в с. Стрипа Ужгородського району у сім’ї Андрія Червеняка і Жужанни Червеняк з роду Метелешко.

У 1954 р. Андрій закінчив семирічку у селі Ярок, у 1957 р. – Ужгородську СШ № 22 (нині № 7), у 1959 р. – ШТКу при Ужгородському технікумі торгівлі. Відстань зі Стрипи до Ужгорода й назад (20 км) пішки долав щоденно, ці кроси загартували організм юнака, допомогли йому у майбутньому долати труднощі. Душа тягнулась до музики, і Андрій поступив в Ужгородське державне музичне училище, яке успішно закінчив у 1964 р. На жаль, життя складалося так, що з різних причин майже 45 років музикою не займався, за винятком короткого періоду 1964–1965 рр., коли працював у музичній школі села Великий Березний. У 1973 р. закінчив Київський торговельно-економічний інститут.

Понад 10 років (1965–1976) працював на різних посадах в системі ВРП-НВД-5 (Орс Нод-5) Львівської залізниці: продавцем, завідуючим магазином, економістом, інженером-технологом, головою профспілкової організації; у 1976–1985 рр. – заступником начальника обласного управління громадського харчування, директором ужгородських ресторанів “Верховина” і “Київ”; у 1985–2000 р. – заступником директора, директором комбінату громадського харчування при тресті “Закарпатбуд”. Де б не працював, обов’язки виконував сумлінно, від-

значався чесною громадянською позицією, завжди залишався людиною, покликаною робити добро ближньому.

Вже на пенсії, у немолодому віці, знову потягнуло на музику. Непереборний потяг тонкої душі щоденно кликав до неї (як зізнається нині сам, – “постійно пахло музикою”), вона супроводжувала його на кожному кроці, круглодобово, з нею він лягав і вставав, зустрічав і проводжав сонце – в Ужгороді або Стрипі чи в іншій місцині, куди пролягали його життєві дороги...

На цьому шляху підтримали Андрія Андрійовича, стали його друзями і порадиниками відомі культурні діячі, музиканти, композитори, співаки, поети. Серед них – Микола Попенко, Петро Рак, Михайло Рибалко, Василь Густі, Василь Кобаль та ін. Натхненний піснею, з Божою іскрою в душі, підтриманий названими і неназваними мистецькими авторитетами, Андрій Червеняк весь поринув у пісенну творчість. Одна за одною з'являються його пісенні збірки “Любім Україну” (2009), “Кличе сонце” (2010), “Весни усміхнені літа” (2011), “Чарівні Карпати” (2012), “На Говерлі сонце сходить” (2014), “Ти ніколи не ввреш, Україно” (2018). Всі вони – на слова визначних українських поетів Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Олександра Олеся, Миколи Вороного, Сидора Воробкевича, Максима Рильського, Василя Симоненка, Ліни Костенко, Бориса Олійника, Вадима Крищенка, закарпатських авторів Юлія Боршоша-Кум'ятського, Андрія Патруса-Карпатського, Марусі Тисянської, Петра Скунця, Василя Густі, Павла Василя, Юрія Шипа, Наталії Гумен, Софії Сороки, Івана Тегзи, Ірини Гармасій, Олени Пекар, Василя Габорця, Василя Кобаля, Василя Вовчка, Лідії Повх-Ходанич, Івана Козака, Юрія Мегели та інших.

Його творчий доробок становить понад 150 різноманітних пісенних творів для хорових і вокальних ансамблів та окремих виконавців і всі вони, за загальним визнанням фахівців, відрізняються своєю завершеністю, вишуканою гармонією та мелодійністю.

Визначний український композитор і хоровий диригент Микола Янович Попенко (нині покійний) справедливо відзначив простоту і мелодійність, задушевність і лаконічність його пісень, благодатний вплив на його творчість краси рідної природи, зокрема села Стрипа та його околиць, а також колоритних, неповторних народних пісень.

Слід особливо підкреслити патріотичну спрямованість його творчого доробку, любов до України і рідного краю, ця тематика посідає у його пісенній творчості провідне місце. Цьому сприяв і його вдалий підбір авторів віршів до своїх пісень, частину з яких названо вище.

Варто нагадати, що на урочистому концерті, присвяченому 20-річчю Незалежності України зведеним хором та оркестром виконана пісня Андрія Червеняка на слова Івана Тегзи “Любіть Україну”, а на урочистому концерті до дня Перемоги прозвучала його пісня на слова Василя Симоненка “Україно, ти для мене диво” у виконанні дуету “Писанка” Ужгородського міського центру дозвілля — будинку культури О. Зюбрицької та О. Киричук. У виконанні цього дуету пісні Андрія Червеняка звучали по обласному телебаченні і радіо, записані на окремий компакт-диск Михайлом Рибалком та Геннадієм Дев’ятовим.

До останньої, шостої, збірки композитора “Ти ніколи не вмреш, Україно” увійшли патріотичні, глибоко ліричні, філософсько-психологічні пісні на слова Тараса Шевченка (“Тарасова ніч”), С. Литвина (“Ти ніколи не вмреш, Україно”), Петра Скунця (“Вічний вогонь”), Ліни Костенко (“Розкажу тобі думку таємну”), М. Божук (“Ой, гуляє буйний вітер”), В. Клочурака (“Україна й Закарпаття неначе з’єднані навіки”), В. Густі (“Простелить мені, мамо, рушник”, “А думки неначе тучі”), О. Пекар (“Ліричне”, “Липневий цвіт”, “Осінні квіти”), Ю. Шипа (“Чом лебедина почорніла”, “Неповторний Перечин”), І. Козака (“Повік невмируща”), Василя Кобаля (“Розпустила верба косу”), В. Товтина (“А я тебе, як сонечко, люблю”) та інших поетів – всього 27 пісень.

Ця збірка пісень удостоєна обласної просвітянської премії імені Президента Карпатської України, Героя України Августина Волошина за 2019 рік.

Чудовий мелодист, митець, який творить і передає мелодію в усіх її барвах, струменях і розмаїтті, він дарує свої пісні різним виконавцям: вокальним ансамблям, мішаним та чоловічим хором, солістам-виконавцям.

Композитором підготовлено до друку і сьому збірку своїх пісень “Вибране”, але через відсутність коштів її досі не видано.

Пісенна творчість композитора Андрія Червеняка є визначним внеском у культуру рідного краю й України загалом, заслуговує високої оцінки і широкого використання у концертній діяльності професійних і самодіяльних колективів та окремих виконавців.

До сказаного варто додати, що Андрій Андрійович є скромною людиною, живе з сім’єю у невеликій квартирі в Ужгороді, але, за давньою родинною традицією, є добрим господарем, у рідному селі власними трудами і на власні кошти збудував невелику хату, яку називає дачею, з охайним, доглянутим двором, виноградником, городом

і фруктовим садом. А ще – гарним кам'яним хрестом перед входом до обійстя, який він встановив на славу Божу!

До того ж він – громадський діяч, активіст крайової “Просвіти”, людина із загостреним почуттям справедливості, яскраво вираженою громадянською позицією, не терпить фальші і брехні, боляче сприймає помилки і невдачі нашого державотворення, хоча в душі вірить у майбутнє України. Тобто, є справжнім патріотом, який не словами, а конкретними ділами, своєю щоденною працею подає приклад служіння своїй державі, рідному народу.

Павло Федака

Джерельні приписи:

1. Червеняк, А. Весни усміхнені літа [Ноти] : зб. пісень / А. А. Червеняк. – Ужгород : Ліра, 2011. – 80 с. : іл.
2. Червеняк, А. А. Кличе сонце [Ноти] : зб. пісень / А. А. Червеняк. – Ужгород : Ліра, 2010. – 72 с. : портр., фот.
3. Червеняк, А. А. Любім Україну [Ноти] : [зб. пісень] / А. А. Червеняк ; вступ. сл. П. М. Рак ; спец. ред. нот М. Рибалко. – Ужгород : Ліра, 2009. – 44 с. : портр.
4. Червеняк, А. А. На Говерлі сонце сходить [Ноти] : зб. пісень / А. А. Червеняк. – Ужгород : Ліра, 2014. – 62 с.
5. Червеняк, А. Ти ніколи не вмреш, Україно [Ноти] : зб. пісень / А. А. Червеняк. – Ужгород : Ліра, 2018. – 48 с.
6. Червеняк, А. А. Чарівні Карпати [Ноти] : зб. пісень / А. А. Червеняк. – [4-е вид.]. – Ужгород : Ліра, 2012. – 72 с.

7. Червеняк, А. В очікуванні великої поезії : [про зб. “Чекаю тебе” М. Няхай] / А. Червеняк // Дукля. – 1982. – № 4. – С. 76-79.

8. Андрій Червеняк написав музику на слова Лесі Українки : [з нагоди чергової річниці від дня народж. укр. письменниці закарпат. комп. А. Червеняк написав музику до її вірша “Без надії сподіваюсь”] // Трибуна. – 2013. – 15 берез. – С. 6 : фот.
9. Відгуки на збірки пісень Андрія Червеняка відомих композиторів, диригентів, поетів // Календар “Просвіти” на 2015 рік / Закарпат. крайове культ.-освітнє т-во “Просвіта” ; уклад. : П. М. Федака, П. П. Федака. – Ужгород, 2015. – С. 122-126.

10. Густі, Василь. Пісні, яким даровано двокрилля : [рец. на кн. А. А. Червеняка. Весни усміхнені літа : зб. пісень. – Ужгород: Поліграфцентр “Ліра”, 2011. – 80 с.] / В. Густі // Культуролог. джерела. – 2011. – № 2. – С. 75-76 : фот.
11. Павлович, Федір. Композитор Андрій Червеняк презентував свою творчість у селі Стрипа : [виступ відомого композитора в Ужгород. р-ні] / Ф. Павлович // Просвіта. – 2016. – № 1(22). – С. 6 : фот.
12. Павлович, Федір. Творчість композитора Андрія Червеняка презентували у його рідному селі Стрипа : [про зустріч громадськості одноймен. села Ужгород. р-ну із земляком, композитором, членом Нац. ліги укр. композиторів] / Ф. Павлович // Календар “Просвіти” на 2017 рік / Закарпат. крайове культ.-освітнє т-во “Просвіта” ; уклад. : П. М. Федака, П. П. Федака. – Ужгород, 2017. – С. 128-130 : фот.
13. Павлович, Федір. Шоста вершина композитора Андрія Червеняка, або “Ти ніколи не вмреш, Україно!” : [про нову зб. пісень] / Ф. Павлович // Календар “Просвіти” на 2019 рік / Закарпат. крайове культ.-освітнє т-во “Просвіта” ; уклад. : П. М. Федака, П. П. Федака. – Ужгород, 2019. – С. 127 : фот.
14. Попенко, Микола Якович. З піснею в душі і серці : [про вихід зб. пісень комп. А. Червеняка “Кличе сонце”] / М. Я. Попенко // Трибуна. – 2010. – 17 квіт. – С. 13 : фот.
15. Попенко, Микола. Пісня – душа народу : [вихід зб. А. Червеняка “Чарівні Карпати”] / М. Попенко // Срібна Земля. – 2012. – 14 верес. – С. 6 : фот.
16. Федака, Павло. Пісні з душі і серця талановитого сина Срібної Землі : (до 75-річчя А. Червеняка) ; [закарпат. композитор] / П. Федака // Календар “Просвіти” на 2015 рік / Закарпат. крайове культ.-освітнє т-во “Просвіта” ; уклад. : П. М. Федака, П. П. Федака. – Ужгород, 2015. – С. 120-121 : портр.
17. Федака, Павло. Син Срібної Землі : [до 75-річчя від дня народж. закарпат. композитора А. Червеняка] / П. Федака // Трибуна. – 2015. – 18-26 верес. – С. 7 : фот.

Вересень: 14

МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ РЯШКО

70-річчя від дня народження поета, журналіста (нар. 1950)

У когорті закарпатських молодих письменників, які ввійшли в літературу у 70-ті роки минулого століття, голос поета Михайла Ряшка відрізнявся особливим тембром, тихою, врівноваженою мелозвучністю. Його вірші залюбки сприймали студенти. Поезії Михайла природно доповнили і збагатили барвисту мозаїку тогочасного літературного Закарпаття.

У житті і в красне письменство Михайло Ряшко вирушив із далекого гірського села Пашківці, що на Воловеччині. Там він народився 14 вересня 1950 року в роботящій родині, в якій слово і діло мали однакову ціну – високу і відповідальну. Мабуть тут і годиться шукати витоки його творчості. Відомий літературознавець, кандидат філологічних наук Наталія Ребрик вважає: “Творча технологія Михайла Ряшка відзначена головною рисою – потягом до реалізму з елементами романтизму...” Разом з тим на її думку, поезії притаманна “метафоро-метонічність, лірична гіпербола, імпресіоністична настроєвість”. У цьому переконуємось, прочитавши кілька рядків одного з ранніх віршів Михайла Ряшка: Дід на лаві сидів...

*Засинали надвечір онуки
З синім небом, з гаями в очах
Їм наснивсь сивий дід,
Що до сонця заламує руки
І скликає до сну голуб'ят.*

Змалку, відчувши потяг до літературної і журналістської творчості Михайло Ряшко здобув вищу освіту на факультеті журналістики Львівського держуніверситету імені Івана Франка, який закінчив у 1976 р. Водночас доводилось працювати. Спершу вчителем української мови і літератури в Підполозянській та Буковецькій восьмирічних школах на Воловеччині, відтак у районних газетах Воловця і Сваляви, Ужгородській районці. З лютого 1991 р. – у редакції незалежної народної газети “Карпатський край”, а потім – у пресцентрі Ужгородської міської управи. З 1995 у редакції газети “Орбіта” та ін.

Свої поетичні твори Михайло Ряшко друкував на сторінках періодичних видань – обласної газети “Молодь Закарпаття”, республіканських – “Молодь України”, “Сільські вісті”, всеукраїнському альманасі “Вітрила 1969/70”, колективних збірниках творчості молодих, що вийшли у видавництві “Карпати” – “Молодий день”, “Відлуння”. Саме в цей період він знайомиться і тісно спілкується з видатним поетом Петром Скунцем, який став для молодого літератора і щирим другом, і творчим наставником. Саме Петро Скунець підтримував божу іскру, що вирізняла обдаровання Михайла Ряшка серед його талановитих ровесників. Отже, трьома стежинами-дорогами – сільського вчителя, журналіста регіональної преси і самотнього поета – йшов він до своєї першої дебютної збірки “Уроки трави”. Вона побачила світ у 1990 р. у республіканському видавництві “Карпати”. Благословив її прекрасною доброзичливою передмовою Петро Скунець. На той час Михайлу Ряшку виповнилось 40 років. Довелось чимало пережити, були непрості випробування часом, життям. Згадаймо, якою складною була та епоха. Кришився і рушився один світ, а на обрії світозарив новий день – жаданий, омріяний. Звичайно, зі своїми труднощами – закономірними і непередбачуваними. Символічна назва збірки “Уроки трави” ввібрала в себе цілий спектр вимірів, випробувань, які довелося на той час Михайлові Ряшкові пережити. Книжку добре сприйняли, її автора щиро привітали, але так склалося життя, що до виходу наступної довелося чекати аж 27 років. Вона вмістила доробок, який творився в нелегкий період життя суспільства та і самого поета. Щоб вижити, потрібна була людська доброта, підтримка. І вони, слава Богу, знайшлися. Видавництво “Гражда” у 2017 р. випустило збірку поезій Михайла Ряшка під промовистою назвою “Милосердя”.

Поет ділиться переживаннями, яким був для нього за останні десятиліття світ:

*В цьому світі, де засилля
бездуховності й меча,
я шукав себе, мовчав,
німував до божевілля.*

*Знов прийти до вас зі словом,
видно, дав Господь мені.
Ніч при ночі, день при дні
слово в серце б'є громово.*

У часовому просторі від виходу в світ першої і до появи другої збірки, поет трудився, мов бджола, прагнучи піднести творчість своїх сучасників, подякувати їм за самовіддану працю на літературній ниві, щоб і майбутні покоління зверталися до їх доробку, мов до цілющих карпатських джерел. Таким чином у 1990 р. виходить його ліро-філософська поема “Лицар духу”, присвячена самовідданому трудівнику на літературній ниві, заслуженому діячу мистецтв України, кандидату філологічних наук, видатному фольклористу, літературознавцю Івану Хланті. Михайло Ряшко – автор трьох літературних портретів письменників Андрія Дурунди – “Слово в сльозі” (2006 р.), Юрія Шипа – “Життя і слово Юрія Шипа” (2011 р.), Василя Мулеси – “Скульптор слова з Лемківщини” (2013 р.). Якщо до цього переліку додати осяжний список його публіцистичних матеріалів, переконуємось, що Михайло Ряшко прийшов у літературу не празникувати, а по-франківськи трудитися в поті чола. Таким він був замолоду. Таким він залишається і в пору зрілості.

Вітаючи Михайла Ряшка із поважним ювілеєм, від усього серця бажаємо йому, щоб вітри з полонин, спів гірських потоків і річок на рідній його серцю Воловеччині і надалі дарували йому творчу наснагу, прагнення відкривати в цьому непростому світі нові сторінки, грані, на яких сучасний читач і шанувальники художнього слова прийдешніх генерацій прочитали партитуру поетових переживань, прагнень і великої любові до отчого краю – Срібної Землі, і її золотих душею людей.

Василь Густі

Джерельні приписи:

1. Бронтерюк, Петро Іванович. Життя моє – моє багатство : [худ.-докум. оповідь] / П. І. Бронтерюк, М. І. Ряшко. – Ужгород : Гражда, 2007. – 140 с. : фот.
2. Ряшко, М. І. Андрій Дурунда. Слово в сльозі : літ. портр. / М. І. Ряшко. – Ужгород : Гражда, 2006. – 118 с. : фот.
3. Ряшко, М. І. Життя і слово Юрія Шипа : літ. портр. / М. І. Ряшко. – Ужгород : Патент, 2011. – 256 с. : іл.
4. Ряшко, М. І. Лицар духу : ліро-філософська поема / М. І. Ряшко. – Ужгород : Патент, 2004. – 98 с. : іл.

5. Ряшко, М. І. Скульптор слова з Лемківщини : худ.-публіцист. нарис, рецензії, відгуки / М. І. Ряшко. – Ужгород : Патент, 2013. – 112 с. : фот.
6. Ряшко, М. І. Уроки трави : поезії / М. І. Ряшко. – Ужгород : Карпати, 1990. – 64 с.

7. Ряшко, М. І. Бувальщина й міф у дзеркалі реальності : [кн. оповід. Ю. Туряниці “Про священне дерево і квітку, яка стріляє” (вид-во “Краєвиди Карпат”)] / М. І. Ряшко // Трибуна. – 2010. – 20 лют. – С. 12.
8. Ряшко, М. Господарник, інтелігент, добродій : Ю. Брунцвику виповнилося 80 : [про колиш. дир. Ужгород. фанер.-мебл. комбінату] / М. Ряшко, Й. Лемко, М. Талапканич // Новини Закарпаття. – 2017. – 25 квіт. – С. 7 : фот.
9. Ряшко, М. Зеніт побожного митця : [про письменника Ю. Шипа] / М. Ряшко // Благовісник. – 2013. – № 5 (трав.). – С. 18-19.
10. Ряшко, М. Карпати, Карпати, зелені Карпати : [презентація кн. М. Бігуна “Лісам Закарпаття зеленіти вічно” в першому музеї лісу в с. Кобилец. Поляна] / М. Ряшко // Срібна Земля. – 2011. – 25 лют. – С. 6.
11. Ряшко, М. Магія зрячого слова : [про кн. Дмитра Кешелі “Видіння Зрячої Води або ж Дурний Іван стріляє, а Богонько кулі направляє” (Ужгород, Карпати, 2007)] / М. Ряшко // Вісті Ужгородщини. – 2008. – 19 січ. – С. 3-4.

12. Баяновська, Марія Романівна. Дві презентації одного літпортрета : [презентація кн. М. Ряшка “Життя і слово Юрія Шипа. Літературний портрет” у Закарпат. ін-ті післядиплом. пед. освіти] / М. Р. Баяновська // Новини Закарпаття. – 2011. – 1 берез. – С. 6.
13. Зубач, Василь. Сенсація : нарешті написали про Ряшка : [кн. М. Гнатюка “Експромт. Михайлу Ряшку”, присвяч. закарпат. поету] / В. Зубач // Трибуна. – 2014. – 21 листоп. – С. 8.
14. Фатула, Руслан. У нього народний слух і зір : рец. на кн. М. Ряшка “Життя і слово Юрія Шипа” / Р. Фатула // Неділя. – 2011. – 26 лют.-4 берез. – С. 7а.
15. Федака, Сергій. Майстер слова в дзеркалі життя : [про кн. М. Ряшка “Життя і слово Юрія Шипа”] / С. Федака // Дукля. – 2011. – № 5. – С. 88-89 : фот.

16. Ференц, Надія. Відчути серцем пульс доби : [про кн. М. Ряшка "Уроки трави"] / Н. Ференц // Ференц, Н. Поезія і поети Закарпаття : літ.-критич. ст. – Ужгород : Мистецька Лінія, 2003. – С. 229-233.
17. Хланта, Іван. Михайло Ряшко : поет / І. Хланта // Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. – Ужгород : Закарпаття, 1995. – С. 626 : портр.
18. Хланта, І. В. Ряшко Михайло Іванович : [закарпат. поет] / І. В. Хланта // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 286 : портр.
19. Хланта, Іван. Самовіддана любов до Верховини : М. Ряшко : [закарпат. поет] / І. Хланта // Хланта, Іван. Відлуння літературного Закарпаття. – Ужгород : Патент, 2017. – С. 615-619 : портр.

Вересень: 16

МАРІЯ МИХАЙЛІВНА ХИМИНЕЦЬ-КЕДЮЛИЧ

105-річчя від дня народження громадсько-політичної діячки (1915–2014)

В історії становлення і проголошення Карпатської України постать Марії Кедюлич-Химинець уособлює самовіддану боротьбу жіноцтва Закарпаття за торжество української національної ідеї та побудову незалежної держави. Її подвижницька діяльність – яскраве підтвердження слів о. Августина Волошина про те, що "на глибину народної душі має найсильніший вплив свідома жінка".

Марія Кедюлич-Химинець народилася 16 вересня 1915 р. в містечку Перечин в багатодітній селянській сім'ї Михайла Кедюлича та його дружини Марії (Фідор). Батько, який ріс сиротою, став авторитетним, шанованим громадою господарем завдяки заробіткам в Америці та Німеччині. В сім'ї спромоглися вивести в люди усіх дітей – п'ятьох синів і чотирьох дочок, забезпечили їм можливість навчатися та виховали в них почуття громадянської повинності. Марійка, найстарша серед сестер, росла кмітливою і допитливою. Ще школяркою горожанки захоплювалася фольклором рідної Лемківщини, співала в хорі місцевої "Просвіти", організувала гурток народних танців, брала участь в аматорських театральних виставах, а в 15-річному віці під

впливом української літератури, яку читальня “Просвіти” отримувала з Галичини, створила молодіжну організацію “Січовичок”. Самодіяльний художній колектив “Січовичок” набув широкої популярності в краї. Дівчата з успіхом виступали разом з оркестром І. Романченка на Першому Жіночому конгресі в Ужгороді (28-29 травня 1934 р.) та Другому з’їзді народовецької молоді в Мукачеві (2 липня 1934 р.).

Марія Кедюлич розвинула свій природний хист до громадської роботи, навчаючись в 1934 р. на однорічних курсах організаторів культмасових дійств. Та найбільш істотні зміни у світоглядному сприйманні нею потреби боротьби за соціальні права краян сталися в результаті одруження з випускником Мукачівської Торговельної Академії, підпільним провідником Організації Українських Націоналістів (ОУН) на Закарпатті, приятелем брата Івана по Академії Юліаном Химинцем. Переїхавши після весілля у вересні 1934 р. до чоловіка в Мукачево, Марія поринула в громадське життя, вела роботу серед жіночого “Юнацтва” на терені Торговельної Академії, стала членом управи міського Пласту, пройшла вишкіл у пластовій “Лісовій школі”, вступила до жіночої секції “Просвіти”, керувала танцювальним гуртком і курсами вишивання, організовувала пластові сходи та пам’ятні вечори з нагоди національно-культурних свят.

Усвідомивши неминучість політичної боротьби в національно-визвольних змаганнях, Марія Кедюлич-Химинець в 1936 р. вступила до підпілля ОУН, очолила жіночу секцію і створила жіночий відділ юнацтва ОУН. З вересня до грудня 1938 р. вона перебувала у Відні і Берліні разом зі своїм чоловіком, який за дорученням проводу ОУН здійснював керівництво Закордонною Делегацією, організованою для захисту інтересів краю на Віденському арбітражі. Марія Кедюлич-Химинець забезпечувала співпрацю Делегації із Закордонним Проводом ОУН та Українською пресовою службою, вирішувала організаційні та фінансові питання з провідниками ОУН, зокрема зі С. Бандерою, сприяла становленню незалежної української дипломатичної служби у Відні, готувала матеріали для міжнародних інформаційних агентств про життя і майбутнє автономного краю.

В умовах, коли стала очевидною потреба закарпатців бути готовими до збройної оборони своєї землі, в структурі Карпатської Січі формувалися жіночі відділи – так звана “Жіноча Січ”. На початку 1939 р. Рада Організації Національної оборони “Карпатська Січ” (ОНОКС) створила Головну референтуру жіночих відділів на чолі зі Стефанією Тисовською. Її заступницею і організаційною референткою була

призначена Марія Химинець, яка разом з Ніною Михалевич в лютому 1939 р. організувала курси з підготовки Провідниць жіночих відділів Карпатської Січі. Військово-політичний і санітарний вишкіл пройшли понад 50 жінок. На Другому крайовому з'їзді ОНОКС в Хусті 19 лютого 1939 р., в якому разом з чоловічою "Січчю" взяли участь близько 3 тисяч січовичок зі всього краю, Марія Химинець виступила з рефератом "Організація жіночих відділів ОНОКС".

Після кривавого придушення Карпатської України у березні 1939 р. Марія і Юліян Химинці були вимушені емігрувати. У Відні Марія Химинець вела до кінця 1941 р. активну роботу в Комітеті допомоги українським політичним емігрантам, розміщувала в лікарнях поранених в боях з окупантами січовиків, очолювала жіночу секцію при УНО, опікувалась дітьми біженців, організувала школу Українства. У березні 1945 р. подружжя Химинців, остереігаючись переслідувань радянськими каральними органами, переїхало у м. Інсбрук. Тут Марія Химинець створила Союз Українок і очолювала його до 1948 р., поки не виїхала з чоловіком і дворічним сином-первістком Богданом до США. Їхньому облаштуванню та укоріненню на заокеанській землі сприяли близькі родичі Марії, які мали американське громадянство.

Різні життєві обставини спонукали сім'ю Химинців змінювати в США міста проживання: Бетлегем в штаті Пенсильванія, Ірвінгтон, Елізабет і Пассейк (Нью-Джерзі), Кергонксон (Нью-Йорк), Норт Порт у Флориді. Але всюди Марія і Юліян Химинці виступали за океаном гідними "повпредами" українського духу і патріотизму. Марія Кедюлич формувала і очолювала відділи Союзу Українок Америки (СУА), була членом Управи Карпатського Союзу, брала участь у створенні та організації роботи Народних Домів, молодіжних структур Пласту, суботніх шкіл Українознавства і кредитних кооперативів "Самопоміч", працювала Референткою Суспільної Опіки Головної Управи СУА, обиралася делегаткою на Світовий Конгрес Українського жіноцтва у Філадельфії.

На довгому життєвому шляху Марія Химинець пережила і триумф пробудження національної самосвідомості краян та проголошення незалежної Карпато-української держави – і трагедію її придушення, і подружнє, сімейне щастя та надихаючу радість від подвижницької праці – і злигодні вимушеної еміграції та смуток від трагічної долі близьких.

Тяжким випробуванням для Марії Кедюлич-Химинець були арешти чоловіка угорськими окупантами у березні 1939 р. і гестапо у ве-

ресні 1941 р. в Берліні та запроторення його до концтабору Заксенхаузен. Болючі сліди в її душі залишали звістки з Батьківщини про трагічну долю батька і братів. Угорські карателі заарештували батька – активного просвітянина, відвезли його до концтабору в с. Тур'я Ремети і після двомісячних катувань віддали родині, щоб помирав удома. Молодшого брата Панаса окупанти схопили на посту охорони Союму Карпатської України, катували, а на другий день повісили. Життя старшого брата Івана, відомого командира УПА (псевдонім “Чубчик”), обірвалося у вересні 1945 р. в с. Лісники на Тернопільщині від розриву гранат, якими енкаведисти закидали криївку. Брат Василь мучився в катівнях німецьких концтаборів. Брат Андрій, попри те, що був мобілізований до лав Червоної Армії та дійшов із боями до Братислави, згодом відсидів шість років у сталінських таборах.

Зі здобуттям Україною незалежності Марія Химинець не раз відвідувала рідний край. Вперше з часу еміграції вона побувала на Закарпатті в 1991р. разом з чоловіком та синами Романом і Юліаном, виступила на міжнародній конференції з карпатики з доповіддю на тему “Організоване жіноцтво Карпатської України (1919–1939)”, а 27 серпня 1995 р. в Хусті була присутня на установчих зборах Братства “Карпатська Січ”, де їй вручили відзнаку Народного Руху України – “Медаль учасника Другої світової війни”. У 2000 р. громадськість Перечина вітала Марію Химинець з нагоди її 85-річного ювілею, а в 2003 р. вона побувала в Каневі, щоб поклонитися Великому Кобзареві, і знову відвідала Хуст, виступивши зі спогадами про буремні роки становлення Карпатської України.

Цікавлячись життям земляків, Марія Химинець проїнялась ідеєю надання матеріальної допомоги крисянам. Вона була фундаторкою видання жіночого літературно-громадського журналу “Крисянка”, організувала в заоканській діаспорі збір коштів на спорудження в Ужгороді пам'ятника Тарасові Шевченку, на будівництво греко-католицької церкви в Перечині та на гуманітарну допомогу закарпатцям, потерпілим від повені 1998 р.

Померла Марія Кедюлич-Химинець 4 червня 2014 р. Похована біля чоловіка та синів Богдана і Юліана на цвинтарі св. Духа в Гемптонбургу (штат Нью-Йорк). Син Роман і дочка Марія з родинами передали пожертви в пам'ять покійної на потреби Української Армії.

У 2016 р. в честь сподвижниці Карпатської України вулиця В. Терешкової в Перечині була перейменована на вулицю Марії Кедюлич.

У вінок пам'яті Марії Химинець вплетено високе визнання українською історіографією і країнами її внеску у видання після смерті чоловіка його книги "Тернистий шлях до України". Життєві шляхи і самої Марії Химинець були нелегкими і тернистими. Вона пройшла крізь терни до зірок з немеркнучою у серці любов'ю до рідного краю і непохитною вірою у побудову вільної, процвітаючої України.

Володимир Шелепець

Джерельні приписи:

1. Кедюлич-Химинець, М. Відлуння буремних років : спогади / М. Кедюлич-Химинець. – Нью-Йорк : Видавн. фундація "Ukrainian Book"; Ужгород : Патент, 2011. – 156 с. : іл., портр.

2. Химинець, М. Жінки Закарпаття – вдома й на чужині : [про активне укр. жіноцтво Закарпаття] / М. Химинець // Краянка. – 1994. – № 1. – С. 46-48 : портр.
3. Химинець, М. Організоване жіноцтво Карпатської України (1919–1939) / М. Химинець // Химинець, Юліан. Тернистий шлях до України / Ю. Химинець ; упоряд., підгот. текстів М. Химинець. – Ужгород : Гражда, 1996. – С. 359-368.
4. Химинець, М. Українське жіноцтво Закарпаття (1919–1939) / М. Химинець // Химинець, Юліан. Закарпаття – земля української держави : нотатки з історії Закарпаття / Ю. Химинець. – Ужгород : Карпати, 1991. – С. 132-138.
5. Химинець, М. Услід за матір'ю – донька : [розмова з М. Химинець / вела Ю. Зейкан] / М. Химинець // Краянка. – 2001. – № 3-4. – С. 41-42.

6. Божук, Ганна. Відзначення 85-річчя народження Марії Химинець-Кедюлич : [громад.-політ. діячки] / Г. Божук // Календар "Просвіти" на 2001 рік / Закарпат. край. т-во "Просвіта". – Ужгород, 2001. – С. 198.
7. Божук, Ганна. Сподвижниця Карпатської України : (до 85-річчя від дня народж. М. Химинець) / Г. Божук // Срібна Земля. – 2000. – 16 верес. – С. 15 : портр.
8. Вегеш, Микола Миколайович. Вершина духу : до 80-річчя проголошення держ. незалежності Карпат. України / М. М. Вегеш, М. Ю. Токар. – Ужгород : Карпати, 2018. – 324 с. : фот. Зі змісту : [про М. Химинець]. – С. 179.

9. Вони боронили Карпатську Україну : нариси історії нац.-визвол. боротьби закарпат. українців / Закарпат. облдержадмін. ; Н.-д. ін-т карпатознавства ; УжНУ ; під. ред. М. М. Вегеша. – Ужгород : Карпати, 2002. – 709 с.
Зі змісту : [про М. Химинець]. – С. 288.
10. Гаврош, Олександр. Українська пам'ять з-за океану : в Ужгороді презентували спогади М. Кедюлич-Химинець, засновниці земляцтва “Карпатський Союз” : [про кн. спогадів “Відлуння буремних років” уродженки Перечина, заступ. коменданта жін. структур “Карпатської Січі”, яка згодом емігрувала до Америки ; текст літ. опрацювала Л. Дмитришин] / О. Гаврош // Україна молода. – 2011. – 1 верес. – С. 14 : фот. М. Кедюлич-Химинець.
11. Ганич, Оксана. До питання про жіночий рух на Закарпатті : [в т. ч. про М. Химинець] / О. Ганич, О. Федорова // Срібна Земля. – 2018. – 22 берез. – С. 6-7 : фот.
12. Ісаєвич-Мейсон, Олександра. Досягнення українського жіноцтва Нью-Джерсі : [в т. ч. про М. Химинець] / О. Ісаєвич-Мейсон // Свобода [США]. – 2000. – 23 черв. – С. 8, 16 : фот.
13. Кедюлич, Мирослав. У Перечині буде не лише московський храм : [про церков. ситуацію в район. центрі Перечин ; у т. ч. про М. Химинець] / М. Кедюлич // Свобода [США]. – 2000. – 25 серп. – С. 12.
14. Книга Пам'яті України. Закарпатська область : у 2-х т. Т. 2 / голова редкол. : І. О. Герасимов [та ін.] ; упоряд. М. М. Владимир ; відп. за вип. В. М. Керечанин. – Ужгород : Карпати, 1998. – 432 с.
Зі змісту : [про М. Химинець]. – С. 45.
15. Козак, Іван. Життєві обрії Марії Химинець-Кедюлич: До 90-річчя від дня народження : [культ. освіт. і громад.-політ. діячки] / І. Козак // Календар “Просвіти” на 2005 рік / Закарпат. край. т-во “Просвіта”. – Ужгород, 2005. – С. 134-136 : фот.
16. Козак, Іван. Народжена “Просвітою” : (до недожитого 100-річчя М. Кедюлич-Химинець) ; [громад.-політ. діячка] / І. Козак // Календар “Просвіти” на 2015 рік. – Ужгород, 2015. – С. 127-130 : портр.
17. Краснодемська, Ірина. “Карпатська Січ” в обороні Української державності : [в т. ч. про М. Химинець] / І. Краснодемська // Вісник Львів. ун-ту. Серія : історія – Вип. 53. – Ль., 2017. – С. 246-257.
18. Пагіря, Олександр. “Жіноча Січ” : [в т. ч. про М. Химинець] / О. Пагіря // Пагіря, Олександр. Карпатська Січ: військово-формування Карпатської України / О. Пагіря. – К. : Темпора, 2010. – С. 102-109 : фот.

19. Слиж, Лідія. Відбулася ХХVIII конвенція Союзу Українок Америки : [в т. ч. про М. Химинець] / Л. Слиж. – Свобода [США]. – 2008. – 27 черв. – С. 1, 13, 28 : фот.
20. Стерчо, Петро. Карпато-Українська держава : до історії визвол. боротьби Карпат. українців у 1919–1939 роках / П. Стерчо. – Торонто, 1965. – 288 с. : фот.
Зі змісту : [про М. Химинець]. – С. 124.
21. Химинець Юліян. Мої спостереження із Закарпаття / Ю. Химинець. – Нью-Йорк, 1984. – 187 с.
Зі змісту : [про М. Химинець]. – С. 46, 81, 84, 95, 104, 127, 135, 142, 144.
22. Химинець, Юліян. Тернистий шлях до України / Ю. Химинець ; упоряд., підгот. тектів М. Химинець. – Ужгород : Гражда, 1996. – 396 с.
Зі змісту : [про М. Химинець-Кедюлич]. – С. 6, 8, 86, 88, 255, 283, 289, 291, 314, 335, 346-349, 352-356, 358, 361, 363, 374.
23. Худанич, Василь. Марія Кедюлич-Химинець : нар. 1915 / В. Худанич // Карпатська Україна : док. і матеріали : хроніка подій : персоналії : у 2 т. Т. 2 : Карпатська Україна : хроніка подій : персоналії / упоряд. С. Д. Федака ; редкол. : І. І. Качур ; М. М. Вегеш [та ін.] ; ред. Д. М. Федака. – Ужгород : Вид-во “Закарпаття”, 2010. – С. 319-320 : портр.
24. Худанич, Василь. Кедюлич-Химинець Марія : [громад.-політ. діячка] / В. Худанич // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 153-154 : портр.
25. Штефаньо, Оксана. Маловідома “Жіноча Січ” : до визвол. змагань в Карпат. Україні активно долучилося і жіноцтво : [в т. ч. про М. Химинець] / О. Штефаньо // Новини Закарпаття. – 2012. – 24 берез. – С. 20 : фот.

Вересень: 16

ЕЛИЗАВЕТА (ЕРЖЕБЕТ) ФЕДОРІВНА ГОРТВАЙ

85-річчя від дня народження педагога й літературознавця (1935–2013)

Теоретик літератури, викладач університету (Ужгород, 16 вересня 1935 р. – с. Холмок, 20 серпня 2013 р.).

В Ужгородському університеті отримала диплом вчителя, а згодом стала перекладачем у редакції обласної газети “Молодь Закарпаття”. У Москві закінчила однорічну школу журналістів. У 1962–1963 рр. редактор ужгородської районної газети “Колгоспне життя”.

В одному зі своїх творів вона писала про радість та гордість, які сповнювали її після вступу до університету. Отримавши диплом вчителя російської мови та літератури, влаштувалася на роботу перекладачем та редактором у місцевих газетах. Проте завжди відчувала, що її покликанням є робота вчителя.

Від заснування (1963) кафедри угорської філології Ужгородського державного (наразі національного) університету викладала літературу на спеціальності угорська мова та література протягом 40-а років. Спочатку працювала на посаді асистента, згодом на посаді ад'юнкта, зрештою у 1973 р. захистила кандидатську дисертацію та отримала звання доцента.

Студентам подобався її стиль викладання, вони шанували її знання. До пар вона готувалася із надзвичайною ретельністю, звертаючи увагу на нову інформацію, бо вважала, що історія літератури не лише зібрання чудових творів, а й частина більших та складніших наративів, до яких щільно належить й образ суспільства, й історичне тло, й більше того – ставлення письменника. Своїх учнів вона вважала рівноправними партнерами. Її педагогічна практика, орієнтована на студента, була рідкістю в авторитарній системі освіти.

У 1993 р. було створено Товариство угорської інтелігенції Закарпаття. На чолі наукової спільноти Товариства стояла Єлизавета Гортвай.

У 1994 р. вийшла на пенсію. Згодом займала посаду завідувача кафедри філології Київського славістичного університету, де навчала студентів угорського відділення.

Часто наголошувала, що у цієї ніби-то провінційної області також є цінні літературні традиції, які варто пізнати та враховувати. Постійно реагувала на вібрації закарпатської літератури. Була активним членом літературних товариств, організатором заходів. Вільно висловлювала власну думку та активно публікувала статті аж до останніх днів життя.

Залишила творчий спадок не тільки як педагог, але і як літературний критик та публіцист. Її життя та діяльність були присвячені розвитку закарпатської культури та науки. Під її редакцією опубліковано кілька підручників із літератури для учнів 4-го, 5-го та 8-го класів. Ряд

праць написала російською та українською мовами. Публікувалася на сторінках газети “Kárpáti Igaz Szó”, “Kárpáti Kalendárium”, “Hatodik Sír” та “Együtt”. Під публікаціями художніх творів використовувала псевдонім Гарані Агнеш та Гомокі Естер. Їй належать такі наукові праці як “Ezer évig nem volt itt semmi? Irodalmi publicisztika” (“Протягом тисячі років тут не було нічого? Літературна публіцистика”, 1993), “Emlékezní szükséges: Esszék, emlékezések, jegyzetek” (“Необхідно пам’ятати: Есе, спогади, примітки”, 2004).

Протягом десяти років була співголовою Товариства угорської інтелігенції Закарпаття. Також була головою ужгородської Спілки Гізелли Дравої. Закордонний член Угорської академії наук.

Вчительська праця та діяльність, пов’язана з літературою, наповнили її життя. В останні роки життя вважала за необхідне якомога ширше розповсюджувати знання про нашу національну культуру. На різноманітних форумах, конференціях, святкових заходах, засіданнях Спілки Гізелли Дравої була можливість для поширення її ознайомчих виступів у колі місцевої угорської громади. Проте голос її звучав значно далі й за кордон, про що свідчать і її нагороди: нагрудний знак “А. С. Макаренко” (1988), нагорода Бержені (1993), премія Товариства угорської інтелігенції Закарпаття, похвальний лист голови Спілки угорських письменників (2000), нагорода Ортутої (2002).

Померла у віці 77 років.

Результатом наповненого працею і творчістю життя Е. Гортвай стала її різноманітна наукова і художня спадщина, а також вдячна пам’ять усіх, хто знав цю сповнену оптимізмом і енергією жінку.

Вона зберігала свою життєрадісність та свіжість думки до останнього дня. Багато планів та ідей чекали на реалізацію, включаючи організацію закарпатського туру пам’яті Ш. Петефі. Редагувала антологію про суспільне життя, матеріал якої чекає на публікацію в друкованому вигляді.

*Христина Зикань, Магдалина Дерке
переклад укр. мовою Оксани Талабірчук*

Джерельні приписи:

1. Gortvay, E. A humanista optimizmus hirdetője : (Jókai Mór halálának 70. évfordulójára) / E. Gortvay // Kárpáti Kalendárium 1975. – Uzshorod : Kárpáti Kiadó, 1974. – О. 28. – Текст угор. мовою.

2. Gortvay, E. A reformkori magyar irodalom úttörője : Kisfaludy Károly születésének 200. évfordulójára / E. Gortvay // Kárpáti Igaz Szó. Új Hajtás. – 1988. – febr. 21. – O. 6. – Текст угор. мовою.
3. Gortvay, E. Ady Endre Nagydobronyban / E. Gortvay // Naptár 1961. – Uzsgorod : Kárpátontúli Területi Kiadó, 1960. – O. 83. – Текст угор. мовою.
4. Gortvay, E. Aki eleget tett a maga korának és minden következőknek élt : Kazinczy Ferenc születésének 220. évfordulójára / E. Gortvay // Kárpáti Igaz Szó. – 1979. – okt. 28. – O. 4. – Текст угор. мовою.
5. Gortvay, E. Álmodtak az emberiség jobb jövőjéről : Madách Imre születésének 150. évfordulójára / E. Gortvay // Kárpáti Igaz Szó. – 1973. – jan. 21. – O. 4. – Текст угор. мовою.
6. Gortvay, E. Arany János és az orosz irodalom : a költő születésének 155. évfordulójára / E. Gortvay // Kárpáti Igaz Szó. – 1972. – márc. 5. – O. 3. – Текст угор. мовою.
7. Gortvay, E. Babits Mihály születésének 90. évfordulójára / E. Gortvay // Kárpáti Kalendárium 1973. – Uzshorod : Kárpáti Kiadó, 1972. – O. 75. – Текст угор. мовою.
8. Gortvay, E. Hitt egy hazugság nélküli világ lehetőségében : Krúdy Gyula halálának 40. évfordulójára / E. Gortvay // Kárpáti Igaz Szó. – 1973. – máj. 13. – O. 3. – Текст угор. мовою.
9. Gortvay, E. "Írok a XX. vagy a XXI. századnak" : Csokonai Vitéz Mihály születésének 205. évfordulójára / E. Gortvay // Kalendárium 1978. – Uzshorod : Kárpáti Kiadó, 1977. – O. 118. – Текст угор. мовою.
10. Gortvay, E. Kölcsések Kovászóról : a felfedezés további kutatásra vár... / E. Gortvay // Kárpáti Igaz Szó. – 2004. – jan. 24. – O. 6 : fotó. – Текст угор. мовою.
11. Gortvay, E. Móricz Zsigmond rokonai Kárpátalján / E. Gortvay // Kárpáti Igaz Szó. Hóvége. – 2004. – júl. 29. – O. 4 : fotó. – Текст угор. мовою.
12. Gortvay, E. Oblomov ikertestvére a reformkori magyar irodalomban : [Kisfaludy Károly születésének 200. évfordulójára] / E. Gortvay // Kalendárium 1988. – Uzsgorod : Kárpáti Kiadó, 1987. – O. 22. – Текст угор. мовою.
13. Gortvay, E. Szellemét idézzük... : Petőfi Sándor születésének évfordulójára / E. Gortvay // Kalendárium 1978. – Uzshorod : Kárpáti Kiadó, 1977. – O. 6-7. – Текст угор. мовою.

14. Gortvay, E. "Vereckétől Európába, s onnan a csillagok felé..." : 75 éve született Kovács Vilmos / E. Gortvay // Kárpáti Igaz Szó. – 2002. – jún. 8. – O. 14 : fotó. – Текст угор. мовою.
15. Gortvay, E. Zrínyi, a költő / E. Gortvay // Kárpáti Kalendárium 1970. – Uzsgorod : Kárpáti Kiadó, 1969. – O. 59. – Текст угор. мовою.
- ***
16. Gortvay E. Meglátni az emberben az értékest : születésnap beszélgetés Gortvay Erzsébettel : [interjú / lejegyezte A. Fedák] / E. Gortvay // Kárpáti Igaz Szó. – 2000. – szept. 19. – O. 6 : fotó. – Текст угор. мовою.
17. Gortvay E. "...Nem vártam különleges bánásmódot, több figyelmet" : [interjú / lejegyezte M. Varga] / E. Gortvay // Kárpáti Igaz Szó. – 2003. – szept. 13. – O. 15 : fotó. – Текст угор. мовою.
- ***
18. Az örök pedagógus: búcsú Gortvay Erzsébettől // Kárpáti Igaz Szó. – 2013. – aug. 23. – O. 3 : fotó. – Текст угор. мовою.
19. Barát, Mihály. Pedagógus és kutató : születésnap virágcsokrok / M. Barát // Kárpáti Igaz Szó. – 2005. – szept. 24. – O. 14. – Текст угор. мовою.
20. Horváth, Sándor. Szabálytalan köszöntő : Gortvay Erzsébet születésnapjára / S. Horváth // Kárpáti Igaz Szó. – 1995. – szept. 16. – O. 4 : fotó. – Текст угор. мовою.

Вересень: 24

ДМИТРО МИХАЙЛОВИЧ ФЕДАКА

80-річчя від дня народження відомого літературознавця,
видавця (1940–2016)

Дмитро Михайлович Федака народився 24 вересня 1940 р. в с. Кальник Мукачівського району. Він – особистість, яка на ниві літератури, освіти, духовності не лише Закарпаття, але й всієї України висіяла не одну жменю добірного зерна – розумного, доброго, вічного. Він – літературознавець, критик, редактор, педагог, громадсько-культурний діяч. Таким його запам'ятали, таким він залишився у серцях

наших краян, співвітчизників, письменників, громадсько-культурних діячів з різних областей України, Словаччини, Польщі, Румунії, Угорщини, з якими його єднала активна робота на ниві української культури, духовності.

Я вдячний долі, що звела мене з ним у роки роботи в республіканському видавництві “Карпати” у 80-ті рр. вже минулого століття. Я мав щастя бачити спілкування Дмитра Михайловича із видатними майстрами художнього слова: Іваном Чендеєм, Петром Скунцем, Юрієм Мейгешом, Юрієм Шкробинцем, Дмитром Павличком, Романом Лубківським, Степаном Пушиком, Олексою Мишаничем... Вони радилися з ним у процесі написання твору, довіряли найсвіжіші рукописи, прислухалися до поради.

На думку Дмитра Федаки зважали і керівники видавництва “Карпати”, і тоді всемогутнього Держкомвидаву УРСР та Держкомвидаву СРСР. Такого знавця літератури, як він – крайової, вітчизняної, європейської і світової годі було шукати! З його ініціативи й безпосередньої участі з’явилась унікальна бібліотека “Карпати”, яку готували і випускали в світ Ужгородське видавництво “Карпати” і Львівське “Каменярь”. У її рамках побачили світ твори визначних письменників Карпатського регіону і книги вітчизняних та зарубіжних майстрів художнього слова на Карпатську тематику.

Уважно перечитуючи практично всі рукописи, що надходили в редакцію художньої літератури видавництва “Карпати” з трьох областей – Закарпатської, Івано-Франківської, Чернівецької, індивідуально працюючи з авторами, тримаючи руку на пульсі поточного видавничого процесу, він ініціював і особисто реалізував цілу низку надзвичайно цікавих і важливих проєктів. Серед них – єдина поки що антологія поезії про Закарпаття “Я дарую тобі пісню”, збірники “Гори в шинелях”, “Нас братерство навіки єднає”. До речі, Дмитро Федака започаткував у “Карпатах” видання серії книжок-мініатюр, яку підхопили й продовжили інші видавництва України.

Якщо скласти відредаговані й упорядковані ним книжки, що вийшли тільки у видавництві “Карпати”, вийшла б надзвичайно солідна бібліотека, яка достойно збагатила наші духовні надбання кількісно і якісно.

Не можна не згадати з якою увагою і турботою ставився він до творчої молоді. У 60–70-ті роки склалася вкрай непроста ситуація з випуском перших збірок молодих авторів. А наплив рукописів був просто фантастичний! Щоб вирішити цю проблему, Дмитро Михайло-

вич запропонував випустити збірники творчості молодих. Так у літературному потоці 70–80-их років появились: “Перевал”, “Новоліття”, “Суцвіття”, “Калиновий спів”, “Сонячний годинник” та ін. Відтак саме за його сприяння вийшли в світ перші збірки тодішньої молоді літературної генерації: Дмитра Кешелі “Дерево зеленого дощу”, Миколи Матоли “За білими веснами”, Івана Петровція “Знак весни”, Петра Ходанича “Тиждень у горах”, Юрія Шипа “Бита карта”, Христини Керити “Березневі заручини”, буковинців Богдана Бунчука “Вхідчини” та Марії Матіос “Живиця”, івано-франківців Ярослава Яроша “Ярінь”, Орисі Яхневич “Я іду” та Неоніли Стефурак “Мелодія краплин” та ряд ін. Справжнє сузір’я дебютів! Тож сьогодні нічого дивуватися, що десятки провідних сучасних письменників вважають Дмитра Федаку своїм хрещеним батьком у літературі.

Звичайно, щоб охопити весь доробок Дмитра Федаки за період його роботи у видавництві “Карпати”, потрібна солідна монографія. Та він, син істинного трудівника, неперевершеного майстра-тесляра із села Кальник, що на Мукачівщині, якого й досі в навколишніх селах згадують з любов’ю й повагою, не зупинявся на досягнутому. Він достойно примножив свій творчий доробок, працюючи у ВАТ “Видавництво “Закарпаття”, де теж сприяв реалізації цілої низки видань, що склали унікальну серію “Письменство Закарпаття”. У ній вийшли друком у п’яти томах “Історія карпатських русинів” Михайла Лучкая, щоденник-спогади Василя Гренджі-Донського “Щастя і горе Карпатської України”, публіцистики “Я теж українець”, вибрані твори Августина Волошина, Олександра Духновича, Олександра Павловича, Юлія Боршоша-Кум’ятського, Андрія Патруса-Карпатського, Зореслава, Федора Потушняка та ряд інших книг, які спрагло чекало не одне покоління закарпатців.

Творчий ужинок Дмитра Федаки суттєво збагатила антологія поезії та малої прози українських письменників Словаччини “Під синіми Бескидами”. Упорядкування, редагування, роботу над примітками здійснив сам особисто. Він же і автор глибокої передмови до неї “Літературні устремління Духновичевого краю у ХХ столітті”.

Згодом, упродовж кількох років до останнього подиху з таким же творчим піднесенням, повною самовіддачею працював у видавництві “TIMPANI”. І знову нові книжки, нові імена. І в тому ж невпинному ключі, коли кожне нове видання – явище і знахідка. Особливо активною і результативною була його творча співпраця з відомим прозаїком, головою Спілки українських письменників Словаччини,

головним редактором журналу “Дукля” Іваном Яцканином. Дмитро Федака був редактором кількох книг Івана Яцканина, а також найповніших однотомників вибраних поезій Степана Гостиняка, Іллі Галайди, Йосипа Збіглей та ряду інших українських письменників Пряшівщини. Неспроста Дмитра Федаку з великою пошаною у знак віддяки за вагомую творчу співпрацю було прийнято почесним членом Спілки українських письменників Словащини.

У розмаїтті творчої спадщини Дмитра Федаки багато унікальних книг. Серед них – блискучий літературний портрет “Олександр Духнович. Сходинки у безсмертя”, який відзначено обласною літературною премією імені Федора Потушняка. Вершинною його книжкою стало видання “Українське красне письменство Закарпаття”. До неї увійшли стислий огляд художньої літератури краю він найдавніших часів та літературні портрети й ескізи творців українського художнього слова ХІХ ст., письменників, творчість яких розквітла в 20–30-ті рр. ХХ ст., представників літературного цеху краю повоєнного часу і нинішніх днів.

На жаль, це була лебедина пісня незабутнього Дмитра Михайловича, яка обірвалася 11 жовтня 2016 р.

Дмитро Федака належав до когорти тих роботящих людей, які ніколи не очікують за свою самовіддану працю аплодисментів, офіційних похвал чи визнань. Вони – істинні трудівники духовної ниви – з апостольською щирістю і любов’ю виконують свій, визначений Всевишнім чин. Відзнаки, почесні премії, орден “За заслуги ІІІ ступеня”, якими він був удостоєний за життя, часто навіть із властивим йому добрим жартівливим словом, мовляв, час скаже своє вирішальне слово. Стосовно Дмитра Федаки, то з кожним роком час все настирливіше нагадує наскільки гостро його не вистачає у сьогоднішні.

Василь Густі

Джерельні приписи:

1. Федака, Д. М. Олександр Духнович. Сходинки у безсмертя / Д. М. Федака ; Закарпат. обл. орг. Нац. спілки краєзнавців України. – Ужгород : ТІМРАНИ, 2013. – 132 с. : іл.
2. Федака, Д. М. Українське красне письменство Закарпаття : літ. портрети й ескізи / Д. М. Федака. – Ужгород : ТІМРАНИ, 2016. – 588 с.

3. Боршош-Кум'ятський, Юлій Васильович. З наказу роду : твори / Ю. В. Боршош-Кум'ятський ; вступ. ст., підготов. текстів, слов. та прим. Д. Федаки. – Ужгород : Закарпаття, 2005. – 552 с. : портр.
4. Видавництво “Закарпаття” : штрихи історії і сьогодення / упоряд. Д. М. Федака. – Ужгород : Закарпаття, 2001. – 62 с. : фот. кольор.
5. Галайда, Ілля Павлович. Вибрані твори : поезія, проза, літ. критика / І. П. Галайда ; упоряд., передм., прим. Д. М. Федаки. – Ужгород : ТІМРАНІ, 2016. – 636 с. : портр.
6. Гренджа-Донський, Василь Степанович. Щастя і горе Карпатської України : щоденник : Мої спогади / В. С. Гренджа-Донський ; ред., упоряд. Д. М. Федака ; вступ. ст. В. І. Ільницький ; Д. М. Федака. – Ужгород : Закарпаття, 2002. – 514 с. : портр., фот.
7. Духнович, Олександр Васильович. Вибрані твори / О. В. Духнович ; упоряд., вступ. ст., підготов. текстів, прим. Д. М. Федаки. – Ужгород : Закарпаття, 2003. – 568 с. : портр.
8. Заспіваймо собі : пісенник / упоряд., передм. Д. Федаки. – Ужгород : Закарпаття, 2001. – 201 с. : іл.
9. Збіглей, Йосиф Дмитрович. Вибрані твори : поезія, проза / Й. Д. Збіглей ; упоряд., передм., прим. Д. М. Федаки. – Ужгород : ТІМРАНІ, 2015. – 560 с. : портр.
10. Зореслав. Блакитні ескадри : вибрані твори / Зореслав ; упоряд., підготов. текстів, передм. та прим. Д. М. Федаки. – Ужгород : Закарпаття, 2009. – 432 с. : портр. – (Письменство Закарпаття).
11. Під синіми Besкидами : антологія поезії та малої прози українських письменників Словаччини / упоряд. Д. М. Федака, І. Яцканин. – Ужгород : Закарпаття, 2006. – 560 с. : іл.
12. Потушняк, Федір Михайлович. Мій сад : поезії та драми / Ф. М. Потушняк ; упоряд., підготов. текстів, передм. та прим. Д. М. Федаки. – Ужгород : Закарпаття, 2007. – 576 с. : портр. – (Письменство Закарпаття).

13. Федака, Д. Дмитро Федака: “У Донбасі мене просили розмовляти українською”. Найвідоміший закарпатський книгороб – про цікавинки свого життя : [інтерв'ю / вів О. Гаврош] / Д. Федака // Старий Замок. Паланок. – 2008. – 17-23 лип. – С. 18. ; Старий Замок. Паланок. – 2008. – 24-30 лип. – С. 8.

14. Федака, Д. М. Берегиня нашої культури : [про вчену-карпатознавку – О. Рудловчак] / Д. М. Федака // Наш рідний край. – 1999. – № 6-7 (лют.-берез.). – С. 24 : портр.
15. Федака, Д. М. Журавлині ключі Івана Яцканина : [слов. письменника з Пряшівщини] / Д. М. Федака // Карпат. Україна. – 2015. – 22 серп. – С. 2-3 : фот.
16. Федака, Д. М. Труди і дні краянина, нині українського публіциста і письменника США : до 75-річчя від дня народж. П. Часта / Д. М. Федака // Трибуна. – 2014. – 20 черв. – С. 4, 6 : фот.

17. Михайлюк, П. Вечір з нагоди 70-річчя Дмитра Федаки : [літературознавець, видавець, педагог] / П. Михайлюк // Календар “Просвіти” на 2011 рік / Закарпат. крайове культ.-освітнє т-во “Просвіта” ; уклад. П. М. Федака, П. П. Федака. – Ужгород, 2011. – С. 99.
18. Пам’яті Дмитра Федаки : [літературознавець, видавець, педагог] // Календар “Просвіти” на 2017 рік / Закарпат. крайове культ.-освітнє т-во “Просвіта” ; уклад. П. М. Федака, П. П. Федака. – Ужгород, 2017. – С. 152-153 : портр.
19. Сенько, Іван. Долаючи сходинки за сходинкою : до 75-річчя від дня народж. Д. Федаки / І. Сенько // Дукля. – 2015. – № 5. – С. 56-60 : портр.
20. Сенько, Іван Михайлович. Коли жниве щедро осінь : до 70-річчя від дня народж. Д. Федаки / І. М. Сенько // Трибуна. – 2010. – 2 жовт. – С. 13.
21. Світлій пам’яті Дмитра Федаки : [некролог ; літературознавець, видавець, педагог] // Новини Закарпаття. – 2016. – 15 жовт. – С. 15 : фот.
22. Хланта, Іван Васильович. Його жниво : між нами живе людина, яка не дає вмерти книзі : [до 70-річчя Д. Федаки] / І. В. Хланта // Новини Закарпаття. – 2010. – 25 верес. – С. 20.
23. Федака Дмитро Михайлович : літературознавець, книговидавець // Верховина. Волівщина-Міжгірщина. – Ужгород : ТІМΠΑНИ, 2017. – С. 450 : портр.
24. Його жниво : Д. Федака ; [літературознавець, критик] // Хланта, Іван. Відлуння літературного Закарпаття / Іван Хланта. – Ужгород : Патент, 2017. – С. 636-644 : портр., фот.
25. Хланта, І. В. Федака Дмитро Михайлович : [книговидавець, редактор, літературознавець] / І. В. Хланта // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 337-338 : портр.

Вересень: 29

ЛЕВКО ДОВГОВИЧ

85-річчя від дня народження українського культурного та громадського діяча Словаччини та європейської діаспори (нар. 1935)

Коли 29 вересня 1935 р. в Ужгороді в родині греко-католицького священника й учительки після первістка-донечки народився син Левко (Леонтин), навряд чи міг хтось передбачити, яка неймовірно складна і неординарна доля йому судилася. Він пройшов крізь важкі випробування, ще дитиною відчув тягар відповідальності за рідних, тричі уникав смертної кари, більшу частину свого життя знаходився під наглядом органів держбезпеки з тавром українського буржуазного націоналіста. Але не скорився, не зрадив, все своє життя присвятив українській національній ідеї і нині не полишає своїх натхненних трудів.

Батько Левка, о. Євген Довгович (1905–1969), походив зі священницько-учительського роду. Зокрема, молодший брат його діда, о. Василь Довгович (1783–1849), був відомим закарпатським філософом, священником і поетом, членом Угорської Академії наук. У 1848 р. він очолив повстання своїх парафіян, які вигнали графа Шенборна з його ошатного замку (нині санаторій “Карпати”). Дідусь Левка по батьківській лінії, Діонісій Довгович, був професором фізики й математики у Мукачівській гімназії. Бабуся ж походила з роду Грабарів і доводилася племінницею відомому художнику й мистецтвознавцю Ігорю Грабару. Так само до знаної родини належала і мати Левка Довговича Анізія Сільвай. Її батько Нестор Сільвай був греко-католицьким священником, внуком Івана Сільвая – відомого греко-католицького священника, письменника-будителя (псевдонім Уриіл Метеор), який увійшов в історію літератури Закарпаття ХІХ ст. як борець проти мадяризації та асиміляції закарпатоукраїнців. У роду Сільваїв було багато талановитих музикантів. Зокрема, Уриіл Сільвай керував хором ужгородських богословів, його брат Сіон – сільським хором у с. Тур’я Ремети. Андрій і Ксенія Сільваї були солістами Закарпатського народного хору. А мати Анізії, Ольга Пузо, походила зі збіднілого шляхетського роду Пузо з Галичини.

Перші два роки свого життя Левко провів у мальовничому с. Вільшинках під Полониною Руною (нині Перечинського району), де його батько в 1931–1937 рр. служив парохом. У 1937 р. о. Євген Довгович отримав парафію в селі Лінці Ужгородського району, і до 1944 р. родина мешкала там. Для малого Левка це був найщасливіший і найбезтурботніший період. Там він познайомився з давніми звичаями і народними традиціями нашого народу, залюбки відвідував вечорниці, долучався до веселих Великодніх забав. Попри поширені у деяких священницьких сім'ях “панські звичаї” батьки ніколи не забороняли Левкові та його старшій сестричці Олівії товаришувати з сільськими ровесниками. Навпаки, дітей змалечку привчали до праці – будили вдосвіта для роботи на городі, випасання худоби, догляду за пасікою. За ці роки у родині Довговичів народилися ще дві донечки – Георгія й Едіта.

У 1942 р. Левко пішов до сільської народної школи, де вчителював освічений педагог з Пряшівщини Теодор Ройкович. Походив він зі славного роду Ройковичів, серед яких були священники, вчителі, лікарі. Вчитель разом із о. Євгеном залучали сільську молодь для постановки вертепу, одноактних п'єс тощо. Втім, як і багато інших, він покинув наш край з приходом сюди радянських військ у жовтні 1944 р. Пізніше за публічні протести проти ліквідації греко-католицької церкви в Словаччині Теодора Ройковича було ув'язнено, що завжди підірвало його психічне здоров'я.

1944 р. став переломним і в житті родини Довговичів. У листопаді, рятуючись від арешту НКВС, о. Євген втік до Чехословаччини. Дружина залишилася сама з чотирма дітьми на руках, меншій донечці ще й року не було. У село прийшов інший священник, тож сім'я ще й позбулася даху над головою. На щастя, Анізії Довгович дістався від її матері старенький дерев'яний будиночок в с. Тур'я Реметах. Туди родина і переселилася у 1945 р. Жилося важко. “Неблагонадійна” сім'я знаходилася під пильним оком органів НКВС (потім КДБ). Як дружині втікача Анізії Довгович заборонили вчителювати, то ж працювала прибиральницею, погоджувалася на будь-яку роботу, аби прогудувати дітей. Допомогали продуктами колишні односельці з Лінців і Вільшинок. А під час літніх вакацій Левко наймався до заможних селян – за харч, два мішки картоплі, центнер пшениці. Не маючи ще й 10 років, він взяв на свої дитячі плечі нелегку ношу годувальника.

Неприємності підстерігали Левка і в школі. Із приходом нової влади школи поповнилися свіжими кадрами – дружинами радянських

офіцерів, військових лікарів тощо. Вони викладали здебільшого російською мовою – школярі їх зовсім не розуміли – і часто зверхньо ставилися до місцевого населення. Це викликало ще неусвідомлений протест у сина греко-католицького священника-втікача.

Батько намагався допомогти родині потрапити до Чехословаччини нелегально. У липні 1946 р. старшій доньці Довговичів Олівії вдалося таємно перетнути кордон. Слідом за нею готувався до втечі і Левко, але ледь не потрапив до рук прикордонників, тож вирішив не ризикувати. Ще до однієї такої спроби (на вмовляння Євгена Довговича) сім'я вдалася восени того ж року. Але прикордонні ліси на той час кишіли вовками, і вирушати в таку небезпечну путь із двома маленькими дівчатками Левко з матір'ю не наважилися.

Переймаючись майбутнім дітей, влітку 1948 р. Анізія Довгович продала хату у с. Тур'я Реметах і придбала житло в Ужгороді – одну кімнатку в будинку на Підвальній вулиці (нині вул. А. Волошина), власником якого був далекий родич Довговичів, успішний ужгородський адвокат і талановитий співак-тенор Василь Петрецький. Левко записався до середньої школи № 1 ім. Т. Г. Шевченка (тоді чоловічої). Пішла до школи і його сестричка Георгія. А на садочок для молодшої Едіти, як і на музичну школу, де в Левка виявили неабиякі творчі здібності, грошей у нужденної родини не було. Життя у місті, без сільських підробітків і допомоги парафіян, стало ще скрутнішим. Натомість глухе невдоволення колективізацією, ліквідацією греко-католицької церкви (особливо вбивством о. Теодора Ромжі), репресіями й ув'язненнями ширилося серед краян, а надто серед студентів Ужгородського університету й учнів старших класів. “Найгарячіші голови” потай збиралися під мурами Ужгородського замку, добували зброю, ділилися інформацією. Був серед них і Левко, який разом із друзями виготовляв і поширював антирадянські листівки.

За будь-якими проявами невдоволення владою пильно стежили агенти НКВС. І наслідки не забарилися. 2 лютого 1950 р. “антирадянську групу” у складі Олександра Чурговича, Олексія Київовича та Леонтини Довговича забрали до слідчої в'язниці. Під час допитів у Левка ще й виявили зброю. Так для підлітка почалися “сталінські університети”. Військовий трибунал Прикордонних військ МВС Закарпатського округу, зважаючи на молодий вік підсудного – 14 років – “застосував до нього найнижчу міру покарання” і присудив 10 років позбавлення волі. Його старші побратими отримали по 25 років таборів.

Левко Довгович відбував покарання у таборі для малолітніх злочинців “Конвеєр” на півострові у Білому морі (Архангельська обл.). Працював на лісопилці, потім слюсарем, згодом за відмінне навчання у школі при колонії отримав роботу в бібліотеці. Увесь цей час юнак планував утечу – за півтора року викопав шестиметровий тунель з-під школи і влітку 1952 р. здійснив свій намір. Затримали його на п'ятий день. За спробу втечі і знайдені у нього памфлети на Сталіна Довговича засудили на подальші десять років. У 1953 р., всупереч амністії неповнолітніх в'язнів після смерті Сталіна, Л. Довговича як кілька разів засудженого політичного в'язня перевезли з Молотовська до режимного табору на Воркуту на шахту № 29. Бунтівна вдача Левка і тут виявилася повною мірою: за активну участь у повстанні політв'язнів на шахтах Воркути його засудили до розстрілу. Від вищої міри покарання юнака знову врятувало неповноліття – ще не досяг 18-річного віку. Замінили вирок десятима роками каторги і роком в'язниці суворого режиму. Так він опинився за Байкалом.

Ви можете собі уявити 16-літнього хлопчину, в якого попереду ще 34 роки неволі в найсуворіших таборах ГУЛАГу? Залишається лише подивуватися силі духу і невичерпному оптимізму нашого земляка, який у найскрутніші моменти свого життя складав націоналістичні вірші й пісеньки, зашиваючи їх у куфайку. Навесні 1954 р. Левко Довгович потрапив до спецтабору № 22 Іркутської області, де учасників політичних страйків не змушували працювати. Там на юнака звернув увагу колишній головний диригент Одеського оперного театру Леонід Іщенко (також політв'язень) і заходився вчити молодого хлопця мистецтву диригування. Так утворився табірний хор із українців, литовців та естонців, а Левко Довгович вперше спробував себе як хормейстер. Тоді ж лікарі виявили у Довговича туберкульоз легень. Досі він у таборі щоранку грав на кларнеті, але через хворобу мусив відмовитися від цього інструменту і написав листа матері з проханням надіслати йому скрипку. Це була єдина передача, отримана Левком з дому протягом шести з половиною років ув'язнення.

Дуже пам'ятним для Левка Довговича став перший диригентський досвід. Було це у березні 1955 р. на концерті, присвяченому Тарасу Шевченку. Щоб артистів не звинуватили у “націоналізмі”, до програми крім шевченкових творів включили п'єсу А. Чехова “Зловмисник”. Керівництво таборів поблажливо ставилося до мистецької діяльності ув'язнених, сподіваючись, що так вони матимуть менше часу на “політичні штучки” – страйки чи голодування.

У травні 1956 р., під час “хрущовської відлиги”, Левка Довговича було звільнено на поруки рідних. По поверненню в Ужгород Левко за підтримки Євгена Шерегія вступив до музичного училища на хормейстерський відділ. Однак у березні 1957 р. йому з матір'ю та сестрами вдалося напівлегально виїхати до батька в Чехію. Євген Довгович на той час встиг відбутися дворічне ув'язнення за відмову переходити у православ'я. Маючи, як і переважна більшість священників, “вовчий” паспорт, він працював на залізниці в м. Дечін (Північна Чехія). Левко хотів осісти на Пряшівщині, але тамтешня атмосфера була несприятливою для колишнього в'язня з СРСР. Все ж він активно долучився до української громади Чехії: двічі на тиждень їздив з Дечіна до Праги на репетиції українського хору під керівництвом Ольги Дутко, де виконував обов'язки хормейстера, але зарплати за це не отримував.

Шукаючи вихід із ситуації, Довгович вивчився на дантиста у середній медичній школі і почав працювати за фахом в м. Усть-над-Лабем. Коли ж політична ситуація покращилася, переїхав до Пряшева. Працював у Піддуклянському українському народному ансамблі та Окружному осередку освіти (1963–1965); був методистом для дитячих та молодіжних хорових колективів і драмгуртків в Окружному комітеті Культурного союзу українських трудящих Чехословаччини (ОК КСУТ) і завідувачем Українським клубом “Руського дому” в Пряшеві (1965–1971). Це були творчо плідні роки. Зі студентів українських середніх шкіл Пряшева Довгович заснував молодіжний ансамбль “Весна” (1965), в якому крім хору, оркестру й танцювальної групи, була і драматична секція. За шість років існування колектив дав понад 150 концертів, а до його діяльності долучилося 640 українських дівчат і хлопців. Ансамбль мав добру славу, гастролював у Польщі й Україні.

У “Весні” Левко зустрів і свою майбутню дружину – Олену Сувак із с. Пстрина Свидницького округу. Пара побралася у 1969 р., за рік вже мала первістка Святослава, у 1973 в сім'ї народився Ігор, а в 1977 р. – Роман. Оленка стала для чоловіка вірною подругою і соратницею, підтримувала у важкі часи, забезпечувала родину, коли в Левка виникали труднощі з роботою. Паралельно Левко Довгович створив і керував іншими колективами. Зокрема, його зусиллями у Кошицях у 1967 р. з'явилася “ДУМКА” (“Драматичний український молодіжний колектив аматорів”), а в 1968 р. ним засновано український хор “Ластівка” і поновлено діяльність церковного хору при греко-католицькому кафедральному храмі. Також Левко Довгович став ініціатором традиційних українських “Маланських вечорів” (зустріч

Нового року за Юліанським календарем). Всі ці проєкти одразу набували популярності, що дуже не подобалося тамтешній українській партноменклатурі – як це “тричі судимий політичний в’язень радянських таборів нині виховує соціалістичну молодь Чехословаччини?! Це ж абсурд!”. І в 1971 р. керівництво КСУТ звільнило Довговича за те, що “виховував молодь в націоналістичному дусі”. Так само з політичних причин, попри успішне навчання, Довговича буквально перед останнім державним іспитом відрахували з філософського факультету Університету П. Й. Шафарика у Пряшеві. Втім, освіту він таки завершив, але в Карловому університеті в Празі (1974 р.). Там його дипломну роботу з української мови прирівняли до докторської дисертації. Втім, без рекомендації керівників комуністичного осередку не дозволили захистити науковий ступінь доктора філологічних наук, а ступінь магістра визнали аж після Оксамитової революції в Чехословаччині у 1989 р.

Власне, від самого приїзду в Чехословаччину і до 1989 р. Левко Довгович перебував під суворим наглядом органів держбезпеки, час від часу його викликали на допити, а згодом і його дружину. Згідно із місцевим законодавством Левко Довгович після п’яти років проживання у Чехословаччині подав документи на отримання громадянства. Але міністерство внутрішніх справ йому відмовило. Колишнього в’язня ГУЛАГу у країні соціалістичної співдружності розцінювали як “українського буржуазного націоналіста” і ворога комуністичної ідеології. Тож Левко Довгович 40 років прожив у цій країні з радянським паспортом, не мав права виїзду за кордон (і члени родини так само) і лише у 1997 р. нарешті отримав громадянство Словацької Республіки.

Втративши роботу у Пряшеві, Довгович із родиною перебрався до Кошиць. Через заборону працювати в українській культурній царині, Левко наступні п’ятнадцять років свого життя (1971–1985) пов’язав із сферою будівництва, аж поки не вийшов на пенсію по інвалідності (туберкульоз легенів, здобутий у сибірських таборах). І лише в 1985 р. керівництво КСУТу “великодушно” дозволило Довговичу заснувати український хоровий колектив “Карпати”, який успішно діє і по сьогодні, не маючи конкурентів серед інших самодіяльних українських колективів Словаччини. Хор тісно співпрацює з відомими артистами й мистецькими колективами Словаччини й України, а з гастрольними поїздками вже побував у багатьох країнах Європи. Міністерство культури України надало кошицьким “Карпатам” звання “Український

народний аматорський хор” як єдиному українському колективу Європи за межами України.

У 1989 р. Л. Довговича було повністю реабілітовано, що сприяло поживленню його діяльності в галузі культури. З 1991 по 2004 рр. він був головним організатором Міжнародних фестивалів духовної пісні східного обряду у Кошицях.

З 1991 р. Л. Довгович є головою Крайової пластової старшини Словаччини. Український “Пласт” під керівництвом Довговича за активної підтримки його дружини та синів щороку влаштовує літні пластові табори, а з 1993 р. ще й Літню школу україністики.

У 1994 р. Л. Довгович стає першим заступником президента Європейського конгресу українців, а в 1997–2005 рр. – президентом ЕКУ. За високу активність під час перебування на цих посадах у 2005 р. його обрано Почесним членом Президії ЕКУ. Долучився Довгович і до Світового конгресу українців та Української всесвітньої координаційної ради.

За подвижницьку працю на ниві збереження українства у Словаччині та в світі Л. Довговича було нагороджено низкою високих відзнак, в т. ч. орденом Президента України “За заслуги” 3 ст. (2007), медаллю св. Володимира Великого (1999), медаллю Братства ОУН–УПА (2008), орденом “Хрест звитяги” (2010) та ін.

Попри те, що у Кошицях нема школи з українською мовою навчання, сини Олени і Левка Довговичів вирости свідомими українцями – батько ретельно займався з дітьми і змалечку привив їм любов до рідної мови, літератури, історії. Святослав став журналістом, Ігор отримав музичну освіту (наразі працює головним диригентом Кошицького державного театру опери й балету). Обидва допомагають батькові в роботі з хором “Карпати”. Молодший син Роман обрав фах юриста.

У 2013 р. Левко Довгович видав у Пряшеві книжку своїх спогадів “Хроніка життя політичного в’язня № 2А 424”, що вийшла у двох версіях – українською та словацькою мовами. Відомий словацький фольклорист і науковець українського походження Микола Мушинка назвав цю об’ємну (понад 500 сторінок!) книгу “без перебільшення найвизначнішим твором української мемуарної літератури Словаччини, але й одним з найвизначніших творів загальноукраїнської мемуарної літератури”.

Таїсія Грись

Джерельні приписи:

1. Довгович, Левко Євгенович. У песимізі знаходити оптимізм : від в'язня № 2А 424 – до президента Європейського Конгресу українців : спомини / Л. Є. Довгович ; вступ. сл. С. Довгович. – Ужгород : Карпати, 2017. – 544 с. : кольор. іл.
2. Довгович, Левко. Хроніка життя політичного в'язня № 2А 424 / Л. Довгович ; вступ. сл. С. Довгович. – Пряшів : NITECH, s. r. o., 2013. – 520 с. : фот. кольор.

3. Десять років демократії (1989–2000). Здобутки і втрати / уклад. Л. Довгович. – Ужгород : Колір прінт, 2002. – 115 с.
4. Молодіжні організації русинів-українців на Словаччині, 1928–2008 : зб. матеріалів міжнар. наук. семінару про діяльність молодіж. орг. русинів-українців на Словаччині в роках 1928–2008 / Л. Бабота [та ін.] ; упоряд. Л. Довгович. – Кошиці, 2008. – 210 с. : іл. + табл. – Бібліогр. у підрядк. прим.
5. Український мішаний хор “Карпати” – 20 років = 20 rokov Ukrajinského miešaného zboru Karpaty / упоряд. Л. Довгович ; підгот. матеріалів І. Бача [та ін.]. – Кошиці, 2005. – 116 с. : портр., фот. – Текст укр., англ. мовами.
6. Український мішаний хор “Карпати” Кошиці – 15 = Ukrajinsky miesany zbor Karpaty Kosice / упоряд., худож. керівник і диригент Л. Довгович ; підгот. матеріалів І. Бача [та ін.]. – Кошиці, 2001. – 72 с. : фот.

7. Гамкало, І. Д. Довгович Левко : [укр. хоров. диригент і культур.-освіт. діяч у Словаччині] / І. Д. Гамкало, М. І. Мушинка // Енциклопедія Сучасної України. Т. 8 : Дл – Дя ; Додаток : А - Г. – К., 2008. – С. 177 : фот. – Бібліогр. наприкінці ст.
8. Довганич, Омелян. Левко Довгович: штрихи до життя і діяльності : [диригент] / О. Довганич // Календар “Просвіти” на 2007 рік / Закарпат. край. т-во “Просвіта”. – Ужгород, 2007. – С. 113-115 : портр.
9. Довгович, Левко. Визначний працівник на ниві української культури (з прощальної промови Левка Довговича на похороні Ю. А. Шерегія 1 червня 1990 року у Братиславі) / Л. Довгович // Календар “Просвіти” на 1997 рік / Закарпат. край. т-во “Просвіта”. – Ужгород, 1997. – С. 32-34.

10. Мушинка, Микола. Бунтар із серцем музиканта : до 75-ліття Л. Довговича : [диригент] / М. Мушинка // Нове життя. – Пряшів. – 2010. – 24 верес. – С. 4 : фот.
11. Мушинка, Микола. Від смертної кари Левка Довговича врятувало його неповноліття : [про громад. діяча Закарпаття та Пряшівщини] / М. Мушинка // Новини Закарпаття. – 2015. – 19 верес. – С. 14.
12. Мушинка, Микола. Серпантини життя : до 75-ліття Л. Довговича : [про диригента] / М. Мушинка // Громада. – 2010. – № 5 (верес.-жовт.). – С. 16-17 : фот. – Бібліогр. наприкінці ст.
13. Мушинка, Микола Іванович. Серпантини життя : до 75-ліття Л. Довговича : [про греко-католиц. священника] / М. І. Мушинка // Фест. – 2010. – 23-29 верес. – С. 14.
14. Мушинка, Микола. 14-річного закарпатського хлопця від кари смерті зберегла... малолітність : (до 80-ліття Л. Довговича (29.9.1935)) : [про диригента] / М. Мушинка // Дукля. – 2015. – № 5. – С. 61-64 : портр.
15. Орос, Іван. Чотирнадцятирічний терорист, керівник табірному хору, подвижник : [диригент, громад. діяч, голова Європ. конгр. українців Левко Довгович] / І. Орос // Вісті Ужгородщини. – 2015. – 3 жовт. – С. 6.
16. Рац, Віталій. Левко Довгович завітав до Ужгорода : [про презентацію кн. спогадів авт. "Хроніка життя політичного в'язня № 2А 424" в Закарпат. ін-ті післядиплом. освіти] / В. Рац // Культуролог. джерела. – 2016. – № 1. – С. 8 : фот.
17. Стойка, Марія. У песимізмі він намагався бачити оптимізм : [презентація кн. Л. Довговича "Хроніка життя політичного в'язня №2А 424" в Ужгород. коледжі культури і мистецтв] / М. Стойка // Культуролог. джерела. – 2015. – № 4. – С. 20-21 : фот.
18. Федака, Михайло. В його душі – назавжди Україна : до 75-річчя Л. Довговича : [кер. та диригент укр. мішаного хору "Карпати" у Кошице (Словаччина)] / М. Федака // Трибуна. – 2010. – 16 жовт. – С. 13 : фот.

УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

75 років від заснування (1945)

Вперше ідею про створення університету в нашому краї висунуто під час революції 1848 р., на Слов'янському з'їзді в Празі, де вимагалось, щоб угорські русини “могли собі заснувати... горожанські, богословські і учительські семінарії, потім інститути вищі – гімназії, ліцеї, академії, політехнічну школу і університет”.

24 грудня 1919 р. тимчасовий орган влади в краї Директоріум вирішив: “З метою розвитку нашої народної мови та народної культури директоріум вважає обов'язково необхідним заснувати в Ужгороді руський університет”. Але 23 січня 1920 р. празький Інститут педагогіки відхилив цю ідею через економічні труднощі та брак педагогічних кадрів. Причини були об'єктивними, але вони точно так існували і в 1945 р., коли виш таки відкрили. Отже, справа була не лише в них. В середині двадцятих вимоги місцевого вишу стають все масовішими, але освітнє відомство ЧСР продовжило зволікати. 1927 р. товариство вчителів горожанських шкіл прийняло у Мукачеві рішення: “Відкрити в Ужгороді український університет”. Віцегубернатор А. Розсипал виявився відвертішим за попередні інстанції: “я категорично проти організації університету в Підкарпатській Русі як з міркувань відсутності матеріальної бази, так і політичних”. На повен голос прозвучала вимога про вищий навчальний заклад на з'їзді товариства “Просвіта” 17 жовтня 1937 р. в Ужгороді, куди зібралися десятки тисяч краян. Коли Підкарпаття отримало автономію, було утворено комісію Українського академічного комітету в Празі. 27 жовтня 1938 р. вона розглянула проєкт організації Українського університету в Карпатській Україні з чотирма факультетами: філософський (відділи гуманітарний і природничий), правничий (шістнадцять кафедр), господарський (три відділи), медичний. 9 березня 1939 р. розроблено “Проєкт закону про заснування в Хусті Українського державного університету”. Це мав бути один з перших законів, прийнятих Соймом Карпатської України, виш мав запрацювати з 1 жовтня 1939 р. В роки Другої світової у Празі працював Український вільний університет, де ректором певний час був А. Волошин. По війні його планувалося перенести до Ужгорода.

Але розв'язувати проблему вишу довелося вже новій владі – Народній Раді Закарпатської України. 5 грудня 1944 р. вона прийняла декрет “Про організацію вищих шкіл на Закарпатській Україні”, де, крім університету, передбачалися ще лісогосподарський та агрономічний інститути. 20 липня 1945 р. прийнято спільну партійно-урядову постанову Закарпатської України про утворення університету. За нею замість будинку “Просвіти” вишу передавалися приміщення навпроти – будинки № 1, 3, 6, 8 і 10 по пл. М. Горького (нині вул. Підгірна). Перший з них – приміщення колишньої гімназії, де налічувалося 15 аудиторій, актовий, фізкультурний і два читальних зали. Під гуртожиток для студентів і квартири для викладачів було надано п'ятиповерхівку по вул. Жовтневій, 46 (нині вул. А. Волошина, 54). До 10 серпня планувалося відселити всіх мешканців цих будинків, звільнивши 35 квартир для педагогів. Навчання мало початися 1 жовтня.

Набрати студентів виявилось непросто. В Ужгороді встановили план прийому на рівні 240 осіб – по 60 на факультет, набір почали з 20 липня. Київ зменшив цю цифру до 180. Подало заяви 256 осіб, причому 142 бажали стати медиками. Після 15 вересня почалися вступні екзамени. Було зрозуміло, що мало хто з абітурієнтів готовий до навчання. Тому 15 жовтня відкрилися спершу підготовчі курси для майбутніх студентів. Там прискореними темпами викладали українську та російську мови, історію і географію СРСР, основи дарвінізму. Паралельно продовжилось формування матеріальної бази вузу. Ще 1945 р. при біологічному факультеті відкрито ботанічний сад (вул. І. Ольбрахта). Катастрофічно не вистачало підручників, викладачів, навіть меблів.

18 жовтня 1945 р. прийнято постанову ЦК КП(б)У і Раднаркому УРСР про відкриття Ужгородського державного університету. Тепер за справу взялися не лише місцеві, а й республіканські власті. 5 листопада новим ректором став хімік А. М. Курішко, вихованець Київського політехнічного інституту. Навчання почалося 1 лютого 1946 р. на чотирьох факультетах. На історичному і філологічному факультетах сіли за парти по 25 студентів, на біологічному – 44, медичному – 66. Викладачів було всього 19. До кінця навчального року число всіх студентів зросло до 168, кількість викладачів зросла на 23 осіб. На 1 липня налічувалося вже 15 кафедр, де працювали 1 професор, 9 доцентів, 14 старших викладачів, 11 викладачів, 8 асистентів. 1946 р. з'явився п'ятий, хімічний факультет, а також вузівський зоомузей. У квітні 1946 р. закладено ботсад.

1947 р. відкрилися перші заочні відділення на історичному і філологічному факультетах. Відбулася перша наукова сесія професорсько-викладацького складу. Вийшов перший том “Наукових записок УжДУ”. Бібліотека почала отримувати обов’язковий примірник кожного книжкового видання, яке лиш виходило в СРСР російською мовою. Університет отримав з багатьох міст устаткування і книжки. 1949 р. у виші створено осередок спорттовариства “Наука”, бібліотеку переведено у колишню єпископську резиденцію по вул. Капітульній, де до її фондів влилися зібрання Ужгородської єпархії, Ужгородського і Мукачівського монастирів. Тоді ж вийшла перша збірка студентських робіт, проте вона не започаткувала стійкої традиції. Лише в шістдесятих з’явилося ще кілька подібних брошур, згодом їх видання відновилося в дев’яностих.

1950 р. університет мав уже чотири навчальні корпуси, гуртожиток та бібліотеку. До наявних факультетів додався шостий – фізико-математичний, куди прийнято 50 студентів. 1951 р. відбувся перший випуск, фінішувало 27 істориків, 20 філологів, 17 біологів (медикам належало провчитися ще шостий рік). Тоді ж започатковано багатотиражку “За більшовицькі кадри” (з 1952 – “Радянський студент”, з 1989 – “Ужгородський університет”). 1953 р. відкрилася аспірантура. Мінвуз затвердив основні напрямки науково-дослідної роботи університету. Вуз почав випускати довідники для вступників. 1954 р. університет знов отримав велику кількість лабораторного устаткування з вишів Росії, наступного 1955 р. такі ж дарунки зробили 20 закладів. Тоді ж до УжДУ приєднано Ужгородський учительський інститут. У зв’язку з цим 1956 р. тут створено кафедру педагогіки (з 1968 р. – педагогіки і психології). 1956 р. відкрито медпункт (з 1966 р. – студентська поліклініка). 1957 р. на Калварії виріс пункт спостереження за штучними супутниками Землі (з 1969 р. – лабораторія космічних досліджень). Почали виходити “Доповіді та повідомлення УжДУ”.

Реформи ставали все масштабнішими, втягували виш у свій неможливий вир. 1958 р. сформовано перший студентський будзагін, який виїхав на цілину. В УжДУ відбулася перша в його історії всесоюзна конференція з квантової теорії поля і теорії елементарних частинок. Виш стає усе масовішим, демократичнішим. 1959 р. на всіх шести факультетах відкрилися вечірні відділення. 1960 р. почав працювати загальнотехнічний факультет, там майбутні інженери вчилися три роки, потім їх переводили в інші виши. Тоді ж працівники УжДУ почали здійснювати відрядження до зарубіжних вишів, найперше було до

В'єтнаму. Залізна завіса трохи підійнялася і 1962 р. на філфаці відкрито відділення іноземних мов. 1963 р. відкрився загальнонауковий факультет з чотирма заочними відділеннями, в тому числі економічним (1967 р. його перейменували на заочний факультет). Підписано першу угоду про співпрацю з зарубіжним ВНЗ – Сегедським педінститутом (Угорщина). На філфаці з'явилося угорське відділення. Натомість ліквідовано військову кафедру у зв'язку з хрущовським курсом на скорочення армії. Перервалися на 50-му томі "Наукові записки УжДУ". Замість них стали видаватися "Тези доповідей та повідомлень УжДУ", які виходили окремо по кожному факультету, але 1967 р. припинилось і це видання.

З середини шістдесятих відмовляються від гонитви за валовими, кількісними показниками в роботі вишу, основна увагу приділяється якості, глибині освіти, наукового пошуку і культурної творчості. 1964 р. започатковано чоловічу хорову капелу, збудовано спортивно-оздоровчий табір "Скалка", з 1967 р. у ньому почав діяти профілакторій. 1965 р. відкрилася перша в університеті проблемна науково-дослідна лабораторія фізики електронних з'єднань (з 1986 р. – фізичної електроніки). Почали видаватися щорічні "Тези конференції молодих вчених". 1966 р. створено науково-дослідний сектор (з 1993 р. науково-дослідна частина) для виконання робіт за господарськими договорами, укладеними з підприємствами області. Тоді ж з'явився факультет іноземних мов (з 1973 р. – романо-германської філології).

УжДУ і далі чуйно реагував на зміни міжнародної і внутрішньої ситуації. 1968 р. відновлено військову кафедру. 1969 р. засновано відділ міжнародних зв'язків. У жовтні 1970 р. почало діяти підготовче відділення, створене на базі Виноградівського заочного факультету УжДУ. До 1991 р. усі, хто здав випускні іспити підготовчого відділення, автоматично зараховувалися до університету, з 1992 р. випускники відділення вступають до вишу на загальних підставах. Посилюється виховна робота. З 1971 р. почалися щорічні екскурсії студентів-істориків містами-героями.

Сімдесяті стають періодом помітного зростання матеріальної бази вишу. 1973 р. закінчено спорудження першої черги спортивного комплексу, УжДУ почав обміни студентськими будзагонами з Кошицьким і Ніредьгазьким вишами. 1974 р. здано гуртожиток № 4 по вул. Північній (нині Університетській), трохи вище почато будівництво аспірантського гуртожитку і навчального корпусу. 1975 р. підготовче відділення переведено до Ужгорода. Започатковано нову форму

співпраці з вишами-партнерами – тижні дружби. 1978 р. створено університетську високогірну біобазу в околицях с. Колочави, що на Міжгірщині. 1980 р. урочисто відкрито новий навчальний корпус, поруч виростає двоповерхова студентська їдальня. На автобусні маршрути, що вели до університету, місто виділило “Ікаруси”, яких тоді ще було небагато. 1 грудня 1980 р. на вул. Кремлівській (нині Капітульній) почало працювати спеціальне конструкторсько-технологічне бюро “Квант”, що займалося переважно розробками з матеріалознавства та оптики. 1982 р. розроблено проєктну документацію на закладку нового ботсаду площею 86 гектарів. 1983 р. створено університетський телецентр, який, зокрема, став показувати батькам абітурієнтів, як їхні діти складають вступні іспити.

З початком перебудови значно ускладнюється структура вузу, вона переорієнтовується на потреби ринкової економіки. Водночас розгортається напружена боротьба за збереження так званих старих, традиційних факультетів і кафедр, які і визначають обличчя класичного вишу, не дають йому загубитися серед новоспечених закладів. 1987 р. заочний факультет реорганізовано в економічний, 1990 р. на ньому створено і стаціонарне відділення. 1988 р. восьмим ректором УЖДУ став його вихованець В. Сливка. Тоді ж створено Центр гунгарології – перший у Східній Європі (поза Угорщиною) і п'ятий у світі. 1990 р. в структурі біофаку засновано лабораторію екології та раціонального природокористування, а на романо-германському факультеті створено відділення румунської мови.

1991 рік став часом рішучого зламу усієї траєкторії розвитку ВНЗ. Відбувається деполітизація навчально-виховного процесу, перепрофілюються окремі кафедри, запроваджуються нові курси. Відкрився інженерно-технічний факультет, який спершу містився у відомчому готелі виробничого об'єднання “Тиса” на вул. Паризької Комуни. Тоді ж започатковано і кафедру правознавства на економічному факультеті, а 1993 р. на базі цієї кафедри створено юридичний факультет. На баланс університету передано колишній Будинок політосвіти, де тепер розмістився економічний факультет. Видано бібліографічний покажчик “Основні праці викладачів та співробітників УЖДУ”. При університеті створено творчу спецшколу. Пізніше її викладачі і випускники стали ядром нового вишу, що зараз має назву Закарпатський державний університет. Та й зараз більшість працівників нового вишу – це кадри, виховані Ужгородським університетом.

1992 р. при виші створено три НДІ: фітотерапії, фізики і хімії твердого тіла, карпатознавства. 1993 р. ліквідовано військову кафедру. Відновлюється випуск періодичних збірників наукових праць, тепер вони звуться "Науковими вісниками" і виходять пофакультетно. 1994 р. на філфаці відкрилося словацьке відділення, а пізніше і відділення журналістики. 1998 р. в структурі юрфаку започатковано відділення соціальної роботи. 1999 р. відкрито нові спеціальності "фізична реабілітація", "політологія", "міжнародні відносини". Почала виходити друга університетська газета "Погляд". Університету передано колишній кінотеатр "Карпати" ("Комсомолец"), в якому створюється центр дозвілля. А 19 жовтня 2000 р. до свого 55-річного ювілею університет отримав статус Національного.

Починаючи з 2000 р. ВНЗ видає щорічний довідник "Випускники УжНУ", де облікуються усі випускники відповідного року. 2001 р. на базі кафедри фізичного виховання створено факультет фізичного виховання і спорту. В 2004 році розпочав роботу факультет міжнародних відносин (раніше працював як філіал факультету міжнародних відносин КНУ ім. Т. Шевченка). 2005 р. відкрито географічний факультет, почала роботу радіостудія "Медіа-перспектива". 2006 р. відкрито факультет суспільних наук, стоматологічний факультет і науково-дослідний інститут засобів аналітичної техніки. 2007–2009 рр. відкрито науково-дослідні інститути: україністики ім. М. Мольнара; мозку; словакістики; політичної регіоналістики, а також лабораторії молекулярної мікробіології та імунології слизових оболонок. 2008 р. відкрито гуманітарно-природничий факультет з угорською мовою навчання. 2010 р. почато перенесення університетської бібліотеки з приміщення єпископської резиденції до головного корпусу УжНУ. 2012 р. створено інститут еколого-релігійних студій. На початку 2013 р. відкрито науково-дослідний інститут Центральної Європи. 7 лютого 2013 р. до УжНУ приєднано Закарпатський державний університет (5 факультетів). 2013 р. відкрито археологічний музей ім. Е. Балагурі та Музей історії університету, Центр суспільно-політичних досліджень. У головному корпусі у червні 2013 р. встановлено маятник Фуко. 19 травня 2014 р. дванадцятим ректором університету став В. Смоланка. У березні 2015 р. в УжНУ відкрито інформаційний центр НАТО, створено науково-дослідний інститут порівняльного публічного права та міжнародного права, а 1 вересня на відновленій кафедрі військової підготовки почали навчання 120 студентів. 27 листопада 2015 р. створено Музей рукописів та стародруків. У лютому 2017 р. реорганізовано

низку навчальних структур, в результаті чого створено факультети історії та міжнародних відносин, міжнародних економічних відносин, здоров'я та фізичного виховання, а також українсько-угорський науково-навчальний інститут. 2017 р. засновано Міжнародну асоціацію випускників УжНУ, президентом якої обрали ректора В. Смоланку.

Нині в УжНУ є 1275 науково-педагогічних працівників, серед яких 150 докторів наук, професорів та 712 кандидатів наук, доцентів. За сумісництвом працює 260 осіб, у тому числі 30 докторів наук, професорів, 115 кандидатів наук, доцентів. Частка докторів наук, професорів – 11,7 %, кандидатів наук, доцентів – 53,9 %. У вузі 2 члени-кореспонденти НАН України, 2 академіки галузевих академій, 5 академіків Академії вищої школи, 13 заслужених діячів науки і техніки України, 10 заслужених працівників освіти України, 6 заслужених юристів України, 13 заслужених лікарів України, 5 заслужених винахідників України, заслужений журналіст України. На кінець 2018 р. в університеті навчалися 14387 студентів, в тому числі 1742 іноземці з 52 країн. Виш підтримує наукові контакти зі 116 партнерами з 24 країн. Кожна третя молода людина в місті Ужгороді – студент УжНУ.

Наукова бібліотека УжНУ налічує понад 1,7 млн. документів, в тому числі 32 інкунабули. У Ботанічному саду 500 видів дерев і чагарників, 450 видів субтропічних і тропічних культур усіх континентів. Зоологічний музей має найкращу в Центральній Європі колекцію хижих птахів і сов (215 експонатів), а всього тут 5 тис. виставкових експонатів і 150 тис. експонатів у фондах. У Лабораторії космічних досліджень (одній із трьох станцій оптичних спостережень за штучними супутниками Землі) розташований найвищий в Україні телескоп. В УжНУ діє найвисокогірніша в Україні біобаза “Колочава”. Студенти УжНУ 16 вересня 2015 р. встановили рекорд з наймасовішого підкорення Говерли (416 осіб).

Університет видає 12 фахових періодичних видань, щорічно виходять друком більше 40 навчальних посібників, проводиться близько 30 наукових конференцій. Університет готує фахівців за 8 напрямками рівня “молодший спеціаліст”, 53 напрямками бакалаврату, 101 спеціальностями рівнів “магістр” і “спеціаліст”. На всіх напрямках і спеціальностях упроваджується інноваційна триада – поглиблене вивчення іноземних мов, якісне засвоєння інформаційних технологій, інтенсивні різнорівневі міжнародні зв'язки. Тут поглиблено вивчають 9 мов – українську, англійську, німецьку, французьку, російську, угорську, румунську, словацьку, чеську. Жоден інший виш Центральної Європи не

проявляє таку послідовну і системну зацікавленість до мов сусідніх народів.

У Центрі студентського дозвілля "Ювентус" діють вокальні, вокально-інструментальні, хореографічні колективи. Окрасою художньої самодіяльності університету є чоловіча хорова капела "Боян". У виші розвиваються 24 види спорту. Студенти і викладачі є чемпіонами світу та України. До їх послуг 18 спортивних майданчиків, гірськолижна база "Плішка" з витягами і підйомниками, 25-метровий плавальний басейн, великий та малий зали спортивного комплексу "Буревісник", база відпочинку "Скалка".

То ж університет з новими надіями і здобутками зустрічає своє 75-річчя.

Сергій Федака

Джерельні приписи:

1. Вегеш, Микола Миколайович. Історична наука в Ужгородському державному університеті : (матеріали до лекцій для студентів іст. ф-ту) / М. М. Вегеш, Л. В. Горват. – Ужгород, 2000. – 160 с.
2. Видання Ужгородського національного університету за 2002 рік : бібліогр. покажч. / уклад. : О. Д. Закривидорога, В. С. Морохович. – Ужгород, 2004. – 52 с.
3. Гармасій, Ірина Михайлівна. Висока наука: Ужгородський національний : [інтерв'ю] / І. М. Гармасій. – Ужгород : Гражда, 2009. – 224 с. : кольор. іл., портр.
4. Гранчак, І. М. Осередок освіти, науки, культури : Ужгородському державному університету – 50 років / І. М. Гранчак, О. Д. Довганич, В. Ю. Сливка. – Ужгород : Патент, 1995. – 194 с. : фот.
5. Довганич, Омелян Дмитрович. Університет у нашому житті / О. Д. Довганич, Г. М. Довганич. – Ужгород : Гражда, 2007. – 120 с. : фот.
6. Наукова еліта Закарпаття : доктори наук, професори Ужгородського національного університету. – Ужгород : Гражда, 2005. – 160 с. : фот.
7. Під покровительством музи Клію : іст. ф-ту Ужгород. нац. ун-ту – 60 років / упоряд. : М. В. Олашин, Ю. О. Остапець [та ін.]. – Ужгород, 2005. – 280 с. : портр., іл.
8. Пойда, Степан Петрович. Сторінками університетської газети : (до 50-річчя газ. "Ужгородський університет") / С. П. Пойда, М. Ю. Токар. – Ужгород : Два кольори, 2001. – 134 с. : іл.

9. Ужгородський національний університет на порозі III тисячоліття : альбом. – Ужгород : Карпати, 2005. – 192 с.
10. Символіка Ужгородського національного університету / кер. авт. кол. В. Ю. Сливка. – Ужгород : Мистец. лінія, 2001. – 16 с. : іл.
11. Сторінки історії Ужгородського Національного університету : док. і матеріали / уклад., комент. та передм. Н. М. Жулканич. – Ужгород : Вид-во Олександрів Гаркуші, 2005. – 220 с. : іл.
12. Ужгородський державний університет – осередок науки на Закарпатті = Uzhgorod state university: scientific centre of transcarpathia / уклад. Г. С. Солодова. – Ужгород : Мистец. лінія, 2000. – 16 с. – Текст укр., англ. мовами.
13. Ужгородський національний університет – провідний навчально-науковий центр Закарпаття = Uzhhorod National University prominent educational and scientific centre of Transcarpathia / уклад. Н. І. Фречка ; пер. англ. О. Ф. Мочар. – Ужгород : Мистец. лінія, 2008. – Буклет. – Текст укр., англ. мовами.
14. Ужгородський національний університет: 70 років на шляху нац.-освіт. відродження України / ред. рада : В. І. Смоланка, І. П. Студеняк. – Ужгород, 2015. – 192 с. : кольор. іл.

15. Артьомов, І. Нормативно-правова основа та методологічні засади трансформації традиційного університету в інноваційний : [про УжНУ] / І. Артьомов // Міжнародний науковий вісник. – Вип. 2. – 2018. – С. 7-21.
16. Росоха, В. Інновації у природничо-гуманітарній освіті: з досвіду Ужгородського національного університету / В. Росоха, Г. Пащук // Міжнародний науковий вісник. – Вип. 2. – 2018. – С. 90-110 : рис., табл.
17. Світлик, Ярослав. УжНУ й освіта без кордонів : як ужгород. ун-т зближує Європу та Україну / Я. Світлик // Новини Закарпаття. – 2019. – 21 верес. – С. 7 : фот.
18. Світлик, Ярослав. УжНУ – університет, відкритий для світу : закарпат. студенти мають чудові можливості пізнавати різні країни / Я. Світлик // Новини Закарпаття. – 2018. – 10 берез. – С. 6 : фот. кольор.
19. Смоланка, Володимир. “УжНУ – університет з європейським характером, дух демократії домінує у ньому” : [розмова з ректором УжНУ / вів В. Ільницький] / В. Смоланка // Неділя. – 2017. – 17-23 берез. – С. 4 : портр.

20. Толочко, Наталія. Науково-освітній бренд Закарпаття : [про Ужгород. нац. ун-т] / Н. Толочко // Унікаум. – 2019. – № 16. – С. 74-76 : фот. кольор.

Жовтень: 19

МИХАЙЛО ЙОСИПОВИЧ ЕРДЕВДІЙ

110-річчя від дня народження педагога, громадського діяча, учасника просвітянського руху 20-30-х років ХХ ст., делегата I з'їзду Народних комітетів Закарпатської України, Почесного члена крайового товариства "Просвіта" (1910–2000)

Михайло Ердевдій народився 19 жовтня 1910 р. у сім'ї ремісника-шевця в містечку Сечовце на Земплінщині (Словаччина).

Доля судила йому пройти тернистий шлях в умовах шести державних утворень – від Австро-Угорської імперії до незалежної України, від хлопця-школяра в рідному селі до свідомого українського патріота. Школою знань і патріотизму стало для нього навчання в Ужгородській чоловічій півце-учительській семінарії (1922–1929), директором якої був о. Августин Волошин, ім'я якого Михайло Йосипович з благоговінням згадував до останніх днів життя. У семінарії вступив у "Пласт", "Просвіту", співав у Руському Національному хорі під керівництвом професора Олекси Приходька, брав участь, як підсобний робітник, у спорудженні у 1928 році Народного Дому товариства "Просвіта" в Ужгороді. По закінченні семінарії працював учителем у селах Ірлява і Лінці на Ужгородщині, в Ужгородській горожанці, крайовим інспектором шкільного відділу, який очолював Юліан Ревай, а працював у ньому відомий педагог Франц Агій, був членом ревізійної комісії крайової "Просвіти", організатором просвітянських осередків у селах Ужгородщини та Мукачівщини.

З 1934 до 1949 рр. працював директором школи в с. Кальник на Мукачівщині, зробивши вагомий внесок у її розвиток, позашкільне та національно-культурне життя села. Тут у 30-і рр. активно діяла "Просвіта" (хор, драматичний і спортивний гуртки), секретарем якої був М. Ердевдій.

У червні 1937 р. в Кальнику відбувся велелюдний окружний з'їзд "Просвіти", у програмі якого було посвячення синьо-жовтих прапорів, таборування пластунів, похід під синьо-жовтими стягами вулицями села, національно-освідомлюючий мітинг, на якому з промовами на захист рідної мови і культури виступали Михайло Брацайко, Степан Клочурак, Микола Бандусяк, Василь Свереняк, Юрій Лацанич, Осип Охримович, організатор свята Михайло Ердеvdій, староста села Дмитро Пагіря, учителі і селяни з навколишніх сіл, та ін.

Роки, проведені у Кальнику, Михайло Йосипович вважав кращими у своєму житті. Тут зустрів свою долю – учительку Єву Данієлович, яка стала його вірною дружиною, тут з'явилися на світ шестеро діточок, яких подружжя вивело у люди і котрих шанують по всьому краю, тут пережив щасливі і трагічні дні Карпатської України, тут його обрали делегатом Першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України, за возз'єднання з якою він голосував 26 листопада 1944 р. у Мукачеві.

Слід згадати і його активну участь у діяльності Учительської громади Підкарпатської Русі, засновником і головою якої був Августин Волошин (пізніше її очолив Августин Штефан). Ця українська за духом громадська організація об'єднала навколо себе більшість учительства краю, і відіграла, разом з "Просвітою", визначну роль у вихованні національної свідомості закарпатців, поширенні національної ідеї та досвіду кращих педагогів Європи, в тому числі Закарпаття. Учительська громада видавала щомісячний популярний серед освітян журнал "Учительський голос", членом редколегії та дописувачем якого був і педагог Михайло Ердеvdій.

Після приходу радянської армії його поновлюють на посаді директора горожанської, згодом семирічної, школи в Кальнику, він продовжує активну педагогічну та громадську роботу, обирається головою окружного комітету профспілки вчителів, у 1947 р. поступає на III курс історичного факультету Київського педагогічного інституту. Здавалося, що радості не буде меж. Але не так сталося, як гадалося...

У 1949 р. райком партії, у зв'язку з тим, що директор школи був безпартійний, переводить його директором семирічки у с. Лохово, якому він віддав 38 років життя. І тут він активно взявся за розбудову освітнього і культурного життя: збудував нову школу і зробив її середньою, був ініціатором проведення різноманітних свят, концертів, театральних вистав, співав у районному хорі вчителів та ін. Така активність директора не давала спокою "доброзичливцям"-стука-

чам, один з яких у написанні доносів у партійні органи та спецслужби відзначався особливою наполегливістю. Предметом доносів були безпартійність директора та його неблагонадійне “націоналістичне” минуле, зокрема плідна діяльність у “Просвіті” та Учительській громаді. З посади директора був звільнений, але до виходу на пенсію ще 18 років працював учителем історії в школі.

У 1989 р. переїхав у Мукачево, де співав у церковному хорі та хорі ветеранів, брав діяльну участь у релігійному і громадсько-культурному житті. З 1993 р. до смерті у лютому 2000 р. разом з дружиною Євою Степанівною проживав в Ужгороді у доньки Катерини, брав участь у культурно-просвітницьких, національно-освідомлюючих заходах крайової “Просвіти” з нагоди державних і національних свят, вшанування пам’яті Августина Волошина, Юліана Ревая, Августина Штефана та інших видатних синів Срібної Землі.

Через серце і розум Михайла Йосиповича пройшли тисячі його випускників – юнаків і юнок, чимало з них стали відомими людьми – вченими, письменниками, художниками, учителями. Сам він був і залишиться в пам’яті учнів, рідних колег, знайомих Учителем з великої літери.

Помер 11 лютого 2000 р. Похований на цвинтарі Калварія в Ужгороді.

Павло Федака

Джерельні приписи:

1. Вечір пам’яті незабутнього учителя : (до 95-річчя народж. М. Ердевдія) // Слово вчителя. – 2005. – 31 жовт. – С. 8.
2. Ердевдій, Катерина. Дорогому Батькові (Вірш, написаний 22.10.2005 р. і присвячений пам’яті Михайла Ердевдія) / К. Ердевдій // Календар “Просвіти” на 2006 рік / Закарпат. край. т-во “Просвіта” ; уклад. П. М. Федака. – Ужгород, 2006. – С. 152.
3. Ердевдій Михайло : освітянин // Дочинець, Мирослав. Енциклопедія Мукачєва в іменах / М. Дочинець, Василь Пагиря. – Мукачєво : Карпат. вежа, 2006. – С. 218 : портр.
4. Кальницький, Павло. Вечір пам’яті Михайла Ердевдія : [педагога, громад. діяча] / П. Кальницький // Календар “Просвіти” на 2006 рік / Закарпат. край. т-во “Просвіта” ; уклад. П. М. Федака. – Ужгород, 2006. – С. 151-152 : фот.

5. Пам'яті Михайла Ердевдія : [некролог] // Срібна Земля. – 2000. – 13 лют. – С. 2 : фот.
6. Пам'яті Михайла Ердевдія : [педагога, громад. діяча] // Календар “Просвіти” на 2000 рік / Закарпат. край. т-во “Просвіта” ; уклад. П. М. Федака. – Ужгород, 2000. – С. 206.
7. Федака, Михайло. Він був справжнім просвітянином : до 100-річчя М. Ердевдія / М. Федака // Просвіта. – 2010. – № 3. – С. 7-8 : фот. ; Трибуна. – 2010. – 29 жовт. – С. 13.
8. Федака, Михайло. Він був справжнім просвітянином : до 100-річчя Михайла Ердевдія : [про почес. члена крайов. т-ва “Просвіта”, учасника просвітян. руху] / М. Федака // Календар “Просвіти” на 2010 рік / Закарпат. край. культ.-освітнє т-во “Просвіта” ; уклад. П. М. Федака, П. П. Федака. – Ужгород, 2010. – С. 127-132 : фот.

Листонад: 7

ЛЮДМИЛА МИХАЙЛІВНА УСТЮГОВА

80-річчя від дня народження педагога-науковця (нар. 1940)

Устюгова Людмила Михайлівна народилась у селі Глибоке Глибоцького району Чернівецької області. Із 1957 р. до 1962 р. вона навчалась на російському відділенні філологічного факультету Харківського державного університету ім. М. О. Горького, отримала диплом з відзнакою. Працювала вихователем, учителем.

Із 1967 р. до 1982 р. Л. М. Устюгова – аспірантка кафедри загального мовознавства Московського державного педагогічного інституту ім. В. І. Леніна, доцент кафедри російської мови Оренбурзького державного педагогічного інституту ім. В. П. Чкалова, доцент Саратовського державного педагогічного інституту ім. К. Федіна. Працюючи над темою дисертації “Характер відмінностей у використанні співвідносних русизмів та книжнослов'янизмів у списках “Повісті минулих літ” (до проблеми становлення норми російської літературної мови), яку захистила у 1975 р., Устюгова Л. М. почала вивчати рукописи пам'ятки, що спонукало до глибокого аналізу лінгвотекстологічного методу дослідження, розробленого

О. О. Шахматовим. Так молода дослідниця “вступала” до світу найскладніших проблем мовознавства – в історію становлення та формування слов'янських мов.

Із 1983 р. Людмила Михайлівна працює доцентом кафедри російської мови Ужгородського державного університету, яка в 2016 р. перейменована у кафедру слов'янської філології та світової літератури. Докторську дисертацію на тему “Слова з повноголосними та неповноголосними коренями в системі словотвору російської мови” вона захистила у Вченій раді філологічного факультету Московського державного університету ім. М. В. Ломоносова у листопаді 2000 р. Доктором філологічних наук визнана в 2001 р.

Л. М. Устюгова має понад 150 публікацій, серед яких вийшла друком монографія “Словотвірна активність основ із повноголоссям / неповноголоссям у російській та українській мовах” (Ужгород, 1997. – 171 с.). Готова до друку монографія на тему “Семантичний та словотвірний потенціал слів із етимологічно спорідненими власне російськими та запозиченими коренями в історії російської літературної мови”. У співавторстві з О. В. Шимко вийшли друком 2 навчально-методичних посібники для самостійної роботи студентів: “Старослов'янська мова: Навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів філологічного факультету” (Ужгород, 2002. – 120 с.) та “Давньоруська мова: Графіка, фонетика, морфологія. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів філологічного факультету з курсу “Історія російської мови” (Ужгород, 2003. – 248 с.).

Л. М. Устюгова регулярно бере участь у наукових конференціях, міжнародних конгресах та симпозиумах не лише в Україні, а й за кордоном (Словаччина, Польща, Угорщина, Росія), виявляючи дослідницький інтерес до проблем контрастивної лінгвістики, а саме – російсько-українських зіставлень.

На сьогодні в університеті вона є одним із провідних дослідників історії розвитку слов'янських мов. Саме Людмила Михайлівна привчає студентів – майбутніх русистів та полоністів рідної нині кафедри слов'янської філології та світової літератури Ужгородського університету – читати тексти старослов'янською мовою, пояснювати причини мовних змін, впливів, трансформацій.

Вона вміє прищепити інтерес до історії мови і студентам, і аспірантам. Під її керівництвом захищено 3 кандидатські дисертації випускницями Ужгородського університету – Оленою Шимко, Ольгою Брандис та Аллою Моргун.

Людмила Михайлівна перенесла любов до мови, літератури і в сім'ю. Син обрав фах лікаря, а от донька стала філологом – вихователем молоді, вчителем. Мудрість, глибокий інтелект, уміння виважено, але стримано відстоювати науково обґрунтовану точку зору, повага до колективу, вроджена інтелігентність відзначають професора Л. М. Устюгову.

Тамара Суран

Джерельні приписи:

1. Устюгова, Л. Азбука как экспликация ментальности / Искусство в системе духовной культуры общества / Л. Устюгова // Культура в фокусе научных парадигм : материалы 5-й Междунар. науч.-практ. конф. – 2017. – № 5. – Донецьк : Донецький національний університет. – С. 143-148. – Текст рос. мовою.
2. Устюгова, Л. Деепричастия как один из показателей своеобразия синтеза гетерогенных элементов в языке прозы А. С. Пушкина / Л. Устюгова // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Ужгород, 2009. – Вип. 21. – С. 25-31 : табл. – Текст рос. мовою.
3. Устюгова, Л. М. Ещё раз о “вечном” вопросе генетической природы русского литературного языка / Л. М. Устюгова // Четвёртые Моисеевские чтения: нац. и регион. особенности языка. – Ч. 1 : Материалы Всероссийской (с международным участием) научной конференции, Оренбург, Оренбургский государственный педагогический университет, 22-24 ноября 2018 г. – Оренбург, 2018. – С. 174-178. – Текст рос. мовою.
4. Устюгова, Л. М. К вопросу об изучении русских причастий / Л. М. Устюгова, Е. Н. Бекасова // Zvyšovanie efektivity edukačného procesu v rusko-slovenskej komparácii Schválené edičnou radou Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave a s vedomia Filozofickej fakulty Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave. Sborník je jedným z výstupov grantového projektu KEGA č. 025UCM-4|2014. – Brno : Tribun EU, 2016. – S. 180-187 (0, 47). – Текст рос. мовою.
5. Устюгова, Л. М. Лексемы брег / берег в списках “Повести временных лет” / Л. М. Устюгова, О. М. Бекасова // Известия Южного Федерального университета. Филологические науки. – № 2. – 2017. – С. 95-106. – Текст рос. мовою.

6. Устюгова, Л. Новый навчальний посібник зі старослов'янської мови : [рец. на навч. посіб. Ю. В. Юсип-Якимовича та О. В. Шимка "Старослов'янська мова. Модульний курс: навч. посібн." (К.: Знання, 2009) / Л. Устюгова // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 21. – Ужгород, 2009. – С. 152-154.
7. Устюгова, Л. М. Об исторически сложившихся особенностях причастий в русском языке / Л. М. Устюгова, Е. Н. Бекасова // Языковая норма и речевая практика в Оренбургском регионе : в 2 ч. Ч. 2. Материалы Международной научной конференции. Оренбург, Оренбургский государственный педагогический университет, 14 октября 2016 г. / сост. и науч. ред. П. А. Якимов. – Оренбург : ООО Изд-во "Оренбургская книга", 2016. – С. 127-132. – Текст рос. мовою.
8. Устюгова, Л. М. Особенности представления диагностирующих признаков в разночтениях списков "Повести временных лет" / Л. М. Устюгова, О. М. Бекасова // Вестник Воронежского государственного университета. Серия : Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2017. – № 2. – С. 81-86. – Текст рос. мовою.
9. Устюгова, Л. Причастия в идиостиле И. Гончарова / Л. Устюгова // Мовна особистість: лінгвістика та лінгводидактика. – Вип. 3. – К. ; Черкаси, 2016. – С. 159-164. – Текст рос. мовою.
10. Устюгова, Л. М. Русские причастия как объект изучения в школе / Л. М. Устюгова, О. С. Брандис // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 1 (39). – Ужгород, 2018. – С. 57-66. – Текст рос. мовою.
11. Устюгова, Л. Русские причастия: методический аспект / Л. Устюгова, О. Бекасова, О. Брандис // Определение картины мира в русском языке, культуре и литературе : zborník štúdií z conference Katedry rusistiky Filozofický fakulty Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave a Katedry ruského jazyka a ruskej literatúry Historicko-filologickej fakulty Belgorodskej štátnej národnej výskumnej university. – Brno : Tribun EU, 2017. – S. 169-174. 0, 5 (185). – Текст рос. мовою.
12. Устюгова, Л. Функционально-стилистические особенности деепричастий в романе И. С. Тургенева "Отцы и дети" / Л. Устюгова // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 18. – Ужгород, 2013. – С. 88-94. – Текст рос. мовою.
13. Устюгова, Л. М. Функционально-стилистические особенности действительных причастий в романе М. Салтыкова-Щедрина "Пошехонская старина" / Л. М. Устюгова // Сучасні проблеми мовоз-

навства та літературознавства. – Вип. 20. – Ужгород, 2015. – С. 84-88. – Текст рос. мовою.

14. Висіцька, Таміла. Устюгова Людмила Михайлівна : (н. 7.11.1940) ; д-р філол. наук // Висіцька, Таміла. Жіночі постаті в історії Закарпаття : біо-бібліогр. довід. : Кн. 1 : наука, культура, мистецтво. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2004. – С. 326-330 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.
15. Устюгова Людмила Михайлівна : [філолог, проф. УжНУ] // Наукова еліта Закарпаття. – Ужгород : Гражда, 2005. – С. 133-134 : портр.

Листопад: 24

МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ ГАЙСАК

75-річчя від дня народження доктора фізико-математичних наук, провідного наукового співробітника Інституту електронної фізики НАН України (нар. 1945)

Народився 24 листопада 1945 року в с. Дунковиця Іршавського району Закарпатської області у селянській сім'ї, яка виховала чотирьох дітей. Всі діти – Марія, Ганна та Іван одержали вищу освіту.

У 1952–1959 р. Михайло навчався у Дунковецькій семирічній школі, а з 1959 по 1962 р. р. продовжив навчання у Кам'янській середній школі. У 1962 р. поступив на математичне відділення фізико-математичного факультету Ужгородського державного університету (УжДУ).

У 1964 р. був призваний на строкову військову службу в лави Радянської армії. Службу проходив в м. Уфа (Башкирія). Закінчивши школу молодшого авіаційного технічного спеціаліста, залишився у цій школі до кінця строкової служби. У 1965 р. був нагороджений ювілейною медаллю “Двадцять років перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.”. Саме під час служби вирішив продовжити навчання за іншою спеціальністю.

Після демобілізації в 1967 р. повернувся на навчання в УжДУ, але на фізичний факультет, де спеціалізацію проходив на кафедрі теоре-

тичної фізики, яку очолював професор Ю. М. Ломсадзе. Курсова та дипломна роботи були присвячені питанням фізики елементарних частинок та виконані під керівництвом професора В. І. Лендьєла, яскравого і харизматичного вченого, який один із перших серед вчених Закарпаття пройшов стажування за кордоном – у США.

У 1970 р. Михайло Іванович закінчив з відзнакою фізичний факультет Ужгородського державного університету і отримав кваліфікацію “Фізик. Викладач фізики” та залишився працювати на кафедрі теоретичної фізики. Під керівництвом професора В. Я. Сабо виконав першу наукову роботу, присвячену порушенню нелінійної кіральної $SU(3) \times SU(3)$ динаміки, яка була опублікована у провідному, престижному журналі “Ядерная Физика”.

В 1972–1975 рр. навчався в аспірантурі при кафедрі теоретичної фізики під керівництвом професора В. І. Лендьєла. У 1976 р. в Інституті теоретичної фізики АН УРСР (м. Київ) захистив кандидатську дисертацію зі спеціальності 01.04.02 – теоретична і математична фізика на тему: “Динамічне описання низькоенергетичного pN - розсіювання в нелінійній кіральній $SU(2) \times SU(2)$ -динаміці з використанням суперпропагаторів”. Дисертація присвячена побудові теорії сильних взаємодій, а саме – динамічної взаємодії мезонів з нуклонами. Дослідження ґрунтувалося на тому факті, що в природі існує чотири види фундаментальних взаємодій: сильні, електромагнітні, слабкі та гравітаційні. Перші три види взаємодій описують структуру певних квантових систем та процеси, які відбуваються між групами елементарних частинок. При вивченні сильних взаємодій основними є три процеси – взаємодія між мезонами, мезонами та нуклонами і, нарешті, між нуклонами. Саме ці процеси складають основу теорії сильних взаємодій елементарних частинок.

Отримані результати з динамічної взаємодії нуклонів та мезонів відкрили можливість для застосування даного підходу до вивчення розсіювання нуклонів на нуклонах. Результати цих досліджень в подальшому склали основу кандидатської дисертації старшого викладача Пряшівського університету (Словаччина) Салака Михайла Андрійовича – учня професора Володимира Івановича Лендьєла.

У 80-і рр. значно посилився інтерес до теоретичних досліджень процесів атомної і молекулярної фізики, які досліджувались експериментальними методами на кафедрі квантової електроніки УЖДУ під керівництвом відомого вченого, професора Івана Прохоровича Запісочного. Починаючи з 1980 р., Михайло Іванович вже на посаді

старшого наукового співробітника відділу теорії елементарних взаємодій Ужгородського відділення Інституту ядерних досліджень АН УРСР, почав займатися проблемами атомної фізики.

Однією зі складних проблем сучасної атомної фізики є вивчення структури атомних систем, описання процесів їх збудження, автоіонізації під дією електронів, фотонів і інших частинок. Особливий інтерес представляла інтерпретація експериментальних результатів, отриманих на кафедрі квантової електроніки УжДУ, що стосувалися процесів в сильних (лазерних) електромагнітних полях. Серед багатьох методів опису процесів в атомних системах М. І. Гайсаком була зроблена пропозиція залучити метод гіперсферичних координат, який раніше розвинений у ядерній фізиці. Вказані теоретичні дослідження стали в подальшому головними напрямками його наукової діяльності. У 1985 р. йому було присвоєно вчене звання старшого наукового співробітника за спеціальністю “Теоретична і математична фізика”.

В результаті наполегливої праці групи теоретиків УжДУ та ОІЯІ (Дубна) метод гіперсферичних координат був поширений на опис атомних систем. У 1996 р. в Інституті теоретичної фізики НАН України Михайло Іванович успішно захистив докторську дисертацію на тему: “Адіабатичний підхід в методі гіперсферичних функцій для малочастинкових систем” зі спеціальності 01.04.02 – “Теоретична і математична фізика”. Основною особливістю застосованого підходу є те, що він ґрунтується на декількох змінних, які дають можливість виявляти і описувати колективні процеси збудження та перебудови атомних систем під впливом взаємодії з електронами, позитронами, фотонами та екзотичними атомними системами. Перші учні Михайла Івановича Василь Юрійович Пойда та Мирослава Михайлівна Довганич успішно захистили кандидатські дисертації.

В 1997 р. М. І. Гайсак був переведений на посаду провідного наукового співробітника, а в 2005 р. був обраний завідувачем відділу теорії елементарних взаємодій Інституту електронної фізики НАН України. Цю посаду обіймав протягом 13 років.

Галузі наукових інтересів М. І. Гайсака стосуються динамічного опису малочастинкових квантових систем у сучасній фізиці, з використанням масштабованого рівняння Шредінгера для крайової задачі та задачі розсіювання елементарних частинок на квантових системах. В основі вирішення цих проблем лежить квантовомеханічна модель задачі трьох тіл, що взаємодіють за законом Кулона в одно-

вимірному та двовимірному просторах. Розвинута модель дозволяє передбачати спектроскопічні характеристики в задачі трьох тіл, що складаються із частинок і античастинок, а також знаходити енергії основних та збуджених квантових станів, середні та середньоквадратичні радіуси. Це дозволило Михайлу Івановичу детально дослідити тричастинкову систему позитрон – атом водню. Показано, що ця система має як основні зв'язані стани, так і одночастинкові та двочастинкові збудження, які утворюють чотири серії квантових станів.

Михайло Іванович протягом багатьох років був членом спеціалізованої вченої ради Д 61.051.01 по захисту кандидатських і докторських дисертацій, яка функціонує при Ужгородському національному університеті, членом редакційної колегії Наукового Вісника УжНУ. За сумісництвом працював професором УжНУ та викладав загальні курси “Рівняння математичної фізики”, “Вища математика” для студентів фізичного, математичного та економічного факультетів, а також спецкурси на кафедрі теоретичної фізики УжНУ та Закарпатського державного університету. Керував курсовими і дипломними проєктами та науковими роботами аспірантів.

За досягнуті успіхи в науковій діяльності відзначений ювілейною медаллю з нагоди 80-річчя Національної академії наук України, ювілейною почесною грамотою Президії Національної академії наук України, Почесною грамотою Управління освіти Закарпатської обласної державної адміністрації, Подякою Закарпатського державного університету, Закарпатського фізичного товариства, членом якого є вже багато років.

Виступав із лекціями на запрошення в Дебреценському університеті (Угорщина), Інституті фізики при Бергенському університеті (м. Берген, Норвегія), Інституті фізики Словацької академії наук (м. Братислава), Інституті експериментальної фізики Словацької академії наук та Кошицькому університеті ім. Шафарика (м. Кошице), а також з науковими доповідями на фахових наукових конференціях в Москві, Ленінграді, Новосибірську, Іркутську, Парижі, Відні, Празі, Кошице та ін.

У співавторстві має 155 друкованих наукових праць, у тому числі три навчальні посібники.

Людмила Бандурина

Джерельні приписи:

1. Гайсак, М. И. Использование К-гармоник для описания трёхчастичных систем в атомной и ядерной физике : учеб. пособие / М. И. Гайсак, В. И. Лендъел ; УжГУ. – К., 1976. – 82 с. – Текст рос. мовою.
2. Гайсак, М. И. Использование метода К-гармоник в атомной и ядерной физике : учеб. пособие / М. И. Гайсак [и др.]. – К. : УМК ВО, 1990. – 82 с. – Текст рос. мовою.
3. Гайсак, М. И. Применение специальных функций в теории рассеяния волн и частиц : учеб. пособие / М. И. Гайсак, В. И. Лендъел. – Ужгород, 1983. – 76 с. – Текст рос. мовою.

4. Гайсак, М. И. Барионы и псевдоскалярные мезоны в нарушенной нелинейной киральной $SU(3) \times SU(3)$ – динамике / М. И. Гайсак, В. Я. Сабо // ЯФ. – 1972. – Т. 16 (1). – С. 203-208. – Текст рос. мовою.
5. Гайсак, М. І. Взаємодія позитрона з воднево подібними атомними системами в гіперсферичному підході / М. І. Гайсак [та ін.] // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Фізика. – Вип. 38. – Ужгород, 2015. – С. 38-44.
6. Гайсак, М. И. Динамическое описание низкоэнергетического пион-нуклонного рассеяния / М. И. Гайсак, В. И. Лендъел // Письма в ЖЭТФ. – 1975. – Т. 22 (11). – С. 598-600. – Текст рос. мовою.
7. Гайсак, М. Золтан Золтанович Торич : [70-річчя від дня народж. канд. фізико-мат. наук] / М. Гайсак // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2016 рік. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2015. – С. 176-178.
8. Гайсак, М. Людмила Олександрівна Бандурина : [60-річчя від дня народж. канд. фізико-мат. наук] / М. Гайсак // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2016 рік. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2015. – С. 94-96.
9. Гайсак, М. И. Описание низкоэнергетического пион-нуклонного рассеяния в нелинейном киральном лагранжиане / М. И. Гайсак, В. И. Лендъел // Письма в ЖЭТФ. – 1974. – Т. 19 (12). – С. 772-775. – Текст рос. мовою.
10. Гайсак, М. И. Описание низкоэнергетического пион-нуклонного рассеяния в нелинейной киральной $SU(2) \times SU(2)$ -динамике / М. И. Гайсак, В. И. Лендъел // ЭЧАЯ. – 1977. – Т. 8 (5) – С. 1106-1133. – Текст рос. мовою.

11. Гайсак, М. И. Применение метода гиперсферических функций для описания гелиеподобных систем / М. И. Гайсак [и др.] // Известия АН СССР. Серия физич. – 1989. – V. 53 (9). – P. 1657-1660. – Текст рос. мовою.
12. Гайсак, М. І. Спектр мас гадронів у квазірелятивістській потенціальній моделі / М. І. Гайсак, В. І. Лендьел // УФЖ. – 1992. – Т. 37 (9). – С. 1287-1301.
13. Hajsak, M. Application of Hyperspherical coordinates Method for the Description of Multiphoton Processes in Complex Atoms / M. Hajsak // Opt. Photon. – 1990. – V. 3. – P. 221-242. – Текст англ. мовою.
14. Hajsak, M. Hyperspherical approach to description of electron correlation in negative ion of exciton / M. Hajsak, Č. Burdík, S. Chalupka // Czech. J. Phys. – 2006. – V. 56 (12). – P. 1461-1466. – Текст англ. мовою.
15. Hajsak M. Multichannel Computation on the Ground-State Energies on Helium-like Systemes wisin the Hyperspherical coordinate Method / M. Hajsak [and others] // Phys. Lett. A. – 1988. – V. 133 (3). – P. 140-143. – Текст англ. мовою.
16. Лазур, Володимир. Професор Лендьел Володимир Іванович : д-р фізико-мат. наук, заслуж. діяч науки і техніки України, лауреат Держ. премії України в галузі науки і техніки / В. Лазур, М. Гайсак // 20 років Інституту електронної фізики Національної академії наук України. – Ужгород : ФОП Бреза А. Е., 2012. – С. 37-43 : портр.
17. Лазур, Володимир. Професор Ломсадзе Юрій Мелітонович : [д-р фізико-математ. наук] / В. Лазур, М. Гайсак // 20 років Інституту електронної фізики Національної академії наук України. – Ужгород : ФОП Бреза А. Е., 2012. – С. 14-19 : портр.

18. Білак, Ю. Ю. Гайсак Михайло Іванович : [про науковця в області фізики] / Ю. Ю. Білак // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 79-80 : портр.
19. Гайсак Михайло Іванович : [д-р фізико-математ. наук] // 20 років Інституту електронної фізики Національної академії наук України. – Ужгород : ФОП Бреза А. Е., 2012. – С. 52 : портр.
20. Гайсак Михайло Іванович : [про науковця в області фізики] // Наукова еліта Закарпаття. – Ужгород : Гражда, 2005. – С. 30-31 : портр.

АНАТОЛІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ ВИНОГРАДОВ

70-річчя від дня народження педагога, мовознавця (нар. 1950)

Цей поважний і вимогливий професор Ужгородського національного університету – Анатолій Олексійович Виноградов – часто у розмовах студентів-першачків із філологічного факультету виступає “грозою” сесій і “загрозою” для майбутніх стипендій. А хороший конспект його лекцій – велика цінність перед сесією. Але ті студенти, які підкорили неприступні фортеці “Вступу до мовознавства” та “Загального мовознавства” у Виноградова знають: його лекції не можна визубрити, в них треба зануритись і зрозуміти усю складність термінів, формулювань, концепцій, висновків, адже наука про мови має непросту структуру й дуже давні традиції вивчення. Таким чином, професор А. О. Виноградов починає вводити студентів у світ мови на I курсі і завершує мовознавчу систематику на останньому курсі навчання. Але правдою є той факт, що “відмінно” на іспитах у професора отримали кілька студентів за всю історію його майже 40-річного викладання в університеті, їхні імена студенти і викладачі згадують з гордістю.

Як би не характеризували його студенти, але для колег-науковців Анатолій Олексійович – людина інтелектуальна, вимоглива, високоорганізована, окрім того дотепна. У жовтні 2019 р. виповнюється 39 років із того часу, як він почав працювати викладачем Ужгородського університету, де пройшов шлях від асистента до професора, і всі ці роки трудиться незмінно на одній кафедрі.

А. О. Виноградов народився 26 листопада 1950 р. у м. Мукачево Закарпатської області у сім’ї військового лікаря. Після закінчення школи протягом 1968–1973 рр. навчався в Ужгородському державному університеті на філологічному факультеті, здобув кваліфікацію “Філолог. Викладач російської мови та літератури”.

Чому обрав філфак і виявив хист до теоретичних проблем мовознавства? Це зрозуміло: мова і знання її законів вчить логічно та послідовно мислити, чітко та розумно висловлюватись, інтелектуально збагачує. Філологом-мовознавцем став старший брат, захопив розповідями про важливість вивчення рідної та іноземних мов.

Після закінчення вишу з 1973 р. до 1980 р. Анатолій працював учителем російської мови та літератури у восьмирічній школі с. Ракош Хустського району Закарпатської області, у Мукачівській філії Закарпатського облдержархіву (архівістом та старшим архівістом). Потяг до подальшого вивчення філології переміг, тому у 1975–1979 рр. він паралельно навчався в заочній аспірантурі при кафедрі російської мови УжДУ. Надихнув його до серйозної наукової праці колега по кафедрі, колишній її завідувач професор В. В. Волков – невтомний дослідник із далекосяжним науковим кругозором.

У 1984 р. молодий науковець А. О. Виноградов захистив кандидатську дисертацію “Структура та функції приєднувальних конструкцій у сучасній російській літературній мові” у Московському державному педагогічному інституті ім. В. І. Леніна, а у 1990 р. отримав вчене звання доцента кафедри російської мови УжДУ.

Наукові зацікавлення А. О. Виноградова полягали у вивченні теоретичних та практичних питань зіставного мовознавства, зокрема, зіставного словотвору в російській та угорській мовах. Саме науковий пошук вимагав опановувати мови сусідніх народів – угорців, чехів, словаків. Володіння українською, російською, угорською, чеською, англійською мовами дало йому можливість проводити виняткові фахові дослідження. Угорською оволодівав з нуля спеціально для здійснення наукових студій.

У 1994–1995 рр. Анатолій Олексійович перебував у докторантурі при кафедрі російської мови УжНУ. У 1998 р. вийшла друком його монографія “Префіксація в російській та угорській мовах (внутрішньодієслівне словотворення)”. У 2000 р. захистив докторську дисертацію “Зіставний словотвір у російській та угорській мовах (на матеріалі префіксальних дієслів)” в Інституті мовознавства РАН у Москві.

Зіставне мовознавство набирало обертів в українській науці, за ним проглядались великі перспективи для дослідження, тому новоспечений доктор наук пройшов серйозні стажування в Інституті мовознавства РАН (Москва, РФ, 1989, 1995), а також в угорському дослідницькому центрі Гунгарології (Ужгород, 2012). У 2002 р. А. О. Виноградов став професором кафедри. Маючи у науковому доробку майже 100 наукових публікацій, багато виступів на наукових конференціях, чималий педагогічний досвід, науковець у 2017 р. блискуче пройшов в УжНУ процедуру нострифікації – визнання звання доктора філологічних наук на українських теренах. На філологічному факультеті професор А. О. Виноградов багато років поспіль був членом

редколегій наукового Вісника УжНУ – серія Філологія та наукового видання “Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства (Збірник наукових праць)”, членом вченої ради, головою методичної комісії факультету.

Наразі А. О. Виноградов викладає ряд нормативних курсів: синтаксис сучасної російської мови, вступ до мовознавства, загальне мовознавство, загальна теорія перекладу, теорія та методологія мовознавчих досліджень, основи наукових досліджень, основи контрастивної лінгвістики та ін., – керує бакалаврськими та магістерськими кваліфікаційними роботами, є членом групи забезпечення з підготовки магістрів-філологів. Він керує аспірантурою за спеціальністю “російська мова”.

Сьогодні рідна для нього кафедра УжНУ, на якій працює ювіляр, професор А. О. Виноградов, носить назву “кафедра слов’янської філології та світової літератури”, де студенти вивчають російську, польську та інші слов’янські мови і літератури. Як і раніше, вони гризуть граніт науки і жартують, перефразовуючи “Грузинську пісню” Б. Окуджави, як складно “гризти” “виноградну кісточку” і ставати справжніми фахівцями. Педагогічна та науково-дослідна діяльність, яку невтомно веде професор А. О. Виноградов, попри всі труднощі, приносить йому велику втіху, бо переконаний, що з тих “гризунів” сформується розумні, високоосвічені професіонали своєї справи.

Наталія Бедзір, Тамара Суран

Джерельні приписи:

1. Виноградов, А. Векторная параметризация перемещения в русских и венгерских префиксальных глаголах / А. Виноградов // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства : зб. наук. праць. – Вип. 18. – Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2013. – С. 5-11. – Текст рос. мовою.
2. Виноградов, А. Венгерский преверб и русский актантно-сирконстантный контекст глагола / А. Виноградов // Slavica Szegediensia : сб. науч. ст. – Szeged, 2003. – С. 273-280. – Текст рос. мовою.
3. Виноградов, А. Глагол как эквивалент префиксального форманта в сопоставительном словообразовании (на материале русского и венгерского языков) / А. Виноградов // Slavica Szegediensia V. : сб. науч. ст. – Сегед, 2005. – С. 277-291. – Текст рос. мовою.

4. Виноградов, А. Глагольная префиксация как маркер языковых картин мира в сопоставительном исследовании словообразования (на материале русских и венгерских глаголов) / А. Виноградов // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 11. – Ужгород, 2005. – С. 83-89. – Текст рос. мовою.
5. Виноградов, А. Еще раз к вопросу о послелогох в русском языке / А. Виноградов // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 1 (39). – Ужгород, 2018. – С. 3-10. – Текст рос. мовою.
6. Виноградов, А. Идиосинкретизм словообразовательных категорий (на материале русских и венгерских префиксальных глаголов) / А. Виноградов // Актуальні проблеми менталінгвістики : зб. ст. за матеріалами V Міжнар. наук. конф. – Черкаси, 2007. – С. 48-52. – Текст рос. мовою.
7. Виноградов, А. А. Идиосинкретичность словообразования в языковой картине мира (ЯКМ) (на материале русских и венгерских девербативных глаголов) / А. А. Виноградов // Acta Hungarica 1995, VI-й рік видання. – Ужгород, 1997. – С. 94-101. – Текст рос. мовою.
8. Виноградов, А. Искажение денотата в процессе лингвоидеологической адаптации перевода: языковая личность / А. Виноградов // Мова і культура. – Вип. 11. – Т. II (112). – К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. – С. 220-225. – Текст рос. мовою.
9. Виноградов, А. Когнитивно-этнопсихолінгвістическая основа контрастивных исследований / А. Виноградов // Acta Hungarica 2005-2006, XVI-XVII рік видання. – Ужгород, 2007. – С. 35-42. – Текст рос. мовою.
10. Виноградов, А. А. Контрастивное исследование грамматических явлений русского и венгерского языков в аспекте полевой структуры (на примере категории числа имен существительных) / А. А. Виноградов // Acta Hungarica 1990, I-й рік видання. – Ужгород, 1992. – С. 17-20. – Текст рос. мовою.
11. Виноградов, А. А. Межъязыковые контакты и контрастивная лингвистика / А. А. Виноградов // Acta Hungarica 1996-1997, VII-VIII-й роки видання. – Ужгород ; Дебрецен, 1998. – С. 21-25. – Текст рос. мовою.
12. Виноградов, А. Обучение языку: сопоставительная или ассоциативная грамматика? (К проекту ассоциативной грамматики Ю. Н. Караулова) / А. Виноградов // Науковий вісник Ужгородсько-

- го університету. Серія : Філологія. – Вип. 8. – Ужгород, 2003. – С. 16-19. – Текст рос. мовою.
13. Виноградов, А. Педагог за покликанням М. В. Симулик (1923-1987) : [канд. філол. наук, доц. каф. рос. мови УжНУ] / А. Виноградов // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – 2006. – Вип. 13. – С. 160-162 : портр.
 14. Виноградов, А. Подходы к сопоставительному изучению префиксации в контексте когнитивной парадигмы / А. Виноградов // Slavica Szegediensia VI : сб. науч. ст. – Сегед, 2007-2008. – С. 227-238. – Текст рос. мовою.
 15. Виноградов, А. Префиксальная валентность русских и венгерских глаголов каузированного перемещения в аспекте их семантических параметров / А. Виноградов // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 1 (35). – Ужгород, 2016. – С. 5-11. – Текст рос. мовою.
 16. Виноградов, А. Семантические сценарии приставок как tertium comparationis их сопоставительного описания (на материале русских и венгерских глаголов) / А. Виноградов // Московский лингвистический журнал: Глагольные префиксы и префиксальные глаголы. – М., 2001. – Т. 5. – № 1. – С. 207-232. – Текст рос. мовою.
 17. Виноградов, А. Словообразовательные способы как концептуально-языковая база сопоставительного словообразования (на примере русского и венгерского языков) / А. Виноградов // Східнослов'янська філологія : зб. наук. праць. – Вип. 19 : Мовознавство. – Горлівка : Вид-во ГДПІІМ, 2010. – С. 20-31. – Текст рос. мовою.
 18. Виноградов, А. А. Словообразовательные типы префиксальных глаголов со значением результативности в венгерском и русском языках / А. А. Виноградов // Acta Hungarica 1993–1994, IV–V-й рік видання. – Ужгород, 1997. – С. 6-10. – Текст рос. мовою.
 19. Виноградов, А. Типология русских аналитических соответствий для венгерских префиксальных глаголов: различная концептуализация директивных значений / А. Виноградов // Русский язык и литература: Проблемы изучения и преподавания в школе и вузе. 2012 : сб. науч. трудов. – К., 2012. – С. 71-76. – Текст рос. мовою.

20. Виноградов Анатолій Олексійович : [вчений-філолог] // Наукова еліта Закарпаття. – Ужгород : Гражда, 2005. – С. 26-27 : портр.

Грудень: 6

МІКЛОШ БЕРЧЕНІ

355-річчя від дня народження громадсько-політичного і культурного діяча
(1665–1725)

М. Берчені народився у м. Градок (зараз у Словаччині). Учився він у Трнавській академії, де згодом здобувало освіту і ряд руських священників з Закарпаття. Далі Берчені здійснює блискучу військову кар'єру, стає гусарським полковником, придворним радником і камергером. 1689 р. за перемоги над турками він отримав від цісаря Леопольда графський титул. 1691 р. він одружився з останньою представницею роду Другетів – Крістіною. Проте 17 березня вона померла під час пологів, залишивши М. Берчені сина Ласла і доньку Сусанну. 26 травня помер і її брат Валентин – останній з Другетів. Згідно з тодішніми законами, усі маєтки вимерлого роду мали перейти до казни. Проте граф силою утримував Ужгородський замок для своїх дітей, в чиїх жилах текла Другетова кров. Лише під загрозою штурму він допустив туди цісарський гарнізон і аудиторів. Саме завдяки цьому зберігся один з найдавніших інвентарних описів замку і міста від 23 червня і 18 серпня 1691 р., що містить, зокрема, назви десяти найдавніших наших вулиць. Домігся, щоб посаду наджупана комітату Унг, котра давно вже була фактично спадковою у роді Другетів, закріпили тепер за ним. 1692 р. за фантастичну на той час суму у 175 тисяч золотих М. Берчені закріпив за собою усі Другетові маєтки в цьому комітаті, в тому числі їхнє родове гніздо – Ужгородський замок.

Восени 1694 р. М. Берчені заручився з донькою державного судді Іштвана Чакі Крістіною. Готуючись до одруження, М. Берчені відремонтував палац, фортечні мури, палісад, житлові і господарські приміщення. Після цього він вирушив за нареченою, аби супроводжувати її у нелегкій дорозі. Графиня подолала півтисячі кілометрів від рідного м. Вейп у Задунав'ї до Ужгорода з великим обозом у тринадцять підвід. На них везлися меблі, картини, гардероб, багато коштовностей. За цією валкою слідувало багато слуг, музик, гусарів, над якими майоріли прапори з родовими гербами Берчені і Чакі. На в'їзді до Ужгорода заручених вітала уся комітатська шляхта, замок зустрів їх гарматними салютами.

На масницю 1695 р. відгуляли розкішне весілля. Кілька тижнів великосвітські прийоми, бенкети і бали слідували одне за одним. Подружжя перетворює замок із звичайного укріплення на блискучий палац, що нагадував кращі європейські зразки. З північного сходу і півдня замок оточувало шість парків і садів. Найбільшим серед них був Звіринець, де утримували диких звірів для полювання. У значно зменшеному вигляді він зберігся до нашого часу, в радянські часи він носив ім'я М. Горького і був у 1960-ті рр. головним місцем недільного відпочинку ужгородців, зараз це Підградський парк. Біля Звіринця знаходився графський пивний заводик. Далі за парком лежав сад Лугош, за ним – Журавлиний і Голубиний сади. На нижньому боці Закової (тепер Капітульної) вулиці розташовувався Овочевий сад, на верхньому – Квітковий. Це був парк англійського типу з рівними стриженими алеями, розмаїтими клумбами, тінистими куточками. Влітку тут відбувалися прийоми та інші урочистості.

Сам замок мав значно розкішніший вигляд, ніж нині. Навколо кам'яних мурів височів дерев'яний паланок. Вхід прикривав Гусарський замок з двома баштами. Міст вів до підйомної брами. За мурами був ще один рів з водою, який оточував безпосередньо палац. Вхід до палацу лежав через дерев'яний міст. Замок мав два колодязі – 50-метровий у внутрішньому дворіку і менший в одному з казематів. Кожна з чотирьох веж триповерхової споруди мала свою назву. На першому поверсі і у підвалах містилися складські приміщення, на третьому – кімнати для гостей, які ніколи не були порожніми. Господарі жили на другому поверсі, куди вели сходи, прибудовані до однієї з веж. Кам'яні "коробки" дверей і вікон виготовили на замовлення знамениті мецензевські майстри. Кімнати опалювалися кахляними грубками, стіни утеплювалися, прикрашалися перськими килимами і голландськими гобеленами. Світло проникало через вікна в олов'яних кільцевих рамах. Ввечері покої освітлювалися восковими свічками у кованих залізних підсвічниках на стінах та звисаючих зі стелі світильниках. Кімнати було обставлено меблями Крістіни.

В апартаментах господаря висіло сім гобеленів і дванадцять картин, двері і вікна прикрашали рожеві й зелені фіранки. В одному з кутів знаходилася французька канапа, поруч – лондонський стоячий годинник, п'ять стільців, столик з ебонітовою шафою. Центр кімнати займав письмовий стіл з книжковою шафою із червоного палісандра. Вона містила сотні томів з історії, географії, політики, військової справи, архітектури. Кімната графині була не менш багатою: ті ж гобелени,

килими, дорогі меблі, картини. Далі йшла подружня спальня, біля неї – невелика комірчина-апотекула, де зберігали ліки. Крістіна добре розумілася на медицині, зокрема лікарських рослинах, і сама готувала препарати. На другому поверсі жили також покоївки, інші слуги, син Міклоша від першого шлюбу Ласло та комендант-управитель замку. В одній з кімнат знаходився архів. Два найбільші зали служили для прийомів. Все північне крило другого поверху займав Рицарський зал. Його стіни вкривали розписи з військовими сценами часів Другетів. Новіший зал, оздоблений Берчені, прикрашали шість гобеленів і 36 картин (граф мав персонального художника). Посередині стояли два великі столи і 12 різьблених стільців, далі – маленькі столики та великий мідний казан для охолодження вина – далекий предок сучасних холодильників.

Першу частину свого життя Берчені був палким прихильником австрійської династії Габсбургів, лояльним підданим цісаря, ревним католиком. Зокрема 1695 р. він вигнав з Ужгорода реформатського пастора, який мусив переселитися до Радванки, а 1697 р. граф брав участь у придушенні повстання куруців у Новому Місті під Шатром. Та невдовзі Берчені здружується зі своїм сусідом, власником Мукачівського замку князем Ференцем II Ракоці. 1699 р. на зустрічі в Ужгородському замку вони вирішили підняти повстання проти панування австрійської династії Габсбургів, за виокремлення Угорщини в окрему державу, за відновлення привілеїв угорської знаті. Власне, ініціатором повстання був сам Берчені, якого давно вже дістали безчинства австрійської солдатні. Зокрема, 1693 р. в Ужгороді було розміщено на постій 80 жовнірів, що поводитися мов окупанти і врешті-решт через пиятику спалили 16 будинків, завдали графові збитків на кілька тисяч золотих. Подібні конфлікти одного з наймогутніших угорських магнатів з австрійцями були постійними.

Про змову дізналися власті, і 1701 р. Ракоці з Берчені з родинами втекли до Польщі. Власті конфіскували Ужгородський замок Берчені і зробили його опис, котрий засвідчив просто таки казкові розкоші маєтку. Зокрема, на горіщі було виявлено дев'ять великих тенет для ловлі диких звірів, у кімнатах – коштовний посуд, розшитий золотом одяг тощо. Кімнату графа прикрашали сім килимів-гобеленів і дванадцять картин. В одному кутку стояв французький диван, в іншому – англійський годинник, там же було п'ять стільців, столик, шафа. Ще величнішими були покої графині. Замок оточували 5 чудових парків і пивоварний завод.

Невдовзі Ракоці справді розпочав боротьбу. Його сусіди і друзі Миклош Берчені, Павло Околіфчани, брати Адам, Ладислав і Михайло Ваї пристали до нього. За їх порадою Ракоці описав свої труднощі у листі до Людовика XIV. Послання мав передати француз капітан Лонгвевал, але той приніс листа австрійським властям. Змовники мушили переховуватись у Польщі.

Після втечі Берчені Ужгородський замок зайняли австрійські солдати, яких очолив Франц Шветлик. Але на початку 1703 р. Австрія втягнулася у війну за іспанську спадщину і направила основні війська проти Франції. Для усієї внутрішньої опозиції настав сприятливий момент. На Закарпатті спалахнуло селянське повстання. Воно завершилося поразкою, але ватажки звернулися до Ракоці і продовжили повстання, яке тривало вісім років (1703-1711).

Разом з Ракоці з Польщі повернувся і Берчені, який привів з собою українських козаків, поляків і румунів. Повстанці підійшли до Ужгорода. Місто готувалося до облоги. У замку замкнулося 300-400 прибічників цісаря та монахи-єзуїти. Вони позганяли під стіни замку худобу з усієї околиці, нагромадили збіжжя на півроку, сподіваючись, що за той час підійде допомога. Укріплення було відремонтовано, поповнено запаси пороху. 18 серпня в околицях Ужгорода з'явилося кількасот повстанців, яких очолив Іван Беца. Вони захопили Горяни. З усіх околиць до Ужгородського замку стали ховатися дворяни разом з родинами, слугами і майном. Місця для всіх бракувало. Капітан Шветлик обмежив число слуг у замку двома особами і примусив дворян самих нести нічну варту.

17 вересня зав'язалися запеклі бої на вулицях Ужгорода. Повстанців відтіснили до Радванки і Горян. Та незабаром підійшло значне підкріплення з Верховини. Вночі повстанці вдруге напали на місто, захопили його і оточили замок. Один з оборонців замку, дворянин Дьордь Палоні вів щоденник, де записав: "Що за часи настали! Наші піддані і кріпаки повстали проти своїх панів, женуть нас, переслідують, як псів, і хочуть нас заморити голодом. Натовп русинів, одягнутих у гуні, спустився з гір, зайняв місто... і, все зростаючи, оточив замок".

30 вересня Ракоці звернувся до обложених з пропозицією здатися. Мешканці Ужгорода активно допомагали повстанцям, вступали до їхнього війська, виготовляли зброю, споруджували укріплення. Жінки доглядали поранених, приносили їжу і теплий одяг, бо зима видалася дуже морозною. Повстанці здійснили кілька атак, але були відбиті краще озброєними дворянами з замку. Проте повстанці ішли на

все нові і нові приступи, підвезли до замку багато возів соломи, аби викурити звідти оборонців. Ситуація в оточених ставала усе гіршою. Спершу закінчилося сіно для коней і худоби. Потім з настанням холодів і зменшенням продовольства усе частіше спалахували сварки між дворянами і австрійськими солдатами. І все ж замок тримався до останнього. 26 лютого 1704 р. ужгородський гарнізон австрійців здався. Умови капітуляції затвердив 2 березня особисто Ракоці. Солдатам дозволили відступити до Польщі, інші могли лишитися в Ужгороді, присягнувши Ракоці. Передача замку відбулася 16 березня. Командуючим Ужгородським гарнізоном став Іван Беца, а єпископом в Ужгороді – Петро Камінський. Сім років Ужгород був однією з головних баз повстанців.

З 1707 р. Ракоці майже рік жив в Ужгородському замку М. Берчені. Тут він карбував мідні монети з написом “За свободу”. 23 липня 1707 р. до Ужгорода прибуло російське посольство на чолі з Давидом Корбе і польське на чолі з Михайлом Волинським. Послів приймали у Ричарському залі замку. На той час замок стараннями подружжя перетворився на цілий мистецький музей, у ньому налічувалося 136 полотен, 600 акварелей (переважно на пергаменті), ще більше гравюр. Від імені царя Корбе пропонував Ракоці посісти польський престол. Посол передав, що цар, “имея особливую склонность к его княжьей особе, слыша об его мужественных делах” направив свого надвірного радника, аби отримати згоду на висунення кандидатури Ракоці на польський престол. Ракоці не зразу прийняв цю далеко неоднозначну пропозицію. Він не хотів налаштовувати проти себе шведського короля Карла XII, який мав свого претендента на польський стіл (Станіслава Лещинського). До того ж Ракоці не знав, як сприйме таку комбінацію його союзник Людовик XIV. Нарешті, Ракоці остерігався, що втручання у польські справи відверне його від угорських справ, які ставали усе складнішими. У серпні 1707 р. вже Ракоці відправив до російського царя велике посольство з 50 чоловік на чолі з М. Берчені. Петро Перший прийняв його у Варшаві. 15 вересня підписано угоду “О вспоможении деньгами и прочим к избранию его князя Ракоци польским королем”, за якою Ракоці погодився зайняти польський престол, але просив допомогти у боротьбі проти Австрії. Росія обіцяла свою підтримку Угорщині у боротьбі за незалежність. Різку свою невдоволеність такою угодою висловив Карл XII. До її реалізації так і не дійшло.

Відступаючи з Ужгорода, Ракоці хотів висадити замок у повітря, а місто спалити, але швидкий наступ австрійців зірвав ці плани. М. Берчені лишився у замку і тримав оборону. 1708 р. на Закарпатті спалахнула епідемія холери, від якої гинуло набагато більше людей, ніж від бойових дій. Берчені ж за допомогою французьких і хорватських інженерів розгорнув перебудову замку і надав йому сучасного вигляду. Замок перетворився на справжній музей, де були сотні картин, малюнків і гравюр, велика бібліотека. Тут грали у шахи і карти, давали бали, звідси здійснювали піші і кінні прогулянки.

1709–1710 рр. в Ужгородському замку відбулися останні в його історії перебудови – під керівництвом французького інженера Ле Майре за проєктом архітектора Стубіча. Тим часом, у 1710 р. в Ужгороді і околицях, за хронікою Горватів, “люди вимирали так, як ніби їх вели на заріз. По всьому пережитому в наступнім (1711 – С. Ф.) році люди мало могли сіяти. Мор припинився, але прийшов падіж на худобу, а в горах наробили великої шкоди миші, майже весь овес з’їли”. Ужгород же став державною власністю, після чого він сильно занепадає. Коли 1716 р. спалахнула чергово турецько-австрійська війна, М. Берчені спробував повернутися додому, але це йому не вдалося. З 1718 р. він із дружиною остаточно оселяється у Туреччині, де й помирає 1725 р. у м. Текирдаг. Ужгородський же замок на довгі десятиліття перетворився з блискучого палацу на казарму австрійського гарнізону.

Нині пам’ять про Міклоша Берчені та Крістіну Чакі увічнено двома великими скульптурами у дворі Ужгородського замку, а також міні-скульптуркою, що розташована на Православній набережній поруч угорського консульства.

Сергій Федака

Джерельні приписи:

1. Берчені Міклош : [політ. діяч та володар Ужгород. замку] // Діячі історії, науки і культури Закарпаття. – Ужгород : Патент, 1999. – С. 21 : портр.
2. Боць, Тетяна. Граф Міклош Берчені відвідав Ужгородський замок : [фестиваль “Берчені фест”] / Т. Боць // Ужгород. – 2017. – 19 серп. – С. 8 : фот.
3. Кобаль, Йосип. Граф Берчені зробив з Ужгородського замку затишне родинне гніздо із звіринцем, бузковим та голубиним сада-

- ми : [записала О. Штефаньо] / Й. Кобаль // Новини Закарпаття. – 2012. – 17 листоп. – С. 19 : фот.
4. Кобаль, Йосип. Граф Міклош Берчені і графиня Крістіна Чакі : [володарі Ужгород. замку] / Й. Кобаль // Кобаль, Й. Ужгород відомий та невідомий. – Л. : Світ, 2008. – С. 23-26 : фот.
 5. Кобаль, Олена. Граф Міклош Берчені і графиня Крістіна Чакі : володарі Ужгород. замку у 1692–1711 рр. / О. Кобаль // Науковий збірник Закарпатського краєзнавчого музею. – Вип. 6. – Ужгород : Патент, 2004. – С. 64-68. – Бібліогр. наприкінці ст.
 6. Літераті, Тетяна. Як у місті планували встановити пам'ятник Міклошу Берчені / Т. Літераті // Новини Закарпаття. – 2019. – 9 берез. – С. 7 : фот. кольор.
 7. Федака, Сергій. Берчені Міклош : (6.12.1665-6.11.1725) ; [політ. діяч та володар Ужгород. замку] / С. Федака // Федака, Сергій. Ужгород: роки і люди. – Ужгород : Ліра, 2013. – С. 38-39.
 8. Федоришина, Людмила. Бюст графа Берчені встановили в Ужгородському замку / Л. Федоришина // РІО. – 2012. – 20 жовт. – С. 2 : фот.
 9. Ярова, Віталія. В Ужгородський замок повернувся граф Міклош Берчені : [відкриття скульптури графа М. Берчені у дворі замку] / В. Ярова // Новини Закарпаття. – 2012. – 13 жовт. – С. 2.

Грудень: 11

АНТОНІН ГАРТЛ

135-річчя від дня народження чеського карпатознавця, літературознавця, журналіста, перекладача (1885–1944)

Антонін Гартл народився у с. Кунковиці під містом Клатови на заході Чехії. Після закінчення Карлового університету у Празі отримав 1912 р. ступінь доктора філософії. Працював науковим співробітником чеської Академії наук (1912–1919). З 1923 р. був головним редактором відділу преси міністерства закордонних справ Чехословаччини, керівником міністерського архіву, головним радником міністерства закордонних справ з питань пропаганди досягнень Чехословаччи-

ни у культурному розвитку Підкарпатської Русі. Ця робота надихнула вченого на подальші дослідження, результатом чого стала праця з проблем чесько-українських зв'язків "Підкарпатські русини і ми" (1930), "Літературні змагання підкарпатських русинів в роках 1920–1930" (1930, 1932), "Література підкарпатських русинів у ХХ ст." (1937), загальна енциклопедична історія крайової літератури "Література підкарпатських русинів" (1933). Він уклав першу антологію творів закарпатських авторів у чеському перекладі "Pozdraveni Rusinů" (Братислава, 1936), куди увійшли твори Марка Бараболі, А. Бобульського, А. Ворона, В. Гренджі-Донського, А. Карабелеша, Ф. Потушняка, Зореслава та ін. Статті про Закарпаття А. Гартл друкував також у німецькій та французькій періодиці.

Таким чином, А. Гартл належав до славної когорти чехів (Ф. Тіхий, Я. Затлоукал, І. Ольбрахт, Ф. Заплетал, Ф. Габріель і так далі), завдяки яким світ дізнався про культурні надбання Підкарпатської Русі. Ці чеські патріоти робили все від них залежне, аби щойно приєднана земля почувалась гідною часткою їхньої вітчизни.

Також А. Гартл був редактором часописів "Prager Rundschau", "Čas", газети "Русинь". Газета "Русин" була одним з перших щоденних часописів на Закарпатті, тому забирала особливо багато часу у свого редактора, упродовж 1923 р. вийшло 248 її номерів. Часто А. Гартл друкував тут свої есе, що потім їх оприлюднено окремо під назвою "Основи руської народної та культурної політики" як п'ятий випуск книжкової бібліотечки "Русина" (усього там вийшло 14 томів). Пропагуючи творчість закарпатських майстрів слова на сторінках чеських журналів "Словенски преглед", "Ческословенска властіведа", "Розгледі по літературе а умені", "Подкарпаторуска ревью" та інших, А. Гартл унікав крайнощів, розглядав явища з точки зору всіх складових, і прогресивних, і занепадаючих тенденцій.

У нарисі поважного обсягу "Літературне відродження підкарпатських русинів у роках 1920–1930" (1930) А. Гартл говорить про столітнє запізнення процесу, а мовний дуалізм у краї (український та русофільський напрямки) порівнює із норвезьким і чехословацьким. Учений зауважив, що мовну боротьбу принесли на Закарпаття емігранти обох течій, вона нагадує подібну, котра мала місце у Галичині 60-х років ХІХ століття. Український напрям А. Гартл назвав народним, демократичним (провідні ідеологи о. А. Волошин, І. Панькевич), а "русский" – консервативним (о. Є. Сабов, А. Гагатко). Детально він зупинився далі на літературно мистецьких часописах краю, на поезії,

прозі, драматургії, наукових студіях представників обох орієнтацій, доробку емігрантів із Закарпаття.

У статтях “Писемність підкарпатських русинів” (1933), “Чеські письменники і Підкарпатська Русь” (1933), “Підкарпатський роман” (1937), “Історичний роман підкарпатський” (1938), А. Гартл продовжив знайомити широку громадськість із культурними устремліннями на сході республіки.

Вінцем його трудів став вихід у світ першої антології художньої літератури закарпатських українців іноземною мовою – “Pozdraven Rusn (Vbor z literatury podkarpatsk 1920–1935) (Братислава, 1936). До неї А. Гартл включив у власному перекладі низку творів. На розсуд читачів винесено кращі проби пера 26 письменників, які проживали на Закарпатті та Пряшівщині, в Югославії та США.

Після гітлерівської окупації Чехії 1939 р. А. Гартл перебував під наглядом поліції. Автор праць з чеської літератури, досліджень про літературу і мовний розвиток Закарпаття 1920–1930-х рр.; наукових розвідок про О. Духновича, А. Добрянського, рецензій на праці Ю. Яворського, П. Федора, Д. Вергуна. У 1920-і рр. почав перекладати чеською мовою твори українських письменників (оповідання Л. Дем’яна “Чорт на весіллі” опубліковано у газеті “Hlódka Času” від 14 січня 1923 р.).

А. Гартл зробив висновок, що на Закарпатті боротьба велася не за граматику і мову, а за національне самовизначення, що “проблема мови і народності розрішиться... співвідношенням творчих сил в краї, а те співвідношення виразно вже нині схиляється на бік українського напрямку. Лише цей напрямок спромігся... на свої власні кошти удержувати свої часописи, тоді як всі інші часописи, що виходять на Підкарпатті, є субсидійовані” (Українське Слово. – 1933. – № 14.).

Помер дослідник 19 лютого 1944 р. у Празі. Перевидання карпатознавчих праць А. Гартла в сучасній Україні давно назріло, стоїть на часі.

Сергій Федака

Джерельні приписи:

1. Гартл, А. Основи руської народної і культурної політики / А. Гартл. – Ужгород, 1923.
2. Hartl, A. Literární obrození podkarpatských Rusini v létech 1920–1930 / A. Hartl. – Praha, 1930. – Текст чес. мовою.

3. Hartl, A. Pisemnictvi podkarpatských Rusini / A. Hartl. – Praha, 1933. – Текст чес. мовою.

4. Гартл, А. Взгляд на современное состояние подкарпаторусской литературы / А. Гартл // Карпаторусское слово. – 1937. – № 4. – Текст рос. мовою.

5. Бабота, Л. Невтомний дослідник закарпатоукраїнської літератури – Антонін Гартл / Л. Бабота // Від Наукового товариства ім. Шевченка до Українського Вільного університету. – К., 1992. – С. 264-268.
6. Габор, В. Гартл Антонін / В. Габор // Українська журналістика в іменах. Т. 4. – Л., 1997. – С. 48-52.
7. Недзельський, Е. Доктор Антонин Гартл / Е. Недзельський // Русский Народный Голос. – 1936. – № 9. – Текст рос. мовою.
8. Поп, Іван. Гартл Антонін / І. Поп // Енциклопедія історії та культури карпатських русинів / уклад. : П. р. Магочій, І. І. Поп. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2010. – С. 117-118 : портр.
9. Хланта, Іван. Антонін Гартл : літературознавець, перекладач / І. Хланта // Хланта, Іван. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. – Ужгород : Закарпаття, 1995. – С. 143-145.

Грудень: 11

ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ ГОМОННАЙ

100-річчя від дня народження вченого-педагога та громадського діяча
(1920–2004)

Освіта – це дивовижна галузь духовного світу, яка постійно змінюється залежно до вимог часу, між тим залишаючись однією з найконсервативніших за своєю суттю, позаяк у школу постійно приходять маленька людина, яку треба навчати читання та рахунку, поступово доводячи рівень її знань до рівня спеціаліста, формуючи її свідомість від дитини до громадянина. Тим постать учителя була і залишається

так шанованою. Не кожна, навіть дуже знаюча, людина здатна стати справжнім учителем, у цю професію приходять за покликом душі.

Саме таким вчителем був Василь Васильович Гомоннай. Його біографія – це своєрідний літопис нашого краю упродовж ХХ століття. Він народився 11 грудня 1920 р. у багатодітній родині в селі Барбово Мукачівського округу, земля Підкарпатська Русь. Майбутній доктор педагогічних наук, професор, належить до першого покоління закарпатців, які народилися в щойно створеній на теренах колишньої Австро-Угорщини Чехословаччині. Родинна педагогіка, звичайно, такого терміну в селі й не знали, була вибудована на прилученні дитини до праці, обов'язку, сімейних та релігійних традицій, що, за зізнанням майбутнього педагога, допомогло переборювати негаразди і наполегливо йти до мети упродовж усього життя. Після закінчення сільської народної школи батько віддав здібного хлопчика на навчання до Білківської горожанської школи. Це була щойно відкрита згідно з освітньою реформою школа. Згодом, вже досліджуючи освітній процес в Чехословаччині міжвоєнного періоду, В. В. Гомоннай відзначить високий рівень цієї реформи і розуміння урядом президента Т.-Г. Масарика освіти як ключової ланки соціально-економічного розвитку держави, а сам стане одним з реформаторів освіти на Закарпатті вже в повоєнний час. Саме в горожанці сільський школяр вирішує стати педагогом і після її закінчення у 1937 р. вступає до Мукачівської державної учительської семінарії. Після анексії Угорщиною Карпатської України продовжує навчання у щойно відкритій Севлюшській семінарії. Тут під керівництвом професора Якова Голоти Василь прилучається до українського національного руху і разом з групою студентів стає на оборону від гортіївців спочатку Севлюша, а згодом займає стрілецьку позицію біля Рокосівського залізничного переїзду, захищаючи молоду українську державу. Все це не обійшло недремне око угорської жандармерії, студента беруть на облік як неблагонадійного, але таки дозволяють закінчити курс навчання.

Трудову діяльність Василь Васильович розпочав вчителем початкової школи присілку Красношори-Пучос Тячівського району. Власне, школи тут як такої не було. Навчання довелося проводити у орендованій хаті, але молодий освітянин зумів залучити до школи усіх дітей, тому навчання проводив у дві зміни. Після визволення Закарпаття, він стає активним учасником реорганізації системи освіти Тячівського округу (згодом району), досвід навчання дітей у пристосованих приміщеннях спонукає до думки про будівництво школи в кожному селі.

Проблемним питанням часу стає повоєнне сирітство. У 1945–1947 рр. В. В. Гомоннай директор Тячівської середньої школи-інтернату, водночас його турбує організація шкіл для національних меншин і 1947–1948 рр. він – директор Тячівської семирічної школи з угорською мовою викладання. Ініціативного педагога призначають завідуючим найбільшим в області Тячівським районним відділом освіти, якій він очолював упродовж 1948–1955 рр. Завдяки його зусиллям створено систему середньої освіти в районі, зокрема, збудовано середні школи в Буштині, Тересві, Терєблі, Углі, Вільхівцях, Ганичах, Усть-Чорній, Нересниці та у багатьох віддалених селах. За цю працю В. В. Гомонна у 1954 р. було присвоєно звання “Заслужений вчитель Української РСР”.

Саме в цей час починається реформа радянської школи і В. В. Гомоннаю доручають очолити цю кропітку роботу на Закарпатті, призначивши на посаду начальника обласного відділу народної освіти. За його керівництва упродовж 1955–1962 рр. було фактично створено систему середньої освіти в області, збудовано десятки шкіл і шкіл-інтернатів, як-от: в Ужгороді, Перечині, Сваляві, В. Березному, Виноградіві, Берегові, Буштині та інших містах та селах. Завдяки зусиллям Василя Васильовича було відкрито 112 шкіл з угорською та румунською мовами навчання, розгорнуто систему позашкільної освіти, вечірніх шкіл. Ця його натхненна праця була поцінована орденом Трудового червоного прапора (1960), медалями “За доблесний труд” і найвищими педагогічними нагородами – медаллю А. С. Макаренка (1965) і званням “Відмінник народної освіти СРСР”.

Водночас Василь Васильович здобуває вищу освіту в Київському педагогічному інституті ім. М. Горького, який успішно закінчив у 1954 р., виявляє інтерес до педагогічної науки. У 1962 р. він захищає кандидатську дисертацію з історії педагогіки і переходить на педагогічну роботу в Ужгородський державний університет. Тут проявився його талант вченого і організатора науки. У полі наукових інтересів В. В. Гомонная історія педагогіки та загальна педагогіка, методика викладання природничих дисциплін у середній школі і педагогічна психологія, проблемні питання вищої педагогічної освіти і виховання особистості, особливу увагу він приділяє вивченню зарубіжного педагогічного досвіту і підсумком його наукової діяльності стала докторська дисертація на тему “Педагогічна думка і проблеми народної освіти в Угорщині” (1970 р.). Старший викладач, доцент, у 1970 р. здобуває науковий ступінь професора.

У цей час постає проблема підготовки вчителя в умовах класичного університету. Для вирішення проблеми В. В. Гомоннай 1966 р. створює і очолює упродовж наступних двадцяти років загально університетську кафедру педагогіки та психології. Тут розкрився його справжній науково-педагогічний талант. Він не тільки організовує роботу кафедри, але й невтомно працює над науковими і науково-методичними працями, загалом опублікував кілька монографій і більше 200 наукових статей з питань методики викладання навчальних дисциплін у середній школі та у ВНЗ, дидактики, виховання учнівської та студентської молоді, інноваційних технологій, проблемних питань історії педагогіки країн Центральної Європи. Результати наукових досліджень В. В. Гомонная узагальнені у монографіях "Розвиток народної освіти в Угорській Народній Республіці. 1945–1960" (1962), "Педагогічна думка в Угорщині" (1969), "Народное образование в Венгрии" (1972), "Народное образование в европейских странах социалистического содружества" (1978), "Нариси з розвитку педагогічної думки і школи Закарпаття" (1990), "Антологія педагогічної думки Закарпаття (XIX–XX ст.)" (1992), "Августин Волошин" (1995, співавтори М. Зимомря, М. Вегеш), "Школа та освіта Закарпаття" (1997, співавтори В. Росул, М. Талапканич), "Народна освіта Радянського Закарпаття" (1998), "Видатні педагоги України (XIX–XX ст.)" (2001, співавтор В. Росул), "Етико-психологічні проблеми сімейного виховання молоді" (1994), "Історія педагогічної освіти Закарпаття" (2003, співавтори Ходанич П. М., Росул В. В.), співавтор "Истории Венгрии" у трьох томах (Москва, 1972), де він описав історію культури Угорщини (1919–1972 рр.). Він автор наукових статей в "Енциклопедії УРСР", наукових збірниках АПН СРСР, журналах "Советская педагогика", "Народное образование", "Школа и производство", "Педагогика и народное образование в зарубежных странах", "Радянська школа" та в журналах Угорщини та ЧСР. Автор навчально-методичних посібників "Основи педмайстерності викладача вузу" (1980), "Творчий потенціал учителя" (1990) та ін.

Особливою заслугою вченого-педагога стала організація в УЖДУ аспірантури з педагогіки, загалом під керівництвом професора В. В. Гомонная було створено своєрідну школу з історії та теорії педагогіки, захистили докторські дисертації з педагогіки В. В. Сагарда та І. В. Козубовська, кандидатські – Д. І. Демчиля, І. М. Небесник, К. А. Литвинова, О. В. Опаленик, Ф. Е. Маркін, Е. О. Афанасенко, Б. С. Пазинич, М. І. Кляп, П. М. Ходанич, О. М. Фридманська, Н. І. Гайдамашко, І. П. Стецяк, Л. М. Белецька, С. І. Ямалова, Л. П. Ходанич, В. В. Росул та ін. Після

виходу на пенсію В. В. Гомоннай працює професором Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти та Ужгородського державного інституту інформатики, економіки і права.

Упродовж 1965–2004 рр. В. В. Гомоннай очолював Закарпатське відділення Педтовариства України, неодноразово обирався депутатом Закарпатської обласної та Тячівської районної рад народних депутатів.

У своїх споминах відомий український вчений, академік І. К. Білодід, який упродовж 1957–1964 рр. був міністром освіти України, писав: “В. В. Гомоннай поєднує в своїй особі і вмілість педагога, і глибину науковця, і почуття сердечної людини, яка органічно знає, любить свою справу, справу свого життя, віддає їй усі сили, знання, розум”. Професор Василь Васильович Гомоннай по праву належить до когорти славних освітян не тільки Закарпаття, але й усієї України.

Петро Ходанич

Джерельні приписи:

1. Гомоннай, В. В. Антологія педагогічної думки Закарпаття : (XIX–XX ст.) / В. В. Гомоннай. – Ужгород : Закарпаття, 1992. – 298 с.
2. Гомоннай, В. В. Культурно-освітні діячі Закарпаття : навч. посіб. / В. В. Гомоннай, В. В. Росул. – Ужгород : Госпрозрахунк. РВВ упр. у справах преси та інформації, 1996. – 32 с.
3. Гомоннай, В. В. Народна освіта Радянського Закарпаття / В. В. Гомоннай. – К. ; Ужгород : Радян. шк., 1988. – 168 с. + табл.
4. Гомоннай, В. В. Педагогічна думка в Угорщині / В. В. Гомоннай. – К. ; Ужгород : Радян. шк., 1969. – 208 с.
5. Гомоннай, В. В. Педагогічна освіта на Закарпатті / В. Гомоннай, П. Ходанич, В. Росул. – Ужгород : Гражда, 2003. – 112 с. : іл.
6. Гомоннай, В. В. Школа та освіта Закарпаття / В. В. Гомоннай, В. В. Росул, М. І. Талапканич. – Ужгород : Госпрозрахунк. ред.-вид. від. Закарпат. комітету у справах преси та інформації, 1997. – 248 с.
7. Зимомря, Микола. Августин Волошин / М. Зимомря, В. Гомоннай, М. Вегеш. – Ужгород, 1995. – 100 с.

8. Козубовська, Ірина Василівна. В. В. Гомоннаю – 80! : [д-р пед. наук, проф.] / І. В. Козубовська // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. – Вип. 3. – Ужгород, 2000. – С. 167.

9. Ходанич, П. М. Гомоннай Василь Васильович : [заслуж. вчитель УРСР, канд. пед. наук, д-р пед. наук, проф.] / П. М. Ходанич // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 98-99 : портр.
10. Ходанич, Петро Михайлович. Гомоннай Василь Васильович : [педагог, д-р пед. наук.] / П. М. Ходанич // Енциклопедія Сучасної України. Т. 6 : Го – Гю. – К., 2006. – С. 136 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.
11. Ходанич, Петро Михайлович. До 90-річчя з дня народження В. В. Гомонная : [вчен.-педагога, проф., заслуж. вчителя України] / П. М. Ходанич // Слово вчителя. – 2010. – 15 груд. – С. 8.

Грудень: 12

ТЕТЯНА ЮРІЇВНА ПОПИК

60-річчя від дня народження кандидата фізико-математичних наук, наукового співробітника Інституту електронної фізики НАН України (нар. 1960)

Тетяна Юріївна Попик народилася 12 грудня 1960 р. в Ужгороді в сім'ї працівників університету. Батько, Юрій Васильович, довгі роки працював доцентом, потім професором кафедри фізики напівпровідників Ужгородського національного університету, деякий час був деканом фізичного факультету. Мати, Інна Миколаївна, багато років викладала на економічному факультеті. Батьки підготували без перебільшення тисячі студентів, яким намагалися передати свої знання, досвід та життєві принципи, й залишили добрі згадки на довгі роки. Тому не дивно, що у сім'ї Попиків турбота про освіту та виховання дітей належала до найвищих родинних пріоритетів.

Тетяна з золотою медаллю закінчила Ужгородську середню школу № 2 і, маючи особливі здібності до точних наук, у 1977 р. вступила на фізичний факультет Ужгородського державного університету. Навчання на фізичному факультеті повністю сформували Т. Ю. Попик як фізика-дослідника, а за сімейними традиціями вона пройшла повний курс спеціалізації на кафедрі фізики напівпровідників. Успішне

навчання в університеті поєднувала з науковою роботою на кафедрі фізики напівпровідників, яку виконувала під керівництвом професора В. Ю. Сливки. Над дипломною роботою працювала в Інституті спектроскопії АН СРСР під Москвою, освоюючи спектроскопію в довгохвильовій інфрачервоній області спектру поруч з таким відомим фахівцем як професор В. М. Бурлаков, що в майбутньому стане провідним науковцем Оксфордського університету в Англії. Попри велике навантаження та вимоги до якості підготовки студентів Т. Ю. Попик у 1982 р. закінчує університет із червоним дипломом і визначає свій майбутній професійний статус – дослідник, фізик.

Тетяну Юріївну було направлено на роботу в Інститут ядерних досліджень АН УРСР й її трудова книжка містить всього 2-а записи, – навчання в університеті та робота в академічній установі.

Паралельно з навчанням і науковою роботою Тетяна активно займається спортом. Вона – багаторазовий переможець міських та обласних змагань зі спортивного орієнтування, входить до складу збірних університету, міста та області, у їх складі бере участь у всеукраїнських та всесоюзних змаганнях.

Після закінчення університету в 1982 р. Т. Ю. Попик стає до роботи в новоствореному Ужгородському відділенні Інституту ядерних досліджень АН УРСР (яке згодом переросте в Інститут електронної фізики НАН України), потім вступає там до аспірантури. Її науковий керівник – доктор фізико-математичних наук, професор, нині академік НАН України Отто Бартоломійович Шпеник. За роки навчання в аспірантурі Тетяна Юріївна опанувала нову методику дослідження поверхні твердих тіл за допомогою пучка низькоенергетичних електронів. Цікавим та піонерським є комплекс експериментальних досліджень, проведених Т. Ю. Попик, з взаємодії повільних високомоноенергетичних електронів з поверхнею твердих тіл, щодо систематизації та обґрунтування фізики явищ, які є наслідком таких процесів. Ці дослідження дозволили Тетяні Юріївні в 1999 р. в Ужгородському державному університеті захистити кандидатську дисертацію зі спеціальності “01.04.04 – фізична електроніка” на тему “Розсіювання електронів низьких енергій поверхнею твердих тіл”.

Розвиваючи тематику наукових досліджень з вивчення взаємодії низькоенергетичних електронів з поверхнею твердих тіл, Тетяна Юріївна як досвідчений фахівець активно допомагає молодим дослідникам В. Фейеру, Л. Кізману, Р. Ортікову опанувати тонкощі цієї складної, але цікавої галузі фізики. Найбільш успішний учень Тетяни Юріївни та Отто Бартоломійовича Віталій Фейер у 2002 р. захистив кандидатську

дисертацію, після чого вже понад десяток років працює в міжнародному науково-дослідному центрі на основі синхротрона “Елеттра” в італійському Трієсті.

Продовжуючи наукові дослідження поверхні твердих тіл, Тетяна Юріївна паралельно займається і науково-методичною роботою. У співавторстві з професорами УжНУ Ю. В. Попиком та Л. Ю. Хархаліс у 2015 р. вона написала й видала сучасний навчальний посібник “Фізика напівпровідників: лабораторний практикум”, розрахований на студентів фізичних і фізико-технічних факультетів вищих навчальних закладів України, що служить добрим додатком до ґрунтового підручника “Фізика напівпровідників” професора Ю. В. Попика.

Не полишає Тетяна Юріївна і захоплення спортом. Вона не тільки сама займається аеробікою, а й тренує інших. Створена нею команда “Лідер”, “граючим” тренером і незмінним капітаном якої вона була, – п’ятиразовий чемпіон Закарпаття, лауреат ІІІ Всеукраїнського конкурсу груп ритмічної гімнастики, – представляла Україну на Всесоюзному конкурсі (1990 р.), де здобула почесне 5 місце серед 27 команд. Тетяна має міжнародний сертифікат інструктора з фітнесу. А скільком молодим жінкам і дівчатам вона своїми заняттями допомогла і по сьогодні допомагає залишатися здоровими, впевненими і привабливими – знає тільки вона.

Спортивні традиції родини Попиків перейняв і син Тетяни – Юрій. Він досяг неабияких успіхів у класичному та пляжному волейболі – багаторазовий чемпіон і призер змагань обласного і всеукраїнського рівня, має спортивне звання “Майстер спорту України”. Та коли постало питання про перехід у професійний спорт, зробив вибір на користь інших родинних традицій – наукових. Перейняв їх на новому рівні – не у плані розвитку академічної науки, а шляхом практичної реалізації наукових досягнень. Блискуче закінчивши економічний факультет Ужгородського національного університету, Юрій Попик створив успішне виробництво джерел світла на основі напівпровідникових світлодіодів. І в цьому неабияка заслуга принаймні двох поколінь родини Попиків – фізиків і економістів.

Тож нехай і далі міцніють і розвиваються родинні традиції сім’ї Попиків, а їхня хранителька Тетяна Юріївна завжди залишається молодою, веселою і привабливою!

Тетяна Юріївна Попик має понад 50 публікацій та 2 патенти України на винаходи.

Юрій Ажнюк

Джерельні приписи:

1. Попик, Т. Ю. Фізика напівпровідників: лабораторний практикум : навч. посіб. / Т. Ю. Попик, Л. Ю. Хархаліс, Ю. В. Попик. – Ужгород : ІВА, 2014. – 260 с.

2. Кізман, Л. А. Особливості зворотного розсіювання повільних електронів поверхнею n-GaAs(111) / Л. А. Кізман, В. М. Фейер, Т. Ю. Попик // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Фізика. – Вип. 17. – Ужгород, 2005. – С. 131-136.
3. Попик, Т. Ю. Електронна енергетична структура плівок Mg / Т. Ю. Попик [та ін.] // Укр. фіз. журн. – 2001. – Т. 46. – № 4. – С. 456-460.
4. Попик, Т. Ю. Исследование электронных спектров благородных металлов методом обратного рассеяния электронов низких энергий / Т. Ю. Попик, О. Б. Шпеник, Ю. В. Попик // Физика твердого тела. – Т. 43. – № 3. – С. 391-395. – Текст рос. мовою.
5. Шпеник, О. Б. Розсіювання повільних електронів поверхнями полікристалічного танталу та молібдену / О. Б. Шпеник, Т. Ю. Попик, Р. О. Ортіков // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Фізика. – Вип. 27. – Ужгород, 2010. – С. 72-81 : рис. – Бібліогр. наприкінці ст.
6. Popik, T. Y. Investigation of surface and bulk electronic structure of Ge(111) by low-energy electron backscattering technique / T. Y. Popik [and others] // Surface Science. – 2001. – V. 491. – № 1-2. – P. 175-182. – Текст англ. мовою.
7. Popik, T. Y. Kinetics of residual gas adsorption on Ge (111) surface in low-energy electron backscattering / T. Y. Popik [and others] // Applied Surface Science. – 2006. – V. 252. – № 10. – P. 3625-3631. – Текст англ. мовою.
8. Popik, T. Y. Low-energy electron backscattering spectroscopy of Mg/Mo films / T. Y. Popik [and others] // Journal of electron spectroscopy and related phenomena. – 2002. – V. 122 – № 3. – P. 251-257. – Текст англ. мовою.
9. Popik, T. Y. Low-energy electron backscattering spectroscopy of the p-Si(100) surface / T. Y. Popik [and others] // Physica B. – 2002. – V. 315 – № 1-3. – P. 133-142. – Текст англ. мовою.

10. Popik, T. Y. Low-energy electron spectroscopy of Si(100) and Ge(100) surfaces / T. Y. Popik [and others] // Radiation Physics and Chemistry. – 2003. – V. 68. – № 1-2. – P. 251-256. – Текст англ. мовою.
11. Popik, T. Y. Resonance tunneling and slow electron reflection spectra in layered BiTeI and BiTeBr semiconductors / T. Y. Popik [and others] // Journal of Optoelectronics and Advanced Materials. – 2000. – V. 2. – № 2. – P. 171-176. – Текст англ. мовою.
12. Popik, T. Y. The specific features of low-energy electron backscattering from different Ge surfaces / T. Y. Popik [and others] // Surface Science. – 2002. – V. 499. – № 1. – P. L113-L118. – Текст англ. мовою.
13. Shpenik, O. B. Backscattering of low-energy (0–8 eV) electrons by a silicon surface / O. B. Shpenik, N. M. Erdevdi, T. Yu. Popik // Technical Physics. – 1997. – V. 42. – № 5. – P. 550-554. – Текст англ. мовою.
14. Shpenik, O. B. Low-energy electron backscattering by Ta surface / O. B. Shpenik, T. Yu. Popik, R. O. Ortikov // Journal of Physics: Conference Series. – 2009. – V. 194. – № 13. – P. 132007. – Текст англ. мовою.

15. Висицька, Таміла. Попик Тетяна Юріївна (12.12.1960) : [канд. фізико-мат. наук] / Т. Висицька // Висицька, Таміла. Із плеяди науковців Закарпаття : біобібліогр. довід. – Ужгород : Ліра, 2005. – С. 444-445 : портр. – Бібліогр. в кінці ст.
16. Попик Тетяна Юріївна : [канд. фізико-мат. наук] // 20 років Інституту електронної фізики Національної академії наук України. – Ужгород : ФОП Бреза А. Е., 2012. – С. 84 : портр.

Грудень: 30

ПАВЛО ПАРВЛОВИЧ ФЕДАКА

50-річчя від дня народження кандидата історичних наук,
голови ГО “Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство
“Просвіта”, громадсько-політичного і культурного діяча (1970)

Одним із перших народних культурно-освітніх товариств, створених на Закарпатті, була “Просвіта”, заснована 9 травня 1920 р. в Ужгороді. Її головне завдання полягало в тому, щоб піднести економічне

і культурне життя українців краю, виховувати їх в патріотичному дусі. Ця організація успішно справлялася з поставленими завданнями до ліквідації її у 1939 р. угорською владою. Радянська влада теж неприхильно ставилася до “Просвіти”, яка орієнтувалася на Україну. І нарешті, 23 грудня 1990 р. товариство відновило свою роботу. Головою став Павло Михайлович Федака, відомий вчений, кандидат (згодом доктор) історичних наук, музеєзнавець та громадсько-політичний і культурний діяч. Він гідно продовжив справу попередників. З 2017 р. головою товариства “Просвіта” є кандидат історичних наук, громадсько-політичний і культурний діяч Павло Павлович Федака. Його прийдешній ювілей, 50-річчя від дня народження, спонукав нас для написання цієї статті.

Він народився 30 грудня 1970 р. в древньому Ужгороді в родині інтелігентів (батько, Павло Федака – вчений-етнолог, музеолог, громадський діяч проукраїнського спрямування, а мати, Ярослава Федака-Фабріці – старший редактор редакційно-видавничого відділу Ужгородського університету, померла у молодому віці). У 1988 р. ювіляр закінчив середню школу № 15 із срібною медаллю. Вступив на історичний факультет Ужгородського державного (тепер національний) університету, який успішно закінчив у 1993 р. У 2018 р. Павло Федака-молодший закінчив заочний та дистанційний факультет Європейського університету (м. Київ), де здобув звання магістра за спеціальністю “Інформаційна, бібліотечна та архівна справа”.

Трудову діяльність розпочав на посаді помічника народного депутата України, методиста Закарпатського крайового культурно-освітнього товариства “Просвіта”. Потім займав посаду інженера-технолога ТОВ “СТШ Імпекс”. У 2002–2009 рр. – старший науковий співробітник меморіального музею Президента Карпатської України, Героя України о. Августина Волошина Закарпатського краєзнавчого музею (тепер Закарпатський обласний краєзнавчий музей імені Тиводара Легоцького). З 2013 р. – головний редактор незалежної газети “Трибуна”. З 2018 р. працює викладачем Ужгородського коледжу культури і мистецтв.

Ще навчаючись на історичному факультеті УжДУ Павло проявив нахил до наукової роботи. Після закінчення університету бажання займатися науковими пошуками тільки посилювалось. Його науковим керівником став доктор історичних наук, професор кафедри історії стародавнього світу і середніх віків Михайло Петрович Тиводар. Було сформульовано тему дисертаційного дослідження, а саме:

“Історія етнографічного вивчення Закарпаття в українській крайовій періодиці другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст.”. Молодий науковець працював у найбільших книгозбірнях України. Виявляв, вивчав, класифікував історіографічні джерела, що виходили за часів Австро-Угорщини (1867–1918), Чехословаччини (1918–1939) та гортистської Угорщини (1939–1944).

Досліджуючи перший, австро-угорський період, молодий науковець скрупульозно вивчав публікації А. Кралицького, Т. Злоцького, О. Митрака, О. Гомічкова, Ю. Ставровського, І. Сільвая, Є. Фенцика, І. Дулішковича, О. Павловича, В. Гаджеги, Ю. Жатковича, О. Петрова, І. Дем’яна, А. Волошина, Г. Стрипського та ін. Для цього ґрунтовно вивчив газети “Свѣтъ”, “Новый свѣтъ”, “Карпать”, “Наука”, журнали “Народное чтение”, “Листокъ”, “Село”, “Свѣтло” та ін.

Що стосується другого періоду, то Павло Федака детально опрацював такі видання, як “Вѣстникъ для підкарпатських дѣточок”, “Русинъ”, “Народ”, “Село”, “Рідна школа”, “Пчѣлка”, “Просвіта”, “Учительський голос”, “Українське слово”, “Земля і Воля”, “Недѣля” та ін. Виділивши при цьому Науковий збірник товариства “Просвіта” в Ужгороді (1922–1933), журнали “Підкарпатська Русь” (1923–1936), “Наш рідний край” (1922–1939), “Наша Земля” (1927–1928) та ін. У них друкували свої праці з проблем матеріальної і духовної культури, етногенезу та етнічної історії закарпатських українців В. Гнатюк, В. Гаджега, О. Мицюк, В. Січинський, І. Панькевич, Ф. Колесса, В. Кубійович, В. Ульяновський, М. Обідний, Ф. Потушняк та ін.

В часи гортистської окупації краю виходили періодичні видання “Литературна недѣля”, “Зоря – Найна”, “Руська молодежь”, які видавало Підкарпатське общество наук (ПОН). Крім вищеперерахованих, друкувалися газети “Русское слово”, “Русская правда”, часопис “Народна школа” та ін. Тут друкувалися Ф. Потушняк, Й. Рац, Я. Гаспар, Л. Дем’ян, Є. Недзельський, П. Лінтур, А. Ворон, П. Милославський, Г Стрипський...

В цілому, автор опрацював понад 700 народознавчих статей і матеріалів періодики вказаного часу, з них близько 400 вперше введено у науковий обіг. Молодий науковець виступав із результатами наукових пошуків на засіданнях кафедри історії стародавнього світу і середніх віків та кафедри історії України Ужгородського університету, а також на низці наукових конференцій. А ще опублікував дві одноосібні монографії та 11 наукових статей. 14 листопада 2008 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради Ужгородського національного

університету історик захистив кандидатську дисертацію із вищезазначеної теми. Вона одержала схвальні відгуки наукового керівника (проф. М. П. Тиводар), офіційних опонентів (проф. Д. Д. Данилюк, доц. О. Я. Богів), членів ради та крайової наукової громадськості. Захист дисертації засвідчив появу нового серйозного дослідника.

Після захисту дисертації пан Павло успішно продовжує займатися наукою. Кожний рік з'являються нові публікації. Він дає характеристику народознавчим матеріалам, опублікованим у виданнях "Листокъ", "Руська молодежь", "Свѣтъ", "Новъй свѣтъ", "Карпать", "Наша земля", "Наш рідний край", "Наука", "Підкарпатська Русь" та ін. А ще ґрунтовно дослідив зміст народознавчих досліджень Івана Панькевича, опублікованих у Науковому збірнику товариства "Просвіта" в Ужгороді. Усі наукові студії ювіляра мають міцне документальне підґрунтя, вдалу структуру, логічний виклад матеріалу, аргументовані висновки. І це запорука того, що вони надовго збережуть свою актуальність.

Відомий вчений і як музеєзнавець. Ми уже згадували про те, що він був старшим науковим співробітником меморіального музею Президента Карпатської України о. Августина Волошина, відкритого 14 березня 2002 р. з нагоди 63-ї річниці проголошення незалежності Карпатської України. Багато працював над пошуком нових експонатів, долучився до побудови експозиції музею Августина Волошина, опису спадщини, яка зберігалася у його племінниці Емілії Дутки в Пряшеві (Словаччина).

Наш колега успішно займається педагогічною роботою. Він викладає Ужгородського інституту культури і мистецтв. Студентам викладає курси "Глобалістика" та "Регіональна культурна політика". Павло Федака добре знає фактичний матеріал своїх курсів, оволодів методикою їх викладання, розуміє психологічні особливості студентської молоді. Вчить студентів вчитися. Заохочує їх відкривати таємниці сучасного життя, як не менш цікаві, ніж далеке минуле. Вимогливий, але справедливий наставник. За це його поважають колеги і вихованці.

Павло Федака відомий і як журналіст та редактор. Він є активним дописувачем до різних періодичних видань, передусім Закарпаття. А ще з 2013 р. є головним редактором незалежної громадсько-політичної газети "Трибуна", в якій опублікував цілу низку публіцистичних матеріалів, пов'язаних з актуальними проблемами розвитку України та Закарпаття, а також забезпечив публікацію сотень статей з проблем економічного, політичного і культурного розвитку краю.

Ювіляр є активним у громадській роботі, яка носить проукраїнський характер і направлена на зміцнення України. За останні 20 років був головою обласної організації УРП “Собор”, брав активну участь у Помаранчевій революції 2004 р., був заступником голови виборчого штабу коаліції “Сила народу” в Ужгороді, у 2006 р. був обраний депутатом Ужгородської міської ради, у 2009 р. – координатором громадсько-політичного об’єднання національно-патріотичних організацій Закарпаття – Українського Національного об’єднання (УНО), яке вело боротьбу з представниками політичного русинства та засиллям угорських національних символів. Молодий вчений долучався до діяльності молодіжної організації “Карпатська Січ”, був активним учасником революції Гідності, зокрема Ужгородського майдану. З початком військової агресії РФ проти України у 2014 р. активно займається волонтерською діяльністю. Крім того, взяв активну участь у пошуках і поверненні на Закарпаття тіла майора-розвідника 128-ї окремої гірсько-штурмової бригади, члена ради крайової “Просвіти”, свого найближчого друга Віталія Постолакі.

Багато уваги приділяє роботі “Просвіти”. У листопаді 2007, 2011, 2013 рр. обирався заступником голови – головою управи Закарпатського крайового культурно-освітнього товариства “Просвіта”, а у 2009, 2010, 2013 рр. – головою Ужгородської міської організації крайової “Просвіти”. З 2017 р. є головою ГО “Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство “Просвіта”. З 2010 р. активно долучився до видання щорічних календар-альманахів “Просвіти”, став організатором просвітянських зібрань, присвячених українській історії краю, пам’яті визначних вчених, письменників, художників, громадських, культурних і політичних діячів. В останні роки забезпечує співпрацю “Просвіти” з асоціацією інвалідів АТО. Значну увагу приділяє ремонту Народного дому “Просвіти” (в основному, за рахунок коштів благодійників). Ми впевнені, що “Просвіта” у надійних руках. Вона буде й надалі розвиватись та зміцнюватиме українську національну ідею на Закарпатті.

Багаторічна і сумлінна робота ювіляра була помічена і частково оцінена. Не будучи відзначеним державними нагородами, він має численні відзнаки громадських і релігійних організацій краю. Але найбільша для нього нагорода – це зміцнення незалежної Української держави.

Павло Федака підійшов до першого 50-річчя. Підійшов з вагомими здобутками – в царині історії, музеєзнавства, журналістики, громадсько-політичній і культурно-просвітницькій роботі. А попереду – нові задуми, нові плани.

Микола Олашин

Джерельні приписи:

1. Федака, П. П. Історія етнографічного вивчення Закарпаття в українській крайовій періодиці другої половини XIX – першої половини XX ст. : монографія / П. П. Федака ; Закарпат. крайове культ.-освітнє т-во “Просвіта”. – Ужгород : Гражда, 2008. – 200 с.
2. Федака, П. П. Народна культура українців Закарпаття на сторінках періодичних видань краю 80-х років XIX – першої половини 40-х років XX ст. ст. / П. П. Федака ; Закарпат. крайове культ.-освітнє т-во “Просвіта”. – Ужгород : Два кольори, 2002. – 112 с.

3. Федака, П. Августин Волошин і газета “Наука” (за матеріалами фондів Закарпатського краєзнавчого музею) / П. Федака // Календар “Просвіти” на 2005 рік. – Ужгород : Закарпат. крайове т-во “Просвіта”, 2005. – С. 61-63.
4. Федака, П. Вивчення і популяризація народної культури українців Закарпаття на сторінках журналів “Народна школа” (1939–1944) і “Руська молодеж” (1941–1945) / П. Федака // Народознавчі зошити. – 2007. – Зошит 1-2 (73-74). – С. 205-211.
5. Федака, П. П. До 125-річчя виходу у світ Ужгородського двотижневика “Листок” / П. П. Федака // Просвіта. – 2010. – № 3. – С. 7.
6. Федака, П. П. Дослідження народної культури українців Закарпаття на сторінках Наукового збірника товариства “Просвіта” (1922–1938) / П. П. Федака // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 20. – Ужгород, 2008. – С. 222-229.
7. Федака, П. Етнографічні матеріали на сторінках журналу “Наша земля” / П. Федака // Календар “Просвіти” на 2014 рік / Закарпат. крайове культ.-освіт. т-во “Просвіта” ; уклад. : П. М. Федака, П. П. Федака. – Ужгород, 2014. – С. 108-109.
8. Федака, П. Етнографічні матеріали на сторінках ужгородського часопису “Листок” / П. Федака // Нар. творчість та етнографія. – 1991. – № 1. – С. 68-78.

9. Федака, П. П. Етнографічні матеріали на сторінках часопису "Карпат" (1873–1886) / П. П. Федака // Календар "Просвіти" на 2013 рік / Закарпат. крайове культ.-освіт. т-во "Просвіта"; уклад. : П. М. Федака, П. П. Федака. – Ужгород, 2013. – С. 104-106.
10. Федака, П. Етнографічні матеріали на сторінках часопису "Руська молодежь" (1941–1945) / П. П. Федака // Календар "Просвіти" на 2007 рік / Закарпат. крайове т-во "Просвіта". – Ужгород, 2007. – С. 47-49.
11. Федака, П. Етнографія Закарпаття на сторінках газети "Наука" : (до 120-річчя заснування І-ої нар. газ. краю) / П. Федака // Календар "Просвіти" на 2017 рік / Закарпат. крайове культ.-освіт. т-во "Просвіта"; уклад. : П. М. Федака, П. П. Федака. – Ужгород, 2017. – С. 44-45 : портр.
12. Федака, П. Етнографія Закарпаття на сторінках журналу "Підкарпатська Русь" (1923–1936): обряди, звичаї, вірування : до 95-річчя заснування журналу / П. Федака // Календар "Просвіти" на 2018 рік / Закарпат. крайове культ.-освіт. т-во "Просвіта"; уклад. : П. М. Федака, П. П. Федака. – Ужгород, 2018. – С. 87-92 : фот.
13. Федака, П. Етнографія Закарпаття на сторінках часопису "Руська молодежь" : до 70-річчя виходу першого річника часопису / П. Федака // Календар "Просвіти" на 2011 рік / Закарпат. крайове культ.-освіт. т-во "Просвіта"; уклад. : П. М. Федака, П. П. Федака. – Ужгород, 2011. – С. 66-68 : фот.
14. Федака, П. Народна культура українців Закарпаття на сторінках краєзнавчого журналу "Підкарпатська Русь" (1923–1936) / П. Федака // Науковий збірник Закарпатського краєзнавчого музею. – Вип. 4. – Ужгород : Патент, 2000. – С. 139-152. – Бібліогр. наприкінці ст.
15. Федака, П. Народні обряди, звичаї і вірування українців Закарпаття за матеріалами журналу "Листок" (1885–1903) / П. Федака // Науковий збірник Закарпатського краєзнавчого музею. – Вип. 7. – Ужгород : Патент, 2005. – С. 162-170. – Бібліогр. наприкінці ст.
16. Федака, П. П. Народознавство Закарпаття на сторінках журналу "Народна школа" (1939–1944) / П. П. Федака // Календар "Просвіти" на 2008 рік / Закарпат. крайове т-во "Просвіта". – Ужгород, 2008. – С. 92-95.
17. Федака, П. Народознавчі матеріали на сторінках газети "Новый Свет" : до 140-річчя виходу першого номера тижневика / П. Федака // Календар "Просвіти" на 2011 рік / Закарпат. крайове культ.-

- освіт. т-во "Просвіта" ; уклад. : П. М. Федака, П. П. Федака. – Ужгород, 2011. – С. 27-28 : фот.
18. Федака, П. П. Перше періодичне видання закарпатських українців : до 145-річчя заснування газети "Свѣтъ" / П. П. Федака // Календар "Просвіти" на 2012 рік / Закарпат. крайове культ.-освітнє т-во "Просвіта" ; уклад. : П. М. Федака, П. П. Федака. – Ужгород, 2012. – С. 70-73.
19. Федака, П. Роль двотижневика "Листок" в етнографічному вивченні Закарпаття та поширенні у краї етнографічних знань : до 125-річчя виходу у світ першого номеру журн. / П. Федака // Календар "Просвіти" на 2010 рік / Закарпат. крайове культ.-освіт. т-во "Просвіта" ; уклад. : П. М. Федака, П. П. Федака. – Ужгород, 2010. – С. 99-103.

20. Павлові П. Федаці – 45! : [керівник крайов. т-ва "Просвіта", вечний] // Календар "Просвіти" на 2015 рік. – Ужгород, 2015. – С. 163 : портр.

**ЮВІЛЕЇ ФАХІВЦІВ
БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ –
2020 РІК**

ІВАННА ЙОСИПІВНА БУЩАК

85-річчя від дня народження (1935–2007)

Бущак Іванна Йосипівна народилась у 1935 р. в с. Волостків Судовишлянського району Дрогобицької області (тепер Львівської області). У 1955 р. закінчила Львівський культосвітній технікум, трудовий шлях розпочала у бібліотеці рідного села. У 1963 р. отримала вищу спеціальну освіту в Харківському бібліотечному інституті. Цього ж року переїхала на Закарпаття. Працювала певний час завідувачем методичного відділу Перечинської районної бібліотеки для дорослих, а згодом очолила її. У 1970–1994 рр. працювала старшим інспектором Закарпатського обласного управління культури.

Знавець бібліотечної справи своєю діяльністю сприяла її розвитку, адже саме у 70-х рр. здійснювалось реформування бібліотечної мережі, яка об'єднувала окремі бібліотеки в містах, селах, селищах в єдині районні та міські централізовані бібліотечні системи з єдиним централізованим фінансуванням, формуванням інформаційних ресурсів та керівництвом. На той час це був досить прогресивний момент для розвитку бібліотечної справи.

Після виходу на заслужений відпочинок Іванна Йосипівна ще три роки працювала завідувачем методичного відділу Закарпатської обласної бібліотеки для дітей ім. Д. Вакарова. За сумлінну працю неодноразово отримувала Почесні грамоти Міністерства культури УРСР, нагороджена медаллю “Ветеран праці”.

ЛЮДМИЛА ЗАХАРІВНА ГРИГАШ

75-річчя від дня народження (нар. 1945)
Заслужений працівник культури України (1995)

Григаш Людмила Захарівна народилась 5 квітня 1945 р. в м. Нижній Тагіл Свердловської області (Росія) в родині репресованих і висла-

них до Сибіру німців з Поволжжя. В бібліотеках Закарпаття працювала з 1963 р. Починала бібліотекарем с. Петрівка, Середнє Ужгородського району, була інспектором районного відділу культури, методистом, завідувачем відділу, заступником директора з наукової роботи, директором Закарпатської обласної бібліотеки для дітей ім. Д. Вакарєва, старшим бібліографом бібліотечного колектора Закарпатського обласного книготоргу, директором комунального закладу “Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Ф. Потушняка” Закарпатської обласної ради. З травня 2014 р. по травень 2019 р. Людмила Захарівна займала посаду ученого секретаря.

Протягом усього життя високо цінувала людей, які були поряд, вважаючи свій колектив своєю родиною.

Про її 56-літній досвід бібліотечної роботи та 25-літню діяльність на посаді директора Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка, а також досягнення бібліотеки за цей час, досить вичерпна інформація подається у статтях “Календаря” за 2005 рік, Календарі “Просвіти” (2015 р.), науково-виробничому журналі НПБУ ім. Ярослава Мудрого “Бібліотечна планета” (2015 р. № 3), біобібліографічному нарисі “Простір її життя” в серії “Культура краю в особах” (2015 р.) та інших виданнях бібліотеки, присвячених бібліотечній професії та людям, для яких вона стала справою життя.

ВІРА ІВАНІВНА ГУБІНА-КОТЛЯР

80-річчя від дня народження (нар. 1940)

Народилася 28 січня 1940 р. в с. Кути Буського району Львівської області. У 1959 р. закінчила культосвітній технікум, а у 1966 – філологічний факультет Львівського державного університету. Із 1959 по 1967 рр. за направленням працювала у сільських бібліотеках Львівщини. Набутий досвід, професійні знання, організаторські здібності Віри Іванівни найбільше розкрилися на Закарпатті, де впродовж 1967–1980 рр. працювала методистом, а згодом завідувачем науково-методичного відділу обласної бібліотеки для дорослих. Саме за її керівництва діяльність методичної служби була найбільш ефективною.

Аналізуючи діяльність як районних, міських, так і сільських бібліотек, побувала майже в кожному населеному пункті Закарпаття.

Приділяла значну увагу вдосконаленню та урізноманітненню форм заходів з організації підвищення професійної компетентності бібліотечних працівників області. Вона готувала для бібліотек численні методико-бібліографічні матеріали, поради, узагальнювала досвід кращих бібліотек. Неодноразово брала участь у науково-практичних конференціях, які проводились у провідних бібліотеках України та інших республік колишнього Радянського Союзу. Виступала на них із змістовними повідомленнями з актуальних проблем бібліотечної діяльності. Під керівництвом Віри Іванівни була успішно проведена централізація бібліотечної мережі області.

Багато сил доклала В. Губіна, створюючи на Закарпатті обласну бібліотеку для юнацтва, директором якої працювала з 1980 по 1997 рр. Бібліотеці було присвоєно ім'я Степана Вайди.

Сучасний дизайн, добре сформований бібліотечний фонд патріотичної тематики, змістовна довідково-бібліографічна, інформаційна та соціокультурна діяльність бібліотеки зробили її однією з кращих бібліотек України та улюбленим громадсько-культурним центром молоді Ужгорода.

ОЛЕНА МИКОЛАЇВНА КАСЬЯНЕНКО

80-річчя від дня народження (1940–2015)

Народилася 17 липня 1940 р. у м. Ворошиловград (тепер – Луганськ). У 1960 р. закінчила Київський культурно-освітній технікум. У 1968 р. – Харківський інститут культури. За призначенням Міністерства культури УРСР у 1960 р. була направлена на Закарпаття, на роботу в обласну бібліотеку для дорослих, де пропрацювала майже чотири десятиліття. Звідси і пішла на заслужений відпочинок. Саме в цій бібліотеці відбулося її професійне зростання від бібліотекаря, завідувача відділів міського абонементу та літератури з мистецтва до заступника директора.

Як заступник директора обласного методичного центру з питань бібліотечного обслуговування О. Касьяненко брала активну участь в організації та проведенні обласних та районних семінарів для працівників публічних бібліотек, відвідувала бібліотеки області з метою надання методичної та практичної допомоги, готувала матеріали на

розгляд обласного управління культури, обласної ради профспілок тощо.

Але найбільше її організаторський таланти проявився на посаді завідувача абонементу. Вона докладала багато зусиль до вивчення інтересів та запитів користувачів і, як знавець читача, уміло, з педагогічним тактом популяризувала читання. Під її керівництвом абонемент був справжньою школою для бібліотекарів області з питань “керівництва читанням” (був такий термін і напрям в роботі бібліотек). Уміло допомагала кожному читачу вибрати книгу до вподоби. Сформувала читацький актив. Спільно з творчими спілками, громадськими організаціями, навчальними закладами міста проводила різноманітні просвітницькі заходи в бібліотеці, а її привітність та інші людські якості сприяли залученню читачів до участі в їх організації.

Новостворений відділ літератури з мистецтва, який очолила Олена Миколаївна, швидко завоював популярність і свого читача. При відділі працював сектор інформації з питань культури і мистецтва, який організував Дні інформації, Дні спеціаліста для фахівців галузі, було започатковано видання “Хроніки культурного життя області”.

Виховала двох доньок, які також стали бібліотечними працівниками, і одна з них – Ольга Михайлівна – Дзуровчик повторила її трудову біографію (одне місце роботи – бібліотекар, завідувач відділу, заступник директора з наукової роботи).

За багаторічну сумлінну працю Олена Миколаївна Касьяненко нагороджена Почесними грамотами Міністерства культури, медаллю “Ветеран праці”.

ЛІВІЯ ПАВЛІВНА ЛЕВРІНЦ

80-річчя від дня народження (1940–2000)

Леврінц Лівія Павлівна народилась 7 червня 1940 р. в с. Нове Село Берегівського р-ну Закарпатської обл. в працюючій родині, де шанували книгу, позичали книжки у знайомих та ділились з ними скарбами своєї невеличкої читальні. Першим закладом культури в селі (після закінчення війни) стала бібліотека і дівчина вирішила, що обов'язково буде в ній працювати.

Після закінчення Хустського культосвітнього технікуму (1959 р.) була направлена на посаду завідувачки бібліотеки у с. Чопівка. Її ста-

рання були помічені керівництвом і у березні 1963 р. вона призначена методистом Берегівської районної бібліотеки для дорослих, де працювала до 1976 р. поряд з Галиною Адамівною Данч (заслужений працівник культури України, бібліотекар за освітою і покликанням, довгий час очолювала Берегівський районний відділ культури і завжди була успішною. Роки життя: 1930–1990).

Л. П. Леврінц була здібною ученицею і швидко переймала досвід старшої колеги. У квітні 1976 р. 51 бібліотека району були об'єднані в єдину централізовану бібліотечну систему. Не останньою була і роль в організації цієї роботи методиста. З 1981 р. вона директор ЦБС. За короткий час ЦБС стала однією з найкращих в області. На її базі проводились обласні семінари, досвід роботи висвітлювався на сторінках місцевої преси, методичні матеріали слугували допомогою працівникам сільських бібліотек. В цей час між бібліотеками організовувались так звані "соціалістичні змагання" на звання "Бібліотека відмінної роботи" і Берегівська ЦБС була однією з перших, що отримала це звання, а директор неодноразово відзначалась знаком "Переможець соціалістичного змагання", нагороджувалась грамотами та відзнаками Міністерства культури України.

Крім професійної роботи, вона була активною і в громадському житті: голова районного комітету профспілки працівників культури району, секретар районної організації "Всесоюзного добровільного товариства книголюбів", організатор загальнорайонних заходів і т. п.

За її ініціативою та під її керівництвом у 1992 р. засновано та почало активно діяти Товариство угорських бібліотекарів Закарпаття. І сьогодні, завдяки товариству, бібліотеки області поповнюють фонди угорськомовною літературою, отримують гранти на поліпшення матеріально-технічної бази, працівники проходять навчання та мають можливість обмінятися досвідом з колегами в Угорщині.

Лівія Павлівна користувалася серед працівників заслуженим авторитетом і повагою, завжди допомагала молодим працівникам оволодіти бібліотечною справою. Своєю самовідданою працею на культурній ниві здобула собі чесне ім'я, глибоку вдячність, добру пам'ять.

ГАННА ІВАНІВНА ЦАПУЛИЧ

85-річчя від дня народження (нар.1935)

Цапулич Ганна Іванівна народилася 23 серпня 1935 р. у с. Малий Березний Великоберезнянського району Закарпатської обл. в родині робітників. Середню освіту здобула у Великоберезнянській середній школі. З 1953 р. завідувала приклубною бібліотекою с. Тихий, а у 1954 р. переведена на посаду бібліотекаря при Великоберезнянській машино-тракторній станції. У 1958 р. закінчила Хустський культосвітній технікум і отримала диплом спеціаліста культосвітньої роботи, працювала методистом Великоберезнянської та Перечинської районних бібліотек для дорослих. У 1967 р. призначена завідувачем Великоберезнянської бібліотеки, а з 1977 по 1995 рр. директором Великоберезнянської районної централізованої бібліотечної системи.

На всіх посадах показала себе здібним керівником, організатором і вмiлим пропагандистом книги. Брала активну участь у громадському житті районної громади: безвідмовно виконувала різні громадські доручення; багато років виконувала обов'язки секретаря райкому профспілки працівників культури; тривалий час сприяла і була учасником народного ансамблю пісні і танцю "Ужанська долина" та хору Малоберезнянського будинку культури та ін. Але найважливішою справою життя для неї була бібліотека. Саме тому п. Цапулич користувалася авторитетом серед працівників своєї системи та бібліотечної громадськості області.

Їй завжди були притаманні комунікабельність і відвертість, почуття гумору та ерудованість, власний погляд на світ, вболівання за долю своєї справи.

Кавалер ордена Трудової слави Ганна Іванівна була не тільки колегою та керівником, а й другом, порадником, "швидкою допомогою" у вирішенні і професійних, і особистих проблем, якою залишається і досі.

МАРІЯ ЮРІЇВНА ШТИЛИХА

90-річчя від дня народження (1930–2018)

Штилиха Марія Юріївна народилась у с. Невицьке Ужгородського району Закарпатської області. Після школи, з 1949 р. працювала в сис-

темі культури і у 1950 р. закінчила бібліотечне відділення Хустського культосвітнього технікуму заочної форми навчання. У 1953 р. прийшла бібліотекарем в Ужгородську міську бібліотеку № 2, а у 1956 р. очолила її. Централізація бібліотечної системи в м. Ужгороді проходила за її активної участі і у 1976 р. її призначають на посаду заступника директора по роботі з дітьми Ужгородської міської централізованої бібліотечної системи, де вона і працювала до виходу на пенсію. Понад три десятиліття віддала Марія Юріївна роботі з дітьми. Завдяки педагогічному такту, професійним навичкам, творчій ініціативі вона користувалась заслуженим авторитетом серед педагогів шкіл, юних читачів бібліотечної громадськості області, які любили свою бібліотеку. Тривалий час очолювала координаційну міжвідомчу раду, що об'єднувала бібліотеки всіх систем і відомств в м. Ужгороді.

Марія Юріївна була дружиною відомого в області священника Мукачевської греко-католицької єпархії отця Йосипа. І у важкі часи тотальної заборони їх віри та церкви, була йому підтримкою, не зраджувала своїх переконань, а її моральні якості були прикладом для інших.

КАЛЕНДАР ЗНАМЕННИХ ДАТ І ПОДІЙ 2020 РОКУ

*Організацією Об'єднаних Націй **2020 рік** оголошено
Міжнародним роком охорони здоров'я рослин (A/RES/73/252)*

Генеральною Асамблеєю ООН оголошено

2021–2030 рр. Десятиріччям науки про океан в інтересах сталого розвитку (A/RES/72/73)

2019–2028 рр. Десятиріччям сімейних фермерських господарств (A/RES/72/239)

2018–2028 рр. Міжнародним десятиріччям дій "Вода для сталого розвитку" (A/RES/71/222)

2016–2025 рр. Десятиріччям дій Організації Об'єднаних Націй з проблем харчування (A/RES/70/259)

2015–2024 рр. Міжнародним десятиріччям осіб африканського походження (A/RES/68/237)

2014–2024 рр. Десятиріччям постійної енергетики для всіх (A/RES/67/215)

2013–2022 рр. Десятиріччям зближення культур (A/RES/67/104)

2011–2020 рр. Третім десятиріччям за викорінення колоніалізму (A/RES/65/119)

2011–2020 рр. Десятиріччям біорізноманіття (A/RES/65/161)

2011–2020 рр. Десятиріччям дій по забезпеченню безпеки дорожнього руху (A/RES/64/255)

2010–2020 рр. Десятиріччям, присвяченим пустелям і боротьбі з опустелюванням (A/RES/62/105)

В Україні

- **2011–2030 рр.** оголошені Верховною Радою України періодом розвитку Загальнодержавної програми мінерально-сировинної бази України (Постанова № 3268-VI від 21.04.2011 р.)
- **2006–2020 рр.** оголошені Верховною Радою України періодом виконання Загальнодержавної програми "Питна вода України" (Постанова № 2455-IV від 03.03.2005 р.)
- Указом Президента України "Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння ство-

ренню єдиного культурного простору України” №156/2018 від 31.05.2018 р. оголошено, що з 2018 року в Україні починається десятиліття української мови, та затверджено державну цільову програму на **2018–2028 роки**.

- **ЮНЕСКО** оголосила місто Куала-Лумпур (столиця Малайзії) Всесвітньою столицею книги 2020 року. Книжковою столицею місто офіційно стане 23 квітня 2020 року, у Всесвітній день книги та авторського права.

Міста, названі книжковою столицею світу, зобов'язані популяризувати книжки і читання та організувати відповідні заходи протягом року.

Куала-Лумпур стане 20-тою книжковою столицею світу. Перед ним цей статус отримували: Шарджа, ОАЕ (2019), Афіни, Греція (2018), Конакрі, Гвінея (2017), Вроцлав, Польща (2016), Інчхон, Південна Корея (2015), Порт-Гаркорт, Нігерія (2014), Бангкок, Таїланд (2013), Єреван, Вірменія (2012), Буенос-Айрес, Аргентина (2011), Любляна, Словенія (2010), Бейрут, Ліван (2009), Амстердам, Нідерланди (2008), Богота, Колумбія (2007), Турин, Італія (2006), Монреаль, Канада (2005), Антверпен, Бельгія (2004), Нью-Делі, Індія (2003), Александрія, Єгипет (2002) та Мадрид, Іспанія (2001).

Знаменні дати у громадсько-політичному та культурному житті України 2020 року:

1950 років тому з'явилася остання книга Нового Заповіту Апокаліпсис (Об'явлення апостола Івана Богослова)

605 років з часу надання місту Рогатину Івано-Франківської області Магдебурзького права (1415)

480 років з часу першої писемної згадки про місто Тернопіль (1540)

440 років тому Іван Федоров видав в Острозі першу в Україні друковану кирилицею Острозьку Біблію (1580)

435 років з часу надання м. Острог Магдебурзького права (1585)

405 років з дня заснування Київського Богоявленського братства і школи при ньому (15.10.1615), яка згодом перетворилася на колегію (1632) та Києво-Могилянську академію (1701)

395 років з дня укладення першого в історії військово-політичного союзу між Запорізькою Січчю та Кримським ханством – Базавлуцької угоди (03.01.1625)

- 355 років** з дня проголошення гетьманом України Петра Дорошенка – одного з найвидатніших борців за незалежність та цілісність українських земель (28.08.1665)
- 310 років** з часу створення першої української конституції – укладання в м. Бендери “Пактів й конституції прав і вольностей Війська Запорізького”, відомих як “Конституція Пилипа Орлика” (05.04.1710)
- 310 років** тому Пилипа Орлика обрано гетьманом України (1710)
- 215 років** від дня відкриття Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна (1805)
- 180 років** із часу виходу в світ першої поетичної збірки Т. Шевченка “Кобзар” (1840)
- 155 років** з дня заснування Одеського національного університету імені І. Мечникова (13.05.1865)
- 155 років** з часу заснування Острозького Кирило-Мефодіївського православного церковного братства та братської бібліотеки (07.1865)
- 130 років** з дня заснування Русько-української радикальної партії – першої української політичної партії (04.10.1890)
- 120 років** Львівському національному академічному театру опери та балету ім. Соломії Крушельницької (1900).
- 110 років** тому в Станіславі (нині Івано-Франківськ) Гнат Хоткевич заснував Гуцульський театр (1910)
- 110 років** з часу заснування у м. Львів Українського лікарського товариства (1910)
- 105 років** Запорізькій державній обласній універсальній науковій бібліотеці ім. О. М. Горького (1905)
- 105 років** з часу боїв за гору Маківка між підрозділами Українських січових стрільців та російською армією (29.04-04.05.1915)
- 100 років** з часу створення Першого академічного українського театру для дітей та юнацтва (м. Львів, 1920)
- 100 років** з часу створення Національного академічного українського драматичного театру ім. І. Франка (1920)
- 100 років** із часу заснування Лесем Курбасом експериментальної театральної компанії “Киїдрамте” (Київський драматичний театр)
- 100 років** Одеській державній обласній універсальній науковій бібліотеці (1920)
- 100 років** тому створено Харківський історичний музей ім. М. Ф. Сумцова (1920)

- 100 років** з часу заснування Маріупольського краєзнавчого музею (Донецька обл. 06.02.1920)
- 100 років** з часу створення Сумського обласного художнього музею ім. Н. Онацького (01.03.1920)
- 95 років** з дня заснування Спілки української молоді (СУМ) (16.06.1925)
- 90 років** з дня початку масових антирадянських повстань та виступів в Українській РСР (15.02.1930)
- 80 років** з часу заснування Рівненського учительського інституту (нині – Рівненський державний гуманітарний університет) (1940)
- 80 років** Волинській обласній універсальній науковій бібліотеці ім. О. Пчілки (1940)
- 80 років** Волинській обласній бібліотеці для дітей (м. Луцьк, 1940)
- 80 років** Івано-Франківській обласній універсальній науковій бібліотеці ім. І. Франка (1940)
- 80 років** Львівській обласній універсальній науковій бібліотеці (1940)
- 80 років** Львівській обласній бібліотеці для дітей (1940)
- 80 років** Рівненській обласній універсальній науковій бібліотеці (1940)
- 80 років** Рівненській обласній бібліотеці для дітей (1940)
- 80 років** Тернопільській обласній бібліотеці для дітей (1940)
- 80 років** Чернівецькій обласній універсальній бібліотеці ім. М. Івасюка (1940)
- 80 років** з дня заснування Станіславського учительського інституту (нині – Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника) (01.03.1940)
- 75 років** від часу закінчення Другої світової війни (02.09.1945)
- 75 років** від дня прийняття Статуту ООН та створення Організації Об'єднаних Націй (24.10.1945)
- 75 років** тому Україна увійшла до складу ООН як член-засновник (1945)
- 75-річчя** возз'єднання Закарпаття з Україною (1945)
- 75 років** Івано-Франківській обласній бібліотеці для дітей (1945)
- 75 років** з часу заснування Заслуженого академічного оркестру України Зразково-показового оркестру Збройних Сил України (1945)
- 75 років** з часу заснування Академічного симфонічного оркестру Луганської обласної філармонії (нині в м. Сєверодонецьк, 1945)
- 75 років** від дня заснування Заслуженого академічного Закарпатського народного хору (м. Ужгород, 25.09.1945)

- 75 років** з часу заснування Літературно-меморіального музею Юрія Федьковича (м. Чернівці, 1945)
- 75 років** з часу створення Івано-Франківського академічного обласного театру ляльок імені Марійки Підгірянки (06.03.1945)
- 60 років** тому засновано товариство культурних зв'язків із українцями за кордоном "Україна" (1960)
- 50 років** з часу заснування Музею космонавтики ім. С. П. Корольова (м. Житомир, 1970)
- 50 років** від дня заснування Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (03.01.1970)
- 45 років** від дня підписання у Гельсінкі Заключного акта Народи з питань безпеки і співробітництва в Європі (1975)
- 30 років** тому Верховна Рада Української РСР ухвалила Декларацію про державний суверенітет України (16.07.1990)
- 30 років** з дня початку Студентської революції на граніті (02.10.1990)
- 25 років** з часу створення Української бібліотечної асоціації (01.02.1995)
- Ювілеї видатних історичних постатей, діячів культури, мистецтва, освіти, науки:**
- 965 років** тому народився Нестор Літописець, історик і літератор (1055–1113)
- 890 років** тому народився Кирило Туровський, культурний діяч Київської Русі (1130 – бл.1182)
- 570 років** тому народився Юрій Дрогобич (справжнє ім'я Юрій Михайлович Котермак), вчений епохи Відродження, освітній діяч, поет, філософ, астроном, астролог (1450–1494)
- 550 років** тому народився Павло Русин, український і польський поет, мислитель-гуманіст, педагог, культурно-освітній діяч (бл. 1470–1517)
- 450 років** тому народився Петро Кононович Сагайдачний (Конашевич-Сагайдачний), політичний, військовий і громадський діяч, кошовий отаман Запорізької Січі, гетьман реєстрового козацтва (1570–1622)
- 425 років** тому народився Богдан (Зиновій) Михайлович Хмельницький, гетьман України, творець Української держави, полководець (1595–1657)
- 360 років** тому народився український державний і політичний діяч Павло Полуботок (1660–1723)

- 350 років** тому народився Самійло Васильович Величко, український козацький літописець (1670–після 1728)
- 320 років** тому народився Олекса Довбуш, найвідоміший ватажок опришків (1770–1745)
- 330 років** тому народився Петро Іванович Калнишевський, політичний і військовий діяч, останній кошовий отаман Запорізької Січі (1690–1803)
- 255 років** тому народився Василь Григорович Полетика, український історик, джерелознавець, громадський діяч (1765–1845)
- 225 років** тому народився Іван Григорович Озаркевич, український письменник, культурно-освітній діяч, організатор українського театру в Галичині (1795–1854)
- 200 років** тому народився Іван Григорович Кравченко-Крюковський, український кобзар (1820–1885)
- 200 років** тому народився Григорій Миколайович Честахівський, український художник, автор спогадів про Т. Г. Шевченка, один з ініціаторів й організаторів перепоховання праху Кобзаря на Чернечій горі поблизу Канева (1820–1893)

СІЧЕНЬ

- 1** – Новий рік. Вважається святковим неробочим днем згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
- 1** – Всесвітній день миру. Проголошено Папою Римським Павлом VI. Відзначається з 1968 р.
- 1** – 150 років тому народився Степан Федорович Чуприненко, український художник, графік, ілюстратор книжок, педагог (1870–1933)
- 1** – 125 років тому народився Микола Миколайович Тарновський, український письменник, гуморист, перекладач (1895–1984)
- 2** – 100 років тому народився Айзек Азімов, американський письменник-фантаст, учений (1920–1992)
- 3** – 125 років тому народився Борис Миколайович Лятошинський, український композитор, диригент і педагог (1895–1968)
- 4** – Всесвітній день азбуки Брайля. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/73/161 від 17.12.2018 р.)
- 4** – 100 років тому народився Мирослав Велигорський, канадський дослідник історії української культури, освіти, вихідець з України (1920–2008)

- 4** – 80 років тому народився Гао Сінцзянь, китайський і французький прозаїк, драматург та критик, лауреат Нобелівської премії (2000) (1940)
- 5** – 140 років тому народився Василь Миколайович Верховинець (справжнє прізвище Костів), український композитор, диригент і хореограф (1880–1938)
- 5** – 85 років тому народився Микола Архипович Шудря, український письменник, кінодраматург, журналіст, перекладач, лауреат Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка (1935–2012)
- 5** – 85 років тому народився Микола Данилович Сом, український поет-шістдесятник, письменник, публіцист (1935–2013)
- 7** – Різдво Христове (за юліанським календарем). Вважається святковим неробочим днем згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
- 7** – 95 років тому народився Джеральд Даррелл, англійський письменник і натураліст (1925–1995)
- 7** – 90 років тому народився Володимир Терентійович Денисенко, український кінорежисер, сценарист, народний артист України (1930–1984)
- 8** – 85 років тому народився Василь Андрійович Симоненко, український поет і журналіст, шістдесятник (1935–1963)
- 8** – 110 років тому народився Давид Кальманович Вишневський, український прозаїк (1910–1977)
- 9** – 145 років тому народився Степан Теодорович Томашівський, український історик, публіцист і політик (1875–1930)
- 9** – 130 років тому народився Карел Чапек, чеський письменник (1890–1938)
- 9** – 75 років тому народився Любомир Васильович Франків, український письменник, журналіст, політичний діяч (1945)
- 10** – 95 років тому народилася Галина Олександрівна Гриненко, українська письменниця, перекладачка (1925–2013)
- 11** – 145 років тому народився Рейнгольд Моріцевич Глієр, композитор, диригент, педагог, музично-громадський діяч (1875–1956)
- 12** – День українського політв'язня. Ініціатором його запровадження був В'ячеслав Чорновіл (1975)
- 12** – 140 років тому народився Василь Васильович Безкоровайний, український композитор, диригент (1880–1966)
- 12** – 130 років тому народився Василь Якович Єрошенко, український письменник, учасник есперанто-руху, тифлопедагог, поліглот, класик нової японської і китайської літератури (1890–1952)

- 13** – 120 років тому народився Олександр Іванович Ковінька, український письменник–гуморист (1900–1985)
- 13** – 130 років тому народився Василь Якович Оренчук, український дипломат, журналіст і політичний діяч доби УНР (1890–1958)
- 14** – Новий рік за старим стилем. День пам'яті Василя Великого
- 15** – 28 років тому Президія Верховної Ради України ухвалила Указ про Державний гімн України (затверджено музичну редакцію, автором якої є М. М. Вербицький) (1992)
- 15** – 205 років тому народився Василь Іванович Подолинський, український громадсько-політичний діяч, публіцист (1815–1876)
- 15** – 140 років тому народився Павло Семенович Ходченко, український письменник, педагог (1880–1967)
- 15** – 95 років тому народився Лео Мол (справжнє ім'я Леонід Григорович Молодожанин), канадський скульптор українського походження, живописець (1915–2009)
- 16** – 130 років тому народився Віктор Олександрович Романовський, історик, археограф, джерелознавець (1890–1971)
- 17** – 150 років тому народився Євген Йосипович Левицький, український журналіст, громадський і політичний діяч (1870–1925)
- 18** – 135 років тому народився Джованні Джерманетто, італійський письменник, публіцист (1885–1959)
- 18** – 170 років тому народився Іван Омелянович Левицький, український бібліограф, письменник, публіцист (1850–1913)
- 20** – День пам'яті захисників Донецького аеропорту
- 20** – 155 років тому народився Михайло Іванович Туган-Барановський, український економіст, державний діяч (1865–1919)
- 21** – 175 років тому народилася Олена Антонівна Косач, українська письменниця, громадська діячка (1845–1927)
- 21** – 200 років тому народилася Анна (Енн) Бронте, англійська письменниця (1820–1849)
- 22** – День Соборності України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 871/2014 від 13.11.2014 р.
- 22** – 101 рік тому Директорія Української Народної Республіки проголосила на Софіївській площі в Києві злуку всіх українських земель (західних і східних) в єдину Українську Державу (1919)
- 22-23** – 28 років тому в Києві відбувся Перший Світовий конгрес українців (1992)

- 23** – 90 років тому народився Дерек Волкотт, карибський англомовний поет, драматург, лауреат Нобелівської премії (1992) (1930–2017)
- 24** – Міжнародний день освіти. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/73/25 від 03.12.2018 р.)
- 24** – День зовнішньої розвідки України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 381/18 від 22.11.2018 р.
- 24** – 130 років тому народився Ервін Бактаї (Готтесманн), угорський перекладач (1890–1963)
- 25** – 70 років тому народився Олександр Сергійович Завгородній, український поет, перекладач (1940–2018)
- 26** – Всесвітній день митниці (митника). Відзначається щорічно з 1983 року
- 26** – День працівника контрольно-ревізійної служби України. Відзначається згідно з Законом “Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні” № 2939–XII від 26.01.1993 р.
- 27** – Міжнародний день пам’яті жертв Голокосту. Відзначається згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/60/7 від 21.11.2005 р.)
- 27** – 230 років тому народився Петро Петрович Гулак-Артемівський, український письменник, поет, вчений, перекладач (1790–1865)
- 27** – 105 років тому народився Яків Гніздовський, українсько-американський художник, графік, кераміст, мистецтвознавець (1915–1985)
- 28** – 28 років тому Верховна Рада України ухвалила постанову № 2067–XII від 28.01.1992 р. “Про Державний прапор України”
- 29** – День пам’яті Героїв Крут. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 15/07 від 15.01.2007 р.
- 29** – 160 років тому народився Антон Павлович Чехов, російський письменник, драматург (1860–1904)
- 30** – Всесвітній день допомоги хворим проказою. Відзначається щорічно з 1954 року
- 30** – 115 років тому народилася Оксана Яківна Мешко, українська правознавиця, біолог (1905–1991)
- 30** – 90 років тому народився Всеволод Зіновійович Нестайко, український письменник, класик сучасної української дитячої літератури (1930–2014)
- 31** – 150 років тому народився Володимир Миколайович Перетц, український літературознавець, дослідник давньої української літератури (1870–1935)

31 – 85 років тому народився Ое Кендзабуро, японський письменник-гуманіст, критик, лауреат Нобелівської премії (1994) (1935)

ЛЮТИЙ

- 1-7** – Всесвітній тиждень гармонійних міжконфесійних відносин. Відзначається протягом першого тижня лютого (A/RES/65/5)
- 1** – 90 років тому народився Микола Петрович Бідняк, український художник, іконописець, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка (1930–2000)
- 2** – Всесвітній день водно-болотних угідь. Відзначається в день підписання “Конвенції про охорону водно-болотних угідь” у місті Рамсар (Іран) (1971)
- 2** – Міжнародний день захисту Дунайського біосферного заповідника
- 2** – 175 років тому народився Іван Павлович Пулюй, український фізик, електротехнік, винахідник, громадський діяч, перекладач Біблії українською мовою (1845–1918)
- 2** – 130 років тому народився Мар’ян Александер Нікодемівич, український архітектор, педагог (1890–1952)
- 3** – 285 років тому народився Ігнацій Красицький, польський письменник, церковний діяч, філософ (1735–1801)
- 3** – 90 років тому народився Шандор Чорі, угорський поет, прозаїк, громадський діяч (1930–2016)
- 4** – 75 роки тому в Ялті відкрилась Кримська конференція глав держав Великої трійки СРСР, США і Великобританії, – рішення якої визначили геополітичну ситуацію в Європі на багато років уперед (1945)
- 4** – Всесвітній день боротьби проти раку. Відзначається щорічно з ініціативи ВООЗ
- 4** – День безпечного інтернету. Відзначається щорічно з 2004 р. у другий день другого тижня лютого з ініціативи європейських некомерційних організацій
- 4** – 140 років тому народився Климент Васильович Квітка, український музикознавець і фольклорист (1880–1953)
- 5** – 170 років тому народився Остап Степанович Терлецький, український літературознавець, публіцист, видавець, громадсько-політичний діяч (1850–1902)

- 6** – 80 років тому народився Олег Орач (справжнє ім'я Олег Юхимович Комар), український поет, перекладач, журналіст дитячий письменник (1940–2005)
- 7** – 135 років тому народився Сінклер Льюїс, американський письменник, лауреат Нобелівської премії (1930) (1885–1951)
- 8** – 90 років тому народилася Діана Гнатівна Петриненко, українська співачка (лірико-колоратурне сопрано), педагог (1930–2018)
- 10** – 130 років тому народився Борис Леонідович Пастернак, російський поет, прозаїк, перекладач українсько-єврейського походження, лауреат Нобелівської премії (1958) (1890–1960)
- 11** – Всесвітній день хворого. Засновано 30 травня 1992 року Папою Римським Іваном Павлом II
- 11** – Міжнародний день жінок і дівчаток в науці. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/70/212)
- 11** – 125 років тому народився Петро Гаврилович Дяченко, український військовий діяч (1895–1965)
- 13** – Всесвітній день радіо. Відзначається щорічно з ініціативи ЮНЕСКО з 2011 р.
- 14** – Міжнародний день дарування книг
- 14** – 90 років тому народився Георгій В'ячеславович Якутович, український митець-графік, ілюстратор, майстер ліногравюри, ксилографії та офорту (1930–2000)
- 15** – День вшанування учасників бойових дій на території інших держав. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 180/04 від 11.02.2004 р.
- 15** – Всесвітній день онкохворої дитини. Основна мета цього дня – покращити інформування суспільства про проблеми дитячих онкологічних хвороб. З 2003 року цей день відзначається і в Україні
- 15** – День комп'ютерника. Саме в цей день в 1946 році був запущений перший реально працюючий електронний комп'ютер ENIAC
- 15** – 60 років тому народився Олександр Юрійович Жовна, український педагог, письменник, кіносценарист та режисер (1960)
- 17** – 155 років тому народився Сильвіє Страхимир Краньчевич, хорватський поет, критик (1865–1908)
- 18** – 165 років тому народився Левко Платонович Симиренко, український селекціонер, помолог (1855–1920)
- 18** – 130 років тому народився Володимир Михайлович Корецький, український вчений, юрист (1890–1984)

- 18** – 120 років тому народилася Оксана Андріївна Петрусенко (справжнє прізвище Бородавкіна), українська оперна співачка, народна артистка України (1900–1940)
- 19** – 28 років тому Верховна Рада України затвердила Тризуб як малий герб України, вважаючи його головним елементом великого Державного герба України (1992)
- 19** – 160 років тому народився Веніамін Олександрович Кордт, український історик, джерелознавець, архівіст, бібліотекар, бібліограф, картограф (1860–1934)
- 20** – Всесвітній день соціальної справедливості. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/62/10 від 18.12.2007 р.). В Україні відзначається згідно з Указом Президента України № 1021 від 04.11.2011 р.
- 20** – День Героїв Небесної сотні. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 69/15 від 11.02.2015 р.
- 20** – 115 років тому народився Улас Олексійович Самчук, український письменник, журналіст і публіцист (1905–1987)
- 21** – Міжнародний день рідної мови. Проголошено Генеральною конференцією ЮНЕСКО 17.11.1999 р., відзначається щорічно з 2000 р.
- 21** – 170 років тому народився Вікентій В'ячеславович Хвойка, український археолог чеського походження (1850–1914)
- 21** – 95 років тому народився Ігор Наумович Шамо, український композитор (1925–1982)
- 22** – Міжнародний день підтримки жертв злочинів. Відзначається з 1990 року, коли в цей день уряд Англії надрукував “Хартію жертв злочинів”
- 22** – 485 років тому народився Петер Борнеміса, угорський поет, драматург (1535–1584)
- 22** – 140 років тому народився Осип Васильович Турянський, український письменник і літературний критик, поліглот (1880–1933)
- 24** – 270 років тому народився Міклош Ревай, угорський поет, мовознавець (1750–1807)
- 24** – 155 років тому народився Іван Львович Липа, український громадський і політичний діяч, письменник (1865–1923)
- 24** – 110 років тому народився Василь Дмитрович Сидор, український військовий та політичний діяч, полковник УПА (1910–1949)
- 25** – 190 років тому народився Григорій Миколайович Ге, український культурний і громадський діяч, історик-краєзнавець, прозаїк, публіцист і драматург (1830–1911)

- 25** – 170 років тому народився Володимир Григорович Барвінський, український письменник, публіцист, перекладач, літературний критик (1850–1883)
- 25** – 115 років тому народився Павло Павлович Вірський, український балетмейстер і хореограф (1905–1975)
- 29** – 120 років тому народився Йоргос Сеферіс, грецький поет, історик, есеїст, лауреат Нобелівської премії (1963) (1900–1971)

БЕРЕЗЕНЬ

- 1** – Всесвітній день цивільної оборони. Саме в цей день 1972 р. набрав чинності статут МОЦО, який схвалили 18 держав
- 1** – Міжнародний день дитячого телебачення і радіомовлення. Проголошений на Міжнародному ринку телепрограм представниками Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) у квітні 1994 р., відзначається в першу неділю березня
- 1** – Міжнародний день боротьби з наркоманією та наркобізнесом. Відзначається за рішенням ООН
- 1** – 210 років тому народився Фридерик Франсуа Шопен, польський композитор та піаніст (1810–1849)
- 3** – Всесвітній день письменника. Відзначається за рішенням 48-го конгресу Міжнародного ПЕН-клубу, який відбувся 12-18 січня 1986 р.
- 3** – Всесвітній день дикої природи
- 4** – 150 років тому народився Євген Оскарович Патон, вчений у галузі зварювальних процесів і містобудування, перший керівник Інституту електрозварювання Академії Наук України (1870–1953)
- 4** – 205 років тому народився Михайло Михайлович Вербицький, український композитор, хоровий диригент, священник УГКЦ, громадський діяч, автор музики державного гімну України “Ще не вмерла Україна” (1815–1870)
- 6** – 545 років тому народився Мікеланджело Буонаротті, італійський скульптор, живописець, архітектор, поет (1475–1564)
- 7** – 150 років тому народився Золтан Турі, угорський письменник, публіцист (1870–1906)
- 7** – 95 років тому народився Микола Антонович Зінчук, український фольклорист, історик, педагог (1925–2012)

- 8** – Міжнародний день боротьби за права жінок і міжнародний мир. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/32/142 від 16.12.1977 р.
- 8** – Міжнародний жіночий день. Святковий неробочий день в Україні згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
- 8** – 190 років тому народився Фредерик Містраль, французький поет, лауреат Нобелівської премії (1904) (1830–1914)
- 8** – 80 років тому народився Леонід Михайлович Осика, український режисер, сценарист (1940–2001)
- 9** – 206 років тому народився Тарас Григорович Шевченко, український поет, художник, мислитель (1814–1861)
- 10** – 159 років від дня смерті Тараса Григоровича Шевченка, українського поета, художника, мислителя (1814–1861)
- 13** – 135 років тому народився Ольґерд-Іполит Бочковський, український соціолог, політолог і етнолог (1885–1939)
- 13** – 60 років тому народився Юрій Ігорович Андрухович, український письменник, перекладач, есеїст, громадський діяч (1960)
- 14** – День українського добровольця. Відзначається щорічно згідно з постановою Верховної Ради України № 1822-VIII від 17.01.2017 р.
- 14** – День мобілізаційного працівника
- 14** – День землевпорядника. Відзначається щорічно у другу суботу березня згідно з Указом Президента України № 1556/99 від 11.12.1999 р.
- 14** – 80 років тому народився Віктор Йосипович Шовкун, український перекладач, письменник, літературний редактор (1940–2018)
- 15** – Всесвітній день захисту прав споживачів
- 15** – День планетаріїв. Найближча неділя до весняного рівнодення. Це свято вперше було проведено в Італії в 1990 році з ініціативи Асоціації італійських планетаріїв
- 15** – День працівників житлово-комунального господарства і побутового обслуговування населення. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента (№46/94 від 15.05.1994 р.) в редакції Указу Президента №385/95 19.05.1995 р. у третю неділю березня як професійне свято
- 15** – 190 років тому народився Пауль Гейзе, німецький письменник, драматург, лауреат Нобелівської премії (1910) (1830–1914)
- 15** – 80 років тому народився Олексій Михайлович Міщенко, український графік, громадсько-культурний діяч (1940)

- 18** – 190 років тому народився Йозеф Сіннеї (старший), угорський бібліограф, літературознавець (1830–1913)
- 19** – 125 років тому народився Максим Тадейович Рильський, український поет, перекладач, публіцист, громадський діяч, мовознавець (1895–1964)
- 19** – 90 років тому народилася Ліна Василівна Костенко, українська письменниця, поетеса-шістдесятниця, громадська діячка, лауреатка Шевченківської премії (1930)
- 20** – Міжнародний день щастя. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/66/281 від 12.07.2012 р.)
- 20** – Міжнародний день Франкофонії. Відзначається у 47 країнах світу
- 20** – Всесвітній день Землі. Відзначається щорічно у день весняного сонцестояння. Проголошено Генеральним секретарем ООН у березні 1971 р.
- 21** – Всесвітній день поезії. Відзначається щорічно згідно з резолюцією 30-ої сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО 15.11.1999 р.
- 21** – Всесвітній день людей з синдромом Дауна. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/66/149 від 29.02.2012 р.
- 21** – Міжнародний день лісів. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/67/200 від 14.02.2013 р.
- 21** – Міжнародний день лялькаря
- 21** – Міжнародний день боротьби за ліквідацію расової дискримінації. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/2142 (XXI))
- 21–27** – Тиждень солідарності з народами, які борються проти расизму і расової дискримінації. Відзначається згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/34/24
- 21** – 150 років тому народився Олександр Ігнатович Лотоцький, український громадсько-політичний діяч, письменник, публіцист, науковець (1870–1939)
- 21** – 125 років тому народився Іван Ле (справжнє ім'я Іван Леонтійович Мойся), український письменник (1895–1978)
- 22** – Всесвітній день водних ресурсів. Відзначається згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН 141EX/22 A/RES/47/193
- 22** – 160 років тому народився Порфирій Данилович Демуцький, український композитор, диригент, фольклорист, педагог (1860–1927)
- 23** – Всесвітній метеорологічний день. Відзначається щорічно з 1950 р. від дня набуття чинності Конвенції Всесвітньої метеорологічної організації (ВМО)

- 24** – Міжнародний день права на встановлення істини щодо грубих порушень прав людини та гідності жертв. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/65/196 від 03.03.2011 р.
- 24** – Всесвітній день боротьби з туберкульозом. Відзначається щорічно з 1882 р. від дня, коли доктор Р. Кох оголосив, що виявив туберкульозну бацилу
- 24** – Всеукраїнський день боротьби із захворюванням на туберкульоз. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 290/2002 від 22.03.2002 р.
- 24** – 120 років тому народився Іван Семенович Козловський, український співак, народний артист України, лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1900–1993)
- 24** – 65 років тому народився Ігор Йосипович Білозір, український композитор, виконавець, народний артист України (1955–2000)
- 25** – Міжнародний день солідарності із жертвами рабства та трансатлантичної работоргівлі. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/62/122 від 17.12.2007 р.
- 25** – День Служби безпеки України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 193/01 від 22.03.2001 р.
- 26** – День Національної гвардії України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 148/15 від 18.03.2015 р.
- 27** – Міжнародний день театру. Відзначається щорічно з 1962 р. згідно з рішенням IX конгресу Міжнародного інституту театру при ЮНЕСКО
- 28** – 150 років тому народився Юліан Олександрович Бачинський, український політичний і громадський діяч, публіцист (1870–1940)
- 29** – 135 років тому народився Деже Костолані, угорський письменник, перекладач, публіцист (1885–1936)
- 29** – 115 років тому народився Єне Рейте (псевдоніми – П. Ховард, Гібсон Левері), угорський письменник, драматург і журналіст (1905–1943)
- 31** – 335 років тому народився Йоганн Себастьян Бах, німецький композитор, органіст і скрипаль (1685–1750)

КВІТЕНЬ

- 1** – Міжнародний день птахів. Відзначається щорічно з 1906 р. з дня підписання Міжнародної Конвенції про охорону птахів

- 1 – 105 років тому народився Тібор Череш, угорський письменник, журналіст (1915–1993)
- 1 – 85 років тому народився Вадим Дмитрович Крищенко, український поет-пісняр, педагог, народний артист України (1935)
- 2 – Всесвітній день поширення інформації про проблему аутизму. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/62/139 від 18.12.2007 р.
- 2 – Міжнародний день дитячої книги. Відзначається у день народження казкаря Ганса Крістіана Андерсена
- 2 – 295 років тому народився Джакомо Казанова, італійський авантюрист, мандрівник і письменник (1725–1798)
- 2 – 215 років тому народився Ганс Крістіан Андерсен, данський письменник, казкаря (1805–1875)
- 2 – 180 років тому народився Еміль Золя, французький письменник-натураліст, критик і політичний активіст (1840–1902)
- 2 – 130 років тому народився Яків Григорович Савченко, український поет, літературний критик та публіцист (1890–1937)
- 4 – Міжнародний день інтернету
- 4 – День створення НАТО
- 4 – Міжнародний день просвіти з питань мінної загрози і допомоги в діяльності, зв'язаної з розмінуванням. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/60/97 від 08.12.2005 р.
- 4 – 105 років тому народився Микола Лемик, український політичний діяч (1915–1941)
- 5 – День геолога. Відзначається щорічно у першу неділю квітня згідно з Указом Президента України № 110/95 від 07.02.1995 р.
- 6 – Міжнародний день спорту на благо розвитку та миру
- 6 – День працівників слідчих органів України
- 7 – Міжнародний день пам'яті євреїв – жертв фашизму
- 7 – Всесвітній день здоров'я. Відзначається щорічно в день набуття чинності Статуту ВООЗ WHA/A.2/Res.35, 1948 р.
- 8 – Міжнародний день циган. У цей день 1971 року в Лондоні відбувся Всесвітній конгрес циган, де були представники 30 країн світу. Цигани (роми) визнали себе єдиною не територіальною нацією і прийняли національні символи – прапор і гімн
- 11 – Міжнародний день визволення в'язнів фашистських концтаборів. Відзначається щорічно за ініціативою ООН в день, коли в'язні концтабору Бухенвальд почали інтернаціональне повстання проти гітлерівців

- 11** – Всесвітній День боротьби з хворобою Паркінсона
- 12** – Міжнародний день польоту людини в космос. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/65/271 від 07.04.2011 р.
- 12** – Всесвітній день авіації та космонавтики. Відзначається щорічно за рішенням Міжнародної авіаційної федерації (FAI)
- 12** – День працівників ракетно-космічної галузі України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 230/97 від 13.03.1997 р.
- 14** – 110 років тому народився Макар Кіндратович Вронський, український скульптор та педагог, народний художник УРСР (1910–1994)
- 15** – День працівників карного розшуку України
- 15** – Міжнародний день культури
- 17** – Міжнародний день гемофілії. Відзначається за рішенням Всесвітньої федерації гемофілії та Всесвітньої організації охорони здоров'я щорічно в цей день
- 17** – День пожежної охорони. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 555/13 від 11.10.2013 р.
- 17** – 95 років тому народився Ласло Надь, угорський поет, перекладач (1925–1978)
- 18** – Міжнародний день пам'яток та визначних місць
- 18** – День пам'яток історії та культури. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1062/99 від 23.08.1999 р. у Міжнародний день пам'яток і визначних місць
- 18** – День доквілля. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента (№855/98, від 06.08. 1998 р.) щорічно у третю суботу квітня
- 18** – 160 років тому народилася Уляна Кравченко (справжнє ім'я Юлія Юліївна Шнайдер), українська письменниця (1860–1947)
- 18** – 120 років тому народилася Валентина Миколаївна Чистякова, українська театральна актриса і педагог (1900–1984)
- 19** – Великдень. Вважається святковим неробочим днем згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
- 19** – День Голокосту. Відзначається в пам'ять про євреїв, які стали жертвами нацизму. Цей день приурочено початку повстання у Варшавському гетто 19 квітня 1943 р.
- 21** – Всесвітній день творчості та інноваційної діяльності
- 22** – Міжнародний день Матері-Землі. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/63/278 від 22.04.2009 р.

- 23** – Всесвітній день книги і авторського права. Відзначається щорічно згідно з рішенням 28-ої сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО від 15.11.1995 р.
- 23** – Всеукраїнський день психолога
- 23** – 100 років тому народився Григорій Михайлович Тютюнник, український письменник, прозаїк, поет (1920–1961)
- 24** – Міжнародний день солідарності молоді
- 24** – 175 років тому народився Карл Фрідріх Георг Шпіттелер, швейцарський поет, лауреат Нобелівської премії (1919) (1845–1924)
- 24** – 100 років тому народився Дмитро Григорович Білоус, український письменник, поет, літературознавець, перекладач (1920–2004)
- 25** – Всесвітній день боротьби проти малярії. Заснований державами-членами ВООЗ на сесії Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я в 2007 році.
- 25** – Міжнародний день ДНК
- 25** – 120 років тому народилася Вероніка Олександрівна Черняхівська, українська поетеса, перекладач (1900–1938)
- 26** – Міжнародний день інтелектуальної власності. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), ухваленого у вересні 2000 р.
- 26** – Міжнародний день пам'яті жертв радіаційних аварій. Відзначається за рішенням ООН
- 26** – День Чорнобильської трагедії (1986)
- 26** – 130 років тому народився Микола Костянтинович Зеров, український поет, літературознавець, літературний критик, перекладач (1890–1937)
- 26** – 85 років тому народився Станіслав Володимирович Тельнюк, український поет, прозаїк і літературний критик (1935–1990)
- 28** – Всесвітній день охорони праці. Відзначається щорічно з 2003 р. з ініціативи Міжнародної організації праці (МОП)
- 28** – День охорони праці. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 685/06 від 18.08.2006 р.
- 28** – Всесвітній день поріднених міст. Відзначається щорічно в останню неділю квітня за рішенням Всесвітньої федерації поріднених міст
- 28** – 155 років тому народився Микола Іванович Івасюк, український художник, педагог (1865–1937)

- 29** – Міжнародний день танцю. Відзначається з 1982 р. за рішенням ЮНЕСКО в день народження Ж. Ж. Новера, французького балет-мейстера
- 29** – День пам'яті жертв застосування хімічної зброї. Відзначається щорічно згідно з рішенням 10-ї сесії Конференції держав-учасниць Організації заборони хімічної зброї С-10/5 від 11.11.2005 р.
- 30** – Міжнародний день джазу. День був проголошений на Генеральній конференції ЮНЕСКО в листопаді 2011 р.
- 30** – День прикордонника України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 111/2018 від 27.04.2018 р.

ТРАВЕНЬ

- 1** – День Міжнародної солідарності трудящих. Відзначається щорічно згідно з рішенням конгресу II Інтернаціоналу 14-21 липня 1889 р. (Париж)
- 1** – День праці. Відзначається в Україні щорічно та вважається святковим неробочим днем згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
- 1** – 400 років тому народився Міклош Зріні, угорський письменник (1620–1664)
- 1** – 100 років тому народилася Нонна Кронидівна Копержинська, українська актриса театру і кіно, народна артистка України (1920–1999)
- 1** – 75 років тому народився Василь Іванович Зінкевич, український естрадний співак, Герой України, народний артист України (1945)
- 1** – 75 років тому народився Микола Іванович Сенченко, український вчений, бібліотеко- та бібліографознавець, педагог, публіцист, громадсько-політичний діяч (1945)
- 3** – Всесвітній день свободи преси. Відзначається щорічно, згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН А/RES/48/432 від 20.12.1993 р.
- 3** – Міжнародний день Сонця. Відзначається щорічно з 1994 р. з ініціативи Міжнародного товариства сонячної енергії (MTSE)
- 3** – 120 років тому народився Микола Федорович Яковченко, український актор театру і кіно, народний артист України (1900–1974)
- 4** – Міжнародний день пожежників
- 4** – 110 років тому народився Федір Григорович Верещагін, український театральний режисер (1910–1996)
- 5** – Міжнародний день акушерства. Відзначати цей день запропоновано у 1987 р. Міжнародною конфедерацією акушерок

- 5** – 120 років тому народився Юрій Іванович Липа, український письменник, поет, публіцист, лікар, громадський діяч (1900–1944)
- 5** – 50 років тому народився Блаженніший Святослав (Шевчук Святослав Юрійович), український церковний діяч, Глава і Отець Української греко-католицької церкви (1970)
- 6** – Міжнародний день астрономії – професійне свято людей, чия діяльність безпосередньо пов'язана з астрономією
- 6** – День піхоти. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 152/2019 від 19.04.2019 р.
- 6** – 180 років тому народився Микола Іванович Петров, історик української літератури і науки, етнограф, церковний історик, бібліограф (1840–1921)
- 7** – 180 років тому народився Петро Ілліч Чайковський, композитор, диригент і педагог (1840–1893)
- 8** – Міжнародний день Червоного Хреста та Червоного Півмісяця. Відзначається щорічно у день народження Анрі Дюнан (1828–1910), засновника Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця
- 8** – День пам'яті та примирення. В Україні відзначається щороку з метою вшанування пам'яті всіх жертв Другої світової війни 1939–1945 років, згідно з Указом Президента України № 169/15 від 24.03.2015 р.
- 9** – День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні (День перемоги). Державне свято в Україні відзначається щороку та вважається святковим неробочим днем згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
- 9** – День Європи. Відзначається щорічно за рішенням, ухваленим лідерами країн-членів ЄС на зустрічі у Мілані у 1985 р.
- 9** – 130 років тому народився Кирило Іванович Осьмак, політичний та громадський діяч (1890–1960)
- 10** – День Матері. Відзначається щорічно в другу неділю травня згідно з Указом Президента України № 489/99 від 10.05.1999 р.
- 10** – Міжнародний день мігруючих птахів (ЮНЕП). Відзначається з 2006 р.
- 12** – День екологічної освіти. Цю дату святкують із 1992 р. У цей день заходи проводять у навчальних закладах усіх рівнів
- 12** – Міжнародний день медичної сестри. Започатковано в 1971 році та відзначається на честь англійської медсестри Флоренс Найтінг

- гейл у день її народження 12 травня 1820 р. за рішенням Міжнародної організації Червоного Хреста
- 12** – 66 років тому Україна стала членом ЮНЕСКО (1954)
 - 13** – 160 років тому народився Костянтин Іванович Рубинський, український бібліотекознавець, бібліограф, педагог (1860–1930)
 - 14** – 100 років тому народилася Ярослава (Слава) Йосипівна Стецько (справжнє ім'я Ганна Йосипівна Музика), українська політична діячка, журналістка (1920–2003)
 - 15** – Міжнародний день сім'ї. Відзначається щорічно за рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/47/237 від 20.09.1993 р.
 - 15** – Міжнародний день клімату. Міжнародне співтовариство відзначає цей день із 1992 р.
 - 15** – 175 років тому народився Ілля Ілліч Мечников, імунолог та мікробіолог, творець наукової школи (1845–1916)
 - 16** – День Європи в Україні. Відзначається щорічно у третю суботу травня згідно з Указом Президента України № 339/03 від 19.04.2003 р.
 - 16** – День науки. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 145/97 від 14.02.1997 р. у третю суботу травня
 - 16** – 125 років тому народився Тодось Осьмачка (справжнє ім'я Теодосій Степанович Осьмачка), український письменник, поет, перекладач (1895–1962)
 - 16** – 120 років тому народився Вотсон Кіркконнелл, канадський літературознавець, письменник, перекладач Шевченка та інших творів української літератури (1895–1977)
 - 17** – Всесвітній день електрозв'язку та інформаційного суспільства. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/60/252 від 27.03.2006 р. у день підписання першої Міжнародної телеграфної конвенції і створення Міжнародного союзу електрозв'язку
 - 17** – День пам'яті жертв політичних репресій. Відзначається щорічно в третю неділю травня згідно з Указом Президента України № 431/2007 від 21.05.2007 р.
 - 17** – День пам'яті померлих від СНІДу. Відзначається щорічно з 1983 р. в третю неділю травня
 - 18** – Міжнародний день музеїв. Відзначається щорічно згідно з рішенням XI Генеральної Конференції Міжнародної ради музеїв, яка відбулась у травні 1977 р.

- 18** – Міжнародний день рослин. Відбувається під егідою Європейської організації біології рослин (Брюссель) та відзначається з 2012 р. в понад 50 країнах світу
- 18** – День боротьби за права кримськотатарського народу. Відзначається щорічно в Україні згідно з Указом в. о. Президента України № 472/2014 від 16.05.2014 р.
- 18** – День резервіста України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 154/2019 від 19.04.2019 р.
- 20** – Всесвітній день метрології. Відзначається щорічно з 1999 р. згідно з пропозиції Міжнародного комітету мір та ваг (МКМВ)
- 20** – День банківських працівників. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 316/04 від 06.03.2004 р.
- 20** – День перекладача жестової мови. В Україні це професійне свято з'явилося в 2009 році, відзначається щорічно
- 21** – Всесвітній день культурного різноманіття в ім'я діалогу та розвитку. Відзначається за рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/57/249 від 20.12.2002 р.
- 21** – День вишиванки – всеукраїнське свято, проводиться щороку в третій четвер травня
- 22** – Міжнародний день біологічного різноманіття. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/55/201 від 08.02.2001 р.
- 22** – 159 років тому відбулось перепоховання праху Тараса Григоровича Шевченка на Чернечій горі поблизу м. Канева (1861)
- 22** – 180 років тому народився Марко Лукич Кропивницький, український письменник, драматург, театральний актор і режисер (1840–1910)
- 22** – 100 років тому народився Микола Григорович Гринько, український актор театру і кіно, народний артист України (1920–1989)
- 22** – 75 років тому народився Юрій Євгенович Рибчинський, український поет, драматург, сценарист, народний артист України (1945)
- 23** – День морської піхоти України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 145/2018 від 23.05.2018 р.
- 23** – День Героїв України. Щорічне свято, встановлене на честь українських вояків-борців за волю України
- 23** – 195 років тому народився Фердинанд Барна, угорський мовознавець, бібліотекар, перекладач (1825–1895)
- 24** – День слов'янської писемності й культури. Відзначається щорічно в день вшанування пам'яті святих рівноапостольних Кири-

ла і Мефодія згідно з Указом Президента України № 1096/04 від 17.09.2004 р.

- 24** – Європейський день парків. Організований Федерацією Європарк, святкується щорічно по всій Європі. Саме 24 травня 1909 року у Швеції було створено перший з дев'яти Європейських національних парків
- 25–31** – Тиждень солідарності з народами несамоверхніх територій. Проводиться щорічно з 1972 р. під егідою Спеціального комітету по деколонізації з ініціативи Генеральної Асамблеї ООН
- 25** – Всесвітній день щитовидної залози
- 25** – День філолога. Відзначається щорічно в цей день як професійне свято
- 25** – День зниклих безвісти дітей. Відзначається з 2002 р. з ініціативи Європейського центру зниклих і таких, що зазнали сексуального насильства, дітей
- 25** – 100 років тому народився Зіновій Павлович Штокалко, український поет-модерніст, бандурист, композитор (1920–1968)
- 29** – Міжнародний день миротворців ООН. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/57/129 від 11.12.2002 р. В Україні Міжнародний день миротворців ООН відзначається щороку згідно з Указом Президента України № 374/03 від 30.04.2003 р.
- 29** – 110 років тому народився Сава Овсійович Голованівський, український письменник (1910–1989)
- 30** – День працівників видавництв, поліграфії і книгорозповсюдження. Відзначається щорічно в останню суботу травня згідно з Указом Президента України № 563/99 від 25.05.1999 р.
- 30** – 105 років тому народився Іван-Богдан Весоловський, український пісняр, композитор, акордеоніст (1915–1971)
- 31** – Всесвітній день проти тютюну. Проводиться з ініціативи Всесвітньої організації охорони здоров'я
- 31** – День хіміка. Відзначається щорічно в останню неділю травня згідно з Указом Президента України № 219/94 від 07.05.1994 р.

ЧЕРВЕНЬ

- 1** – Всесвітній день батьків. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/66/292 від 15.10.2012 р.

- 1 – Міжнародний день захисту дітей. Проводиться щорічно з 1949 р. згідно з ухвали Ради Міжнародної демократичної федерації жінок
- 1 – День захисту дітей. Відзначається в Україні щорічно згідно з Указом Президента України № 568/98 від 30.05.1998 р.
- 2 – 175 років тому народився Томас Гарді, англійський письменник (1840–1928)
- 3 – 95 років тому народився Януш Радзейовський, польський історик, дослідник історії України та українсько-польських відносин (1925–2002)
- 4 – Міжнародний день безневинних дітей – жертв агресії. Відзначається щорічно згідно з рішенням Надзвичайної спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН A/RES/ES-7/8 від 19.08.1982 р.
- 4 – День господарських судів України. 4 червня 1991 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон № 1142-XII “Про арбітражний суд” (а 6 листопада 1991 – Арбітражний процесуальний кодекс України, який набув чинності з 1 березня 1992 р.)
- 4 – 265 років тому народився граф Алайош Баттяні, угорський письменник, політичний діяч (1750–1818)
- 5 – Всесвітній день навколишнього середовища. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/2994 (XXVII) від 15.12.1972 р.
- 5 – 125 років тому народився Михайло Омелянович Яловий, український поет, прозаїк і драматург (1895–1937)
- 5 – 100 років тому народився Степан Олексійович Сабадаш, український композитор, диригент, хормейстер (1920–2006)
- 5 – 95 років тому народився Микола Васильович Плав’юк, український політичний і громадський діяч в еміграції, публіцист (1925–2012)
- 6 – День журналіста. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 251/94 від 25.05.1994 р. як професійне свято працівників засобів масової інформації
- 6 – 145 років тому народився Томас Манн, німецький письменник, есеїст, лауреат Нобелівської премії (1929) (1875–1955)
- 7 – День святої Трійці. П’ятидесятниця. Вважається святковим неробочим днем згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
- 7 – День працівників водного господарства. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 226/03 від 18.03.2003 р. щорічно у першу неділю червня

- 7** – День працівників місцевої промисловості. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 726/02 від 20.08.02 р. щорічно в першу неділю червня
- 7** – 90 років тому народився Іван Олексійович Кандиба, український правозахисник, співзасновник Української Гельсінської групи (1930–2002)
- 8** – Всесвітній день океанів. Всесвітній день боротьби за збереження біорізноманіття мешканців морських глибин і стабільну екологічну ситуацію в океанах
- 8** – 165 років тому народилася Наталія Іванівна Кобринська, українська письменниця (1855–1920)
- 8** – 100 років тому народився Іван Микитович Кожедуб, військовий діяч, льотчик, маршал авіації (1920–1991)
- 9** – Міжнародний день друзів
- 10** – 140 років тому народилася Маргіт Каффка, угорська письменниця, поетеса (1880–1918)
- 12** – Всесвітній день боротьби з дитячою працею, встановлений Міжнародною організацією праці (МОП), відзначається щорічно
- 12** – День працівника фондового ринку. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 202/2008 від 11.03.2008 р. щорічно в цей день
- 13** – 155 років тому народився Вільям Батлер Єйтс, ірландський поет, драматург, лауреат Нобелівської премії (1923) (1865–1939)
- 14** – Всесвітній день донора крові. Відзначається щорічно згідно з рішенням Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я WHA 58.13 від 23.05.2005 р. Цього дня в 1868 р. народився австрійський лікар К. Ландштейнер, який відкрив існування груп крові людини
- 14** – День працівників легкої промисловості. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 285/94 від 09.06.1994 р. у другу неділю червня
- 15** – День захисту людей похилого віку. Всесвітній день поширення інформації щодо зловживань стосовно літніх людей відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/66/127 від 09.03.2012 р.
- 15** – 60 років тому народився Олег Степанович Пінчук, український скульптор, народний художник України (1960)
- 16** – 70 років тому народилася Тамара Ізмайлівна Вилегжаніна, українська діячка культури, бібліотекознавець, бібліограф, заслужений працівник культури України (1950)

- 17** – Всесвітній день боротьби з опустелюванням і засухою. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/49/115 від 19.12.1994 р.
- 20** – 140 років тому народився Антон Володимирович Думанський, український вчений, хімік, академік АН УРСР (1880–1967)
- 20** – Всесвітній день біженців. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/55/76 від 04.12.2000 р.
- 21** – Міжнародний день батька. В Україні це свято відзначається щорічно у третю неділю червня згідно з Указом Президента України № 274/2019 від 18.05.2019 р.
- 21** – Міжнародний день йоги. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/69/131 від 11.12.2014 р.
- 21** – День медичного працівника. Відзначається щорічно в третю неділю червня згідно з Указом Президента України № 281/94 від 03.06.1994 р.
- 21** – Всесвітній день гідрографії. Відзначається з 2006 р. з ініціативи Міжнародної географічної організації за підтримки Генеральної Асамблеї ООН
- 21** – 215 років тому народився Микола Васильович Закревський, український історик, етнограф, художник, мовознавець і письменник (1805–1871)
- 21** – 120 років тому народилася Катерина Михайлівна Грушевська, українська етносоціолог, фольклорист, етнограф, культуролог, перекладач (1900–1943)
- 21** – 115 років тому народився Жан-Поль Сартр, французький філософ, письменник, лауреат Нобелівської премії (1964) (1905–1980)
- 21** – 50 років тому народився Тарас Григорович Чубай, український автор-виконавець, рок-музикант та композитор, народний артист України (1970)
- 22** – День скорботи і вшанування пам'яті жертв війни в Україні. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1245/2000 від 17.11.2000 р.
- 23** – Міжнародний день вдів. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/65/189 від 23.02.2011 р.
- 23** – Міжнародний Олімпійський День. Святкується за рішенням Міжнародного олімпійського комітету щорічно
- 23** – День державної служби ООН. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/57/277 від 20.12.2002 р.

- 23** – День державної служби – професійне свято в Україні. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 291/03 від 04.04.2003 р.
- 24** – 160 років тому народився Феофіл Гаврилович Яновський, український лікар-терапевт, педагог (1860–1928)
- 25** – День митника. Відзначається щорічно. Саме у цей день 1991 року Верховна Рада України прийняла закон “Про митну справу в Україні”
- 25** – 90 років тому народився Ласло Антал, угорський лінгвіст (1930–1993)
- 26** – Міжнародний день ООН у підтримку жертв катувань. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/52/149 від 12.12.1997 р.
- 26** – Міжнародний день боротьби із зловживанням наркотиками і їх незаконним обігом. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/42/112 від 07.12.1987 р.
- 26** – День кримськотатарського прапора – національного прапора кримських татар, корінного народу Криму. Відзначається з 2010 р.
- 26** – 210 років тому народився Василь Васильович Тарновський (старший), український етнограф, історик права, громадський діяч (1810–1866)
- 26** – 185 років тому народився Отто Герман, угорський етнограф, природознавець, публіцист (1835–1914)
- 27** – Всесвітній день рибальства. Відзначається щорічно за рішенням Міжнародної конференції з урегулювання та розвитку рибальства, яка відбулась у липні 1984 р.
- 27** – 120 років тому народився Олександр Іванович Сердюк, український актор театру і кіно, режисер, громадський діяч (1900–1988)
- 28** – День Конституції України. Відзначається щорічно в день ухвалення Верховною Радою України основного Закону України. Святковий неробочий день в Україні згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
- 28** – День молоді. Відзначається щорічно в останню неділю червня згідно з Указом Президента України № 323/94 від 22.06.1994 р.
- 28** – День молодіжних та дитячих громадських організацій. Відзначається щорічно в останню неділю червня згідно з Указом Президента України № 599/2008 від 27.06.2008 р.; зі змінами № 600/2011 від 24.05.2011 р.

- 28** – 130 років тому народився Петро Іванович Франко, український педагог, письменник, вчений, військовий діяч (1890–1941)
- 29** – День Дунаю. Відзначається з 2004 р. з ініціативи Міжнародної комісії ООН з охорони басейну ріки Дунай
- 29** – 120 років тому народився Антуан де Сент-Екзюпері, французький письменник, авіатор (1900– 1944)
- 30** – Міжнародний день дружби оголошений Генеральною Асамблеєю ООН в резолюції № 65/275 від 27.04.2011 р.

ЛИПЕНЬ

- 1** – День архітектури України. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 456/95 від 17.06.1995 р. у Всесвітній день архітектури
- 1** – 135 років тому народився Юрій Петрович Мазуренко, український громадсько-політичний діяч, юрист (1885–1937)
- 2** – Міжнародний день спортивного журналіста. Відзначається за ініціативи Міжнародної асоціації спортивної преси з 1995 р.
- 4** – Міжнародний день Дніпра. Свято третьої по величині (після Волги та Дунаю) річки Європи відзначається щорічно в першу суботу липня
- 4** – Міжнародний день кооперативів. Відзначається щорічно в першу суботу липня згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН А/RES/47/90 від 16.12.1992 р.
- 4** – День Національної поліції України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 97/2018 від 04.04.2018 р.
- 4** – День судового експерта. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 424/09 від 10.06.2009 р.
- 4** – 130 років тому народився Адам Мечиславович Солтис, польський та український композитор, диригент та педагог (1890–1968)
- 5** – День Військово-морських сил Збройних Сил України, відзначається щорічно у першу неділю липня згідно з Указом Президента України № 331/2015 від 12.06.2015 р.
- 5** – День працівників морського та річкового флоту, відзначається щорічно у першу неділю липня згідно з Указом Президента України № 332/15 від 12.06.2015 р.
- 7** – День працівника природно-заповідної справи. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 629/09 від 18.08.2009 р.

- 7** – 32 роки тому заснована українська громадсько-політична і правозахисна організація Українська Гельсінська спілка (1988 р.)
- 8** – День родини. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1209/11 від 30.12.2011 р.
- 8** – 120 років тому народився Юрій Корнійович Смолич, український письменник, журналіст, громадський і політичний діяч (1900–1976)
- 10** – 105 років тому народився Сол Беллоу, американський письменник, лауреат Нобелівської премії (1976) (1915–2005)
- 11** – Всесвітній день народонаселення. Відзначається щорічно згідно з рекомендацій Керівної ради Фонду ООН в галузі народонаселення, поданих у рішенні № 89/46 від 1989 р.
- 12** – День рибалки. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 464/95 від 22.06.1995 р. у другу неділю липня як професійне свято працівників рибного господарства
- 12** – 105 років тому народився Петро Тимофійович Тронько, український історик, організатор музейної та краєзнавчої справи, громадський діяч (1915–2011)
- 15** – День українських миротворців. Відзначається щорічно згідно з Постанови Верховної Ради України № 292-VII від 21.05.2013 р.
- 16** – 30 років тому Верховна Рада Української РСР ухвалила Декларацію про державний суверенітет України (1990)
- 16** – День бухгалтера та аудитора. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 662/2004 від 18.06.2004 р.
- 17** – День етнографа
- 18** – Міжнародний день Нельсона Манделі. Відзначається щорічно з 2009 року згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН №64/13 від 10.11.2009 р.
- 19** – День працівників металургійної та гірничодобувної промисловості. Відзначається щорічно в третю неділю липня згідно з Указом Президента України № 187/93 від 03.06.1993 р.
- 20** – Міжнародний день шахів
- 20** – День шахів в Україні. Відзначають щорічно згідно з постановою Верховної Ради України № 3985-VI від 01.11.2011 р.
- 20** – 125 років тому народився Омелян Петрович Нижанківський, український піаніст, композитор, музикознавець, диригент, культурний діяч (1895–1973)
- 22** – 120 років тому народилася Милиця Миколаївна Симашкевич, український художник театру й кіно (1900–1976)

- 24** – 135 років тому народився Володимир Петрович Сальський, український військовий діяч (1885–1940)
- 25** – 165 років тому народився Юліан Андрійович Кулаковський, український історик, археолог (1855–1919)
- 25** – 115 років тому народився Еліас Канетті, австрійський письменник, драматург, лауреат Нобелівської премії (1981) (1905–1994)
- 25** – 80 років тому народився Микола Григорович Жулинський, український літературознавець, критик, громадський та політичний діяч (1940)
- 26** – День працівників торгівлі. Відзначається щорічно в останню неділю липня згідно з Указом Президента України № 427/95 від 05.06.1995 р.
- 26** – 135 років тому народився Андре Моруа (справжнє ім'я Еміль Ерцог), французький письменник (1885–1967)
- 26** – 80 років тому народилася Тамара Артемівна Севернюк, українська поетеса, перекладач, публіцист, журналіст (1940)
- 27** – 245 років тому народилася Тереза Брунsvік, угорська письменниця, педагог (1775–1861)
- 27** – 185 років тому народився Джозуе Кардуччі, італійський поет, лауреат Нобелівської премії (1906) (1835–1907)
- 28** – День хрещення Київської Русі-України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 668/08 від 25.07.2008 р.
- 28** – День пам'яті святого рівноапостольного князя Володимира – хрестителя Київської Русі
- 28** – 210 років тому народився Аполлон Миколайович Мокрицький, український живописець і педагог (1810–1870)
- 28** – 140 років тому народився Володимир Кирилович Винниченко, український письменник, політичний та громадський діяч, драматург, художник (1880–1951)
- 28** – 80 років тому народився Іван Васильович Остафійчук, український живописець, графік, майстер декоративно-ужиткового мистецтва (1940)
- 28** – 60 років тому народився Володимир Данилович Гришко, український співак (драматичний тенор), народний артист України (1960)
- 29** – День Сил спеціальних операцій Збройних Сил України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 311/2016 від 26.07.2016 р.
- 29** – 155 років тому народився Андрей Шептицький (мирське ім'я Роман Марія Александер Шептицький), український релігійний діяч,

політичний та громадсько-культурний діяч, меценат, митрополит Української греко-католицької церкви (1865–1944)

- 29** – 120 років тому народився Ейвінд Юнсон, шведський письменник, романіст, лауреат Нобелівської премії (1974) (1900–1976)
- 30** – Всесвітній день протидії торгівлі людьми. У 2013 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла резолюцію A/RES/68/192
- 31** – Міжнародний день системного адміністратора. Відзначається з 2000 року в останню п'ятницю липня
- 31** – 170 років тому народився Сергій Андрійович Подолінський, український науковець, громадський і політичний діяч, публіцист (1850–1891)

СЕРПЕНЬ

- 1** – День інкасатора. Професійне свято працівників служби інкасації
- 1** – 120 років тому народився Олександр Іванович Копиленко, український письменник, педагог, критик (1900–1958)
- 2** – Міжнародний день Голокосту ромів. В цей день 1944 р. у концтаборі Аушвіц-Біркенау гітлерівські фашисти влаштували “циганську ніч”. Відзначається в Україні згідно з постановою Верховної Ради № 2085-IV від 08.10.2004 р.
- 2** – День Повітряних Сил Збройних Сил України. Відзначається щорічно у першу неділю серпня згідно з Указом Президента України № 579/2007 від 27.06.2007 р.
- 3** – 70 років тому народився Ярослав Євстахійович Ярош, український поет, письменник, композитор і сценарист (1950)
- 4** – 160 років тому народився Кнут Гамсун, норвезький письменник, лауреат Нобелівської премії (1920) (1859–1952)
- 5** – 170 років тому народився Гі де Мопассан, французький письменник (1850–1893)
- 6** – Всесвітній день боротьби за заборону ядерної зброї (День Хіросіми). В цей день американська авіація здійснила атомне бомбардування японського міста Хіросіма (1945)
- 6** – Міжнародний день “Лікарі світу за мир”. Відзначається за рішенням виконкому Міжнародного руху “Лікарі світу за запобігання ядерної війни”
- 7** – 150 років тому народився Осип Петрович Курилас, український маляр-живописець, графік (1870–1951)

- 8** – День військ зв'язку. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 154/2000 від 01.02.2000 р.
- 8** – 230 років тому народився Ференц Келчеї, угорський поет, літературний критик (1790–1838)
- 9** – Міжнародний день корінних народів світу. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/49/214 від 17.02.1995 р.
- 9** – День працівників ветеринарної медицини. Відзначається щорічно в другу неділю серпня згідно з Указом Президента України № 1035/01 від 01.11.2001 р.
- 9** – День будівельника. Відзначається в другу неділю серпня згідно з Указом Президента України № 273/93 від 22.07.1993 р. як професійне свято працівників будівництва і промисловості будівельних матеріалів
- 10** – 125 років тому народився Михайло Михайлович Зоценко, письменник-новеліст та сатирик (1895–1958)
- 11** – 270 років тому народився Іштван Шандор, угорський письменник, бібліограф (1750–1815)
- 12** – Міжнародний день молоді. Відзначається згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/54/120 від 20.01.2000 р.
- 12** – 80 років тому народився Володимир Атаназійович Качкан, український письменник, вчений-історик, теоретик української літератури та етнокультури (1940)
- 15** – День археолога. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 694/08 від 06.08.2008 р.
- 19** – Всесвітній день гуманітарної допомоги. Відзначається згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/63/139/ від 05.03.2009 р.
- 19** – День пасічника. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 815/97 від 15.08.1997 р. як професійне свято бджолярів
- 19** – 240 років тому народився П'єр Жан де Беранже, французький поет (1780–1857)
- 22** – 120 років тому народився Петро Григорович Юрченко, український архітектор і мистецтвознавець (1900–1972)
- 22** – 140 років тому народився Лайош Біро, угорський письменник, журналіст (1880–1948)
- 23** – Міжнародний день пам'яті жертв работоргівлі та її ліквідації. День був проголошений на 150-й сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО за підтримки ООН в 1998 році

- 23** – День Державного Прапора України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 987/04 від 23.08.2004 р.
- 23** – 85 років тому народився Анатоль Олексійович Перепада, український перекладач (1935–2008)
- 24** – День Незалежності України. Відзначається щорічно як державне загальнонародне свято згідно з постановою Верховної Ради України № 2143-XII від 20.02.1992 р. Вважається святковим неробочим днем згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
- 27** – 90 років тому народилася Ержебет Галгоці, угорська письменниця, драматург (1930–1989)
- 28** – 255 років тому народився Тадеуш Чацький, польський освітній діяч, дослідник історії України (1765–1813)
- 28** – 130 років тому народився Дмитро Юрійович Загул, український поет-символіст, літературознавець, громадський діяч (1890–1944)
- 29** – День пам'яті захисників України, які загинули в боротьбі за незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 621/2019 від 23.08.2019 р.
- 29** – День авіації. Відзначається щорічно в останню суботу серпня згідно з Указом Президента України № 305/93 від 16.08.1993 р. як професійне свято військових і цивільних авіаторів та працівників авіаційної промисловості і транспорту
- 29** – 140 років тому народився Лонгин Михайлович Цегельський, український громадсько-політичний діяч, адвокат, журналіст, видавець (1875–1950)
- 30** – День шахтаря. Відзначається щорічно в останню неділю серпня згідно з Указом Президента України № 304/93 від 16.08.1993 р.

ВЕРЕСЕНЬ

- 1** – Всесвітній день миру. Відзначається в день початку Другої світової війни
- 1** – День знань. Відзначається з 1984 р.
- 1** – 81 років від дня нападу фашистської Німеччини на Польщу. Початок Другої світової війни (1939)
- 1** – 195 років тому народився Ян Захаріасевич, польський та український письменник, громадський діяч, журналіст (1825–1906)
- 2** – День закінчення Другої світової війни (1945)

- 2** – День нотаріату. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 211/10 від 22.02.2010 р.
- 5** – Міжнародний день благодійництва, встановлений резолюцією Генеральної Асамблеї ООН №A/RES/67/105 від 07.03.2013 р., відзначається щорічно, співпадає й приурочений до Дня пам'яті Терези Калькуттської
- 5** – 150 років тому народився Володимир Васильович Сікевич, український військовий і політичний діяч (1870–1952)
- 6** – День підприємця. Відзначається щорічно в першу неділю вересня згідно з Указом Президента України № 1110/98 від 05.10.1998 р.
- 7** – День знищення військової іграшки. Відзначається з 1998 р. за ініціативою Всесвітньої асоціації допомоги сиротам та дітям, які не мають батьківської опіки
- 7** – День військової розвідки України
- 7** – 150 років тому народився Олександр Іванович Купрін, російський письменник (1870–1938)
- 7** – 145 років тому народився Олександр Олександрович Мурашко, український живописець, педагог і громадський діяч (1875–1919)
- 8** – Міжнародний день грамотності. Відзначаються в системі Організації Об'єднаних Націй щорічно згідно з рішенням 14-ї сесії ЮНЕСКО №1.141 від 1966 р.
- 8** – Міжнародний день солідарності журналістів. Відзначається щорічно з 1958 р. згідно з рішенням IV конгресу Міжнародної організації журналістів. Приурочений до дня пам'яті Ю. Фучика
- 8** – 385 років тому народився герцог Пал Естергазі, угорський письменник, композитор, політичний діяч (1635–1713)
- 9** – Всесвітній день краси. Проводиться з ініціативи Міжнародного комітету естетики та косметології
- 9** – Всесвітній день надання першої медичної допомоги
- 10** – 135 років тому народився Олександр Володимирович Палладін, український біохімік, громадсько-політичний діяч, педагог (1885–1972)
- 11** – 155 років тому народився Ян Райніс (справжнє ім'я Яніс Пліекшанс), латиський поет і драматург (1865–1929)
- 11** – 135 років тому народився Девід Герберт Лоуренс, англійський письменник (1885–1930)
- 12** – День українського кіно. Відзначається щорічно в другу суботу вересня згідно з Указом Президента України № 52/96 від 12.01.1996 р. як професійне свято працівників кінематографії

- 12** – День фізичної культури і спорту. Відзначається щорічно в другу суботу вересня згідно з Указом Президента України № 340/94 від 29.06.1994 р.
- 12** – 145 років тому народився Олександра Антонович Кошиць, український хоровий диригент, композитор та письменник-мемуарист (1875–1944)
- 13** – Міжнародний день пам'яті жертв фашизму. Відзначається щорічно у другу неділю вересня
- 13** – День танкістів. Відзначається щорічно в другу неділю вересня згідно з Указом Президента України № 922/97 від 29.08.1997 р.
- 13** – День працівників нафтової, газової та нафтопереробної промисловості. Відзначається щорічно в другу неділю вересня згідно з Указом Президента України № 302/93 від 12.08.1993 р.
- 13** – 360 років тому народився Данієль Дефо, англійський письменник і публіцист (1660–1731)
- 15** – Міжнародний день демократії. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/62/7 від 13.12.1997 р.
- 15** – День створення міжнародної екологічної організації "Грінпіс"
- 15** – 75 років тому народилася Людмила Михайлівна Скирда, українська поетеса, вчений-літературознавець, літературний критик, культуролог, перекладач (1945)
- 16** – Міжнародний день збереження озонового шару. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/49/114 від 23.01.1995 р.
- 17** – День рятувальника. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 830/08 від 12.09.2008 р.
- 17** – День безпеки пацієнтів. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента № 648/2019 від 04.09.2019 р.
- 18** – 115 років тому народилася Грета Гарбо (справжнє ім'я Грета Ловіза Густафсон), шведська й американська актриса (1905–1940)
- 18** – День пам'яті українських журналістів. Відзначається в Україні щороку в третю п'ятницю вересня. День встановлений у 2007 році з ініціативи Національної спілки журналістів України
- 19** – День фармацевтичного працівника. Відзначається щорічно в третю суботу вересня згідно з Указом Президента України № 1128/99 від 07.09.1999 р.
- 19** – День винахідника і раціоналізатора. Відзначається щорічно в третю суботу вересня згідно з Указом Президента України № 443/94 від 16.08.1994 р.

- 19** – 60 років тому народилася Оксана Стефанівна Забужко, українська письменниця, поетеса, есеїстка, публіцистка, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка (1960)
- 20** – День працівників лісу. Відзначається щорічно в третю неділю вересня згідно з Указом Президента України № 356/93 від 28.08.1993 р.
- 20** – 75 років тому народилася Світлана Андріївна Йовенко, українська поетеса, прозаїк, публіцист і перекладач (1945)
- 21** – Міжнародний день миру. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/55/282 від 07.09.2001 р.
- 21** – День миру. Відзначається в Україні щорічно згідно з Указом Президента України № 100/02 від 05.02.2002 р. у Міжнародний день миру
- 22** – День партизанської слави. Відзначається щорічно з Указом Президента України № 1020/2001 від 30.10.2001 р.
- 22** – 185 років тому народився Олександр Опанасович Потебня, український мовознавець, літературознавець, етнограф, філософ, педагог (1835–1891)
- 22** – 135 років тому народився Марцелл Бенедек, угорський письменник, літературознавець, перекладач (1885–1969)
- 23** – 130 років тому народився Аркадій Васильович Казка, український поет, перекладач, педагог (1890–1929)
- 23** – 120 років тому народився Володимир Михайлович Кубійович, український вчений, історик, географ, енциклопедист, громадсько-політичний діяч (1900–1985)
- 24** – 110 років тому народився Іштван Ваш, угорський поет, письменник, перекладач (1910–1991)
- 26** – Європейський день мов
- 26** – Міжнародний день за повну ліквідацію ядерної зброї
- 27** – Всесвітній день туризму. Відзначається щорічно в день затвердження статуту Всесвітньої туристичної організації
- 27** – День туризму. Відзначається щорічно в Україні згідно з Указом Президента України № 1047/98 від 21.09.1998 р.
- 27** – Міжнародний день Права знати. Започаткований у 2002 році на конференції, де зібралися різні громадські організації та ініціативи, які працюють у сфері доступу до публічної інформації та відстоюють право громадян знати
- 27** – Всеукраїнський день дошкілля. Відзначається щорічно в останню неділю вересня

- 27** – День машинобудівника. Відзначається щорічно в четверту неділю вересня згідно з Указом Президента України № 361/93 від 08.09.1993 р. як професійне свято працівників машинобудування і приладобудування
- 28** – Всесвітній день моря. Відзначається за рішенням X сесії Асамблеї Міжурядової морської консультативної організації, яка відбулася у листопаді 1977 році. У різних країнах День моря святкується в найбільш доречний день останнього тижня вересня
- 28** – Міжнародний день загального доступу до інформації
- 29** – День пам'яті жертв Бабиного Яру
- 29** – Всесвітній день серця
- 29** – Міжнародний день глухонімих. Встановлено в пам'ять про створення Міжнародної Федерації глухонімих (1951 рік). Відзначається в останню неділю вересня
- 29** – 175 років тому народився Іван Карпенко-Карий (справжнє прізвище Тобілевич), український письменник, драматург, ерудит, один з корифеїв українського побутового театру (1845–1907)
- 30** – Всеукраїнський день бібліотек. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 471/98 від 14.05.1998 р.
- 30** – День усиновлення. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1088/08 від 27.11.2008 р.
- 30** – Міжнародний день перекладача. Його проголосили члени Міжнародної федерації перекладачів, вибравши для свята саме 30 вересня, оскільки цього дня в 420 році помер перекладач, історик і письменник Ієронім Стридонский. Відзначають щорічно.

ЖОВТЕНЬ

- 1** – Міжнародний день музики. Відзначається за рішенням Міжнародної музичної ради ЮНЕСКО, ініціатором відзначення цього дня був Д. Шостакович
- 1** – Міжнародний день громадян похилого віку. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/45/106 від 14.12.1990 р.
- 1** – День ветерана. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1135/04 від 24.09.2004 р.
- 2** – Міжнародний день боротьби проти насилля. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/61271 від 15.06.2007 р.

- 2** – 175 років тому народився Іван Білик (справжнє ім'я Іван Якович Рудченко), український фольклорист, етнограф, письменник, перекладач, літературний критик (1845–1905)
- 2** – 155 років тому народився Денис Володимирович Січинський, український композитор і хоровий диригент, педагог (1865–1909)
- 4-10** – Всесвітній тиждень космосу. Проголошено Міжнародною Федерацією астронавтики на честь запуску першого у світі штучного супутника Землі (А/54/68)
- 4** – Всесвітній день тварин
- 4** – День працівників освіти. Відзначається щорічно в першу неділю жовтня згідно з Указом Президента України № 513/94 від 11.09.1994 р.
- 4** – 125 років тому народився Дмитро Васильович Андрусенко, український диригент, бандурист, педагог (1895–1965)
- 5** – Всесвітній день учителя. Відзначається щорічно в ознаменування річниці підписання рекомендації ЮНЕСКО та Міжнародної організації праці щодо становища вчителів
- 5** – 195 років тому народився Янош Ксантус, угорський письменник, природознавець, етнограф (1825–1894)
- 5** – 90 років тому народився Павло Романович Попович, український льотчик-космонавт, двічі Герой Радянського Союзу (1930–2009)
- 5** – 80 років тому народився Володимир Омелянович Забаштанський, український поет, перекладач, лауреат Шевченківської премії (1940–2001)
- 6** – Всесвітній день середовища проживання. Відзначається за рішенням Генеральної Асамблеї ООН (1985 р.) у перший понеділок жовтня
- 7** – Всесвітній день архітектури. Ініціатором його створення був Міжнародний союз архітекторів. Відзначається щорічно у перший понеділок жовтня
- 8** – День юриста. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1022/97 від 16.09.1997 р.
- 8** – 135 років тому народився Володимир Євтимович (Юхимович) Свідзінський, український поет, перекладач, етнограф, педагог (1885–1941)
- 9** – Міжнародний день поштової служби. Відзначається щорічно в річницю заснування Всесвітнього поштового союзу (1874 р., м. Берн, Швейцарія). В усьому світі починаючи з 9 жовтня проводять Міжнародний тиждень листа

- 10** – Всесвітній день охорони психічного здоров'я. Відзначається щорічно з 1992 р. з ініціативи Всесвітньої федерації психічного здоров'я ВООЗ
- 10** – День працівників стандартизації та метрології. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 910/02 від 08.10.2002 р.
- 11** – Міжнародний день дівчаток
- 11** – День художника. Відзначається згідно з Указом Президента України № 1132/98 від 09.10.1998 р. у другу неділю жовтня
- 11** – День працівників санітарно-епідеміологічної служби. Відзначається щорічно в другу неділю жовтня згідно з Указом Президента України № 1178/04 від 05.10.2004 р.
- 11** – День професійних спілок України
- 11** – 135 років тому народився Франсуа Моріак, французький письменник, лауреат Нобелівської премії (1952) (1885–1970)
- 12** – 85 років тому народився Лучано Паваротті, італійський оперний співак (1935–2007)
- 13** – Міжнародний день зменшення ризику природних катастроф. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/64/200 від 25.02.2010 р.
- 13** – 150 років тому народився Володимир Деонізієвич Герасимович, український культурно-освітній та релігійний діяч, письменник, перекладач, етнограф (1870–1940)
- 14** – День захисника України. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 806/14 від 14.10.2014 р. Святковий неробочий день згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
- 14** – День Українського козацтва. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 966/99 від 07.08.1999 р. в день свята Покрови Пресвятої Богородиці
- 14** – 78 років тому утворено Українську повстанську армію (УПА) (1942)
- 14** – Міжнародний день стандартизації. Відзначається в день створення Міжнародної організації зі стандартизації
- 14** – 80 років тому народився Лесь (Олександр) Олександрович Сердюк, український актор, Народний артист України (1940–2010)
- 14** – 70 років тому народився Віктор Федорович Баранов, український поет, прозаїк, перекладач (1950–2014)
- 14-20** – Європейський тиждень місцевої демократії. Держави-члени Ради Європи, які підписали Хартію (15 жовтня 1985 р.), зобов'я-

зуються втілювати принципи місцевого самоврядування у своєму національному законодавстві. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 922/07 від 27.09.2007 р. щорічно в тиждень, що включає 15 жовтня

- 15** – Міжнародний день сільських жінок. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/62/136 від 18.12.2007 р. Ініціатором відзначення цього свята в Україні стало Всеукраїнське громадське об'єднання "Рада жінок-фермерів України", яке створено в 1998 р.
- 16** – Всесвітній день продовольства. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/35/70 від 05.12.1980 р.
- 16** – 295 років тому народився Йожеф Гвадані, угорський письменник (1725–1801)
- 17** – Міжнародний день боротьби за ліквідацію бідності. Відзначається згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/47/196 від 22.12.1992 р.
- 17** – 100 років тому народився Микола Миколайович Свідерський, український громадський і театральний діяч, актор, хореограф (1920–1987)
- 18** – День працівників харчової промисловості. Відзначається в третю неділю жовтня згідно з Указом Президента України № 714/95 від 08.08.1995 р.
- 18** – 150 років тому народився Володимир Васильович Різниченко, український геолог, художник-карикатурист, поет (1870–1932)
- 18** – 140 років тому народився Володимир Євгенович Жаботинський (справжнє прізвище Зеєв), єврейський письменник і публіцист (1880–1940)
- 19** – День працівників целюлозно-паперової промисловості. Відзначається щорічно у третю суботу жовтня згідно з Указом Президента України № 885/2008 від 01.10.2008 р.
- 19** – 130 років тому народилася Олена Борисівна Курило, український мовознавець, педагог (1890 –1946)
- 19** – 105 років тому народився Ігор Кирилович Свешніков, український археолог, доктор історичних наук (1915–1995)
- 20** – Міжнародний день авіадиспетчера. Міжнародна федерація асоціацій авіаційних диспетчерів, створена в Амстердамі 20 жовтня 1961 р. Федерація представляє інтереси більше сорока тисяч авіадиспетчерів 127 країн світу

- 20** – Всеукраїнський день боротьби із захворюванням на рак молочної залози. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 42/05 від 17.01.2005 р.
- 21** – 110 років тому народилася Поліна Володимирівна Куманченко, українська актриса театру і кіно, народна артистка СРСР (1910–1992)
- 22** – 150 років тому народився Іван Олексійович Бунін, російський поет, письменник, Нобелівський лауреат (1933) (1870–1953)
- 22** – 85 років тому народився Борис Ілліч Олійник, український поет, перекладач, державний і громадський діяч, лауреат Шевченківської премії (1935–2017)
- 24-30** – Тиждень роззброєння. Проводиться щорічно за закликом спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН (1978) і починається у день річниці заснування ООН A/RES/S-10/2, п.102
- 24** – День Організації Об'єднаних Націй. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/168 (II) від 31.10.1947 р.
- 24** – Всесвітній день інформації про розвиток. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/3038 (XXVII) від 19.12.1972 р.
- 25** – Міжнародний день боротьби жінок за мир
- 25** – 190 років тому народився Йоганн Штраус II, австрійський композитор, скрипаль, диригент (1825–1899)
- 25** – 160 років тому народився Микола Семенович Самокиш, український художник-баталіст, майстер анімалістичного жанру і графік (1860–1944)
- 25** – 135 років тому народився Карпо Дем'янович Трохименко, український живописець, педагог (1885–1979)
- 25** – 100 років тому народився Султан Амет-Хан, національний герой кримськотатарського народу, льотчик-випробувач, двічі Герой Радянського Союзу (1920–1971)
- 26** – 135 років тому народився Андрій Васильович Ніковський, український громадсько-політичний діяч, літературознавець, журналіст (1885–1942)
- 27** – День автомобіліста і дорожника. Відзначається в Україні в останню неділю жовтня як професійне свято працівників автомобільного транспорту і дорожнього господарства згідно з Указом Президента України № 452/93 від 13.10.1993 р. в редакції Указу Президента України № 1173/97 від 22.10.1997 р.

- 27** – 275 років тому народився Максим Созонтович Березовський, український композитор, диригент, співак (1745–1777)
- 28** – Міжнародний день шкільних бібліотек. Відзначається щорічно четвертого понеділка жовтня, починаючи з 1999 р. з ініціативи ЮНЕСКО
- 28** – 31 рік тому Верховна Рада УРСР затвердила Закон про державний статус української мови № 8312/XI від 28.10.1989 р.
- 28** – День визволення України від фашистських загарбників. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 836/09 від 20.10.2009 р.
- 28** – 125 років тому народився Майк Йогансен (справжнє ім'я Михайло Гервасійович Йогансен), український поет, прозаїк, перекладач, журналіст, критик (1895–1937)
- 31** – Міжнародний день Чорного моря. Ініційовано громадськістю та владними структурами причорноморських країн
- 31** – Всесвітній день заощаджень. Цей день відзначають у багатьох країнах Європи, де громадяни користуються послугами банків і зберігають там свої заощадження

ЛИСТОПАД

- 1** – 29 років тому Верховна Рада України ухвалила “Декларацію прав національностей України” (1991)
- 1** – День працівника соціальної сфери. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента №374/99 від 13.04.1999 р. в першу неділю листопада
- 3** – День інженерних військ. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 1390/99 від 27.10.1999 р.
- 3** – День ракетних військ і артилерії. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 1215/97 від 31.10.1997 р.
- 4** – 74 років тому в Парижі створено Організацію Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) (1946)
- 4** – День залізничника. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1140/02 від 11.12.2002 р. Саме в цей день в 1861 р. з Відня через Перемишль до залізничного вокзалу Львова прибув перший поїзд на територію сучасної України. Цей день вважається початком історії залізниць в Україні
- 5** – 110 років тому народився Ігор Володимирович П'ятиницький, український вчений, хімік (1910–2000)

- 6** – Міжнародний день запобігання експлуатації навколишнього середовища під час війни та збройних конфліктів
- 6** – 165 років тому народився Дмитро Іванович Яворницький, український історик, археолог, етнограф, фольклорист, лексикограф, письменник (1855–1940)
- 7** – Всесвітній день чоловіків. Цей день було встановлено в 2000 році за ініціативою магістрату Відня (Австрія) і керівництва відділення ООН у Відні. Його святкують першої суботи листопада
- 7** – 80 років тому народився Роман Зенонович Вітошинський, український оперний співак, народний артист України (1940–2019)
- 9** – Всесвітній день якості. Відзначається з ініціативи міжнародних організацій зі стандартизації та якості за підтримки ООН
- 9** – День української писемності та мови. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 1241/97 від 6.11.1997 р. в день вшанування пам'яті преподобного Нестора Літописця
- 9** – Всеукраїнський день працівників культури та майстрів народного мистецтва. Відзначається щорічно згідно Указу Президента України від 30.12.2013 р. № 717/13 “Про додаткові заходи щодо державної підтримки культури і мистецтва в Україні”
- 9** – День книги рекордів Гіннеса
- 10** – Всесвітній день молоді. Відзначається у день створення Всесвітньої Федерації демократичної молоді
- 10** – Всесвітній день науки в ім'я миру та розвитку
- 12** – 115 років тому народився Іван Антонович Крушельницький, український поет, драматург, мистецтвознавець і літературний критик (1905–1934)
- 13** – Всесвітній день незрячих. Відзначається у день народження Валентина Гаюї, французького педагога, який у 1784 році заснував у Парижі перший у світі інтернат для незрячих
- 13** – 125 років тому народився Аурел Бернат, угорський художник, письменник, мистецтвознавець (1895–1982)
- 14** – Всесвітній день боротьби із захворюванням на діабет. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/61/225 від 18.01.2007 р.
- 15** – День працівників сільського господарства. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента № 428/93 від 07.10.1993 р. у третю неділю листопада як професійне свято

- 15** – 120 років тому народився Володимир Іванович Блавацький (справжнє прізвище Трач), український актор, режисер, організатор театральної справи (1900–1953)
- 16** – Міжнародний день толерантності. Відзначається в усьому світі у 1995 за рішенням ЮНЕСКО. Саме цього дня ухвалили Декларацію принципів терпимості
- 16** – День працівників радіо, телебачення та зв'язку. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 667/94 від 11.11.1994 р.
- 16** – 125 років тому народилася Галина Орлівна (справжнє ім'я Галина Іванівна Мневська), українська письменниця, театральна актриса, перекладач, педагог (1895–1955)
- 17** – Міжнародний день студентів. Встановлений 17 листопада 1946 р. на Всесвітньому конгресі студентів, що відбувся в Празі, в пам'ять чеських студентів-патріотів
- 17** – День студента. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 659/99 від 16.07.1999 р.
- 17** – Всесвітній день іммігранта. Відзначається у третю неділю листопада за ініціативою національних єпископських конференцій
- 17** – 110 років тому народився Ярослав Тимотейович Старух, український політичний і військовий діяч, публіцист (1910–1947)
- 18** – День сержанта Збройних Сил України. Відзначається в Україні щороку згідно з Указом Президента України № 153/2019 від 19.04.2019 р.
- 19** – Всесвітній день філософії. Свято відзначається в третій четвер листопада, починаючи з 2002 року, за регламентом ЮНЕСКО
- 19** – День працівників гідрометеорологічної служби. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 208/03 від 11.03.2003 р.
- 19** – День скловиробника. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1417/03 від 09.12.2003 р.
- 19** – Міжнародний день відмови від паління. Відзначається щорічно в третій четвер листопада в більшості країн світу. Встановлений Американським онкологічним товариством в 1977 р.
- 19** – 145 років тому народилася Катря Гриневичева (справжнє ім'я Катерина Гриневич), українська письменниця (1875–1947)
- 20** – Всесвітній день дітей. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/836 (1X) від 14.12.1954 р. Саме у цей день – 20 листопада 1959 року Генеральна Асамблея ухва-

лила Декларацію прав дитини, а 20 листопада 1989 року – Конвенцію про права дитини.

- 21** – Всесвітній день телебачення. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/51/205 від 17.12.1996 р.
- 21** – День Гідності та Свободи. Відзначається щорічно в Україні згідно з Указом Президента України № 872/2014 від 13.11.2014 р. на честь початку двох революцій: Помаранчевої революції (2004 р.) та Революції Гідності (2013 р.)
- 21** – День Десантно-штурмових військ Збройних Сил України. Відзначається щорічно в Україні згідно з Указом Президента України № 380/2017 від 21.11.2017 р.
- 23** – День пам'яті жертв голодоморів. Відзначається щорічно у четверту суботу листопада згідно з Указом Президента України № 1310/98 від 26.11.1998 р.
- 24** – 105 років тому народився Лайош Леврінце, угорський лінгвіст, літературознавець (1915–1993)
- 25** – Міжнародний день боротьби за ліквідацію насильства щодо жінок. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/54/134 від 17.12.1999 р.
- 25** – 210 років тому народився Микола Іванович Пирогов, вчений, хірург, анатом, засновник польової хірургії, педагог та громадський діяч (1810–1881)
- 25** – 115 років тому народився Ніл Хасевич, український художник, графік, активний громадський і політичний діяч (1905–1952)
- 26** – Всесвітній день інформації. Це свято проводиться щорічно з 1994 року за ініціативою Міжнародної академії інформатизації
- 26** – 95 років тому народився Опанас Іванович Заливаха, український живописець, правозахисник (1925–2007)
- 27** – 140 років тому народився Лайош Готвоні, угорський письменник, літературознавець (1880–1961)
- 28** – 130 років тому народилася Зінаїда Павлівна Тулуб, українська письменниця, перекладач (1890–1964)
- 28** – 85 років тому народився Ласло Добош, угорський письменник, журналіст (1935)
- 29** – Міжнародний день солідарності з палестинським народом. Відзначається щорічно за закликом резолюції Генеральної Асамблеї ООН (1977 р.) у день, коли у 1947 році Генеральною Асамблеєю ООН було схвалено резолюцію про розділ Палестини
- 30** – Міжнародний день захисту інформації

30 – 185 років тому народився Марк Твен, американський письменник (1835–1910)

ГРУДЕНЬ

- 1** – Всесвітній день боротьби зі СНІДом. Відзначається щорічно з ініціативи ВООЗ згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/43/15 від 27.10.1988 р.
- 1** – 28 років тому на всенародному референдумі підтверджено Акт проголошення незалежності України (1991)
- 1** – День працівників прокуратури. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1190/00 від 02.11.2000 р.
- 2** – Міжнародний день боротьби за скасування рабства. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/317 (1V) від 02.12.1949 р.
- 2** – 130 років тому народився Олександр Якович Шумський, український політичний діяч (1890–1946)
- 3** – Міжнародний день людей з інвалідністю. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/47/3 від 14.10.1992 р.
- 3** – 145 років тому народився Олександр Петрович Греків, український військовий діяч (1875–1959)
- 4** – 145 років тому народився Райнер Марія Рільке, австрійський поет-символіст (1875–1958)
- 5** – Міжнародний день волонтерів. Відзначається щорічно згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/40/212 від 17.12.1985 р.
- 5** – День працівників статистики. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1120/2002 від 02.12.2002 р.
- 6** – День Збройних Сил України. Відзначається згідно з Постанови Верховної Ради України № 3528-XII від 19.10.1993 р.
- 6** – 355 років тому народився Міклош Берчені (молодший), угорський письменник (1665–1725)
- 7** – Міжнародний день цивільної авіації. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/51/33 від 06.12. 1996 р.
- 7** – День місцевого самоврядування. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1250/2000 від 25.11.2000 р.
- 7** – 120 років тому народилася Катерина Василівна Білокур, українська художниця, майстриня народного декоративного живопису (1900–1961)

- 8** – 230 років тому народився Іштван Балог, угорський драматург, перекладач (1790–1873)
- 8** – 115 років тому народився Лайош Голлош Корвін, угорський письменник, поет, журналіст (1905–1971)
- 9** – Міжнародний день боротьби з корупцією. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/58/4 від 31.10.2003 р.
- 9-15** – Всеукраїнський тиждень права. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 1149/08 від 08.12.2008 р. щорічно в тиждень, що включає День прав людини, який відзначається (10 грудня) в пам'ять про проголошення Генеральною Асамблеєю ООН у 1948 р. “Загальної декларації прав людини”
- 10** – День захисту прав людини. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/423 (V) від 04.12.1950 р.
- 10** – 200 років тому народився Олекса Петрович Бахматюк, український гончар, майстер декоративного розпису на кахлях (1820–1882)
- 11** – Міжнародний день гір. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/57/245 від 20.12.2002 р.
- 12** – День Сухопутних військ України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1167/97 від 18.10.1997 р.
- 12** – 130 років тому народився Андрій Атанасович Мельник, військовий і політичний діяч (1890–1964)
- 13** – День благодійництва. Відзначається щорічно у другу неділю грудня згідно з Указом Президента України № 1220/2007 від 13.12.2007 р.
- 14** – День вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 945/2006 від 10.10.2006 р.
- 14** – 180 років тому народився Михайло Петрович Старицький, український письменник, театральний і культурний діяч (1840–1904)
- 15** – День працівників суду. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1318/2000 від 08.12.2000 р.
- 17** – День працівника державної виконавчої служби. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 569/2009 від 22.07.2009 р.
- 18** – Міжнародний день мігрантів. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/55/93) від 04.12.2000 р.

- 19** – День адвокатури. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1121/02 від 02.12.2002 р.
- 19** – 100 років тому народився Микола Данилович Руденко, український письменник, філософ, діяч українського правозахисного руху, Герой України (1920–2004)
- 20** – Міжнародний день солідарності людей. Відзначається щорічно за рішенням Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/60/209)
- 21** – 100 років тому народилася Євгенія Іванівна Лопушинська, українська архітектор-реставратор (1920–1996)
- 22** – День працівника дипломатичної служби. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1639/05 від 21.11.2005 р.
- 22** – День енергетика. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 282/01 від 25.04.2001 р.
- 24** – День працівників архівних установ. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1200/98 від 30.10.1998 р.
- 25** – Різдво Христове (за григоріанським календарем). Вважається святковим неробочим днем згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
- 25** – 125 років тому народився Григорій Гурійович Верьовка, український композитор і хоровий диригент, педагог (1895–1964)
- 26** – 120 років тому народився Володимир Миколайович Владко (справжнє прізвище Єремченко), український письменник-фантаст, журналіст та театральний критик (1900–1974)
- 27** – 130 років тому народився Василь Костьович Ємець, український бандурист-віртуоз, бандурний майстер, історик, письменник (1890–1982)
- 30** – 155 років тому народився Джозеф Редьярд Кіплінг, англійський письменник, лауреат Нобелівської премії (1907) (1865–1936)
- 31** – 135 років тому народився Аладар Кунц, угорський письменник, редактор, перекладач (1885–1931)
- 31** – 175 років тому народився Сильвестр Теодорович Лепкий, український письменник, священник УГКЦ, громадсько-політичний, культурний діяч (1845–1901)
- 31** – 140 років тому народився Микола Олександрович Даміловський, український архітектор, педагог, один із засновників української архітектурної школи (1880–1942)

**ПОКАЖЧИК ПРИЗВИЩ ЮВІЛЯНТІВ
ТА АВТОРІВ СТАТЕЙ**

А

Адамчук В. С. 6
Ажнюк Ю. 3, 236
Азімов А. 257
Алексій М. Д. 15
Алмашій М. І. 44
Амет-Хан С. 293
Андерсен Г. К. 268
Андор Ю. (Д.) О. 45
Андрашко Ю. В. 27
Андрелла М. 58
Андрусенко Д. В. 290
Андрусяк І. П. 17
Андрухович Ю. І. 265
Антал Д. П. 45
Антал Л. 279
Антолик В. В. 17
Арделан І. І. 22
Арпа І. 40, 155
Архій Й. І. 14
Асталаш С. М. 6
Афанасьєв А. П. 9

Б

Бабенко О. С. 31
Бабинєць В. А. 8
Байса П. І. 31
Баков О. О. 24
Бактаї (Готтесманн) Е. 260
Балла П. К. 23
Балог І. 299
Балога (Пуглик) В. І. 43
Бандурина Л. 3, 211
Бандурчак М. 23
Бараболя Марко див. Розній-
чук І. Ф. 23
Баранов В. Ф. 291
Барвінський В. Г. 264
Барна Ф. 274
Барток Б. 43
Баттяні А. 276

Бах Й. С. 267
Бахматюк О. П. 299
Бачинський Ю. О. 267
Бедзір Н. 3, 108, 216
Бедзір-Кремницька Є. Л. 22
Безкоровайний В. В. 258
Беллоу С. 281
Бенедек М. 288
Беранже П'єр Жан де 284
Бердар В. Д. 55
Березанцев П. І. 7
Березовський М. С. 294
Берець В.-Й. І. 45
Берець І. І. 46
Бернат А. 295
Берчені М. 52, 219
Берчені М. (молодший) 298
Бескид А. Г. 41
Бібіков К. А. 55
Бігар І. В. 25
Бідзіля М. І. 53
Бідзіля Ю. М. 50
Бідняк М. П. 261
Біксей Л. 3, 69
Білак С. М. 10
Білак С. П. 52
Білик І. див. Рудченко І. Я. 290
Білозір І. Й. 267
Білокур К. В. 298
Білоус Д. Г. 270
Біркович Ю. В. 24
Біро Л. 284
Блавацький В. І. див. Трач В. І. 296
Бобрюк Д. В. 48
Бовді А. А. 36
Боднар В. Л. 33, 136
Боднар Ю. В. 32
Боєвір див. Могіш Ф. І. 10
Бойчук Й. П. 52
Бокшай Й. Й. (молодший) 19

Бонкало О. див. Рахівський О. 10
Борецький А. А. 49
Борнеміса П. 263
Боршош-Кум'ятський Ю. В. 33
Бочко С. (Ш.) І. 46
Бочковський О.-І. 265
Бровдій В. М. 30
Бродій А. І. 32
Бронте А. (Е.) 259
Брунsvік Т. 282
Бунін І. О. 293
Буркало В. В. 26
Бурлін О. К. 37
Бухало В. П. 22
Буцко С. С. 29
Буцак І. Й. 245

В

Вагнер Л. 13
Вайда М. М. 51
Вайнагій О. М. 34
Вакаров Д. О. 48
Вархол (Вар'ян) Н. 22
Вахнянин О. 20
Ваш І. 288
Ваш О. В. 39
Вашкеба К. Г. 13
Ведреш М. 40
Велигорський М. 257
Величко С. В. 257
Вербицький М. М. 264
Вербищук Н. В. 8
Верещагін Ф. Г. 271
Вертелецький А. О. 33
Верховинець (Костів) В. М. 258
Верьовка Г. Г. 300
Весоловський І.-Б. 275
Вилегжаніна Т. І. 277
Винниченко В. К. 282
Виноградов А. О. 51, 214
Вишневський Д. К. 258
Вікманді Д. див. Дармаї В. 51
Віньковський В. І. 27

Віраг Ю. 39
Вірський П. П. 264
Вітошинський Р. З. 295
Владимир Л. А. 42
Владко В. М. див. Єремчен-
ко В. М. 300
Волкотт Д. 260
Волошин А. І. 35
Волощак О. 44
Волощук М. Ю. 28
Вронський М. К. 269
Вячало С. В. 18

Г

Габда В. Г. 34
Габорець В. 3, 96
Гаврило М. А. 35
Гаврош О. 3, 72
Гадар П. Т. 35
Гайсак М. І. 50, 208
Галай Б. М. 9
Галгоці Е. 285
Галиця М. М. 15
Гам М. С. 24
Гамсун К. 283
Гангур В. М. 53
Гандера М. І. 42
Гандера О. І. 22
Ганчев Ф. 36
Гарайда І. А. 11
Гарапко Ф. М. 52
Гарастей В. Ю. 10
Гарастей І. І. 20
Гарастей Ю. 40
Гарбо Г. див. Густафсон Г. Л. 287
Гарді Т. 276
Гартл А. 53, 225
Гаті Й. 24
Гвадані Й. 292
Гвоздулич Ю. 15, 74
Геваза Ю. І. 27
Гевеші Д. 50
Гейзе П. 265

Герасимова Г. П. 41
Герасимович В. Д. 291
Геревич Ф. М. 19
Гереш С. Ю. 31
Герзанич І. А. 30
Герман О. 279
Герцег Л. М. 47
Глеба В. В. 14
Глеба Ю. Ф. 34
Глієр Р. М. 258
Гніздовський Я. 260
Голас А. 54
Голованівський С. О. 275
Головач М. І. 37
Головей М. І. 47
Голота Я. 47
Гомічков О. 58
Гомоннай В. В. 53, 228
Горват Ж. О. 31
Горват К. І. 3, 28, 92, 127
Гортвай Є. (Е.) Ф. 41, 173
Готвоні Л. 297
Грабовчак В. В. 25
Греків О. П. 298
Гривна С. 51
Грига І. В. 33
Григаш Л. З. 21, 245
Гриневич К. див. Гриневицева Катря 296
Гриневицева Катря див. Гриневич К. 296
Гриненко Г. О. 258
Гринько М. Г. 274
Грись Т. 3, 189
Грицище О. І. 52
Гришко В. Д. 282
Грушевська К. М. 278
Губіна-Котляр В. І. 246
Гулак-Артемівський П. П. 260
Гулачі Л. 7
Гурзан М. І. 50
Густафсон Г. Л. див. Гарбо Г. 287
Густі В. 4, 165, 180

Г

Ге Г. М. 263

Д

Даміловський М. О. 300
Данилич Т. Ф. 18
Данч Г. А. 54
Дармаї В. див. Вікманді Д. 51
Даррелл Д. 258
Демуцький П. Д. 266
Денисенко В. Т. 258
Дерчені (Weisz) Я. 26
Дефо Д. 287
Дерке М. Ж. 4, 11, 175
Джерманетто Д. 259
Дзембас О. В. 28
Дикань М. К. 10
Дистанов Г. К. 7
Діянич В. В. 35
Дністрянський С. 49
Добош Л. 297
Довбуш О. 38, 257
Довганич Д. І. 40
Довганич О. Д. 25
Довгович Л. Є. 43, 183
Довгошей М. І. 42
Долгош М. Ю. 40
Долгош С. С. 38
Драгун В. І. 40
Дрогобич Ю. 256
Дубініна (Якушко) Н. П. 9
Дубровський М. Г. 36
Дулішкович І. 49
Думанський А. В. 278
Думинець П. В. 7
Дурдинець П. П. 37
Дутко (Туркиняк) О. М. 33
Духнович О. В. 21
Дъевзе Вікманді див. Дармаї В. 51
Дъєрі Д. 19
Дъєрфі І. 55
Дюнан А. 272
Дяченко П. Г. 262

Е

Ердеvdий М. Й. 46, 201
Ерцог Е. див. Моруа А. 282
Естергазі П. 286

Є

Єйтс В. Б. 277
Ємець В. К. 300
Єремченко В. М. див. Влад-
ко В. М. 300
Єрошенко В. Я. 258

Ж

Жаботинський В. Є. див.
Зеєв В. Є. 292
Жаткович Ю.-К. Ю. 45
Жирош І. Ю. 32
Жовна О. Ю. 262
Жолудева Л. О. 7
Жулинський М. Г. 282

З

Забаштанський В. О. 290
Забужко О. С. 288
Завгородній О. С. 260
Загул Д. Ю. 285
Заєць В. А. 8
Зайцева Е. І. 28, 95
Закревський М. В. 278
Заливаха О. І. 297
Затлоукал Я. 17
Захаріасевич Я. 285
Зеєв В. Є. див. Жаботин-
ський В. Є. 292
Зейкан І. О. 57
Зеленяк А. М. 51
Зеров М. К. 270
Зикань Х. 4, 175
Зиморя І. І. 21
Зінкевич В. І. 271
Зінчук М. А. 264
Золя Е. 268
Зоценко М. М. 284
Зріні М. 271
Зубрицький Д. див. Торисин 30, 110

304

Й

Йовенко С. А. 288
Йогансен Майк (Йогансен М. Г.) 294

І

Івасюк М. І. 270
Івашкович Й. 37
Ігнатков Ю. 26
Ілку Ф. П. 40
Іллеш Б. (Ліпнер) 20
Ільницький В. І. 13, 70

К

Казанкевич В. П. 54
Казанова Д. 268
Казка А. В. 288
Калинич В. В. 55
Калнишевський П. І. 257
Камінський Е. І. 31
Кандиба І. О. 277
Канетті Е. 282
Канюка І. Ю. 11
Карваль М. 56
Кардуччі Д. 282
Карловські К. Л. 56
Карпенко-Карий І. див. Тобіле-
вич І. 289
Касьяненко О. М. 35, 247
Каффка М. 277
Качій Ю. Ю. 17
Качкан В. А. 284
Кашула І. Ю. 14
Квітка К. В. 261
Келемен В. І. 24, 87
Келлій М. 55
Келчеї Ф. 284
Кензабуро О. 261
Керецман (Гранчак) Н. П. 34, 140
Керечанин В. М. 17
Керита Х. В. 13
Кесегі Е. 35
Кимак В. Ф. 58
Кіплінг Д. Р. 300
Кіркконнелл В. 273

Климпуш М. Д. 23
Клочурак В. 45
Клочурак С. С. 15
Кляп (Гранчак) М. І. 32
Кобаль Є. 52
Кобаль Й. В. 44
Кобринська Н. І. 277
Ковінька О. І. 259
Кожедуб І. М. 277
Козаченко Ю. В. 51
Козловський І. С. 267
Колотуша Г. М. 38
Комар О. Ю. див. Орач О. 262
Комловшій І. Ф. 46
Контратович А. Р. 10
Копач М. 47
Копейко В. І. 8
Копержинська Н. К. 271
Копиленко О. І. 283
Корвін Л. Г. 299
Кордт В. О. 263
Корецький В. М. 262
Косач О. А. 259
Костенко Л. В. 266
Костолані Д. 267
Кохан Ю. 24
Коцак А. 22
Коцан М. М. 21
Кошиць О. А. 287
Кравченко У. див. Шнай-
дер Ю. Ю. 269
Кравченко-Крюковський І. Г. 257
Кралицький А. Ф. 13
Краньчевич С. С. 262
Красицький І. 261
Кречко М. М. 39
Кримусь А. О. 37
Крищенко В. Д. 268
Кропивницький М. Л. 274
Крушельницький І. А. 295
Ксантус Я. 290
Кубійович В. М. 288
Кукольник В. Г. 11

Кул Ю. А. 35
Кулаковський Ю. А. 282
Куля Ф. А. 16
Куманченко П. В. 293
Кун С. В. 33
Куниця В. К. 13
Кунц А. 300
Купрін О. І. 286
Курилас О. П. 283
Курило О. Б. 292
Кустрьо В. І. 8
Кухаренко М. І. 25

Л

Лабош М. М. 34
Лавер В. І. 50
Лавер О. Г. 30
Лазар Е. 48
Лазар І. В. 33
Лазар І. І. 36
Лазар Н. М. 12
Лазур В. Ю. 14
Ландовський Е. (О.) Ф. 38, 151
Лацанич І. В. 34
Ле І. див. Мойся І. Л. 266
Лебедевська В. П. 6
Левицький Є. Й. 259
Левицький І. О. 259
Леврінц Л. П. 248
Леврінце Л. 297
Легоцький Т.-Я. 44
Лемак В. В. 14
Лемик М. 268
Лео Мол див. (Молодожа-
нин Л. Г.) 259
Лепкий С. Т. 300
Лизанець П. М. 4, 32, 93, 125
Лимонова Л. В. 29, 106
Липа І. Л. 263
Липа Ю. І. 272
Лінчевська С. О. 15
Логойда Г. 19
Лозовий К. М. 8

Локкер О. В. 14
Лопушинська Є. І. 300
Лотоцький О. І. 266
Лоуренс Д. Г. 286
Луценко І. В. 7, 62
Льюїс С. 262
Лятошинський Б. М. 257

М

Магочі-Діц Ш. 53
Магочій П.-Р. 11
Мазуренко Ю. П. 280
Мальцева О. Б. 21
Манайло Ф. Ф. 46
Мандрик І. О. 41
Манкович М. 46
Манн Т. 276
Маргітич В. М. 9
Маргіттої (Гербер) А. 41
Маріаш О. А. 13
Маркулин В. Ю. 22
Марченкова Н. В. 34
Масарик Т. Г. 18
Маслюк В. 4, 148
Матіко (Паулик) Л. Р. 34
Матьовка М. П. 6
Медвецький М. В. 51
Мейгеш Ю. В. 10
Мейсарош Б. 46
Мейсарош О. С. 16
Мельник А. А. 299
Мельник В. М. 17
Мельник І. Г. 36
Мельниченко (Прилепіна) Т. М. 40
Мечников І. І. 273
Мечо Л. 9
Мешко І. М. 50
Мешко О. Я. 260
Мигович М. 41
Мігалік Й. 47
Мізун П. Г. 11
Мікеланджело Буонаротті 264
Містраль Ф. 265

Мица В. М. 22
Мищенко О. М. 265
Мищенко С. О. 48
Мневська Г. І. див. Орлівна Галина 296
Могіш Ф. І. див. Боевір 10
Мойся І. Л. див. Ле І. 266
Мокрицький А. М. 282
Молодожанин Л. Г. див.
 Лео Мол 259
Мольнар М. 48
Мопассан Гі де 283
Моріак Ф. 291
Моруа А. див. Ерцог Е. 282
Музика Г. Й. див. Стецько Я. (С.) Й. 273
Мункачі М. (Ліб) 24
Мурашко О. О. 286

Н

Надь Л. 269
Найтінгейл Ф. 272
Небесник І. І. 31
Нестайко В. З. 260
Нестор Літописець 256
Нижанківський О. П. 281
Ніковський А. В. 293
Нікодемівич М. А. 261
Новикова О. 4, 85

О

Озаркевич І. Г. 257
Олашин В. С. 53
Олашин М. 4, 104, 142, 242
Олексеюк І. Д. 29
Олійник Б. І. 293
Она В. М. 46
Опачко (Маринець) М. В. 36
Орач О. див. Комар О. Ю. 262
Оренчук В. Я. 259
Орлівна Галина див.
 Мневська Г. І. 296
Орловський С. Т. 43
Орос М. А. 42

Ортутай Д. 20
Осика Л. М. 265
Остафійчук І. В. 282
Осьмак К. І. 272
Осьмачка Т. С. 273
Охримович В. Ю. 27
Оцел Е. (Армін Адлер) 19

П

Паваротті Л. 291
Павлишин В. Ю. 8, 66
Палінчак М. М. 7
Палко А. І. 33
Палладін О. В. 286
Палфій Ф. Ю. 16
Палько В. В. 8
Панчук Н. М. 50
Панько С. І. 13
Пап М. 36
Папп В. Д. 35
Парлаг О. О. 36, 145
Пастеляк І. І. 26
Пастернак Б. Л. 262
Патон Є. О. 264
Пацкань (Кобеляцька) І. І. 28
Перевузник Ю. Ю. 52
Перепадя А. О. 285
Перетц В. М. 260
Петрашко М. В. 49
Петриненко Д. Г. 262
Петрище П. П. 34
Петров М. І. 272
Петровцій І. Ю. 26
Петрусенко Бородавкіна О. А. 263
Печора (Галай) А. М. 16
Пилипчак (Кадар) М. 25
Пирогов М. І. 297
Пирогова Л. В. 21
Пінчук О. С. 277
Пітюлич М. І. 45
Плав'юк М. В. 276
Пліекшанс Я. див. Райніс Я. 286
Погоріляк Є. Я. 20

Подолінський В. І. 259
Подолінський С. А. 283
Пойда П. М. 31
Полетика В. Г. 257
Полуботок П. 256
Полюжин М. М. 10
Поляк-Шеремет Г. М. 28
Поп Г. С. 16
Попенко М. Я. 32
Попик Т. Ю. 54, 233
Попова І. В. 20, 83
Попович М. О. 48
Попович П. Р. 290
Попович Т. Л. 42
Потебня О. О. 288
Поторій М. В. 49
Потушняк Ф. М. 15
Приходько Вол. О. 49
Приходько В'яч. О. 48
Приходько О. 4, 64
Прокіпчак (Джура) Ю. 35
Прохазко Ю. 45
Пуза Є. 12
Пузакулич А. В. 40
Пулюй І. П. 261
П'ятницький І. В. 294

Р

Радзейовський Я. 276
Райніс Я. див. Пліекшанс Я. 286
Раковський І. І. 17
Ракоці Ф. І 15
Ракоці Ф. ІІ 20
Рахівський О. див. Бонкало О. 10
Ребрик Н. 4, 117
Ревай М. 263
Рейте Є. (П. Ховард, Гібсон
Левері) 267
Рекіта-Пазуханич Г. І. 18, 77
Ремета Є. 4, 89
Рибчинський Ю. Є. 274
Рильський М. Т. 266
Рівіс Й. Ф. 14

- Різниченко В. В. 292
 Рільке Р. М. 298
 Рішко М. 22
 Рогач В. А. 12
 Рознійчук І. Ф. див. Бараболя
 Марко 23
 Роман М. 48
 Романовський В. О. 259
 Романюк В. М. 18
 Ромішовська В. К. 12
 Ротман М. Є. 18
 Рошко Г. М. 19
 Рубинський К. І. 273
 Рубіш Ф. Ф. 33
 Руденко М. Д. 300
 Рудченко І. Я. див. Білик І. 290
 Русин О. І. 52
 Русин П. 256
 Русин-Гарагонич С. Г. 50
 Русинко М. 49
 Руснак В. І. 14
 Руснак Т. І. 42
 Руцак М. Ю. 17
 Ряшко М. І. 41, 163
- С**
- Сабадаш С. О. 276
 Сабадош І. М. 25
 Сабадош М. М. 37
 Сабо Й. Й. 16
 Сабов М. Ю. 32
 Савченко Я. Г. 268
 Сагайдачний (Конашевич-
 Сагайдачний) П. К. 256
 Салай-Пак М. Й. 32, 130
 Саллер О. М. 23
 Сальський В. П. 282
 Самокиш М. С. 293
 Самусь О. І. 45
 Самчук У. О. 263
 Сапатюк М. М. 19
 Сартр Ж.-П. 278
 Свереняк В. 38
- Свешніков І. К. 292
 Свідерський М. М. 292
 Свідзінський В. Є. (Ю.) 290
 Севернюк Т. А. 282
 Севлеші Т. 36
 Сент-Екзюпері Антуан де 280
 Сенченко М. І. 271
 Сенько О. Ю. 26
 Сердюк Л. (О.) О. 291
 Сердюк О. І. 279
 Сеферіс Й. 264
 Сидор В. Д. 263
 Симашкевич М. М. 281
 Симиренко Л. П. 262
 Симко (Паздерник) Т. 9
 Симодейко А. А. 6
 Симоненко В. А. 258
 Сідак О. І. 51
 Сідлецький П. 29
 Сікевич В. В. 286
 Сікура (Бабиченко) Л. В. 12
 Сіладі О. Й. 7
 Сіннеї Й. (старший) 266
 Сінцзянь Г. 258
 Сірка Й. 20
 Січинський Д. В. 290
 Скакандій О. Л. 44
 Скирда Л. М. 287
 Скрипка В. В. 37
 Сливка О. Г. 18
 Сливка Ю. Ю. 20
 Сліпецький О. С. 41
 Смеренська А. В. 42
 Смолич Ю. К. 281
 Солтис А. М. 280
 Сом М. Д. 258
 Співак Б. І. 19
 Ставровський-Попрадов Ю. 9
 Старицький М. П. 299
 Старух Я. Т. 296
 Стенчук Ю. І. 24
 Степанова-Нікітіна Г. Г. 42

Стецько Я. (С.) Й. див. Музика Г. Й. 273
Стовбуненко-Заїченко Я. В. 9
Стойка О. 46
Стойка С. М. 19
Стойко Р. С. 27
Стрипський Г. М. 18
Студеняк І. П. 8
Студеняк Я. І. 38
Суран Т. 4, 206, 216
Сурмаї Ш. 54
Сюсько І. М. 51

Т

Талабірчук О. 4, 175
Тарновський В. В. (старший) 279
Тарновський М. М. 257
Твен М. 298
Тельнюк С. В. 270
Теодорович М. 53
Терек-Медвецькі О. І. 24
Терлецький О. С. 261
Тобілевич І. див. Карпенко-Карий І. 289
Товтин В. Ю. 27
Товтин Н. М. 6
Томашівський С. 7
Томашівський С. Т. 258
Торбич Й. А. 43
Торисин див. Д. Зубрицький 30, 110
Трач В. І. див. Блавацький В. І. 296
Тронько П. Т. 281
Трохименко К. Д. 293
Трухлий В. І. 55
Туган-Барановський М. І. 259
Тулуб З. П. 297
Туренко Т. В. 55
Турі З. 264
Туровський К. 256
Туряниця Г. Л. 40
Туряниця С. М. 53
Турянський О. В. 263
Турянчик В. Ю. 23
Тютюнник Г. М. 270

У

Удварі І. 34
Уйфалушій Ю. М. 22
Усик С. Г. 30
Устич С. І. 29, 99
Устюгова Л. М. 48, 204
Ухаль Ю. М. 6
Ушенко Г. А. 54

Ф

Федака Д. М. 44, 177
Федака П. М. 4, 16, 76, 161, 203
Федака П. П. 56, 237
Федака С. 4, 122, 138, 153, 199, 224, 227
Федака Ю. І. (о. Георгій) 15
Федорків А. 53
Федькович М. 25
Фельдеші Ю. 59
Фенич В. І. 39
Філіппов А. Ю. 39
Філь І. П. 46
Фодо Ш. 15
Фодор Г. 44
Франків Л. В. 258
Франко П. І. 280
Франц Йосиф І 58
Фущич В. І. 53

Х

Хававка М. А. 21
Хавлюк П. І. 30
Хаміла А. 12
Хасевич Н. 297
Хвойка В. В. 263
Химинець-Кедюлич М. М. 41, 167
Хіміч І. В. 31
Хланта І. 5, 81, 134
Хланта О. В. 43
Хлипняч Я. О. 28
Хмельницький Б. (З.) М. 256
Ходанич П. 5, 232
Ходченко П. С. 259
Хоменко (Шовкопляс) Т. І. 30

Ц

- Цапулич Г. І. 250
Цегельський Л. М. 285
Цібере П. П. 24
Цмур Ю. Ю. 18

Ч

- Чаварга І. М. 26
Чайковський П. І. 272
Чапек К. 258
Чацький Т. 285
Червак Ю. Ю. 12
Червеняк А. А. 40, 158
Черевко Г. Г. 23
Черепаня В. П. 7
Череш Т. 268
Черняхівська В. О. 270
Честахівський Г. М. 257
Чехов А. П. 260
Чистякова В. М. 269
Чічур А. А. 43
Чорі Ш. 261
Чубай Т. Г. 278
Чубірко М.-М. М. 38
Чулей Ю. О. (протоієрей Георгій) 44
Чумак В. Г. 28
Чуприненко С. Ф. 257
Чучка П. П. 13

Ш

- Шамо І. Н. 263
Шандор І. 284
Шафарик П. Й. 25
Шафарі Л. 49
Шафранко Е. 14
Шевченко Т. Г. 265
Шевчук С. Ю. (Блаженніший Святослав) 272
Шекета А. М. 54
Шелепець В. 5, 171
Шепа А. А. 36
Шептицький А. 282

- Шерегій Є. М. 7
Шестидесятна Н. Л. 11
Шимоновський Ф. М. 21
Шимша (Смочкова) Н. Г. 25
Шімон-Арпа Ж. 5, 156
Шкіря Т. 12
Шкултеті Ч. 56
Шлепецький А. 11
Шмайда М. 48
Шмідт-Рошкович Л. Ф. 6
Шнайдер Ю. Ю. див. Кравченко У. 269
Шовкун В. Й. 265
Шолтес П. Л. 45
Шопен Ф. Ф. 264
Шопляк-Козак М. І. 37
Шпіттелер К. Ф. Г. 270
Штилиха М. Ю. 250
Штокалко З. П. 275
Штраус ІІ Й. 293
Шудря М. А. 258
Шумський О. Я. 298
Шутюк Ю. С. 35
Шушкевич М. Я. 30
Шютев К. 54

Ю

- Юнсон Е. 283
Юрченко В. О. 29
Юрченко П. Г. 284

Я

- Яворницький Д. І. 295
Яковченко М. Ф. 271
Якубець В. І. 33
Якутович Г. В. 262
Яловий М. О. 276
Яновський Ф. Г. 279
Ярош Я. Є. 283
Ясько М. Г. 55
Яцканин І. Ю. 38
Яцканич О. Ю. 37

ЗМІСТ

Від укладачів	3
Знаменні та пам'ятні дати Закарпаття 2020 року	6
Це цікаво знати – 2020 рік	57
Краєзнавчі ювілейні та знаменні дати	62
Ігор Вікторович Луценко	62
Володимир Юрійович Павлишин	66
Василь Іванович Ільницький	70
Юрій Гвоздулич	74
Ганна Іванівна Рекіта-Пазуханич	77
Інна Василівна Попова	83
Володимир Іванович Келемен	87
Катерина Іванівна Горват	92
Емма Іванівна Зайцева	95
Сергій Іванович Устич	99
Людмила Вадимівна Лимонова	106
Діонізій Зубрицький-Торисин	110
Закарпатський музей народної архітектури і побуту	119
Петро Миколайович Лизанець	125
Маріанна Йосипівна Салай-Пак	130
Володимир Лаврентійович Боднар	136
Надія Павлівна Керецман (Гранчак)	140
Олег Олександрович Парлаг	145
Еміл Федорович Ландовський	151
Іштван Арпа	155
Андрій Андрійович Червеняк	158
Михайло Іванович Ряшко	163
Марія Михайлівна Химинець-Кедюлич	167
Єлизавета (Ержебет) Федорівна Гортвай	173
Дмитро Михайлович Федака	177
Левко Довгович	183
Ужгородський національний університет	192
Михайло Йосипович Ердеvdій	201
Людмила Михайлівна Устюгова	204
Михайло Іванович Гайсак	208
Анатолій Олексійович Виноградов	214
Міклош Берчені	219
Антонін Гартл	225
Василь Васильович Гомоннай	228
Тетяна Юріївна Попик	233
Павло Павлович Федака	237

Ювілеї фахівців бібліотечної справи – 2020 рік	245
Іванна Йосипівна Бушак	245
Людмила Захарівна Григаш	245
Віра Іванівна Губіна-Котляр	246
Олена Миколаївна Касьяненко.....	247
Лівія Павлівна Леврінц	248
Ганна Іванівна Цапулич	250
Марія Юріївна Штилиха	250
Календар знаменних дат і подій 2020 року	252
Показчик прізвищ ювілянтів та авторів статей	301

Довідкове видання

**КАЛЕНДАР
КРАЄЗНАВЧИХ ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ЗАКАРПАТТЯ
НА 2020 РІК**

Рекомендаційний бібліографічний посібник

Укладачі:

Н. М. Куцова, М. Б. Бадида

за участі:

Є. Й. Слуцька, І. Р. Фофлак, І. М. Горват

Відповідальна випуск *О. А. Канюка*

Випусковий редактор *Н. М. Юрах*

Коректор *Н. М. Панчук*

Комп'ютерний дизайн обкладинки *В. Куклишин*

Комп'ютерна верстка *М. Лазорець-Стан*

Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура Myriad Pro.

Умов. друк. арк. 18,13. Замовлення № 29. Тираж 200 пр.

TIMPANI

Свідоцтво про державну реєстрацію видавців

від 15.04.2003 р. Серія ДК, № 1327

Друк ТОВ «РІК-У»

88000, м. Ужгород, вул. Гагаріна, 36